

f

mulier instituut

Sport in Rotterdam toegankelijk voor iedereen?

Onderzoek naar de sportmogelijkheden voor mensen met een beperking in Rotterdam

Caroline van Lindert

Karin Wezenberg-Hoenderkamp

Maxine de Jonge

Daniëlle Ruikes

Mark Noordzij

Laura van der Meijde

Sport in Rotterdam toegankelijk voor iedereen?

Onderzoek naar de sportmogelijkheden voor mensen met een beperking in Rotterdam

In opdracht van de gemeente Rotterdam

Caroline van Lindert
Karin Wezenberg-Hoenderkamp
Maxine de Jonge
Daniëlle Ruikes
Mark Noordzij
Laura van der Meijde

Met medewerking van: Susan van den Boogaard, Sabien Dekkers, Nathan Geurink, Marit Hiemstra en Rob van de Ven

© Mulier Instituut
Utrecht, december 2021

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding	13
1.1 Doelstelling	15
1.2 Begrippen ter afbakening onderzoek	15
1.3 Methoden	18
1.4 Leeswijzer	20
2. Context beleid en uitvoering sporten en bewegen in Rotterdam	22
2.1 (Gemeentelijk) beleid toegankelijkheid	22
2.2 Samenwerkingspartners gemeente	28
2.3 Subsidiemogelijkheden	32
2.4 Toegankelijkheid in beeld	34
2.5 Samenvatting	42
3. Potentiële vraag op de kaart	44
3.1 Inleiding	44
3.2 Schatting mensen met een lichamelijke beperking	46
3.3 Mensen met een chronische aandoening	50
3.4 Mensen met een verstandelijke beperking	54
3.5 Mensen met psychosociale problemen	56
3.6 Kinderen met een beperking	60
3.7 Samenvatting	62
4. Sportmogelijkheden op de kaart	63
4.1 Inleiding	63
4.2 Aangepast sportaanbod in Rotterdam	64
4.3 Inclusief aanbod en aanbod voor talenten en topsporters met een beperking	72
4.4 Samenvatting	73
5. Wensen en behoeften, belemmeringen en stimulansen in beeld	74
5.1 Inleiding	74
5.2 Kenmerken respondenten	74
5.3 Sportieve activiteiten	78
5.4 Stimulansen voor deelname aan sportieve activiteiten	83
5.5 Belemmeringen en knelpunten bij het (gaan) sporten en bewegen	87
5.6 Wensen en behoeften	100
5.7 Samenvatting	105
6. Doelgroep en stakeholders aan het woord over ervaringen	108
6.1 Inleiding	108
6.2 Stakeholders	109
6.3 Mensen met een beperking en/of aandoening	123
6.4 Toegankelijkheid van sport- en beweeglocaties	144
6.5 Samenvatting	148
7. Beantwoorden onderzoeksvragen en conclusies	151
7.1 Onderzoeksvraag 1: omvang potentiële vraag naar sport en bewegen	151

7.2	Onderzoeksvraag 2: sportmogelijkheden op de kaart	153
7.3	Onderzoeksvraag 3: wensen, behoeften, belemmeringen en stimulansen	155
7.4	Onderzoeksvraag 4: ervaringen met toegankelijkheid	159
7.5	Slotconclusie	165
8.	Aanbevelingen en verbetervoorstellen	167
8.1	Onderzoeksvraag 5: beleidsregel onder de loep	167
8.2	Onderzoeksvraag 6: aansluiting sportmogelijkheden op wensen en behoeften	169
8.3	Onderzoeksvraag 7: gewenste soort sportaccommodatie(s)	172
8.4	Suggesties voor vervolgonderzoek	175
Referenties		177
Bijlagen		180
Bijlage 1 Verantwoording methoden		180
Bijlage 2 Onderdelen basiseisen toegankelijkheid		191
Bijlage 3 Kaarten van het aangepaste sportaanbod op gebiedsniveau		193
Bijlage 4 Kenmerken respondenten vragenlijst		208
Bijlage 5 Sportieve activiteiten ondernomen door respondenten vragenlijst		209
Bijlage 6 Ervaren knelpunten door het totale aantal respondenten		210
Bijlage 7 Beoordeling van fysieke, praktische, sociale en informatietoegankelijkheid		211
Bijlage 8 Voorkeuren sportieve activiteiten		213

Samenvatting

De gemeente Rotterdam heeft sport hoog in het vaandel staan. Dit geldt voor zowel de breedtesport als de topsport. Daarbij is ook aandacht voor het bevorderen van de sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking. Ondanks het gevoerde beleid ontvangt de gemeente signalen dat er ruimte is voor verbetering. Op 10 september 2020 nam de gemeenteraad de motie 'Sport toegankelijk voor iedereen' aan (Motie Sport voor iedereen toegankelijk, september 2020). In deze motie werd de gemeente gevraagd om onderzoek te doen naar de problemen en wensen van mensen met een beperking bij het sporten en bewegen in Rotterdam. Het Mulier Instituut voerde in opdracht van de gemeente Rotterdam dit onderzoek uit. De volgende doestelling stond daarbij centraal:

Inzicht krijgen in de wensen, behoeften en ervaringen van Rotterdammers met een beperking (sporters en niet-sporters) en diverse stakeholders ten aanzien van (de mogelijkheden om te) sporten en bewegen voor mensen met een beperking, teneinde verbetervoorstellen te formuleren voor passende sportmogelijkheden voor Rotterdammers met een beperking.

Verschillende deelonderzoeken zijn uitgevoerd om deze doelstelling te kunnen beantwoorden:

- Een beschrijvende analyse van de context van beleid en uitvoering ten aanzien van sport en bewegen voor mensen met een beperking is uitgevoerd, inclusief analyse van de beleidsregel 'Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties'.
- De omvang van de potentiële vraag naar sport en bewegen in Rotterdam is in kaart gebracht door gebruik te maken van schattingsdata over de prevalentie van verschillende soorten beperkingen.
- Het (aangepaste) sportaanbod voor mensen met een beperking in de gemeente is op kaart gezet.
- Om de wensen en behoeften van (verschillende groepen) mensen met een beperking in de gemeente Rotterdam op het gebied van sport en bewegen in de gemeente en de belemmeringen en stimulansen die zij ervaren bij het (gaan) sporten en bewegen te achterhalen is een online vragenlijst uitgezet.
- Om de ervaringen (positief dan wel negatief) met de toegankelijkheid van de sportmogelijkheden (in het bijzonder gemeentelijke sportaccommodaties) van sporters met een beperking, sportaanbieders, accommodatiebeheerders, belangenorganisaties en andere sleutelinformanten op te halen zijn focusgroepen en interviews gehouden.
- Op basis van bovenstaande onderzoeken zijn conclusies en aanbevelingen geformuleerd.

Hieronder geven we puntsgewijs de belangrijkste resultaten, conclusies en aanbevelingen weer.

Huidige (beleids)context

- Het in 2016 ondertekende VN-Verdrag Handicap was voor de gemeente Rotterdam een bevestiging dat het belangrijk is dat de gemeente zich inzet voor mensen met een beperking en sloot aan bij de inzet die de gemeente al pleegde op voor het verbeteren van de toegankelijkheid (o.a. meerkostensubsidie, begeleiding van SportMEE, beleidsregel). Daarnaast is het VN-Verdrag Handicap een stimulans om aandacht te blijven houden voor de toegankelijkheid voor mensen met een beperking. De gemeente Rotterdam is koplopergemeente voor de gemeentelijke uitwerking van het VN-Verdrag Handicap. In diverse beleidsstukken, zoals de Sportnota 2021+, zijn ambities en acties voor het verbeteren van de toegankelijkheid voor mensen met een beperking opgenomen. Uitgangspunt hierbij is 'Inclusief waar mogelijk, aangepast waar nodig'.
- De gemeente Rotterdam werkt binnen het thema toegankelijkheid voor mensen met een beperking met veel partners samen. De drie uitvoeringsorganisaties Sportbedrijf Rotterdam, Rotterdam Sportsupport en Rotterdam Topsport hebben elk op hun eigen terrein ambities voor een betere

toegankelijkheid geformuleerd. Naast deze uitvoeringsorganisaties is SportMEE een belangrijke samenwerkingspartner.

- In de Rotterdamse sportnota is de ambitie geformuleerd dat Rotterdam goede en betaalbare sportvoorzieningen heeft, die uitnodigen tot sporten en bewegen.
- Naast de wettelijke eisen vanuit bijvoorbeeld het Bouwbesluit geldt in Rotterdam sinds 2014 de 'beleidsregel Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties'.
- De richtlijnen zijn tijdens de door VGR uitgevoerde schouwen van sportaccommodaties in 2014 en opnieuw in 2017 gebruikt. In 2014 zijn 180 verbeterpunten geconstateerd, waarvan in 2017 tachtig zijn verbeterd. Uit de schouwen uit 2017 blijkt dat veel aspecten (deels) zijn aangepakt, maar geregeld niet helemaal volgens de eisen en tevredenheid. De periode tussen 2014 en 2017 laat verder zien dat schouwen ertoe leidt dat verbeteringen worden aangebracht, maar dat tegelijkertijd ook veel verbeterpunten blijven liggen.
- In 2019 zijn de accommodaties door Sportbedrijf Rotterdam bezocht en is een lijst met openstaande verbeterpunten opgesteld. Tot op heden is de lijst met openstaande zaken per locatie niet gebruikt als monitoringslijst.
- Om de fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties te verbeteren zijn er diverse subsidiemogelijkheden (geweest). Tussen 2016 en 2018 hebben acht sportverenigingen gebruik gemaakt van de subsidieregeling voor het verbeteren van de toegankelijkheid. Tot juni 2019 hebben elf sportverenigingen gebruik gemaakt van de Investeringssubsidie breedtesport-, scouting- en speeltuinverenigingen, waarvan zes sportverenigingen deze hebben gebruikt om de toegankelijkheid te verbeteren. In 2018 is, als vervolg op eerdere vergelijkbare subsidieregelingen, de meerkostensubsidie ingegaan. Deze biedt een tegemoetkoming in de meerkosten die een sport- en beweegaanbieder heeft bij het aanbieden van structurele activiteiten op het gebied van aangepast sporten en bewegen.

Potentiële vraag op de kaart

- De prevalentie van verschillende typen beperkingen in Rotterdam is relatief hoog vergeleken met de regio Rijnmond. Rotterdam scoort consequent in het hoogste tertiel binnen de regio voor alle typen beperkingen en scoort ook veelal hoger dan het landelijke gemiddelde. De scores voor Rotterdam zijn in veel gevallen vergelijkbaar met die van andere stedelijke gemeenten in de regio, zoals Schiedam en Vlaardingen.
- Binnen Rotterdam scoren met name de gebieden op Zuid (Feijenoord, Charlois, IJsselmonde) hoog, evenals Pernis en Hoogvliet. De prevalentie van bewoners met psychosociale beperkingen vormt hierop enigszins een uitzondering, al liggen de prevalentiecijfers voor de verschillende gebieden hier erg dicht bij elkaar.
- Kijken we naar de aantallen, dan wonen in de gemeente Rotterdam in totaal zo'n 100.000 volwassenen (19-65 jaar) met één of meer lichamelijke beperkingen.
- Bijna 150.000 volwassenen (19-65 jaar) hebben één of meer langdurige aandoeningen.
- In Rotterdam wonen naar schatting tussen de 57.000 en 100.000 mensen met een (lichte) verstandelijke beperking (IQ van 50-85).
- Naar schatting 65.000 Rotterdammers hebben in het afgelopen jaar minimaal één psychosociale aandoening gehad.
- Ruim 15.000 kinderen in Rotterdam hebben een lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke beperking.
- Deze aantallen mogen niet bij elkaar worden opgeteld, vanwege mogelijke overlap tussen de groepen.

Sportmogelijkheden op de kaart

- Het meeste aanbod in de gemeente is geschikt voor sporters met een lichamelijke beperking (naar schatting 52%) of met een chronische aandoening (naar schatting 31%). Voor andere doelgroepen, zoals mensen met autisme of niet-aangeboren hersenletsel, is minder aangepast aanbod beschikbaar.

- Kijken we naar de omvang van de doelgroepen in Rotterdam, dan kunnen we concluderen dat het meeste aanbod nodig is voor mensen met een beperking in de mobiliteit, chronische aandoening, verstandelijke beperking en psychosociale aandoening (de grootste groepen).
- Niet altijd is het meeste aanbod ook te vinden in de gebieden met de grootste potentiële doelgroep: de gebieden waar de prevalenties het hoogst zijn.
- Het sportaanbod dat geschikt is voor volwassenen (naar schatting 68%) en ouderen (naar schatting 62%) is groter dan dat voor kinderen (naar schatting 34%) en jongeren (naar schatting 43%). Het aanbod voor volwassenen lijkt bovendien beter verspreid te zijn over de verschillende gebieden.
- Mensen met een beperking doen in Rotterdam ook mee met het reguliere aanbod van aanbieders. Helaas is geen compleet overzicht beschikbaar van de mogelijkheden voor inclusief sporten en bewegen binnen de gemeente.
- Zowel amateursporters als talenten en topsporters met een beperking kunnen in Rotterdam terecht bij reguliere sportaanbieders. Hiervan ontbreekt echter een volledig overzicht, net als van het aantal talenten en topsporters dat momenteel in Rotterdam woont, traint of wil trainen.

Wensen, behoeften, stimulansen en belemmeringen inwoners met een beperking

- In het vragenlijstonderzoek neemt 66 procent van de respondenten deel aan één of meer sportieve activiteiten (sporten inclusief recreatief wandelen en fietsen). Het overige deel is niet actief (34%). 45 procent van de respondenten noemen we sporters (zij beoefenen één of meer sporten; daarnaast kunnen ze ook recreatief wandelen en/of fietsen). 21 procent van de respondenten noemen we bewegers (zij wandelen en/of fietsen recreatief, maar beoefenen geen sporten).

Stimulansen voor deelname aan sportieve activiteiten

- De voornaamste redenen om sportieve activiteiten te doen zijn volgens de sporters en bewegers voor de gezondheid (67%), voor het plezier (57%) en om fit en in conditie te blijven (54%).
- Niet-sporters en -bewegers geven aan dat gezondheid (52%) en ontspanning (44%) de belangrijkste redenen zijn om aan sportieve activiteiten te gaan beginnen. Deze groep geeft ook relatief vaak aan dat het gevoel om erbij te horen een reden kan zijn om te beginnen met sporten.
- Alle respondenten, zowel niet-sporters en -bewegers als sporters en bewegers, geven voornamelijk aan dat betaalbaar aanbod van sportieve activiteiten en meer informatie over waar ze kunnen sporten zouden helpen om sportieve activiteiten (vaker) te doen.
- Niet-sporters en -bewegers geven relatief vaak aan behoefte te hebben aan advies (van een specialist) over welke sportieve activiteiten ze kunnen doen met hun beperking.

Algemene belemmeringen bij het (gaan) sporten en bewegen en ervaringen in Rotterdam

- De knelpunten die de meeste respondenten vaak ervaren om sportieve activiteiten te ondernemen zijn: 'vermoeidheid/gebrek aan energie' (49%), 'weinig financiële middelen/geld' (46%) en 'een ongeschikte ruimte thuis' (39%).
- 'Snap de spelregels niet' (68%), 'tijdstip komt niet uit' (67%) en 'sportmaterialen zijn onvoldoende aangepast' (64%) worden door de meeste respondenten aangegeven als knelpunten die nooit of zelden worden ervaren.
- Als het gaat om de beoordeling van de toegankelijkheid van sport in Rotterdam, wordt 'het onderhoud van de stoepen, wandel- en fietspaden' het vaakst als onvoldoende beoordeeld (34%), gevolgd door 'informatie over de sportieve activiteiten' (33%), 'informatie over hulp bij het betalen van contributie of lidmaatschap' (32%), 'mogelijkheden om onderweg uit te kunnen rusten' (31%) en 'de betaalbaarheid van sportieve activiteiten' (29%).
- 'De mogelijkheden om in natuurgebieden te kunnen wandelen en fietsen' (21%) en de 'bewegwijzering van wandel- en fietsroutes' worden het vaakst als 'goed' beoordeeld door de respondenten.

Wensen en behoeften

- Ruim de helft (58%) van de niet-sporters en -bewegers wil graag beginnen met een sportieve activiteit. Zwemmen en fitness zijn de belangrijkste activiteiten die respondenten zouden willen gaan doen of erbij of vaker zouden willen doen.
- 38 procent van alle respondenten maakt het niet uit of ze sportieve activiteiten doen met mensen met of zonder beperking.
- De leeftijdsgroep tot 18 jaar geeft het vaakst aan het liefst te willen sporten of bewegen bij een sportaanbieder voor mensen met en zonder beperking (26%), terwijl volwassenen en ouderen (tot 65 jaar) het liefst alleen of samen met vrienden of familie willen sporten of bewegen.
- Het grootste deel van de respondenten met een duidelijke voorkeur verkiest een situatie waarin mensen met een beperking gebruik kunnen maken van alle bestaande sportieve activiteiten en accommodaties in Rotterdam boven het bouwen van een nieuwe sport- en beweegaccommodatie speciaal voor mensen met een beperking (32% tegenover 18%).

Doelgroep en stakeholders aan het woord over ervaringen met toegankelijkheid

Sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking

- De respondenten in het onderzoek hebben dikwijls beperkt zicht op de sportmogelijkheden voor mensen met een beperking in Rotterdam. Dit is vaak beperkt tot eigen ervaringen (bij de doelgroep) en eigen organisatie (aanbieders, beheerders). De partners hebben over het algemeen een beter beeld van de mogelijkheden in Rotterdam.
- De partners en directeuren denken dat sporten voor mensen met een beperking in Rotterdam goed op de kaart staat en dat hier in Rotterdam veel aandacht aan wordt gegeven.

Fysieke toegankelijkheid

- De doelgroep, de beheerders en een van de directeuren ervaren op het gebied van fysieke toegankelijkheid belemmeringen bij het sporten en bewegen. Voor de doelgroep gaat het niet alleen om de fysieke toegankelijkheid van de sportvoorzieningen, maar ook om de openbare ruimte.
- De sportaccommodaties zijn volgens de doelgroep en de stakeholders niet 'standaard' fysiek toegankelijk. Volgens de stakeholders gaat dit vooral over de oudere sportvoorzieningen, bijvoorbeeld de gymzalen. Bij locaties specifiek voor de doelgroep, zoals scholen voor speciaal onderwijs en revalidatiecentra, is de toegankelijkheid volgens de stakeholders en de doelgroep goed.
- Bij recent gebouwde voorzieningen wordt meer (maar nog niet voldoende) rekening gehouden met de toegankelijkheid dan bij de bouw van oudere voorzieningen is gebeurd. Volgens de doelgroep gaat het vaak om de bereikbaarheid, de kleedkamers/wc's, drempels en het ontbreken van een lift bij meerdere verdiepingen in het gebouw.
- Partners en directeuren vinden dat ze meer kennis nodig hebben over de ervaringen en behoeftes van mensen met een beperking om sportvoorzieningen toegankelijker te maken. Deze zouden ze kunnen ophalen door ervaringsdeskundigen in te zetten.
- Een klein deel van de doelgroep geeft aan klachten over toegankelijkheid te melden bij de gemeente, de beheerder of de sportaccommodatie. Het wisselt in hoeverre iets met de feedback wordt gedaan. De sportaanbieders geven aan dat ze graag de fysieke toegankelijkheid van accommodaties zouden willen aanpassen, maar dat de middelen en/of de ruimte daarvoor niet altijd aanwezig zijn.

Praktische toegankelijkheid

- De ervaringen van de stakeholders en de doelgroep met het taxivervoer, het openbaar vervoer en de gehandicaptenparkeerplaatsen zijn niet altijd positief.
- Aanbieders hebben geprobeerd om op verschillende locaties (in verschillende wijken) aanbod te creëren met het oog op kortere reisafstanden en minder vervoersproblemen. Een complicatie is dat

niet in iedere wijk evenveel animo is voor specifiek aanbod. Dat maakt goede spreiding van aanbod lastig.

- Financiën kunnen voor beheerders, aanbieders en de doelgroep ook een praktische belemmering zijn. Bij de beheerders en aanbieders gaat het om de huur van de accommodatie, materiaalkosten en reiskosten. Bij de doelgroep gaat het om de kosten voor het aanbod, de materialen en/of het vervoer.
- Wachtlijsten en capaciteitsproblemen kunnen voor stakeholders en de doelgroep ook praktische belemmeringen vormen. Beperkte tijdstippen maken het moeilijker voor de doelgroep om te sporten en bewegen.
- Een paar volwassenen geven aan dat het lastig is om hulpmiddelen aan te vragen bij de gemeente en dat het beschikbare budget de kosten van een sporthulpmiddel niet altijd dekt.

Sociale toegankelijkheid

- De doelgroep en de stakeholders ervaren een gebrek aan (inclusief) aanbod voor mensen met een (specifiek soort) beperking.
- Volgens de aanbieders, de beheerders en de doelgroep vormt het gebrek aan deskundige begeleiding van trainers/coaches een belemmering om te gaan sporten. De doelgroep vindt het belangrijk dat trainers en coaches verstand hebben van verschillende soorten beperkingen, zodat ze goed en veilig kunnen sporten. Ook kan deskundige begeleiding bijdragen aan de sociale sfeer van de groep.
- Het gevoel er niet bij te horen kan volgens de doelgroep, de partners en de directeuren een belemmering vormen voor mensen met een beperking om te gaan sporten of bewegen.

Informatietoegankelijkheid

- Volgens de stakeholders is veel informatie beschikbaar over de mogelijkheden om te kunnen sporten en bewegen, maar de vraag leeft of iedereen deze informatie kan vinden. De doelgroep geeft aan dat de vindbaarheid niet optimaal is.
- Ook wordt aangegeven dat het onduidelijk is welke accommodaties wel of niet toegankelijk zijn.

Toekomstbeeld/-droom

- Over het algemeen willen zowel de doelgroep als de stakeholders dat alle belemmeringen die mensen nu ervaren, worden weggehaald. Voor de doelgroep is het belangrijk dat iedereen een plek heeft waar hij of zij zich prettig en veilig voelt en op zijn of haar niveau kan sporten en bewegen. Deels komen de dromen overeen met de genoemde knelpunten, maar dan in de vorm van een oplossing voor de problemen. Zij wensen onder andere:
 - fysiek: fysieke aanpassingen aan de openbare ruimte en aan de sportvoorzieningen (zowel de wens van doelgroep als stakeholders) en een betere bereikbaarheid van de accommodaties;
 - sociaal: deskundige begeleiding, bijscholingen daarvoor en een rol voor ervaringsdeskundigen in vraagstukken rondom de begeleiding tijdens en van/naar het aanbod en het bevorderen van de interactie tussen mensen met en zonder beperking, waarbij acceptatie en veiligheid een voorwaarde is;
 - praktisch: lagere deelnamekosten voor mensen met een beperking en voortzetting van de meerkostensubsidie voor aanbieders;
 - informatie: vindbare en overzichtelijke informatie over het beschikbare aanbod en de mogelijkheden om sport te financieren vanuit de Wmo en meer promotie van het aanbod;
 - beleid: stappen zetten in het beleid omtrent toegankelijkheid en inclusief sporten en bewegen; regelgeving voor toegankelijkheid is geborgd.

Toegankelijkheid van sport- en beweeglocaties

- De respondenten op de vragenlijst en de deelnemers aan de interviews en focusgroepen noemen de sociale toegankelijkheid vaak als reden dat ze met een locatie tevreden zijn en de fysieke toegankelijkheid vaak als reden dat ze met een locatie ontevreden zijn.

Conclusie

- Over het geheel genomen kunnen we concluderen dat Rotterdam een behoorlijk omvangrijke groep inwoners met een beperking of aandoening heeft. Tellen we daar de mensen in de regio bij die mogelijk gebruik willen of kunnen maken van de sportvoorzieningen in Rotterdam, dan is het cruciaal de belangen van deze inwoners serieus te nemen.
- Dé persoon met een beperking bestaat niet. Het is nodig om rekening te houden met de diverse kenmerken, wensen en behoeften van verschillende groepen mensen met een beperking of aandoening. Inzicht hierin kan het beste verkregen worden op gebieds- of zelfs wijkniveau, om te zien of sprake is van een (mis)match met het beschikbare aanbod.
- Er is afstand tussen het beeld dat op beleids- of op hoog niveau in de uitvoeringsorganisaties bestaat over de sportmogelijkheden en de toegankelijkheid van accommodaties in Rotterdam en het beeld dat de verschillende stakeholders in het veld en de einddoelgroepen daarvan hebben. De informatietoegankelijkheid, zowel voor stakeholders als voor inwoners met een beperking, behoeft sterke verbetering.
- Aspecten die te maken hebben met de sociale toegankelijkheid (bijvoorbeeld voldoende divers aanbod en deskundige begeleiding) en de praktische toegankelijk (zoals betaalbare activiteiten, vervoer, sporthulpmiddelen) zijn samen met goede informatie over de mogelijkheden een belangrijke voorwaarde voor een goed functionerende stadsbrede programmering van sport- en beweegactiviteiten.
- Het ondersteunen van mensen met een beperking bij het overwinnen van persoonlijke drempels (zoals pijn, vermoeidheid en angst) is een belangrijke voorwaarde om ervoor te zorgen dat voldoende deelnemers aan activiteiten worden bereikt. Uit het onderzoek blijkt dat nog een groot potentieel is van niet-sporters en -beweegers die actief zouden willen worden, mits wordt voldaan aan diverse bevorderende factoren.
- Het verbeteren van de fysieke toegankelijkheid is dan het sluitstuk van wat we op basis van het onderzoek kunnen beschouwen als een breder beleidsvraagstuk van toegankelijkheid. Mensen met een beperking komen niet vanzelf naar een volledig aangepaste accommodatie. Zij moeten zich er prettig en veilig voelen, sociale contacten kunnen opdoen, de activiteiten kunnen doen met de medesporters die zij wensen, goede begeleiding krijgen, de afstand kunnen bereizen, het kunnen betalen en hun persoonlijke drempels hebben overwonnen. Dit zijn voorwaarden in een ingewikkelde puzzel van vraag en aanbod.
- Het opstellen en uitvoeren van een verbeterplan voor de fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties waarin de wensen, behoeften en mogelijkheden van mensen met een beperking centraal staan zal Rotterdam als sportstad meer aanzien geven en door inwoners van Rotterdam op waarde worden geschat.

Aanbevelingen

Beleidsregel

- Hoewel de beleidsregel voorziet in aanvullende en specifieke richtlijnen voor de toegankelijkheid van sportaccommodaties voor mensen met een beperking, zijn diverse verbeterpunten wenselijk:
 - uitbreiding met richtlijnen voor buitensportaccommodaties;
 - uitbreiding met richtlijnen voor bereikbaarheid met openbaar vervoer;
 - uitbreiding met verantwoordelijkheden;
 - uitbreiding met 'omgaan met calamiteiten'.
- Overige verbeterpunten n.a.v. beleidsregel zijn:
 - centraal verzamelpunt klachten en/of verbetervoorstellen;
 - verwijzen naar richtlijnen voor openbare ruimte;
 - richtlijnen of aandachtspunten voor de sociale, praktische en informatietoegankelijkheid bij elkaar brengen en hiernaar verwijzen;

- doelgroep(en) bestaande sportaccommodaties vaststellen;
- centraal monitoringssysteem toegankelijkheid opzetten;
- subsidiemogelijkheden beter benutten;
- ervaringsdeskundigen betrekken bij schouwen toegankelijkheid;
- website Uniek Sporten voor het beoordelen van de toegankelijkheid van sportaccommodaties;
- meer bewustwording creëren bij beheerders over wat toegankelijkheid inhoudt.

Aansluiting sportmogelijkheden op wensen en behoeften

- Om de sportmogelijkheden beter op de wensen en behoeften van inwoners met een beperking aan te laten sluiten stellen we de volgende verbeteropties voor:
 - intersectorale samenwerking organiseren;
 - persoonlijke drempels wegnemen;
 - informatietoegankelijkheid drastisch verbeteren;
 - investeren in een veilige, gastvrije en deskundige sportomgeving;
 - onderzoeken waar een mogelijke mismatch is tussen vraag en aanbod op gebieds- of wijkniveau;
 - zorgen voor een betere toegankelijkheid van betaalbaarheid, vervoer en sporthulpmiddelen.

Gewenste soort sportaccommodatie

- Uit het onderzoek is geen duidelijke voorkeur voor één aparte sportaccommodatie voor mensen met een beperking naar voren gekomen. Voor alle verschillende oplossingen zijn wel voorstanders te vinden.
- Er is wel eensgezindheid over dat de fysieke toegankelijkheid verbetering behoeft. Verbeteringen van de fysieke toegankelijkheid worden tegelijkertijd als noodzakelijk, als uitdaging en als droom beschouwd en zijn daarom nastrevenswaardig. Inclusie is steeds het centrale begrip. Dit houdt in dat mensen met en zonder beperking elkaar moeten kunnen ontmoeten.
- Kies voor een spreiding van 'extra' toegankelijke voorzieningen in een beperkt aantal concentratiegebieden over de stad. De accommodaties in deze concentratiegebieden moeten dan volledig toegankelijk worden gemaakt voor mensen met een beperking.
- De wens is dat sporters en bewegers met een beperking (en de aanbieders die voor hen activiteiten verzorgen) voorrang krijgen bij de planning van de bezetting, dat zij op één staan. Een dergelijke plek waar mensen met een beperking echt op één staan, zou in twee concentratiegebieden (Noord en Zuid) gerealiseerd kunnen worden.
- In hoeverre nieuwe voorzieningen nodig zijn dan wel bestaande voorzieningen worden opgeknapt/verbouwd moet nader onderzocht worden.
- De locaties van de concentratiegebieden zouden eventueel samen kunnen vallen met de locaties van de zwembaden. De vraag naar zwemwater en zwemactiviteiten door mensen met een beperking of aandoening is groot. Vanuit of in de buurt van deze zwemlocaties kan gedacht worden aan uitbreiding van voorzieningen waarin ook fitness en andere sportieve binnen- en buitenactiviteiten mogelijk zijn en die bijvoorbeeld als startplek voor wandel- en/of fietsgroepen kunnen dienen (denk bijvoorbeeld ook aan handbiken, wheelen). Met accommodaties bedoelen we niet alleen de formele binnensportaccommodaties (zwembad, sporthal of gymzaal), maar ook buitensportaccommodaties, zoals de sportvelden en -parken.
- Bij het realiseren van extra toegankelijke accommodaties in concentratiegebieden is een aantal randvoorwaarden belangrijk:
 - Deze accommodaties moeten bereikbaar en bereikbaar zijn voor mensen met een beperking uit de diverse gebieden in de stad en wellicht ook de regio.
 - Er moet een goede spreiding van activiteiten zijn waarbij rekening wordt gehouden met de wensen van mensen met een beperking. Betrek hierbij ervaringsdeskundigen en de professionals die in de gebieden actief zijn.

- Gebruikmaken van de voorzieningen moet betaalbaar zijn voor de Rotterdammer met een beperking.
- Het verdient aanbeveling te onderzoeken in hoeverre de bestaande voorzieningen waar mensen met een beperking sporten en bewegen op te knappen zijn volgens de basiseisen van toegankelijkheid.
- De gemeente doet er goed aan nader te onderzoeken welke gebieden in aanmerking kunnen komen als concentratiegebied, waar accommodaties dienen te worden aangepast of aanbod dient te worden uitgebreid. Een mogelijkheid is daarbij uit te gaan van de gebieden waar de prevalentie van beperkingen hoog is en het sport- en beweegaanbod beperkt, zoals de gebieden Hoogvliet en Delfshaven. Een andere strategie is uitgaan van de gebieden met een hoge prevalentie van beperkingen en een uitgebreid sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking, zoals de gebieden Feijenoord en Charlois.
- Bij het aanpassen van de fysieke toegankelijkheid kan worden voorgesorteerd op de Euro Para Championships die in 2023 in Rotterdam worden georganiseerd.

Suggesties voor vervolgonderzoek

- Enkele suggesties voor vervolgonderzoek zijn:
 - verdiepend onderzoek naar behoeften van mensen met LVB en mensen met een beperkingen met een migratieachtergrond;
 - haalbaarheidsonderzoek naar de realisatie van één of twee sportlocaties (met meerdere sportvoorzieningen) waar mensen met een beperking op één staan (als onderdeel van de aanpak met concentratiegebieden);
 - onderzoek naar wensen van talenten en topsporters met een beperking;
 - sociale kaart maken van ‘vindplaatsen’ van mensen met een beperking of aandoening;
 - onderzoek naar de reisbereidheid van mensen met een beperking of aandoening;
 - onderzoek naar de bereidheid en mogelijkheden van aanbieders om aanbod voor mensen met een beperking op te zetten of uit te breiden of meer/andere deelnemers te werven.

1. Inleiding

De gemeente Rotterdam heeft sport hoog in het vaandel staan. Dit geldt voor zowel de breedtesport als de topsport. Daarbij is ook aandacht voor het bevorderen van de sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking. De gemeente werkt samen met haar partners¹ op diverse manieren aan het verlagen van drempels voor mensen met een beperking om te gaan sporten of bewegen. Te denken valt aan het vergroten van het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking, begeleiding voor mensen met een beperking om een passende sport te vinden, (top)sportevenementen voor paralympische sporten en het verbeteren van de toegankelijkheid op grond van de beleidsregel 'Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties' (Gemeente Rotterdam, 2021a).

Ondanks het gevoerde beleid ontvangt de gemeente signalen dat er ruimte is voor verbetering. Op 10 september 2020 neemt de gemeenteraad de motie 'Sport toegankelijk voor iedereen' aan (Motie Sport voor iedereen toegankelijk, september 2020). In deze motie vragen de partijen VVD, CDA en ChristenUnie-SGP Rotterdam de gemeente om onderzoek te doen naar de problemen en wensen van mensen met een beperking bij het sporten en bewegen in Rotterdam. De partijen constateren daarbij dat in Rotterdam in het beleid en bij de sportorganisaties veel aandacht is voor mensen met een beperking, maar dat een specifiek sportcentrum voor Rotterdammers met een beperking ontbreekt. De gedachte is dat dit laatste een aanwinst zal zijn voor het Rotterdamse sportklimaat.

De partijen vragen om een analyse van welke aanpak voor de problemen en wensen van Rotterdammers met een beperking geschikt is, met daarbij specifieke aandacht voor locatie en type accommodatie(s) die het sporten en bewegen voor mensen met een beperking mogelijk maken (Motie Sport voor iedereen toegankelijk, september 2020). Directe aanleiding voor deze motie is de aandacht die twee vaders hebben gevraagd voor het ontbreken van voldoende sportmogelijkheden voor kinderen met een beperking in de gemeente. Beide vaders ervaren dat in Rotterdam geen sportaccommodatie is waar kinderen en jeugd met een beperking een eigen plek hebben waar zij kunnen sporten, zich thuis kunnen voelen en zichzelf kunnen zijn. Een van de oplossingen die zij aandragen is een nieuwe sportaccommodatie voor sporters met een beperking op een centrale locatie in de gemeente naar voorbeeld van het Friendship Sport Centre in Amsterdam (zie voor een toelichting tekstkader 1.1).

De gemeente ontvangt daarnaast ook signalen dat de toegankelijkheid van (gemeentelijke) sportaccommodaties niet optimaal is voor inclusief sporten. Dit speelt bijvoorbeeld als een teamsporters met een matige tot ernstige lichamelijke beperking ergens wil sporten. De locatie is dan niet geschikt om meerdere mensen met een fysieke beperking goed te faciliteren. Het betreft voornamelijk de fysieke toegankelijkheid voor mensen met een rolstoel of scootmobiel. Dit terwijl de gemeente Rotterdam in naleving van het VN-verdrag inzake rechten van personen met een handicap (hierna VN-Verdrag Handicap) met partners aan een inclusief sport- en beweegbeleid werkt (Gemeente Rotterdam, 2021a).

¹ Dit zijn Sportbedrijf Rotterdam, Rotterdam Sportsupport, Rotterdam Topsport en SportMEE van Stichting MEE Rotterdam Rijnmond.

Tekstkader 1.1 Toelichting Friendship Sports Centre te Amsterdam

Het Friendship Sports Centre (FSC) is een sportcomplex in Amsterdam Noord voor mensen met een beperking van alle leeftijden. De meeste sporters zijn tussen de 10 en 20 jaar. Het complex bestaat uit een voetbalveld (gras), clubhuis, zwembad, dojo, fitnessruimte, sporthal, kunstgrasveld, atletiekbaan en een Cruyff Court. Het doel van het FSC is om mensen met een beperking een fantastische, warme en veilig sportplek te geven. Mensen met een beperking moeten vaak bij het reguliere aanbod aansluiten. Bij het FSC staat deze doelgroep centraal en hoeven zij zich niet aan te passen. In 2004 heeft de oprichter Dennis Gebbink de erfpacht van de gemeente gekregen, waarin staat dat het complex enkel voor sport voor mensen met een beperking mag worden gebruikt. Om de kosten van de bouw en onderhoud van het FSC en de activiteiten te dekken zijn verschillende constructies bedacht: 1) sponsoring en fondsenwerving (bv. loterijen, het Ronald McDonald Kinderfonds (van 2018 tot en met 2021 €250.000 per jaar)), 2) de verhuur van het zwembad aan commerciële zwemscholen en 3) verhuur van het clubhuis aan het bedrijfsleven. Naast de reguliere zwemlessen wordt het complex enkel door sporters met een beperking gebruikt. In 2010 is het centrum met 9 sporten en 180 kinderen begonnen; inmiddels zijn er 29 sporten en bijna 800 sportende kinderen. Voor 120 euro per jaar kan elk kind twee sporten beoefenen. Elke tak van sport heeft een gediplomeerd afdelingshoofd. Daarnaast worden ruim tweehonderd vrijwilligers ingezet. Het FSC wordt gebruikt door de sportclub Only Friends. Binnen Only Friends zijn verschillende programma's, zoals Older Friends, Friends in Shape, Friends at Work, Friends in the Top en Connecting Friends. Naast het sporten worden ook sociale evenementen (feesten, barbecues) voor de leden georganiseerd. Om het gebruik van het complex te optimaliseren zijn samenwerkingen opgezet met revalidatiecentra, scholen in het speciaal onderwijs, de Edwin van der Sar Foundation en de Dirk Kuyt Foundation, die het complex ook (overdag) gebruiken.

Bron: Interview oprichter en beheerder en locatiebezoek Friendship Sports Centre, 14 juni 2021.

In deze rapportage gaan we uitgebreid in op de wensen en behoeften van mensen met een beperking op het gebied van sport en bewegen, de door hen ervaren belemmeringen en stimulansen bij het (gaan) sporten en bewegen en de verbeterpunten die zij aandragen voor het vergroten van de toegankelijkheid van sport in brede zin. De gemeente heeft het Mulier Instituut gevraagd dit onderzoek uit te voeren en daarbij specifiek in te zoomen op de toegankelijkheid van de Rotterdamse sportaccommodaties en de positieve en negatieve ervaringen die sporters met een beperking en verschillende stakeholders in de gemeente hiermee hebben.

De inzichten moeten enerzijds input vormen voor een advies om beter in te spelen op de wensen en behoeften van sporters en niet-sporters met een beperking en anderzijds een handreiking bieden voor hoe geconstateerde knelpunten in de toegankelijkheid van de sportmogelijkheden en -accommodaties voor deze doelgroep kunnen worden aangepakt. In de rapportage gaan we in op de vraag wat voor soort sportaccommodatie gezien de uitkomsten van het onderzoek het meest passend is.

1.1 Doelstelling

Het onderzoek heeft de volgende doelstelling:

Inzicht krijgen in de wensen, behoeften en ervaringen van Rotterdammers met een beperking (sporters en niet-sporters) en diverse stakeholders ten aanzien van (de mogelijkheden om te) sporten en bewegen voor mensen met een beperking, teneinde verbetervoorstellen te formuleren voor passende sportmogelijkheden voor Rotterdammers met een beperking.

Om de doelstelling te bereiken zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

1. Wat is de omvang van de potentiële vraag naar sport en bewegen van mensen met een beperking in (omgeving) Rotterdam?
2. Welke mogelijkheden (aanbod/activiteiten en locatie) om te sporten en bewegen zijn in de gemeente Rotterdam aanwezig voor mensen met een beperking, gekeken naar de aard en ernst van de beperking, leeftijd en ambitieniveau, op zowel recreatief als competitief/topsportniveau?
3. Welke wensen en behoeften hebben (verschillende groepen) mensen met een beperking in de gemeente Rotterdam op het gebied van sport en bewegen in de gemeente en welke belemmeringen/knelpunten en stimulansen ervaren zij bij het (gaan) sporten en bewegen?
4. Welke ervaringen (positief dan wel negatief) met de toegankelijkheid van de sportmogelijkheden (in het bijzonder gemeentelijke sportaccommodaties) hebben sporters met een beperking, sportaanbieders, accommodatiebeheerders, belangenorganisaties en andere sleutelinformanten?
5. Is op basis van de opgehaalde wensen, behoeften en knelpunten qua toegankelijkheid van accommodaties aanpassing van de beleidsregel 'Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties' nodig en zo ja, welke verbeteringen zijn dan wenselijk?
6. Welke verbeteringen zijn wenselijk om te komen tot een betere aansluiting van de sportmogelijkheden bij de wensen, behoeften, knelpunten en mogelijkheden van Rotterdammers met een beperking die (willen) sporten en bewegen?
7. Wat voor soort sportaccommodatie sluit gezien de uitkomsten van de voorliggende vragen het beste aan: centrale locatie, decentrale locatie binnen de huidige accommodaties, hybride vorm of overige vorm? En voor welk van de opties is een vervolgonderzoek nodig voor het verder uitwerken van fysieke en financiële consequenties?

1.2 Begrippen ter afbakening onderzoek

Hieronder gaan we kort in op een aantal begrippen ter afbakening van het onderzoek.

Vormen van toegankelijkheid en factoren die deelname beïnvloeden

In dit onderzoek gaan we in op diverse vormen van toegankelijkheid:

- informatietoegankelijkheid: o.a. vindbaarheid van aanbod en regelingen en communicatie daarover;
- fysieke toegankelijkheid: bereikbaarheid, betreedbaarheid en bruikbaarheid van sportaccommodaties en veiligheid;
- sociale toegankelijkheid: o.a. bejegening door aanbieder, beschikbaarheid van voldoende aanbod;
- praktische toegankelijkheid: o.a. vervoer, hulpmiddelen.

De gemeente Rotterdam heeft hierover een tweetal factsheets ontwikkeld: één met tips voor toegankelijkheid in het algemeen (Gemeente Rotterdam, n.d.-a) en één met tips voor onbeperkt sporten en bewegen (Gemeente Rotterdam, 2020c). In beide factsheets zijn drie vormen van toegankelijkheid uitgelicht (informatie, sociale, fysieke). Wij voegen daar de praktische toegankelijkheid aan toe, met als voorbeelden de toegankelijkheid van vervoer en sporthulpmiddelen voor mensen met een beperking.

Beschikbaarheid van deze zaken is een belangrijke randvoorwaarde om te sporten en bewegen voor mensen met een beperking en wordt bijvoorbeeld expliciet genoemd in het Nationaal Sportakkoord (Ministerie van VWS, 2018).

Goed om te realiseren is dat het verbeteren van aspecten van deze vier vormen van toegankelijkheid zich richt op de omgevingsfactoren. Hierna geven we aan dat de participatie van mensen met een beperking in de samenleving (waaronder sport) wordt beïnvloed door persoonlijke factoren en omgevingsfactoren. In de omgevingsfactoren kan relatief eenvoudig met beleid worden ingegrepen, mits budget, menskracht en politieke wil voorhanden zijn.

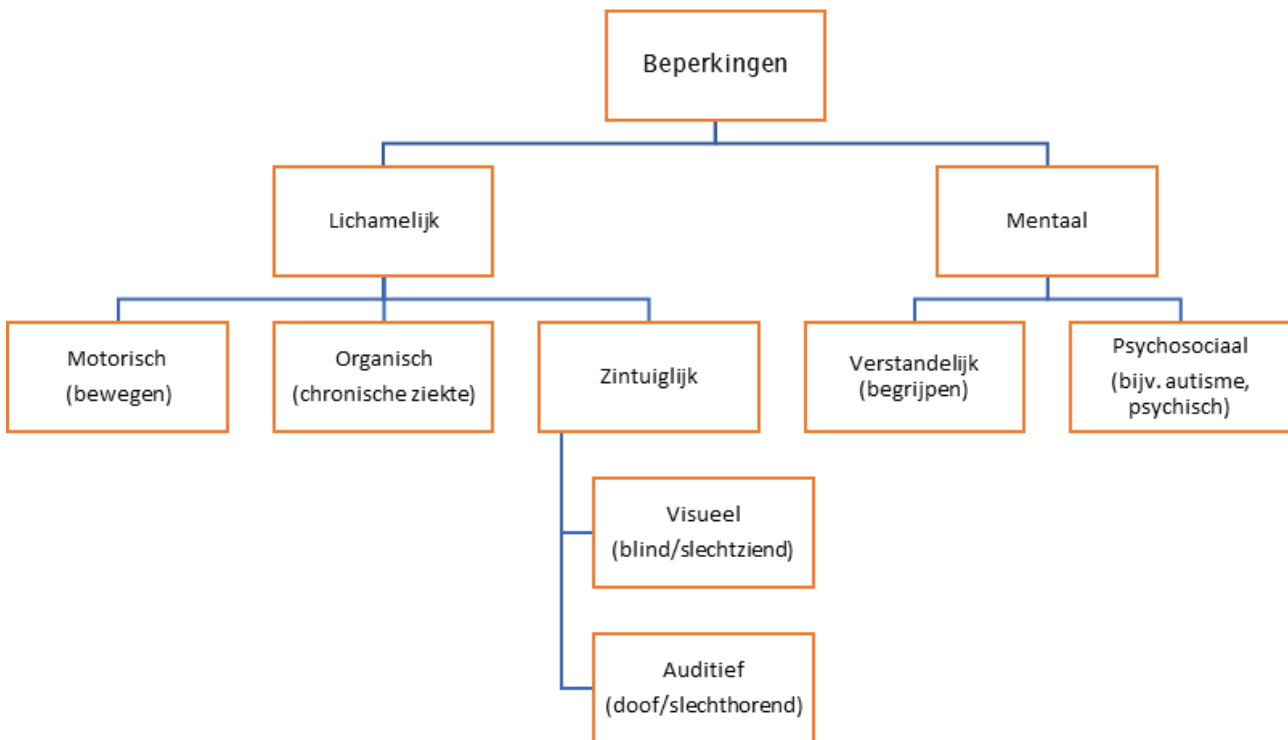
Persoonlijke factoren hebben te maken met de omstandigheden van mensen, bijvoorbeeld iemands beperking, zelfvertrouwen, angsten, motieven, mentale gezondheid of gedragsvoorkeuren. Uit onderzoek weten we dat belemmeringen om te sporten voor mensen met een beperking vaak persoonlijk van aard zijn (zoals gebrek aan energie of pijn). Niet-sporters ervaren deze in sterkere mate dan sporters. Belemmeringen die door de omgeving worden opgeworpen, zoals een gebrek aan goede faciliteiten, lijken meer te worden ervaren door mensen die al actief zijn in het sporten en bewegen. Hieruit volgt dat het verbeteren van bijvoorbeeld toegankelijkheid niet per definitie meer nieuwe sporters met een beperking hoeft op te leveren (De Jonge et al., 2020; De Jonge & Van Lindert, 2020a, 2020b; Van den Dool et al., n.d.; Van Lindert et al., 2020; Von Heijden-Brinkman et al., 2013).

Persoonlijke factoren zijn minder makkelijk te beïnvloeden en vragen om langetermijninzet. Ze kunnen behoorlijke hordes vormen op weg naar sporten en bewegen. In dit onderzoek leggen we de focus op omgevingsfactoren en fysieke toegankelijkheid, maar beperken ons hier niet toe. Wensen, behoeften, belemmeringen en stimulansen voor sport en bewegen komen in brede zin aan de orde. Wanneer persoonlijke factoren een rol spelen in Rotterdam, maken we daar melding van.

Definitie beperking

Voor een beter begrip van wat een beperking betekent, sluiten we in dit onderzoek aan bij het begrippenkader van de International Classification of Functioning, Disability and Health (WHO-ICF, 2002). Dit model combineert verschillende zienswijzen (medisch, sociaal, psychologisch) en kijkt naar de biologische aspecten van het menselijk functioneren (lichaamsfuncties en eigenschappen; stoornissen), individuele aspecten (uitvoeren van activiteiten; beperkingen) en sociale aspecten (participatie in de samenleving en mogelijke problemen daarmee). De ICF gaat uit van een sterke wisselwerking tussen deze drie aspecten. Bovendien wordt het functioneren van een persoon sterk beïnvloed door persoonlijke factoren (leeftijd, ernst beperking, psychisch welbevinden, enz.) en door externe omstandigheden (fysieke en sociale omgeving, bv. barrières in de toegankelijkheid van accommodaties; zie ook Von Heijden-Brinkman et al., 2013). In dit onderzoek maken we in termen van de ICF en op verzoek van de opdrachtgever onderscheid naar mensen die een stoornis hebben in relatie tot mentale functies (verstandelijk en psychosociaal), sensorische functies (zicht en gehoor), het bewegingssysteem (motorisch) en organische functies (chronische aandoeningen) (figuur 1.1).

Figuur 1.1 Indeling beperkingen

Bron: Von Heijden et al., 2013 (afgeleid van WHO-ICF, 2001).

Sportaccommodaties

Onder sportaccommodaties verstaan we binnen- en buitensportaccommodaties en zwembaden. Sportaccommodaties kunnen in beheer zijn van de gemeente of van andere partijen, zoals een fitnessondernemer. Bij buitensportaccommodaties kan de buitenruimte eigendom zijn van de gemeente en de accommodaties zelf (bv. kantine en kledkamers) van de vereniging. Bij de formulering van verbetervoorstellen focussen we op de accommodaties in gemeentelijk beheer. De gemeente heeft bij deze accommodaties meer (directe) mogelijkheden om in te grijpen in de situatie qua toegankelijkheid. Knelpunten in de toegankelijkheid kunnen echter ook betrekking hebben op accommodaties die in beheer zijn van externe partijen (bv. fitnessondernemers). Als knelpunten bij dit soort locaties ter sprake komen, maken we hier ook melding van. De gemeente kan met deze partijen in gesprek gaan wanneer de resultaten van het onderzoek daar aanleiding toe geven.

Sporten en bewegen vindt plaats in sportaccommodaties, maar ook in de openbare ruimte, zoals op wandelpaden en in parken. In dit onderzoek ligt de focus op de wensen, behoeften en belemmeringen voor sporten en bewegen in sportaccommodaties. Wanneer knelpunten in de openbare ruimte in het onderzoek ter sprake komen, maken we hier uiteraard melding van. Uit onderzoek komt naar voren dat een groot deel van de mensen met een beperking aan wandelen en fietsen doet en minder actief is in verenigingssport, die doorgaans in accommodaties plaatsvindt (Van den Dool et al., verwacht 2021).

Sportaanbod

In Rotterdam staan verschillende soorten sportaanbieders open voor mensen met een beperking. Dit zijn bijvoorbeeld reguliere sportverenigingen zijn, sportverenigingen speciaal voor mensen met een beperking, commerciële aanbieders (zoals fitness, dansstudio's of yogascholen), stichtingen of zwembaden. Bij

sportaanbod voor mensen met een beperking kan het gaan om diverse vormen waarin mensen met een beperking kunnen deelnemen:

- categoriaal aanbod: activiteiten van sportverenigingen of aanbieders specifiek voor mensen met een beperking;
- aangepast of geïntegreerd aanbod: activiteiten van reguliere sportaanbieders, waarbij mensen met een beperking samen sporten in een apart team of aparte groep, al dan niet in aangepaste vorm (groepsmaat, spelregels, begeleiding, materiaal, enz.);
- inclusief sportaanbod: sportaanbieders waarbij leden of deelnemers meedoen aan de reguliere activiteiten en samen sporten met leden/deelnemers zonder beperking.

In het onderzoek hebben sportaccommodaties en sportaanbod met elkaar te maken. Mensen met een beperking kunnen bijvoorbeeld het sportaanbod goed vinden, maar knelpunten ervaren met de sportaccommodaties waarin deze plaatsvinden. Andersom kan een accommodatie aan alle toegankelijkheidseisen voldoen, maar kan men ontevreden zijn over het aanbod dat daar plaatsvindt of de gastvrijheid van de aanbieder die het aanbod organiseert.

1.3 Methoden

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn de volgende deelonderzoeken en activiteiten uitgevoerd. Meer informatie over de onderzoeksmethoden is te vinden in bijlage 1. Hieronder geven we per deelonderzoek een beknopte toelichting.

Analyse context beleid en uitvoering

Om een beter beeld te krijgen van de wijze waarop het vraagstuk van toegankelijkheid van sport en bewegen voor mensen met een beperking is ingebed in het bredere beleid ten aanzien van sporten en bewegen in Rotterdam en in de beleidsuitvoering hebben we een beknopte beschrijvende analyse uitgevoerd. Input voor deze analyse vormden de gesprekken met de deelnemers van de begeleidingscommissie van het onderzoek en van hen verkregen schriftelijke input. We hebben relevantie nota's, toekomstvisies en factsheets doorgenomen, informatie nagezocht via internet en interviews afgenomen met de directeuren van de sportuitvoeringsorganisaties in Rotterdam (Rotterdam Topsport, Rotterdam Sportsupport en Sportbedrijf Rotterdam). Ook is input vanuit groepsinterviews met andere relevante stakeholders verwerkt. Een belangrijk onderdeel vormde de analyse van de beleidsregel 'Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties' (onderzoeksvraag 5) en een secundaire analyse van informatie die is verkregen over de uitgevoerde toegankelijkheidsschouwen. In hoofdstuk 2 geven we een beschrijving van deze zaken, die de context vormen voor het overige onderzoek. In hoofdstuk 8 formuleren we aanbevelingen voor mogelijke verbeteringen van de beleidsregel (onderzoeksvraag 5).

Potentiële vraag op de kaart

De omvang van de potentiële vraag naar sport en bewegen in Rotterdam (onderzoeksvraag 1) is in kaart gebracht door gebruik te maken van schattingsdata over de prevalentie van verschillende soorten beperkingen. Daarvoor is gebruik gemaakt van bestaande databronnen over de mate waarin Rotterdammers en inwoners van de regio Rotterdam-Rijnmond een beperking hebben naar eerdergenoemde indeling, voor volwassenen en voor kinderen.

Sportmogelijkheden op de kaart

Om onderzoeksvraag 2 te beantwoorden is het aangepaste sportaanbod in de gemeente op kaart gezet en is aangegeven waar bewoners met een beperking kunnen sporten. Om een beeld te krijgen van alle

plekken waar gesport kan worden in Rotterdam en welke van deze locaties aangepast sportaanbod aanbieden, is gebruik gemaakt van data uit meerdere bronnen:

- de Database SportAanbod (DSA) van het Mulier Instituut (Mulier Instituut, 2021);
- data van Uniek Sporten, het online platform waarop mensen met een beperking hun sport kunnen zoeken (Uniek Sporten);
- gegevens van Bewegcoach Rotterdam, waar gegevens over sportlessen voor mensen met een beperking worden ontsloten (Bewegcoach);
- gegevens van Sportbedrijf Rotterdam over sporthallen, gymzalen en zwembaden.

Met behulp van deze data hebben we de verschillende locaties waar mensen met een beperking kunnen sporten in kaart gebracht. Dit hebben we gedaan op gemeenteniveau en voor alle gebieden in Rotterdam. De resultaten worden beschreven in hoofdstuk 3. Alle kaarten zijn op hoge resolutie terug te vinden in bijlage 3.

Vragenlijst naar wensen, behoeften, stimulansen en belemmeringen

Om de wensen en behoeften van (verschillende groepen) mensen met een beperking in de gemeente Rotterdam op het gebied van sport en bewegen in de gemeente en de belemmeringen en stimulansen die zij ervaren bij het (gaan) sporten en bewegen (onderzoeksvraag 3) te achterhalen is een online vragenlijst uitgezet. In de vragenlijst is tevens aandacht geschonken aan de ervaringen van respondenten met de toegankelijkheid van de sportmogelijkheden in Rotterdam (onderzoeksvraag 4). Mensen met een beperking of chronische aandoening konden de vragenlijst zelf of samen met iemand anders invullen. Ook konden vertegenwoordigers (familieleden/vrienden/begeleiders) van mensen met een beperking de vragenlijst namens hun naaste invullen. Daarnaast was het mogelijk om de vragenlijst telefonisch af te laten nemen door een enquêteur van het Mulier Instituut.

De vragenlijst is op twee manieren uitgezet, met naleving van de AVG-richtlijnen. Via het cliëntenbestand van de Wmo, Jeugdwet en GGZ zijn per brief uitnodigingen verstuurd voor deelname aan de online vragenlijst. Cliënten konden hiervoor een open hyperlink gebruiken, waardoor volledige anonimiteit is gewaarborgd. In totaal zijn 9.457 cliënten op basis van specifieke productcodes geselecteerd voor deelname. Daarnaast hebben organisaties die zich inzetten voor (sporten en bewegen voor) mensen met een beperking via diverse kanalen, waaronder sociale media, berichten over de vragenlijst verspreid. Potentiële respondenten kregen via een open hyperlink toegang tot de vragenlijst.

De vragenlijst die via de Wmo is verspreid, stond open van 30 juni 2021 tot en met 18 juli 2021. Halverwege is per brief een reminder gestuurd. De open link die via sociale media is verspreid stond open van 16 juni 2021 tot en met 28 juli 2021. In totaal hebben 651 respondenten de vragenlijst volledig ingevuld. Om de respons op de vragenlijst te verhogen zijn cadeaubonnen verloot. Zie voor een uitgebreide uitleg van de verspreiding van de vragenlijst, de steekproef, respons en de responsverhogende maatregelen bijlage 1.

(Groeps)gesprekken met doelgroep en stakeholders over ervaringen toegankelijkheid

Om de ervaringen (positief dan wel negatief) met de toegankelijkheid van de gemeentelijke sportaccommodaties (bevorderende en belemmerende factoren) van sporters met een beperking, sportaanbieders, accommodatiebeheerders, belangenorganisaties en andere sleutelinformanten op te halen (onderzoeksvraag 4) hebben we zeven focusgroepen en negentien interviews gehouden. In de gesprekken kwamen ook aspecten aan de orde die mede antwoord geven op onderzoeksvraag 3.

De volgende focusgroepen hebben plaatsgevonden:

- kinderen/adolescenten met een beperking (2x);
- volwassenen met een beperking (2x);

- sportaanbieders (1x);
- beheerders van sportaccommodaties (1x);
- partners van de gemeente (1x).

De focusgroepen met kinderen/adolescenten zijn in Rotterdam gevoerd (face-to-face) op de school waar zij zitten. De overige focusgroepen vonden online via Zoom of Microsoft Teams plaats.

Interviews zijn gehouden met:

- de oprichter/beheerder van het Only Friends Centrum in Amsterdam (1x);
- de directeurs van Rotterdam Topsport, Sportbedrijf Rotterdam en Stichting Rotterdam Sportsupport (3x);
- ouders van kinderen met een beperking (5x);
- volwassenen met een beperking (8x, inclusief één topsporter);
- kinderen met een beperking (met de ouders aanwezig) (2x).

Alle interviews zijn telefonisch of online via Microsoft Teams of Zoom afgenomen. Van alle interviews zijn geluidsopnamen en uitgebreide gespreksverslagen gemaakt. De gespreksverslagen zijn met een thematische analyse gecodeerd in Excel. De resultaten zijn verwerkt in hoofdstuk 6. Voor een uitgebreide uitleg over de methode verwijzen wij naar bijlage 1.

Aanbevelingen en verbetervoorstellen

Onderzoeksvraag 5, 6 en 7 gaan over de conclusies en aanbevelingen die kunnen worden geformuleerd op basis van de onderzoeksresultaten. Op 7 oktober 2021 heeft een bespreking plaatsgevonden met de directeurs van de drie sportorganisaties. De begeleidingscommissie heeft ook meegelezen. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met externen met expertise op het terrein van toegankelijkheid.

Begeleidingscommissie

Voor het onderzoek heeft de gemeente een begeleidingscommissie samengesteld. Deze bestaat uit vertegenwoordigers van de afdeling Sport, natuur en recreatie, Sportbedrijf Rotterdam en Stichting Rotterdam Sportsupport. Naast deze begeleidingscommissie hebben de onderzoekers afstemming gezocht met diverse partners van de gemeente, waaronder de Brede Raad, de Vereniging Gehandicaptenorganisaties Rotterdam (VGR), Rotterdam Topsport en Stichting Mee Rotterdam Rijnmond, en met een ervaringsdeskundige. Met de begeleidingscommissie is het proces steeds tussentijds besproken (drie bijeenkomsten). Daarnaast hebben partners meegedacht in het onderzoeksproces (opstellen van vragenlijsten en itemlijsten, contact met respondenten) en zijn de onderzoeksresultaten besproken tijdens besprekingen met de begeleidingscommissie (19 augustus 2021) en met directeurs van de drie sportorganisaties in Rotterdam (7 oktober 2021).

1.4 Leeswijzer

In figuur 1.2 wordt weergegeven welke onderzoeksvraag, methoden en resultaten worden besproken in welk hoofdstuk van deze rapportage.

Citaten

In het rapport zijn op diverse plaatsen citaten opgenomen van uitspraken die respondenten in het onderzoek hebben gedaan. Deze zijn geanonimiseerd. We geven wel aan welk type respondent de uitspraak deed (beheerder, aanbieder, partner, directeur, ouder, volwassene of kind). Ter bevordering van de leesbaarheid zijn sommige citaten aangepast, maar de inhoud blijft onveranderd.

Figuur 1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 1	<ul style="list-style-type: none">· Inleiding en vraagstelling onderzoek· Afbakening begrippen· Beknopte uitleg methoden
Hoofdstuk 2	<ul style="list-style-type: none">· Analyse context beleid en uitvoering sport en bewegen· Deskresearch, gesprekken, secundaire analyse· Beschrijving beleidsregel 'Basiseisen toegankelijkheid' en analyse schouwen
Hoofdstuk 3	<ul style="list-style-type: none">· Onderzoeksvraag 1· In kaart brengen omvang potentiële vraag· Analyse bestaande data prevalentie beperkingen
hoofdstuk 4	<ul style="list-style-type: none">· Onderzoeksvraag 2· In kaart brengen sportmogelijkheden voor mensen met een beperking in de gemeente Rotterdam· Bestaande data sportaanbod en -accommodaties op kaart
hoofdstuk 5	<ul style="list-style-type: none">· Onderzoeksvraag 3 en 4· Vragenlijstonderzoek wensen/behoefte en stimulanzen/belemmeringen
hoofdstuk 6	<ul style="list-style-type: none">· Onderzoeksvraag 3 en 4· (Groeps)gesprekken doelgroep en stakeholders over ervaringen met toegankelijkheid
hoofdstuk 7	<ul style="list-style-type: none">· Beantwoorden onderzoeksvragen 1 t/m 4 o.b.v. resultaten onderzoek· Slotconclusie
Hoofdstuk 8	<ul style="list-style-type: none">· Beantwoorden onderzoeksvragen 5 t/m 7· Verbetervoorstellen en aanbevelingen
Bijlagen	<ul style="list-style-type: none">· Uitgebreide uitleg methoden· Onderdelen basiseisen toegankelijkheid· Kaarten aangepast sportaanbod· Gedetailleerde uitkomsten vragenlijstonderzoek

2. Context beleid en uitvoering sporten en bewegen in Rotterdam

In dit hoofdstuk beschrijven we de wijze waarop het vraagstuk van toegankelijkheid van sport en bewegen voor mensen met een beperking is ingebed in het sport- en beweegbeleid in Rotterdam (paragraaf 2.1) en bij de verschillende samenwerkingspartners van de gemeente (paragraaf 2.2). Om uitvoering te geven aan het beleid zijn in Rotterdam subsidieregelingen (geweest); deze worden in paragraaf 2.3 beschreven. In paragraaf 2.4 wordt inzichtelijk gemaakt van welke accommodaties de afgelopen jaren de toegankelijkheid is geschouwd en/of verbeterd en welke nieuwe toegankelijke gymzalen zijn gerealiseerd.

2.1 (Gemeentelijk) beleid toegankelijkheid

VN-Verdrag Handicap

In 2016 heeft Nederland het VN-Verdrag Handicap ondertekend. Dit verdrag maakt duidelijk dat mensen met een beperking of chronische ziekte recht hebben op gelijke behandeling. Iedereen moet mee kunnen doen. De gemeente Rotterdam is koplopergemeente voor de gemeentelijke uitwerking van het VN-Verdrag Handicap. Met het Koplopersprogramma wil de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) een extra impuls geven aan al lopende initiatieven van gemeenten gericht op het volwaardig meedoen van inwoners met een beperking. Gemeenten die vooroplopen bij de invulling van het VN-Verdrag Handicap nemen deel aan dit programma. De bedoeling is dat zij goede voorbeelden uitdragen naar andere gemeenten.

Rotterdam Onbeperkt

Binnen het project *Rotterdam Onbeperkt* wil de gemeente binnen de gemeentelijke organisatie bewustwording over het VN-Verdrag Handicap creëren, zodat dit ook aan de organisaties in de stad wordt uitgedragen. Het doel van *Rotterdam Onbeperkt* is om de letterlijke en figuurlijke drempels in de samenleving weg te nemen. Dit zijn ook communicatieve en sociale drempels in de vorm van bejegening en uitsluiting. Het moet in Rotterdam vanzelfsprekend worden dat met mensen met een beperking rekening wordt gehouden. Hierbij is het van belang om de (voor)oordelen die ieder mens onbewust met zich meedraagt vanuit zijn eigen referentiekader te onderkennen. Het onderkennen van deze (voor)oordelen is de eerste stap naar bewustwording en actie.

Tekstkader 2.1 Voorbeeld doorwerking VN-Verdrag Handicap in sportnota Rotterdam

Het uitgangspunt bij alles wat we doen moet zijn dat we dat voor iedereen doen. Keuzes hierin worden beïnvloed door het type gebruik van de accommodatie, de beschikbare fysieke en financiële ruimte. Deze keuzes hebben verschillende consequenties. Bewust zijn van deze gevolgen is belangrijk en toegankelijke communicatie/informatie daarover geeft duidelijkheid.

Bron: Gemeente Rotterdam, 2021c.

De ambities zijn in 2020 in de *Lokale Agenda Toegankelijkheid (LAT)* verwerkt. Deze agenda laat aan de hand van tien thema's zien wat de gemeente heeft gedaan, doet en gaat doen op het gebied van toegankelijkheid (Gemeente Rotterdam, 2020b). Sport valt, samen met cultuur, evenementen en toerisme onder het thema 'vrije tijd'. In de LAT worden enkele voorbeelden van de reeds gepleegde inzet op toegankelijkheid genoemd, zoals:

- de invoering van de beleidsregel 'Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties (zie paragraaf 2.4);
- de financiële ondersteuning door middel van subsidie voor sport- en beweegaanbieders die extra kosten hebben voor het aanbieden van sport en bewegen voor mensen met een beperking (meerkostensubsidie, zie paragraaf 2.3);

- het samengaan van reguliere sporten en aangepaste sporten tijdens (topsport)evenementen (ABN World Tennis Tournament, CHIO, EK beachvolleybal en zitvolleybal).

Voor de komende jaren zijn in de LAT het voorgenomen beleid en daar bijbehorende acties opgenomen (zie tekstkader 2.2). De focus ligt hierbij op het verbeteren van de randvoorwaarden om te kunnen sporten en bewegen, het stimuleren en begeleiden van mensen met een beperking om te sporten en bewegen en de bewustwording binnen gemeente en partners dat inclusief gedacht moet worden.

Tekstkader 2.2 Lokale Agenda Toegankelijkheid - Voorgenomen beleid en acties de komende jaren

- Verbeteren van randvoorwaarden die nodig zijn voor mensen met een beperking om te kunnen sporten en bewegen. Er wordt ingezet op:
 - de aanwezigheid van passend sport- en beweegaanbod;
 - vindbare en toegankelijke informatie over het sport- en beweegaanbod;
 - toegankelijke sportlocaties;
 - betaalbaar sport- en beweegaanbod;
 Dit wordt bereikt door de huidige inzet te continueren en te borgen, en te onderzoeken welke extra inzet nodig is.
- Voor randvoorwaarden die niet binnen de verantwoordelijkheid van de afdeling Sport, Natuur en Recreatie vallen, vindt integrale afstemming plaats met andere afdelingen en partners. Denk aan:
 - de financiële mogelijkheden om te kunnen sporten;
 - vervoer om naar het sport- en beweegaanbod te komen;
 - sporthulpmiddelen of -voorzieningen om te kunnen sporten.
- Mensen met een beperking stimuleren en indien nodig begeleiden om te gaan sporten en bewegen. Bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan de mogelijkheden en deze zichtbaarder te maken en door bemiddeling door intermediairs, zoals Sport MEE en zorgverleners. Ook hiervoor is integrale samenwerking wenselijk, omdat verschillende afdelingen zich inzetten voor mensen met een beperking of een chronische ziekte.
- Binnen de (gemeentelijke) afdeling en bij partners is een inclusief sport- en beweegbeleid voor mensen met een beperking door:
 - het vergroten van de bewustwording, sociale toegankelijkheid en gastvrijheid voor mensen met een beperking bij collega's, partners en sport- en beweegaanbieders;
 - sportverenigingen en andere sport- en beweegaanbieders te ondersteunen bij het inclusiever maken van het aanbod (mensen met een beperking sporten mee met mensen zonder beperking).

Bron: Gemeente Rotterdam, 2020a.

Binnen het project Rotterdam Onbeperkt is een factsheet Toegankelijkheid uitgebracht (Gemeente Rotterdam, n.d.-a). Deze factsheet kan gebruikt worden bij beleidsontwikkeling, projecten, het organiseren van evenementen en bijeenkomsten en het stellen van voorwaarden aan de dienstverlening door externe partijen via subsidie- en opdrachtverstrekking.

Sportnota 2021+ 'Rotterdam, Wereldse Sportstad'

De ambities van het VN-Verdrag Handicap en *Onbeperkt Rotterdam* zijn verwerkt in de sportnota *Rotterdam, Wereldse Sportstad* (Gemeente Rotterdam, 2021c). Rotterdam wil een 'Wereldse Sportstad' zijn, *'waar inspirerende internationale topsport plaatsvindt, waar Rotterdammers van alle leeftijden op hun eigen manier met plezier sporten en bewegen. Zij kunnen dit doen bij aantrekkelijke sportaanbieders, gebruikmakend van moderne sportfaciliteiten en in een stad die uitnodigt tot bewegen.'*

In de sportnota beschrijft de gemeente de inzet tot 2026 om deze visie te bereiken:

- structureel sporten en bewegen als norm, waarbij plezier, een brede motorische ontwikkeling en vraaggericht aanbod centraal staan;
- een uitdagend speelveld zijn met voldoende goede, duurzame en toegankelijke sportvoorzieningen en buitenruimten die voor meerdere gebruikers verleiden tot bewegen;
- inspirerende topsport met aandacht voor talenten, topsporters en aansprekende topsportevenementen;
- voorwaarden scheppen om de impact van sport en bewegen op bijvoorbeeld de gezondheid beter tot zijn recht te laten komen.

De gemeente geeft in de nota aan daarbij extra aandacht te hebben voor groepen waarvan de deelname achterblijft en wil inclusief sporten en bewegen stimuleren. Iedereen, ongeacht leeftijd, fysieke of mentale gezondheid, etnische achtergrond, seksuele geaardheid of sociale positie moet met plezier en op een veilige plek kunnen sporten en bewegen. De insteek van de gemeente is dat mensen met en zonder beperking kunnen sporten, samen lid zijn van een vereniging en elkaar via sport(eventen) ontmoeten. Als samen niet mogelijk is, zet de gemeente in op aangepaste activiteiten onder de slogan *'Inclusief waar mogelijk, aangepast waar nodig'*.

Op het gebied van voorzieningen luidt speerpunt zes uit de sportnota: *'Rotterdam heeft in 2026 een ruim aanbod van toekomstbestendige en duurzame sportfaciliteiten zowel voor binnensport, buitensport als in de openbare ruimte, die intensief gebruikt worden door verschillende sporters het hele jaar door.'* In de nota staat dat dit onder andere betekent dat Rotterdam goede en betaalbare sportvoorzieningen heeft die uitnodigen tot sporten en bewegen. Bij nieuwbouw worden de wettelijke eisen voor toegankelijkheid gevolgd en wordt onderzocht of deze eisen voldoende zijn voor teamsporten en voor de kwaliteitseisen die de gemeente stelt.

Voor topsport streeft de gemeente ernaar internationale topsportevenementen voor mensen met een beperking te koppelen aan 'reguliere' topsportevenementen. Bezoek aan evenementen wil de gemeente zo inclusief mogelijk maken. Daarnaast gaat de gemeente onderzoeken hoe de beleving van de sportevenementen verder kan worden verbeterd voor mensen met een beperking. Hierbij wordt de checklist voor toegankelijke evenementen gebruikt (Gemeente Rotterdam, 2020a). r

Beleidsregel ‘Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties’²

Het college heeft in 2014 de beleidsregel ‘Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties’ vastgesteld. Doel van deze beleidsregel is om de toegang tot en het gebruik van indoor sportaccommodaties voor mensen met een beperking te vergroten (Gemeente Rotterdam, 2014a).

In de beleidsregel is vastgesteld dat alle nieuw te bouwen en te renoveren gemeentelijke binnensportaccommodaties moeten voldoen aan de beschreven richtlijnen voor binnensportaccommodaties. De beleidsregel is volledig gebaseerd op de door Stichting Onbeperkt Sportief (inmiddels onderdeel van Kenniscentrum Sport en Bewegen) opgestelde richtlijnen voor toegankelijke indoor sportaccommodaties (Van Aller & Wenting, 2014). In deze richtlijnen, geactualiseerd in 2014³, worden de toegankelijkheidseisen van sportgebouwen omschreven en concreet en toepasbaar gemaakt voor ontwerpers en bouwers van deze accommodaties. De richtlijnen zijn aanvullend aan het Bouwbesluit (2011, herziening voorzien in 2022, Rijksoverheid, n.d.), het Handboek voor Toegankelijkheid (Wijk, 2013) en het Handboek Sportaccommodaties (herziening voorzien eind 2021, Ariëns et al., n.d.). Daarnaast zijn de richtlijnen aanvullend op de eisen voor het keurmerk Internationaal Toegankelijkheidsymbool (ITS)⁴. Deze ITS-eisen komen geheel overeen met en zijn een deelverzameling van de eisen in deze richtlijnen. Dit betekent dat de eisen in de richtlijnlijnen minimaal overeenkomen met de ITS-eisen en daarnaast nog extra eisen bevatten.

² Deze paragraaf is gebaseerd op de beleidsregel ‘Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties’ (Gemeente Rotterdam, 2014) en de Richtlijnen Toegankelijkheid Indoor Sportaccommodaties (Van Aller & Wenting, 2014)(Van Aller & Wenting, 2014).

³ De gemeente Rotterdam heeft in samenwerking met de lokale Stichting Platform Agenda 22 een inhoudelijke bijdrage geleverd aan de actualisering van de richtlijnen, omdat dat goed past in het sport-, participatie- en gehandicaptenbeleid van de stad.

⁴ <https://www.pbtconsult.nl/itstandaard/213/56/>

Tekstkader 2.3 Landelijke richtlijnen en voorschriften (sport)accommodaties

Bouwbesluit

Sinds 1992 geldt in Nederland één bouwvoorschrift: het Bouwbesluit. Hierin staan de toegankelijkheidseisen die voor alle gebouwen gelden. De toegankelijkheidseisen uit het Bouwbesluit zijn niet verstrekkend en niet speciaal gericht op sportaccommodaties. Zo beperkt het Bouwbesluit zich tot dat gedeelte van het gebouw dat mede bestemd is voor gebruik door bezoekers en dus niet het gedeelte dat specifiek gebruikt wordt door sporters. Het Bouwbesluit is gewijzigd in 2003 en 2012 en op kleine onderdelen aangepast in 2013, 2016, 2018 en 2021 (Rijksoverheid, n.d.). De gewijzigde onderdelen hebben geen betrekking op de toegankelijkheidseisen. De eisen uit de Rotterdamse Beleidsregel sluiten aan bij en gaan verder dan het Bouwbesluit.

Handboek voor Toegankelijkheid

Het Handboek voor Toegankelijkheid is een uitgave van De Chronisch zieken en Gehandicapten Raad Nederland (CG-raad^A) en bevat richtlijnen voor toegankelijke buitenruimten, gebouwen en woningen. Het boek is bestemd voor iedereen die betrokken is of kan zijn bij het ontwerp, de inrichting en het beheer van de fysieke leefomgeving. De eisen in dit handboek hebben, net als die in het Bouwbesluit, betrekking op alle typen gebouwen, en dus niet specifiek op sportaccommodaties. De eisen uit de Rotterdamse beleidsregel sluiten aan op en gaan verder dan de richtlijnen uit dit handboek.

Handboek Sportaccommodaties

Het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF bevat zowel algemene sporttak-overstijgende richtlijnen voor accommodaties als specifieke eisen per sporttak. De inhoud komt tot stand onder auspiciën van ISA Sport, en de sporttak-specifieke onderdelen worden in nauw overleg met de desbetreffende sportbond samengesteld. Van het handboek verschijnen meerdere keren per jaar supplementen. Momenteel wordt gewerkt aan een hernieuwde, digitale versie van het handboek (verwacht eind 2021). De eisen uit de Rotterdamse beleidsregel sluiten aan op en gaan verder dan de richtlijnen uit dit handboek (versie 2013).

ITS-symbool

Het ITS-symbool is het symbool dat aangeeft dat een gebouw bereikbaar, toegankelijk en bruikbaar is voor iedereen die het gebouw zelfstandig kan bereiken. Het uitgangspunt voor toekenning is dat de bezoekers c.q. gebruikers van een gebouw op een zo onafhankelijk en gelijkwaardig mogelijke wijze de (mede) voor hen bestemde voorzieningen van een gebouw kunnen bereiken en gebruiken. De eisen gelden voor de publiek bestemde gebouwfuncties. De criteria voor het ITS Keurmerk zijn in de loop der jaren regelmatig aangepast aan de actuele stand van zaken m.b.t. de algemeen in Nederland geldende opvattingen over toegankelijkheid. Vanaf 2008 zijn de criteria voor het verkrijgen van het ITS Keurmerk vastgelegd in de ITstandaard. De ITstandaard wordt door Ieder(in), als initiatiefnemer en eigenaar van het ITS Keurmerk, gezien als de minimale eis voor het verkrijgen van het ITS Keurmerk. Wanneer een opdrachtgever van een bouwproject heeft bepaald dat dit project moet voldoen aan de ITstandaard en/of het ITS Keurmerk moet worden behaald, is het verstandig om dit in het Programma van Eisen op te nemen. De praktijk leert dat op deze manier herstelkosten kunnen worden voorkomen. Deze ITS-eisen komen geheel overeen met, en zijn een deelverzameling van, de eisen in de Rotterdamse beleidsregel. Dit betekent dat de eisen in de beleidsregel minimaal overeenkomen met de ITS-eisen en daarnaast nog extra eisen bevatten.

^A Op 1 januari 2014 is de CG-Raad met het Platform VG gefuseerd tot de nieuwe koepelorganisatie Ieder(in), een 'netwerk voor mensen met een beperking of chronische ziekte'.

Begrippen

Fysieke toegankelijkheid van een indoor sportaccommodatie

De Rotterdamse beleidsregel gaat over de *fysieke* toegankelijkheid van een *indoor sportaccommodatie*.

Dit betekent:

- *Fysieke* toegankelijkheid: de sociale, informatie- en praktische toegankelijkheid maken geen deel uit van de beleidsregel. Fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties is een belangrijke randvoorwaarde voor sport en bewegen.
- Sportaccommodatie: de beleidsregel heeft betrekking op sporters en bezoekers van sportaccommodaties. Werknemers met een beperking in een sportaccommodatie hebben te maken met diverse andere wet- en regelgeving.
- Indoor: de beleidsregel heeft betrekking op sporthallen, sportzalen, gymnastiekzalen, zwembaden, fitness-, aerobics-, indoor cycling- en vechtsportruimten en tennishallen (en het tot de sportaccommodatie behorende buitenterrein). Richtlijnen voor buitensportaccommodaties (sportvelden, golfbanen, paardensport) bestaan wel (Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek & Stichting Onbeperkt Sportief, 2015), maar zijn niet opgenomen in de beleidsregel.

Basiseisen en aanbevelingen

Sporters met een beperking vormen geen homogene groep. Voorzieningen in en rond sportaccommodaties zijn daarom afgestemd op de collectieve en niet op de individuele behoeften. In de beleidsregel worden dit *basiseisen* genoemd. Deze basiseisen zijn een collectieve ondergrens voor integrale toegankelijkheid. De basiseisen verzekeren de toegankelijkheid voor de dagelijkse gebruiker en zijn zo opgesteld dat het gebouw relatief gemakkelijk toegankelijk te maken is voor gebruikers met een specifieke functiebeperking.

In de 'Richtlijnen Toegankelijkheid Indoor Sportaccommodaties' zijn naast de *basiseisen* ook *aanbevelingen* opgenomen. De aanbevelingen zijn aanvullingen op de basiseisen die gebruikt kunnen worden om een sportaccommodatie voor een groep gebruikers met een specifieke functiebeperking toegankelijk te maken. De aanbevelingen zijn gecategoriseerd naar verschillende type beperking (o.a. motorisch, visueel, auditief), terwijl de basiseisen voor alle typen beperkingen gelden.

Het college van Rotterdam heeft in 2014 besloten om (alleen) de basiseisen, en niet de aanbevelingen, te laten gelden voor elke nieuw te bouwen en te renoveren gemeentelijke binnensportaccommodatie. De gemeente geeft hiervoor als reden dat de aanbevelingen uit algemene maatregelen voor specifieke groepen gebruikers (bv. rolstoelers) of groepssporters (bv. zitvolleybal) bestaan. Faciliteiten voor de ene gebruikersgroep kunnen de functionaliteit voor een andere gebruikersgroep echter beperken (bv. geleidelijnen of oriëntatiepunten voor blinden, die voor rolstoelers een obstakel kunnen zijn). Het is, zo staat in de beleidsregel, van belang dat voor een nieuwe locatie, vóór het opstellen van het Plan van Eisen, bepaald wordt voor wie de accommodatie bedoeld is. Op basis hiervan kunnen aanbevelingen uit de richtlijnen in het Programma van Eisen worden opgenomen.

Bereikbaarheid, Toegankelijkheid en Bruikbaarheid (BTB-principe)

De basiseisen volgen het perspectief van de gebruiker van een sportaccommodatie: eerst de bereikbaarheid (bv. oversteekplaatsen en gehandicaptenparkeerplaatsen), dan de toegankelijkheid in de sportaccommodatie (bv. routing en leuning) en dan de bruikbaarheid (bv. afmetingen en belijningen) ervan. In bijlage 2 is een globaal overzicht opgenomen van de onderwerpen waarop de basiseisen betrekking hebben.

Erkenningen

Play Unified Stad

In het verlengde van de ambities van de stad met de uitwerking van het VN-Verdrag is Rotterdam, vanwege de inzet van de gemeente, Rotterdam Topsport, Rotterdam Sportsupport en Sportbedrijf Rotterdam voor een inclusieve sportomgeving, op 19 april 2019 als eerste stad van Nederland tot 'Play Unified Stad' uitgeroepen. Play Unified is een initiatief van Special Olympics Nederland en is een middel om tot een inclusievere sportwereld te komen. Hierbij wordt de kracht en impact van sport gebruikt om sporters zonder en met verstandelijke beperking écht met elkaar te verbinden. Play Unified maakt ontmoetingen in de sport mogelijk. Mensen met en zonder verstandelijke beperking sporten samen in de samenleving.⁵ Hoewel Special Olympics Nederland zich specifiek richt op mensen met een verstandelijke beperking, hebben de gemeente, Rotterdam Topsport, Rotterdam Sportsupport en Sportbedrijf Rotterdam zich geïnteresseerd om tot een inclusievere sportwereld voor alle mensen met een beperking te komen (in afstemming met Special Olympics Nederland). Het gaat hierbij om het verbinden van sporters met en zonder beperking en het samen laten sporten van mensen met en zonder een beperking.

Top 12 Meest Toegankelijke Gemeente van Nederland 2021

De VNG organiseert de verkiezing Meest Toegankelijke Gemeente van Nederland 2021 om gemeenten in Nederland extra aan te moedigen om te blijven werken aan het VN-Verdrag Handicap en om breed aandacht te vragen voor het belang van toegankelijkheid. Alle gemeenten van Nederland doen automatisch mee met de verkiezing. Inwoners konden in de zomer van 2021 stemmen op de meest toegankelijke gemeente, waarbij Rotterdam tot de halve finale (top 12) is geraakt.⁶

2.2 Samenwerkingspartners gemeente

Sportbedrijf Rotterdam

Sportbedrijf Rotterdam faciliteert en stimuleert sport en beweging met toegankelijke, schone en veilige sportvoorzieningen en voorziet in sportprogrammering om mensen in beweging te krijgen en te houden.

De basistaken van Sportbedrijf Rotterdam zijn:

- het beheren en exploiteren van ruim 190 binnen- en buitensportaccommodaties (sporthallen, gymzalen, zwembaden en sportterreinen) in Rotterdam;
- zorgen voor degelijk (groot en dagelijks) onderhoud van de sportaccommodaties, zodat ze schoon, heel en veilig zijn en een aantrekkelijke uitstraling hebben;
- (maatschappelijk) beheren en exploiteren, en daarbij middelen efficiënt inzetten;
- programmeren van sport en bewegen: sportregie, buurtsport, schoolsport en diverse (breedte)sportevenementen;
- activiteiten aanbieden die bijdragen aan de beleevingswaarde van sportvoorzieningen, sportprogrammering en (top)sportevenementen.

Sportbedrijf Rotterdam heeft als koers geformuleerd dat in 2024 alle sportaccommodaties optimaal toegankelijk zijn voor alle Rotterdammers. Dit betekent dat drempels worden verlaagd voor toegang tot de sportaccommodaties, dat de accommodaties zichtbaar zijn in het straatbeeld en dat ze zoveel mogelijk toegankelijk zijn voor Rotterdammers met een functiebeperking (Sportbedrijf Rotterdam, 2020a).

⁵ <https://specialolympics.nl/2019/rotterdam-eerste-play-unified-stad-van-nederland/>

⁶ <https://www.meesttoegankelijkegemeente.nl/het-superteam-op-bezoek-bij-de-top-12/>

Voor 2021 en verder heeft het Sportbedrijf de volgende punten geformuleerd (Sportbedrijf Rotterdam, 2020b):

- interne zichtbaarheid Inclusief Sporten verhogen;
- inclusief sporten in uitingen meenemen⁷;
- groepen lezwemmen voor kinderen met een beperking aan de noordoever van de stad continueren (gestart in 2020);
- deskundigheid van zwemonderwijzers bevorderen (samen met de andere exploitanten) met als doel meer kinderen mee te laten draaien in de reguliere lesgroepen en, indien gewenst, meer separate lesgroepen op te zetten;
- met schoolsport010 clinics aanbieden op 30 (van de 35) scholen voor speciaal onderwijs in Rotterdam;
- voor 2022 is Inclusief Sporten als speerpunt opgenomen in het jaarplan van de afdeling Strategie & Programmering. Dit betekent dat alle teams van deze afdeling losstaand en gezamenlijk aan de slag gaan met dit thema (o.a. sportregisseurs, buurtsport, schoolsport en evenementen).

Wat betreft de toegankelijkheid van sportaccommodaties neemt het Sportbedrijf de Integrale Toegankelijkheid-standaard 2018 (ITstandaard) mee in haar advies bij verbouw en nieuwbouw van accommodaties. Daarnaast streeft het Sportbedrijf naar een spreiding over de stad van extra toegankelijke accommodaties (ITS+-norm): van elk soort accommodatie (gymzaal, sporthal, zwembad en buitensportaccommodaties) minimaal één aan de noordkant en één aan de zuidkant van de stad. Naast toegankelijkheid is in deze accommodaties ook aandacht voor de sporttechnische inventaris.

Rotterdam Sportsupport

Rotterdam Sportsupport spant zich in voor vitale, veilige en toekomstbestendige sportverenigingen. Zij spant zich in om structureel sporten en bewegen bij een sportvereniging voor meer Rotterdammers toegankelijk te maken en zorgt ervoor dat iedere Rotterdammer sportief en maatschappelijk mee kan doen. Daarvoor ontwikkelt Rotterdam Sportsupport programma's voor mensen voor wie het nog niet heel vanzelfsprekend is om te sporten, met het doel hen in beweging te houden bij een sportclub.

Sinds Rotterdam Sportsupport is begonnen met het netwerk 'Rotterdam sport op maat-programma' is, volgens de directeur van Rotterdam Sportsupport, het aantal verenigingen met aanbod voor mensen met een beperking verviervoudigd ('*dat zijn nu bijna honderd clubs en in de beginfase waren dat er veel minder*'). Dit netwerk is overgegaan op operationele samenwerkingsverbanden op wijkniveau. De partijen die hieraan werken zijn: Rotterdam Sportsupport, Sportbedrijf Rotterdam, gemeente Rotterdam en SportMEE. Die vinden elkaar op het operationele niveau heel goed, volgens de directeur. Rotterdam Sportsupport heeft ook veel aandacht besteed aan zich welkom voelen als een van de drempels voor mensen met een beperking. '*Bij het aanbod bij clubs is hier bij het bestuur en het technisch kader in geïnvesteerd. Het draait ook veel meer om continuïteit en bestendigheid. Het zou een integraal onderdeel van het beleid en de uitvoering van de club moeten zijn.*'

⁷ Zoals <https://www.sportbedrijfrotterdam.nl/nieuws/geef-je-over-aan-het-water-en-denk-even-helemaal-nergens-aan>.

Rotterdam Sportsupport gelooft in de piramide⁸: *‘Je moet voorbeelden hebben om mensen te enthousiasmeren om te gaan sporten. Zo heeft Rotterdam Sportsupport hard gewerkt voor het binnenhalen van de Para-European Championships’, aldus de directeur van Rotterdam Sportsupport.*

Rotterdam Topsport

Rotterdam Topsport spant zich, door publiek-private samenwerking, in voor een sterk topsportklimaat en -imago van Rotterdam door onder andere topsportevenementen voor de stad te acquireren en te begeleiden, door topsportverenigingen, talenten en topsporters in de stad te ondersteunen bij hun topsportambities en door bij te dragen aan (de ontwikkeling van) TeamNL-centrum Metropool.

Rotterdam Topsport heeft, in lijn met gemeentelijke nota, een strategisch plan geformuleerd. In dit strategisch plan staan drie pijlers om Rotterdam als topsportstad te profileren⁹:

1. kleine en grote evenementen organiseren: onder andere de European-Para Championships in 2023;
2. Rotterdam positioneren als stad van de topsporters: Rotterdamse sporters ondersteunen die namens Nederland naar de Olympische Spelen willen gaan en in Rotterdam kunnen trainen. Rotterdam Topsport ondersteunt hier ook Paralympiërs in, zoals verspringer Ranki Oberoi. Rotterdam Topsport zet zich in om handvatten te bieden om naar de Olympische Spelen te kunnen. Denk hierbij aan financiële middelen, praktische middelen als trainingsruimte, maar ook begeleiding in profileren op sociale media;
3. topsport voor de stad: wat schiet de gemiddelde Rotterdammer ermee op dat Rotterdam een sportbeleid heeft? De nadruk ligt op het idee dat sport alleen valideert als het voor iedereen op ieder niveau toegankelijk is. Zo gaat de topsport in Rotterdam vaak hand in hand met valide en invalide sporters, zoals het georganiseerde zwemtoernooi met valide en invalide sporters en ook het rolstoeltoernooi tijdens het ABN-tennistoernooi.

SportMEE¹⁰

MEE Rotterdam Rijnmond is er voor mensen met een beperking. Onder ‘beperking’ verstaat MEE: een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, niet aangeboren hersenletsel, chronische ziekte of een beperking in het autistisch spectrum. MEE doet dat, zodat iedereen kan meedoen.

SportMEE helpt als iemand wil starten met (aangepast) bewegen of sporten, of een andere (aangepaste) beweeg- of sportactiviteit zoekt. SportMEE werkt met sportconsulenten die veel ervaring en kennis hebben van sportaanbieders en manieren om te bewegen. De sportconsulenten helpen mensen met een beperking om passend sportaanbod te vinden, maar helpen ook trainers om beter te worden in het trainen van mensen met een beperking.

Mensen met een chronische ziekte, zoals diabetes, multiple sclerose, reuma, hartproblemen of een spierziekte, hebben vaak nog wat extra's nodig. Naast aanpassingen om te kunnen sporten is het

⁸ Een in het sportbeleid veelgebruikt begrip is de sportpiramide. De brede basis van de piramide geeft het grote potentieel aan startende en recreatieve sporters weer, inclusief het bewegingsonderwijs. Elke stap hoger in de piramide komt meer nadruk op het organiseren en faciliteren van de sport te liggen. De lagen in de piramide lopen van ‘bezig zijn/kennismaken’, via ‘ontwikkelen’ en ‘specialiseren’ naar ‘excelleren’ (Gemeente Rotterdam, 2021c).

⁹ Bron: interview directeur Rotterdam Topsport, 17 mei 2021.

¹⁰ Paragraaf gebaseerd op www.meerrotterdamrijnmond.nl

belangrijk te begrijpen wat iemand wel en niet kan. Daarvoor is de combinatiefunctionaris Chronisch Zieken. Huisartsen, fysiotherapeuten, logopedisten, ergotherapeuten en ook mensen met een chronische ziekte zelf kunnen zich aanmelden voor een sportadvies op maat. De combinatiefunctionaris Chronisch Zieken is niet overal actief. Wel in Rotterdam in de wijken Kralingen Crooswijk, Noord, Delfshaven en Prins Alexander.

Overige samenwerkingspartners

Vereniging van Gehandicaptenorganisaties Rotterdam (VGR)¹¹

De VGR behartigt sinds 1975 de belangen van mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking en chronisch zieken. De leden van de VGR zijn organisaties die zich ten doel stellen mensen met een beperking te ondersteunen in de breedste zin van het woord. Het overkoepelende doel is dat zij zich volledig kunnen ontplooiën, op alle terreinen van het leven (indien nodig met extra ondersteuning) gelijke kansen krijgen en zelfstandig hun leven kunnen bepalen. De VGR concentreert zich op het bevorderen van de toegankelijkheid in brede zin (gebouwen, openbare ruimte, vervoer en voorzieningen). Daarom toetst zij de toegankelijkheid van openbare gebouwen, bedrijven, openbaar vervoer, voorzieningen en de publieke ruimte, maar ook van websites, voor mensen met een beperking. Zij adviseert overheden, instellingen en bedrijven over hoe zij de toegankelijkheid van hun locaties en websites kunnen verbeteren. Als organisaties voldoen aan de normen voor toegankelijkheid, krijgen ze van de VGR een certificaat.

Brede Raad 010¹²

De Brede Raad 010 is een onafhankelijk adviesorgaan van het college van B&W van Rotterdam. Zij adviseert het Rotterdamse college van B&W gevraagd en ongevraagd over volgende wet- en regelgeving in het sociaal domein (o.a. over de Wmo en de participatiewet).

De Brede Raad 010 bestaat uit bijna dertig inwoners van Rotterdam. Zij vormen de schakel tussen het bestuur van de stad en de inwoners van Rotterdam. Zij verzamelen de ervaringen van Rotterdammers met het sociaal domein en stellen een advies samen voor het college van B&W. De adviezen hebben als doel het sociaal beleid beter te laten passen bij wat de Rotterdammer nodig heeft. Het VN-Verdrag Handicap is een van de pijlers voor de adviezen van de Brede Raad. Door dit verdrag moet al het beleid zo worden gemaakt dat ook mensen met een beperking gewoon mee kunnen doen. De Brede Raad verzamelt verhalen van Rotterdammers met een beperking. Deze verhalen vormen de basis voor de adviezen. In 2018 heeft de Brede Raad 010 het advies 'Onbeperkt sporten in Rotterdam' uitgebracht (Brede Raad 010, 2018). In dit advies zijn diverse verbeterpunten opgenomen, zoals:

- Zorg voor bekendheid en makkelijk vindbare informatie (zowel voor aanbieders over mensen met een beperking als voor mensen met een beperking over aanbod, hulpmiddelen, financiële ondersteuning).
- Organiseer een Sport-o-theek waar men aangepaste sportmiddelen kan lenen/huren.
- Realiseer meer aanbod voor mensen met een psychische beperking.
- Zorg voor betaalbaarheid van het structurele aanbod door de tarievenstructuur aan te passen.
- Blijf aandacht houden voor fysieke, sociale en digitale toegankelijkheid.
- Betrek ervaringsdeskundigen bij nieuwbouw en renovatie.

¹¹ Paragraaf gebaseerd op www.vgr-rotterdam.nl.

¹² Paragraaf gebaseerd op www.brederaad-010.nl.

010Toegankelijk¹³

010Toegankelijk is een groep Rotterdammers die zich inzet om Rotterdam voor iedereen zo toegankelijk mogelijk te laten blijven en worden. Dit doet 010Toegankelijk door nieuwbouw- of renovatieplannen (van woningen en openbare gebouwen) en inrichtingsplannen voor de buitenruimte (zoals straten en parken) door ervaringsdeskundigen te laten beoordelen. De ervaringsdeskundigen zijn zowel deskundig op het technisch vlak van het bouwen (zoals architecten en bouwkundigen) als op het gebied van leven met een beperking. Doel van de adviezen van 010Toegankelijk is niet alleen om bouwers te vragen hun project zoveel mogelijk aanpasbaar te ontwerpen en bouwen, maar ook om iedereen in de bouw, van architect tot ontwikkelaar, van opdrachtgever tot uitvoerder en ook de gemeente, bewust te maken van toegankelijkheid. 010Toegankelijk krijgt ter beoordeling inrichtingsplannen van de gemeente, maar op advies ook van architecten, bewoners, instanties en projectontwikkelaars.

2.3 Subsidiemogelijkheden

Subsidierегeling ‘toegankelijkheid sportaccommodaties’

In september 2016 is de subsidierегeling ‘toegankelijkheid sportaccommodaties’ (Regeling subsidies toegankelijkheid sportaccommodaties van breedtesportverenigingen, 2016) ingegaan. Oorspronkelijk liep deze tot en met eind 2017. Vanwege het beperkte aantal subsidieaanvragen is de subsidierегeling met één jaar verlengd tot en met december 2018. Om de subsidierегeling (opnieuw) onder de aandacht te brengen heeft de gemeente extra over de subsidiemogelijkheden gecommuniceerd.

De subsidierегeling zelf was alleen bestemd voor het toegankelijk maken van de accommodatie (het gebouw) die in eigendom is van de vereniging zelf. In deze periode bleek dat ook vaak aanpassingen nodig waren in de buitenruimte, die in eigendom van de gemeente is. Officieel viel dit buiten de subsidierегeling, maar om de toegankelijkheid te verbeteren is hier wel budget voor ingezet. Deze aanpassingen in de buitenruimte zijn uitgevoerd door de gemeente, in overleg met de vereniging.

Uiteindelijk zijn acht accommodaties van verenigingen aangepast (paragraaf 2.4, tabel 2.1). Hierbij zijn bij zes accommodaties ook aanpassingen in de buitenruimte gerealiseerd. Bij twee verenigingen is ook gebruik gemaakt van de investeringssubsidie (1/3-regeling), omdat de aanpassingen aan de accommodatie verder gingen dan alleen toegankelijker maken (zie kopje ‘investeringssubsidie breedtesport, scouting- en speeltuinverenigingen’).

Het totale beschikbare budget was een half miljoen euro, waarvan ruim 220.000 euro daadwerkelijk is besteed. Het budget is door het subsidieplafond per aanvraag (€35.000) en door het aantal ontvangen aanvragen, niet volledig besteed. Het resterende budget is ingezet voor de realisatie van de noodzakelijke aanpassingen in de buitenruimte van de accommodaties van enkele subsidieaanvragers en voor extra inzet om de toegankelijkheid van gemeentelijke sportaccommodaties te verbeteren.

Investingssubsidie breedtesport-, scouting- en speeltuinverenigingen

De subsidierегeling ‘toegankelijkheid sportaccommodaties’ is eind 2018 vervallen. Er is geen specifieke andere regeling voor in de plaats gekomen. De toegankelijkheid en bruikbaarheid voor mensen met een beperking is wel opgenomen als een van de indieningsvereisten en als aanvullende subsidieverplichting binnen de Investingssubsidie breedtesport-, scouting- en speeltuinverenigingen (Gemeente Rotterdam, n.d.-b).

¹³ Paragraaf gebaseerd op www.010toegankelijk.nl

Tekstkader 2.4 Aanvullende subsidieverplichting binnen de Investeringssubsidie breedtesport-, scouting en speeltuinenverenigingen

Als subsidieverplichting is opgenomen: Indien de subsidieontvanger een breedtesportvereniging of daaraan gelieerde beheerstichting is, dan is deze onverminderd het eerste lid in ieder geval verplicht zorg te dragen dat de onderdelen van de accommodatie en voorziening waarin wordt geïnvesteerd:

- a. voldoet aan de eisen die de sportbond aan dergelijke accommodaties en voorzieningen stelt, en
- b. indien het nieuwbouw, renovatie of uitbreiding betreft: toegankelijk en bruikbaar is voor mensen met een beperking conform de basiseisen van de Richtlijn Toegankelijkheid indooraccommodaties en de Richtlijn Toegankelijkheid buitensportaccommodaties van de stichting Onbeperkt Sportief.

Bron: Investeringssubsidie breedtesport-, scouting- en speeltuinenverenigingen, artikel 11, 2^e lid, (Gemeente Rotterdam, n.d.-b).

De gemeente controleert vooraf of met toegankelijkheid rekening wordt gehouden. Als geen rekening met de toegankelijkheid wordt gehouden, wordt gecontroleerd of dit terecht is. Bij de vaststelling van de subsidie controleert de gemeente of de voorgenomen aanpassingen voor toegankelijkheid zijn uitgevoerd. Er wordt geen expert op gebied van toegankelijkheid bij de plannen, realisering en vaststelling betrokken. In juni 2019 is gekeken in hoeverre verenigingen gebruikt hebben gemaakt van deze subsidie en hoeveel verenigingen hierbij aandacht hadden voor de toegankelijkheid. Destijds hebben elf verenigingen gebruik gemaakt van de regeling, waarvan zes met specifieke aandacht voor toegankelijkheid. Voor de andere aanvragen was dit niet van toepassing.

Meerkostensubsidie

Met de meerkostensubsidie (Gemeente Rotterdam, n.d.-c) ondersteunt de gemeente sport- en beweegaanbieders met aangepast sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking. De subsidie is een tegemoetkoming in de meerkosten die een sport- en beweegaanbieder heeft bij het aanbieden van structurele activiteiten op het gebied van aangepast sporten en bewegen. Meerkosten zijn de extra kosten voor een sport- en beweegaanbieder om aangepast sporten en bewegen mogelijk te maken ten opzichte van de kosten van een sport- en beweegaanbieder voor het sport- en beweegaanbod voor personen zonder beperking.

De volgende meerkosten kunnen in ieder geval voor subsidie in aanmerking komen:

- extra huurlasten voor het gebruik van een ruimte voor het aanbieden van aangepast sporten en bewegen;
- extra trainers- of vrijwilligerskosten voor het aanbieden van aangepast sporten en bewegen;
- extra kosten voor kortdurende trainingen en cursussen voor het aanbieden van aangepast sporten en bewegen;
- extra vervoerskosten voor het aanbieden van aangepast sporten- en bewegen;
- extra structurele kosten voor de aanschaf van specifieke of (aangepaste) materialen, voorzieningen of toestellen voor het aangepast sporten en bewegen of kosten voor onderhoud aan deze toestellen of voorzieningen;
- bijzondere, overige structurele kosten voor het aanbieden van aangepast sporten en bewegen.

De gemeenteraad stelt elk jaar het bedrag vast dat beschikbaar is voor deze subsidie. De subsidie bedraagt maximaal 2.500 euro per sport- en beweegaanbieder per sport- en beweegtak voor aangepast

sporten en bewegen. Een sport- en beweegaanbieder met meerdere sport- of beweegtakken kan voor elke tak van sport of beweegactiviteit maximaal 2.500 euro ontvangen voor de meerkosten.

Tekstkader 2.5 Voorbeeld maximale bedrag per sport- en beweegaanbieder per sport- en beweegtak uit de meerkostensubsidie

Een sport- en beweegaanbieder biedt fitness, voetbal en hockey aan voor personen met een beperking. De subsidie bedraagt per vereniging maximaal 2.500 euro per sport of beweegtak en is voor deze sport- en beweegaanbieder maximaal 7.500 euro. De meerkosten moeten ook per sport- en beweegtak onderbouwd worden.

Bron: www.rotterdam.nl/loket/subsidie-aangepast-sporten/, 2021.

2.4 Toegankelijkheid in beeld

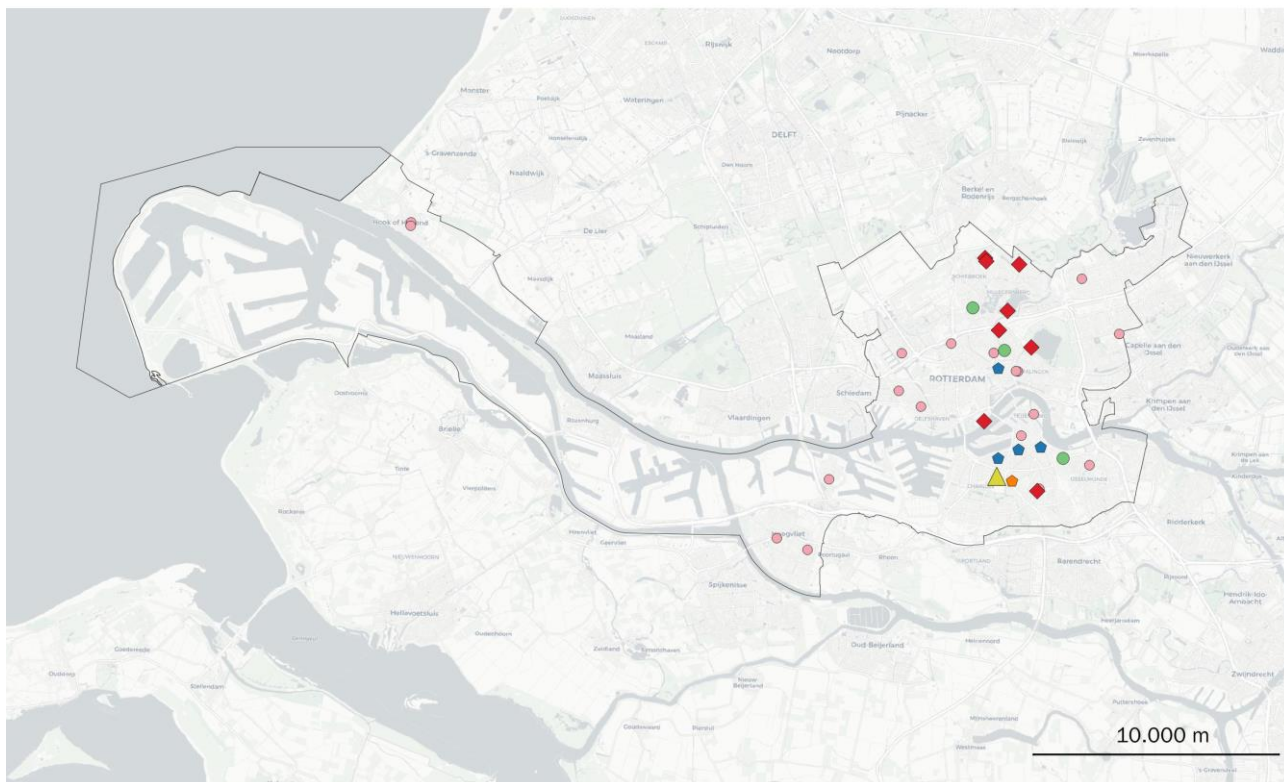
Vanuit het college is eenmalig budget beschikbaar gesteld voor de verbetering van de toegankelijkheid van sportaccommodaties voor sporters met een beperking (subsidieregeling ‘toegankelijkheid sportaccommodaties’). Budget is beschikbaar gesteld voor het aanpassen van gemeentelijke sportaccommodaties, de ontwikkeling van Zwemcentrum Rotterdam en voor verenigingen met een eigen accommodatie. Daarnaast is vanuit de beleidsregel ‘Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties’ en de investeringssubsidie ‘breedtesport-, scouting- en speeltuinverenigingen’ de toegankelijkheid van diverse sportaccommodaties verbeterd en wordt bij de bouw van nieuwe accommodaties rekening gehouden met de toegankelijkheid.

Op kaart 2.1 staan 1) accommodaties waarvan de toegankelijkheid de afgelopen jaren vanuit de subsidieregeling ‘toegankelijkheid sportaccommodaties’ is verbeterd, 2) het Zwemcentrum Rotterdam, 3) de sportaccommodaties die door de VGR zijn geschouwd (volgende paragraaf), 4) gymzalen die volgens het nieuwe programma van eisen zijn gerealiseerd en 5) de nieuwe prikkelarme gymzaal die in 2021 wordt gebouwd. De locaties van de zes verenigingen die de toegankelijkheid vanuit de investeringssubsidie hebben verbeterd, zijn niet bekend en daarom niet in de kaart opgenomen.

Kaart 2.1 Accommodaties waarvan de toegankelijkheid is verbeterd vanuit subsidieregeling 'toegankelijkheid sportaccommodaties' of vanuit de uitgevoerde schouwen en locaties van nieuwe gymzalen

GEMEENTE ROTTERDAM

Overzicht van alle sportaccommodaties die beoordeeld zijn op toegankelijkheid.

- ◆ Verenigingen die gebruik gemaakt hebben van de subsidieregeling 'toegankelijkheid sportaccommodaties'.
- ▲ Zwemcentrum Rotterdam.
- Sportaccommodaties beoordeeld op maximale toegankelijkheid (toegankelijk voor alle soorten beperkingen).
- Sportaccommodaties beoordeeld op minimale toegankelijkheid (rolstoeltoegankelijk).
- ◆ Gymzalen gebouwd volgens het nieuwe programma van eisen.
- ◆ Nieuwe 'prikkelarme' gymzaal die in 2021 wordt gebouwd.

Data: Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020. Sportbedrijf Rotterdam (2021).

Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

Schouwen

In het kader van de uitvoering van het 'Plan Toegankelijke Sportaccommodaties' is de VGR in 2014 door de gemeente Rotterdam gevraagd om sportaccommodaties in Rotterdam op toegankelijkheid voor mensen met een beperking te schouwen. Hierbij zijn drie sportaccommodaties beoordeeld op maximale toegankelijkheid (toegankelijk voor alle soorten beperkingen) en achttien sportaccommodaties op minimale toegankelijkheid (rolstoeltoegankelijk).

De schouwen zijn uitgevoerd op basis van de Richtlijnen Toegankelijkheid Indoor Sportaccommodaties (Van Aller & Wenting, 2014), waarbij zowel naar basiseisen als naar aanbevelingen is gekeken. Vanuit de beleidsregel 'Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties' moet alleen aan de basiseisen worden voldaan. In de rapportage over de schouwen (Vereniging van Gehandicaptensorganisaties Rotterdam, 2014) is dit onderscheid tussen basiseisen en aanbevelingen niet gemaakt; de meeste gerapporteerde verbeterpunten zijn echter basiseisen, die ook vanuit de Rotterdamse beleidsregel gelden.

Naast de uitgevoerde schouwen heeft de VGR toentertijd ook aan sportverenigingen voor aangepast sporten gevraagd wat voor verbeteringen zij nodig vinden (Vereniging van Gehandicaptensorganisaties Rotterdam, 2014). Deze verbeterpunten gaan niet alleen over fysieke toegankelijkheid, maar ook over de sociale en praktische toegankelijkheid (betaalbaarheid):

- sociale toegankelijkheid, gastvrije beheerders;
- toegankelijke kantines;
- schone ruimtes (o.a. de vloeren);
- toegankelijke zwembaden (hogere watertemperatuur, tilliften);
- huurprijzen (vaak kleine groepen deelnemers, waardoor huurprijs door minder mensen gedragen moet worden). Hierbij wordt opgemerkt dat subsidie van gemeente Rotterdam hier wel deels in voorziet;
- ruimte voor opslaan van eigen materialen.

Resultaten schouwen 2014

In totaal zijn voor de drie sportaccommodaties die op maximale toegankelijkheid geschouwd zijn, 72 verbeterpunten geadviseerd (tabel 2.2). Ruim 40 procent van deze verbeterpunten valt onder het thema bruikbaarheid. De drie accommodaties hebben een vergelijkbaar aantal verbeterpunten, waarbij bij het Topsportcentrum het hoge aantal verbeterpunten qua bereikbaarheid opvalt.

Voor de achttien sportaccommodaties die alleen op rolstoeltoegankelijkheid zijn beoordeeld, zijn 180 verbeterpunten naar voren gekomen. Hiervan behoort bijna de helft tot het thema bruikbaarheid. Waar zeventien van de achttien accommodaties tussen de zeven en twaalf verbeterpunten hebben, valt sporthal Alexander in negatieve zin op. Voor deze sporthal zijn 23 verbeterpunten aangegeven, waarvan twaalf op het thema bereikbaarheid.

Bij de gerapporteerde verbeterpunten zijn enkele toelichtingen van belang:

- De gerapporteerde verbeterpunten uit de schouwen variëren in mate van detail en in de mate van benodigde inspanning om ze op te lossen. Zo zijn meermaals als verbeterpunt 'zorg voor meer lage tafels in de kantine' opgenomen, maar ook 'pas de kleedkamers bij de sporthal/zwembad aan zodat ze ook bruikbaar zijn voor mensen met een beperking'. Bij dit laatste verbeterpunt zijn details meegegeven over onder andere kledinghaken, douchezitjes, spiegels en draaihoeken.
- Bij het thema 'bereikbaarheid' zijn ook aspecten over de bereikbaarheid van de sportaccommodaties met het openbaar vervoer opgenomen. Zowel in de Rotterdamse beleidsregel als in de Richtlijnen toegankelijkheid indoor sportaccommodaties maakt de bereikbaarheid met het openbaar vervoer geen onderdeel uit van de basiseisen of aanbevelingen.
- Voor alle accommodaties is het verbeterpunt 'Train de BHV'ers in het omgaan met mensen met een beperking tijdens calamiteiten' opgenomen. Dit is geen direct aspect van de fysieke

toegankelijkheid, maar omdat het in alle schouwen is opgenomen, is dit aspect wel in de aantallen meegenomen.

Tabel 2.2 Aantal verbeterpunten per thema en per geschouwde sportaccommodatie in de gemeente Rotterdam (2014)

	Bereikbaar	Toegankelijk	Bruikbaar	Veilig	Totaal
Sportcentrum De Wilgenring	5	5	11	4	25
Sportcentrum Schuttersveld	2	4	13	4	23
Topsportcentrum	7	6	7	4	24
Totaal maximale toegankelijkheid^A	14	15	31	12	72
De Persoonshal	2	3	5	2	12
MFC Boomgaardshoek	1	1	5	2	9
Oostelijk zwembad	0	0	1	0	1
Sportcentrum West	1	0	7	2	10
Sporthal Alexander	3	4	12	4	23
Sporthal de Enk	2	1	2	2	7
Sporthal de Hoekstee	1	2	3	2	8
Sporthal Kralingen	3	2	5	2	12
Sporthal Noorderhavenkade	3	1	5	2	11
Sporthal Pier 80	1	2	3	2	8
Sporthal Snelleman	3	1	5	2	11
Sporthal WION	3	1	4	2	10
Zwembad Afrikaanderplein	2	1	6	1	10
Zwembad Hoek van Holland	1	1	4	1	7
Zwembad Hoogvliet	2	1	7	2	12
Zwembad IJsselmonde	2	1	5	1	9
Zwembad Overschie	2	2	3	2	9
Zwembad Pernis	2	2	5	2	11
Totaal minimale toegankelijkheid^B	34	26	87	33	180

^A Toegankelijk voor alle soorten beperkingen.

^B Rolstoeltoegankelijk.

Bron: Aanbevelingen Plan Toegankelijke Sportaccommodaties, VGR, 2014. Bewerking: Mulier Instituut.

Om een indruk te geven van de verbeterpunten die genoemd worden, wordt in onderstaand kader per thema een aantal voorbeelden gegeven. Dit is geen volledige lijst van alle verbeterpunten.

Tekstkader 2.6 Voorbeelden verbeterpunten per thema

Bereikbaarheid <ul style="list-style-type: none">▪ Realiseer bewegwijzering vanaf het OV en het voetpad.▪ Realiseer gehandicaptenparkeerplaatsen bij de ingang.▪ Maak meer op- en afritjes.	Toegankelijkheid <ul style="list-style-type: none">▪ Maak een verlaagd deel bij de balie.▪ Voorzie de onderste en bovenste trede van de trap van tredemarkering.▪ Pas de hellingbaan aan.
Bruikbaarheid <ul style="list-style-type: none">▪ Zorg voor goed aangepaste kleedkamers en douches die voldoen aan de afmetingen en richtlijnen.▪ Pas het invalidentoilet aan zodat het voldoet aan de richtlijnen.▪ Realiseer een verlaagd gedeelte aan de bar.	Veiligheid <ul style="list-style-type: none">▪ Maak de nooduitgangen uitgangelijk.▪ Schaf een evac chair aan voor op de eerste verdieping.▪ Voorzie het alarm van een lichtsignaal.

Resultaten Schouwen 2017

In het derde kwartaal van 2017 heeft de VGR, door middel van een schouw en rapportage, in kaart gebracht wat er is verbeterd aan de toegankelijkheid van de in 2014 geschouwde sportaccommodaties.¹⁴ Ondanks dat bij de accommodaties werkzaamheden zijn uitgevoerd, zeker in de buitenruimte, was in 2017 nog niet alles gerealiseerd. In de rapportages van de VGR uit 2017 is per accommodatie gerapporteerd wat is verbeterd aan de toegankelijkheid voor mensen met een beperking, welke adviezen uit 2014 zijn opgevolgd en welke verbeteringen nog kunnen worden aangebracht (Vereniging van Gehandicaptenorganisaties Rotterdam, 2017).

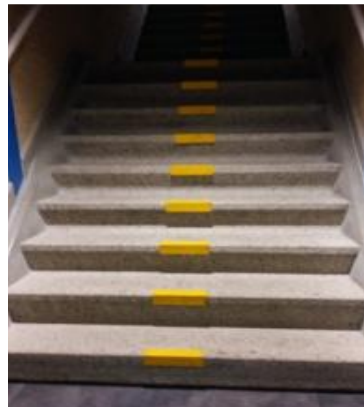
In tabel 2.3 is het aantal gerealiseerde verbeterpunten per sportaccommodatie opgenomen. Verbeterpunten die deels zijn gerealiseerd zijn als 0,5 meegeteld. In totaal zijn 109 verbeteringen in zeventien sportaccommodaties¹⁵ aangebracht en stonden eind 2017 in deze accommodaties nog 115 verbeterpunten open. De verbeteringen die zijn aangebracht, zijn 21 verbeteringen in de bereikbaarheid, 27 in de toegankelijkheid, 51,5 in de bruikbaarheid en 9,5 in de veiligheid. Dit betekent dat de openstaande verbeterpunten vooral gaan over bruikbaarheid en veiligheid, gevolgd door bereikbaarheid en toegankelijkheid. Relatief gezien is het thema veiligheid het minst aangepakt. Dat komt door het verbeterpunt over de training van BHV'ers, maar vaak ook door nooduitgangen die niet toegankelijk zijn. Op het thema toegankelijkheid zijn relatief de meeste verbeteringen aangebracht: twee op de drie verbeterpunten zijn gerealiseerd.

¹⁴ Sportzaal Tattistraat en Sporthal Wielewaal zijn in 2017 geschouwd, maar niet in 2014.

¹⁵ Sporthal WION, Zwembad Hoek van Holland en Zwembad Pernis maakten geen onderdeel uit van de schouw in 2017. De status van deze verbeterpunten is niet bekend.

Uit de schouwen uit 2017 blijkt dat veel aspecten zijn aangepakt, maar vaak net niet helemaal volgens de eisen en tevredenheid. Zo is bij Sporthal De Persoonshal wel een goed douchezitje gerealiseerd in een van de kleedkamers, maar is dit zo geplaatst dat er geen waterstraal bij het zitje komt. En bij sporthal De Hoeksteen zijn bij de toegangsdeuren van de kleedkamers naar de sportzaal drukknoppen aangebracht om ze gemakkelijker te kunnen openen, maar werken deze drukknoppen niet. Overigens wordt in de schouwrapporten ook melding gemaakt van mooie verbeteringen: ‘Bijzonder prettig dat aan beide zijden een automatische deur geplaatst is.’ (sporthal Pier 80), ‘De buitenruimte is opgehoogd, er zijn geen hoogteverschillen meer. De entree bestaat uit automatische (schuif)deuren.’ (sporthal Noorderhavenkade) en ‘Gerealiseerd. Het nieuwe pictogram is duidelijk, mooi!’ (Sportcentrum West).

Figuur 2.1 Voorbeelden van goede verbeteringen in de toegankelijkheid van Rotterdamse sportaccommodaties

Links: Sportcentrum West, midden en rechts: Sportcentrum De Wilgenring.

Bron: Vereniging van Gehandicaptenorganisaties Rotterdam, 2017.

Tabel 2.2 Aantal verbeterpunten uit schouwen 2014 dat eind 2017 was gerealiseerd

	Bereikbaar	Toegankelijk	Bruikbaar	Veilig	Totaal
Sportcentrum De Wilgenring	2,5	5	6,5	1,5	15,5
Sportcentrum Schuttersveld ^A	-	-	-	-	-
Topsportcentrum	3,5	4	5	1,5	14
Totaal maximale toegankelijkheid^A	6	9	11,5	3	29,5
De Persoonshal	0,5	2	3	0	5,5
MFC Boomgaardshoek	1	1	2	0,5	4,5
Oostelijk zwembad	0	0	1	0	1
Sportcentrum West	1	0	6	0,5	7,5
Sporthal Alexander	2	2	6	1	11
Sporthal de Enk	1	1	1,5	0	3,5
Sporthal de Hoekstee	0,5	1	2	0	3,5
Sporthal Kralingen	2	2	3,5	0	7,5
Sporthal Noorderhavenkade	1,5	1	3	2	7,5
Sporthal Pier 80	0	2	1,5	0	3,5
Sporthal Snelleman	2	1	3,5	0,5	7
Sporthal WION ^C					
Zwembad Afrikaanderplein	1,5	1	1,5	0	4
Zwembad Hoek van Holland ^C					
Zwembad Hoogvliet	1	1	2	0,5	4,5
Zwembad IJsselmonde	1	1	2	1	5
Zwembad Overschie	0	2	1,5	0,5	4
Zwembad Pernis ^C					
Totaal minimale toegankelijkheid^D	15	18	40	6,5	79,5

^A Sportcentrum Schuttersveld is tussen de schouw in 2014 en de schouw in 2017 heringericht, waarbij het zwembad is vervangen door een indoor speelparadijs. De verbeterpunten uit 2014 zijn daarom veelal niet meer van toepassing.

^B Toegankelijk voor alle soorten beperkingen.

^C Sporthal WION, Zwembad Hoek van Holland en Zwembad Pernis zijn niet in de schouw van 2014 meegenomen.

^D Rolstoeltoegankelijk.

Noot: Sportzaal Tattistraat en Sporthal Wielewaal zijn in 2017 geschouwd, maar niet in 2014. Het aantal gerealiseerde verbeterpunten is daarom niet bekend.

Bron: Vereniging van Gehandicaptenorganisaties Rotterdam, 2017, Bewerking: Mulier Instituut.

Uit de schouwen uit 2014 en 2017 blijkt dat, zelfs als alleen naar de fysieke rolstoeltoegankelijkheid wordt gekeken, veel verbeterd is. De periode tussen 2014 en 2017 laat zien dat schouwen ertoe leidt dat verbeteringen worden aangebracht, maar dat tegelijkertijd ook veel verbeterpunten blijven liggen. De reden hiervoor is niet bekend (bv. budget, prioriteit, belang, geen verantwoordelijke).

De eindschouwen zijn overgedragen aan het Sportbedrijf Rotterdam om eventuele 'liggende zaken' mee te nemen in onderhoud en Meerjaren Onderhoudsplannen (MJOP). In de zomer van 2019 heeft het Sportbedrijf een bezoek gebracht aan de accommodaties. Op basis van deze bezoeken is een kort rapport opgesteld met een overzicht van de openstaande acties per locatie. In de rapportage worden drie algemene vragen benoemd die telkens terugkomen: bewegwijzering OV naar accommodatie, BHV'ers

trainen en ringleidingen plaatsen. Daarnaast zijn voor zestien accommodaties diverse verbeterpunten gerapporteerd.

Tot op heden is de lijst met openstaande zaken per locatie niet gebruikt als monitoringslijst. Aanpassingen op het gebied van toegankelijkheid zijn onderdeel van de MJOP. In overleg tussen de betrokken afdelingen wordt bepaald welke werkzaamheden uitgevoerd gaan worden. Bij het uitvoeren van regulier/MJOP-onderhoud wordt niet standaard het toegankelijker maken van de accommodatie meegenomen. Ook hierin geldt dat in overleg tussen de betrokken afdelingen wordt bepaald wat uitgevoerd wordt.

In de periode na deze zomershow 2019 zijn sporthal Kralingen en sportcentrum West gerenoveerd, waarbij diverse aanpassingen zijn gerealiseerd. Voor zwembad Afrikaanderplein is, in verband met de levensduur en de aankomende nieuwbouw van Huis op Zuid, besloten geen verbeteracties uit te voeren.

Gebruikte subsidies

Acht verenigingen hebben gebruik gemaakt van de subsidieregeling ‘toegankelijkheid sportaccommodaties’ (tabel 2.3) en zes verenigingen hebben de investeringssubsidie gebruikt om verbeteringen in de toegankelijkheid uit te voeren.

Tabel 2.3 Verenigingen die gebruik gemaakt hebben van subsidieregeling ‘toegankelijkheid sportaccommodaties’

Vereniging	Aanpassingen
Watersportvereniging Aegir	Aangepaste entree, bestrating rondom accommodatie, gehandicaptenparkeerplaatsen, hal, kleedruimtes en doucheruimtes, toegankelijk maken terrein, zwenkolomkraan, aanpassen steiger.
De Hazelaar (manege)	Toilet, douche, lage kapstok, entree, toegang naar entree op juiste hoogte, looppaden egaliseren en verbreden waar nodig, terras bij kantine toegankelijk.
Watersportvereniging ‘Rotterdam’	Entree, realiseren mindervalidentoilet, toegangspaden, potten voor tilliften. Vereniging heeft zelf budget beschikbaar gesteld.
Deuce again (tennis)	Vernieuwbouw van de accommodatie (voor geschikte toiletten, douche en doorgang, breedtes). Diverse aanpassingen buitenruimte, ook gebruik gemaakt van de 1/3-regeling en achterstallig onderhoud.
Voetbal Neptunus	Aanpassen kleedkamer (inclusief geschikte douche en toilet), diverse aanpassingen in de buitenruimte.
Roeivalidatie	Toegankelijkheid roeiaccommodatie (entree aanpassen bij deur, dranger verwijderen, hellingbaan, kleedkamers en toilet beter bruikbaar met kleine aanpassingen, bedieningselementen juiste hoogte).
Rotterdamse Rugby club	Vernieuwbouw van de accommodatie, diverse aanpassingen in de buitenruimte, ook gebruik gemaakt van de 1/3-regeling en achterstallig onderhoud.
Koninklijke Roei- en zeilvereniging De Maas	Bouwkundige aanpassingen kleed- en toiletruimte voor mindervaliden.

Bron: Overzicht verkregen van de gemeente Rotterdam, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

Zwemcentrum Rotterdam

In 2018 is het eerste olympische zwembad van Rotterdam geopend op Rotterdam Zuid. Het zwemcentrum, bestaande uit een 50-meter- en 25-meterbassin, is door het sportbedrijf als ‘Goed toegankelijk’ bestempeld¹⁶. Er zijn vier invalideparkeerplaatsen, voorzieningen zoals een luie trap, mindervalidentoiletten, kleed- en doucheruimte en een mobiele tillift, en er is hulp bij het in- en uitgaan van het water en het gebruik van de tillift.

Nieuwe accommodaties

Voor gymzalen heeft de gemeente een Programma van Eisen (PvE) opgesteld waar nieuwe gymzalen aan moeten voldoen. Gymzalen die volgens dit PvE worden gebouwd, voldoen aan de eisen voor toegankelijkheid. Sinds het vaststellen van dit PvE zijn vier nieuwe gymzalen gebouwd (Laantjesweg, Bloemhoef, Alkemadehof en Zwartewaalstraat). Aan de Jan Ligthartstraat wordt in 2021 een prikkelarme gymzaal gebouwd. De nadruk van het gemeentelijke beleid ligt echter voornamelijk op het verbeteren van de toegankelijkheid van zwembaden, sportzalen en sporthallen, omdat deze accommodaties door een groter en breder publiek worden gebruikt.

2.5 Samenvatting

Het in 2016 ondertekende VN-Verdrag Handicap was voor de gemeente Rotterdam een bevestiging dat het belangrijk is dat de gemeente zich inzet voor mensen met een beperking en sloot aan bij de inzet die de gemeente al pleegde op voor het verbeteren van de toegankelijkheid (o.a. meerkostensubsidie, begeleiding van SportMEE, beleidsregel). Daarnaast is het VN-Verdrag Handicap een stimulans om aandacht te blijven houden voor de toegankelijkheid voor mensen met een beperking. De gemeente Rotterdam is koplopergemeente voor de gemeentelijke uitwerking van het VN-Verdrag Handicap. In diverse beleidsstukken, zoals de Sportnota 2021+, zijn ambities en acties voor het verbeteren van de toegankelijkheid voor mensen met een beperking opgenomen. Uitgangspunt hierbij is dat het niet om doelgroepenbeleid gaat, maar juist om beleid voor iedereen. En alleen uitzonderingen als het echt niet anders kan. Of zoals in de sportnota opgenomen: ‘Inclusief waar mogelijk, aangepast waar nodig’.

De gemeente Rotterdam werkt binnen het thema toegankelijkheid voor mensen met een beperking met veel partners samen. De drie uitvoeringsorganisaties Sportbedrijf Rotterdam, Rotterdam Sportsupport en Rotterdam Topsport hebben elk op hun eigen terrein ambities voor een betere toegankelijkheid geformuleerd. Zo streeft Sportbedrijf Rotterdam er naar dat in 2024 alle sportaccommodaties optimaal toegankelijk zijn voor alle Rotterdammers, spant Rotterdam Sportsupport zich in om het structureel sporten en bewegen bij een sportvereniging voor meer Rotterdammers toegankelijk te maken en ligt de nadruk bij Rotterdam Topsport op het idee dat sport alleen valideert als deze voor iedereen op ieder niveau toegankelijk is. Naast de uitvoeringsorganisaties is SportMEE een belangrijke samenwerkingspartner. SportMEE helpt mensen met een beperking met (het starten) sporten. Ze helpen met het verkrijgen van hulpmiddelen, financiering, bieden begeleiding en zetten hun expertise in om mensen naar de juiste sport te begeleiden.

Op het gebied van voorzieningen stelt de sportnota (Gemeente Rotterdam, 2021c): *‘Rotterdam heeft in 2026 een ruim aanbod van toekomstbestendige en duurzame sportfaciliteiten zowel voor binnensport, buitensport als in de openbare ruimte, die intensief gebruikt worden door verschillende sporters het hele jaar door.’* In de nota staat dat dit onder andere betekent dat Rotterdam goede en betaalbare sportvoorzieningen heeft, die uitnodigen tot sporten en bewegen. Bij nieuwbouw worden de wettelijke

¹⁶ <https://www.rotterdamzwemt.nl/zwemmen-voor-mensen-met-een-beperking/>

eisen voor toegankelijkheid gevolgd en wordt onderzocht of deze eisen voldoende zijn voor teamsporten en voor de kwaliteitseisen die de gemeente stelt.

Naast de wettelijke eisen vanuit bijvoorbeeld het Bouwbesluit geldt in Rotterdam sinds 2014 de ‘beleidsregel Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties’. In de beleidsregel is vastgesteld dat alle nieuw te bouwen en te renoveren gemeentelijke binnensportaccommodaties moeten voldoen aan de beschreven richtlijnen voor binnensportaccommodaties. Deze richtlijnen, geactualiseerd in 2014, zijn volledig gebaseerd op de door Stichting Onbeperkt Sportief (inmiddels onderdeel van Kenniscentrum Sport en Bewegen) opgestelde richtlijnen voor toegankelijke indoor sportaccommodaties (Van Aller & Wenting, 2014) en omschrijven de toegankelijkheidseisen van sportgebouwen en maken deze concreet en toepasbaar voor ontwerpers en bouwers van deze accommodaties.

De richtlijnen zijn tijdens de door VGR uitgevoerde schouwen van sportaccommodaties in 2014 en opnieuw in 2017 gebruikt. In 2014 zijn 180 verbeterpunten geconstateerd, waarvan er in 2017 tachtig zijn verbeterd. Uit de schouwen uit 2017 blijkt dat veel aspecten (deels) zijn aangepakt, maar geregeld niet helemaal volgens de eisen en tevredenheid. De periode tussen 2014 en 2017 laat verder zien dat schouwen ertoe leidt dat verbeteringen worden aangebracht, maar dat tegelijkertijd ook veel verbeterpunten blijven liggen. In 2019 zijn de accommodaties door Sportbedrijf Rotterdam bezocht en is een lijst met openstaande verbeterpunten opgesteld. Tot op heden is de lijst met openstaande zaken per locatie niet gebruikt als monitoringslijst. In overleg tussen de betrokken afdelingen wordt bepaald welke werkzaamheden uitgevoerd gaan worden. Bij het uitvoeren van regulier/MJOP-onderhoud wordt niet standaard het toegankelijker maken van de accommodatie meegenomen. Ook hierin geldt dat in overleg tussen de betrokken afdelingen wordt bepaald wat uitgevoerd wordt.

Om de fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties te verbeteren zijn er diverse subsidiemogelijkheden (geweest). Zo konden sportverenigingen in de periode 2016 tot en met 2018 subsidie aanvragen voor het verbeteren van de toegankelijkheid van hun eigen accommodatie. Acht verenigingen hebben hiervan gebruik gemaakt. Er is geen specifieke andere regeling voor deze subsidie in de plaats gekomen. De toegankelijkheid en bruikbaarheid voor mensen met een beperking is wel opgenomen als een van de indieningsvereisten en als aanvullende subsidieverplichting binnen de Investeringssubsidie breedtesport-, scouting- en speeltuinverenigingen. Tot juni 2019 hadden zes sportverenigingen deze subsidie gebruikt voor het verbeteren van de toegankelijkheid.

In 2018 is de meerkostensubsidie, als vervolg op eerdere vergelijkbare subsidieregelingen, ingegaan. De subsidie is een tegemoetkoming in de meerkosten die een sport- en beweegaanbieder heeft bij het aanbieden van structurele activiteiten op het gebied van aangepast sporten en bewegen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om extra huurlasten of trainingskosten.

3. Potentiële vraag op de kaart

3.1 Inleiding

De eerste stap naar inzicht in de omvang van de potentiële vraag naar sport en bewegen van mensen met een beperking in Rotterdam en omgeving, is om in beeld te krijgen hoeveel mensen met een beperking of chronische aandoening in Rotterdam en aangrenzende gemeenten wonen. Om deze groep in beeld te krijgen hebben we gebruik gemaakt van data uit verschillende bronnen en deze gecombineerd met bevolkingscijfers.

Bij het in kaart brengen van mensen met een beperking onderscheiden we de volgende groepen (zie ook figuur 1.1):

- mensen met een lichamelijke beperking, te weten een auditieve beperking (gehoor), een beperking van de mobiliteit (bewegen), een visuele beperking (zien) of een combinatie van deze drie beperkingen;
- mensen die beperkt worden door een chronische aandoening;
- mensen met een verstandelijke beperking;
- mensen met psychosociale problemen.

We kijken hierbij naar volwassenen (19 jaar en ouder) en naar kinderen met een beperking. Hierbij maken we onderscheid tussen 19-65-jarigen en ouderen van 65 jaar en ouder. In de kaarten in dit hoofdstuk worden de gegevens voor de 19-65-jarigen óf voor de kinderen weergegeven. Cijfers over volwassenen van 19 jaar en ouder staan in aparte tabellen.

Voor het in kaart brengen van de verschillende groepen maken we gebruik van data uit meerdere bronnen. Voor de mensen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en/of psychosociale problemen maken we gebruik van data uit de GGD Gezondheidsmonitor 2016, toegespitst op de GGD-Regio Rijnmond (GGD Rotterdam-Rijnmond, 2016). Voor de aantallen mensen met een verstandelijke beperking maken we gebruik van landelijke schattingsdata afkomstig van het Sociaal en Cultureel Planbureau en ontsloten via Volksgezondheidszorg.info (Volksgezondheidszorg.info, 2021b; Woittiez et al., 2019). Voor de percentages kinderen met een beperking maken we gebruik van cijfers afkomstig van Kinderen in Tel (Tierolf et al., 2017; Volksgezondheidszorg.info, 2021c).

De data over bewoners met een beperking brengen we in kaart op twee geografische schaalniveaus, te weten (GGD-)regio Rijnmond en de gemeente Rotterdam. Binnen Rotterdam brengen we de data ook in kaart op CBS-wijkniveau, voor zover deze data beschikbaar zijn. Het CBS-wijkniveau komt overeen met wat binnen de gemeente Rotterdam ook wel bekend staat als gebieden (figuur 3.1) (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2020). In deze rapportage gebruiken we daarom de term gebieden. Wanneer we in de rapportage verwijzen naar 'regio Rijnmond', bedoelen we de regionale indeling van GGD-regio Rotterdam-Rijnmond (figuur 3.1).

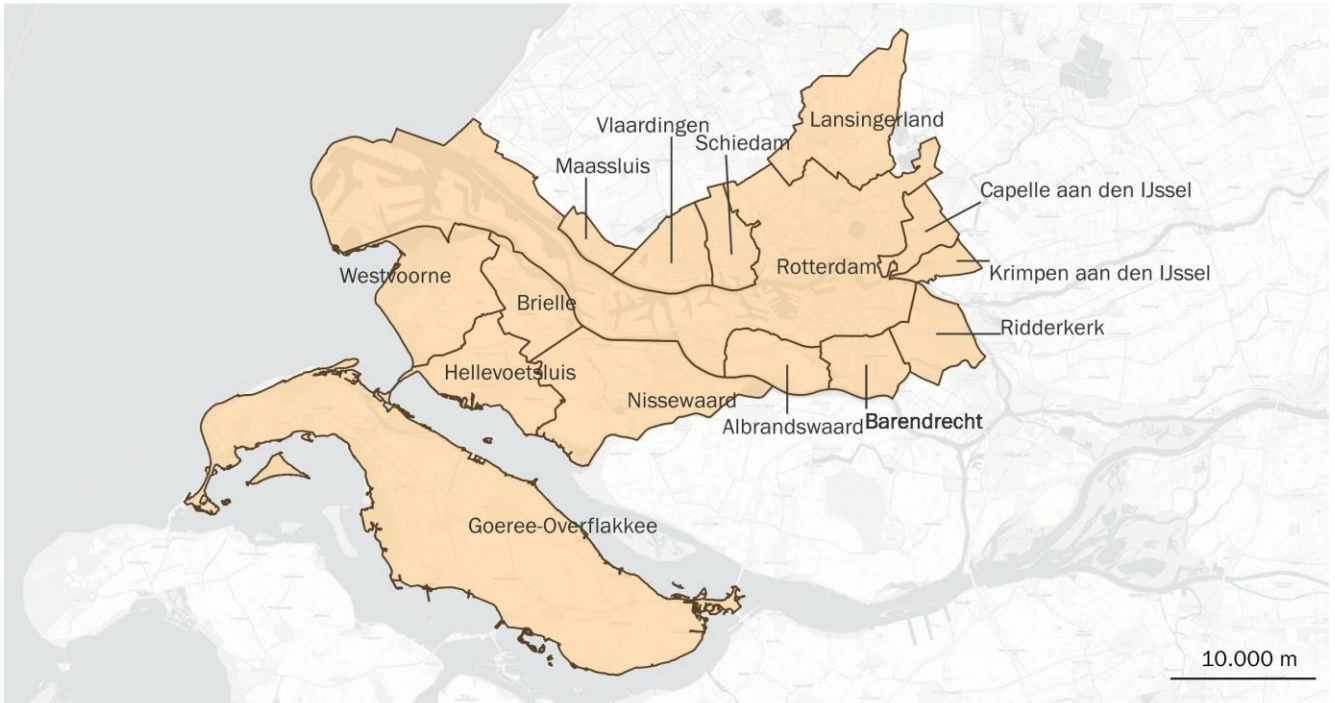
Voor iedere groep beperkingen brengen we eerst de situatie op gemeenteniveau in kaart voor de gemeenten binnen regio Rijnmond, gevolgd door data op gebiedsniveau voor Rotterdam, voor zover deze data beschikbaar zijn. In alle kaarten met data over volwassenen rapporteren we de groep van 19-65-jarigen. Beperkingen nemen sterk toe met het ouder worden (Volksgezondheidszorg.info, 2021a). Ouderdomsklachten zullen dikwijls oorzaak zijn van deze beperkingen. Ouderen met een leeftijd van 65 jaar of ouder zijn daarom in overleg met de gemeente niet meegenomen in het kaartmateriaal.

Voor een beschrijving van de gebruikte methoden wordt verwezen naar bijlage 1.

Figuur 3.1 Indeling van de regio Rijnmond en de gebieden van de gemeente Rotterdam

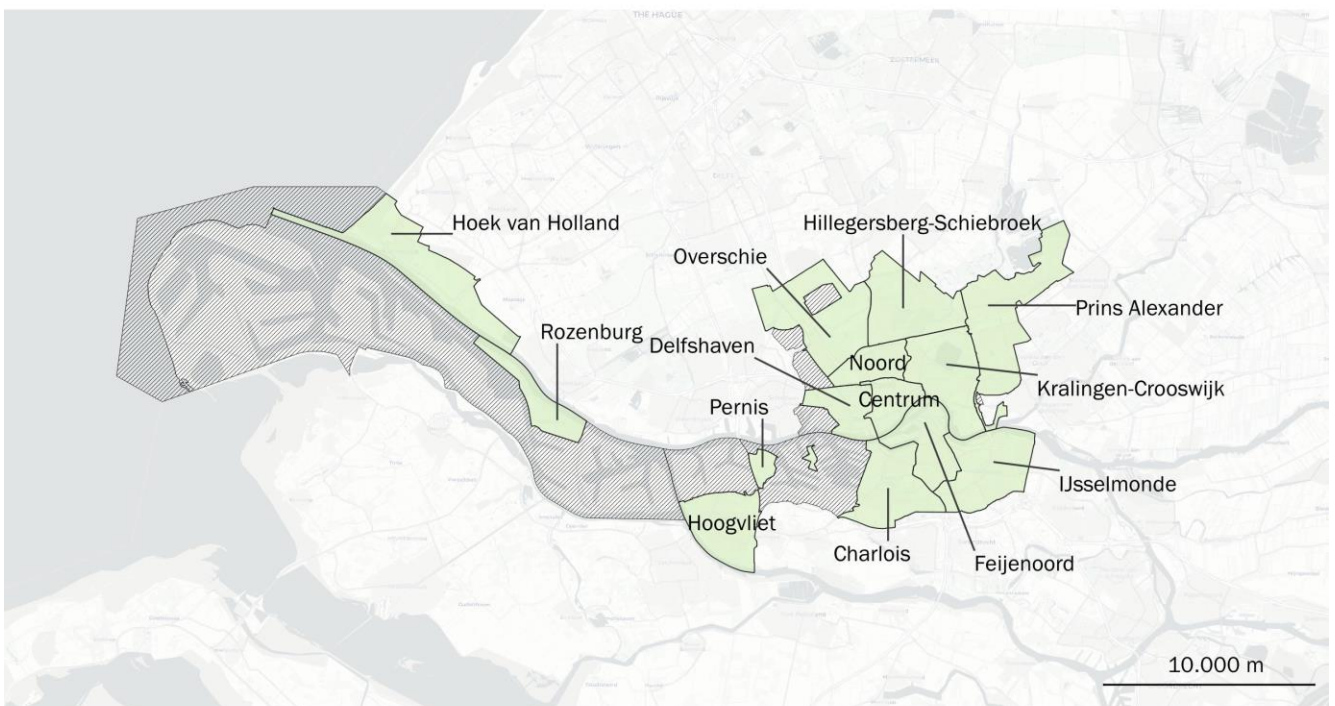
REGIO RIJNMOND

 Gemeenten die onderdeel zijn van GGD-regio Rijnmond.

ROTTERDAM

 Gebieden van de gemeente Rotterdam. Gebieden met minder dan 60 inwoners.

Data: CBS Wijk & Buurt 2020. Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © Open Street Map Contributors.

3.2 Schatting mensen met een lichamelijke beperking

Voor data over volwassenen met een beperking is gebruik gemaakt van prevalentiecijfers afkomstig van de GGD-gezondheidsmonitor 2016, zoals deze worden ontsloten via gezondheidinkaat.nl (GGD Rotterdam-Rijnmond, 2016). Op basis van deze prevalentiecijfers is het aantal bewoners op gemeente- en gebiedsniveau berekend dat een lichamelijke beperking heeft. Hiervoor is gebruik gemaakt van CBS-bevolkingscijfers van het aantal inwoners binnen gemeenten op 1 januari 2020 (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2020). Voor de gemeente Rotterdam is gebruik gemaakt van het bevolkingscijfer van 1 januari 2021 dat beschikbaar was via de gemeente (Gemeente Rotterdam, 2021b). Voor de gebieden is gebruik gemaakt van de bevolkingscijfers van het CBS op 1 januari 2020.¹⁷

Binnen de GGD-gezondheidsmonitor wordt onderscheid gemaakt tussen drie typen lichamelijke beperkingen:

- auditieve beperkingen, oftewel beperkingen in activiteiten met betrekking tot horen: gedefinieerd als het hebben van grote moeite met of niet in staat zijn een gesprek te volgen met één andere persoon of in een groep van drie of meer personen (zo nodig met hoorapparaat);
- beperkingen in mobiliteit, oftewel beperkingen in bewegen: gedefinieerd als het hebben van grote moeite met of het niet in staat zijn een voorwerp van vijf kilogram tien meter te dragen, bukken en iets van de grond te pakken, of 400 meter aan een stuk te lopen zonder stil te staan;
- visuele beperkingen, oftewel beperkingen in activiteiten met betrekking tot zien: gedefinieerd als grote moeite hebben met of niet in staat zijn de kleine letters in de krant te lezen of op een afstand van vier meter het gezicht van iemand te herkennen (zo nodig met bril of contactlenzen).

Het is mogelijk om één van deze drie typen beperkingen te hebben, maar ook een combinatie van meerdere lichamelijke beperkingen. Daarom is voor de categorie lichamelijke beperkingen het percentage en aantal inwoners in kaart gebracht dat minimaal één beperking heeft, evenals de cijfers per type lichamelijke beperking (figuur 3.2).

De genoemde indicatoren zijn gebaseerd op de OESO-vragenlijst (Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling) (McWhinnie, 1981) en maken tevens deel uit van de Gezondheidsenquête die het CBS jaarlijks onder de Nederlandse bevolking uitzet. Het RIVM baseert hierop haar cijfers over de wekelijkse sport- en beweegdeelname van de Nederlandse bevolking, die op sportenbewegenincijfers.nl worden gerapporteerd, inclusief voor mensen met een beperking (RIVM, 2020; Volksgezondheidszorg.info, 2021a). Goed om te realiseren is dat de indicatoren op het activiteitsniveau van het ICF-model (zie paragraaf 1.2) worden uitgevraagd en niet op het zogenaamde medische niveau (biologisch functioneren). Het gaat hierbij om zelfrapportage. Via het vragenlijstonderzoek van GGD Rotterdam-Rijnmond geven respondenten zelf aan in hoeverre zij nog in staat zijn de vermelde activiteiten met betrekking tot bewegen, horen en zien te doen. De in dit hoofdstuk vermelde aantallen van mensen met een beperking zijn daarom schattingen en niet gebaseerd op objectieve (medische) registraties van stoornissen en beperkingen die mensen kunnen hebben. Dergelijke registraties ontbreken, waardoor we voor een schatting van populatieaantallen afhankelijk zijn van steekproefonderzoek onder de bevolking.

Op de kaarten in figuur 3.2 wordt het percentage 19-65-jarigen met een lichamelijke beperking weergegeven, uitgesplitst naar type beperking. In deze kaart is vanwege het grote aantal inwoners van Rotterdam ten opzichte van de regio onderscheid gemaakt naar Rotterdam, GGD-regio Rijnmond exclusief Rotterdam en Nederland. Percentages van Rotterdam en regio mogen niet bij elkaar worden opgeteld,

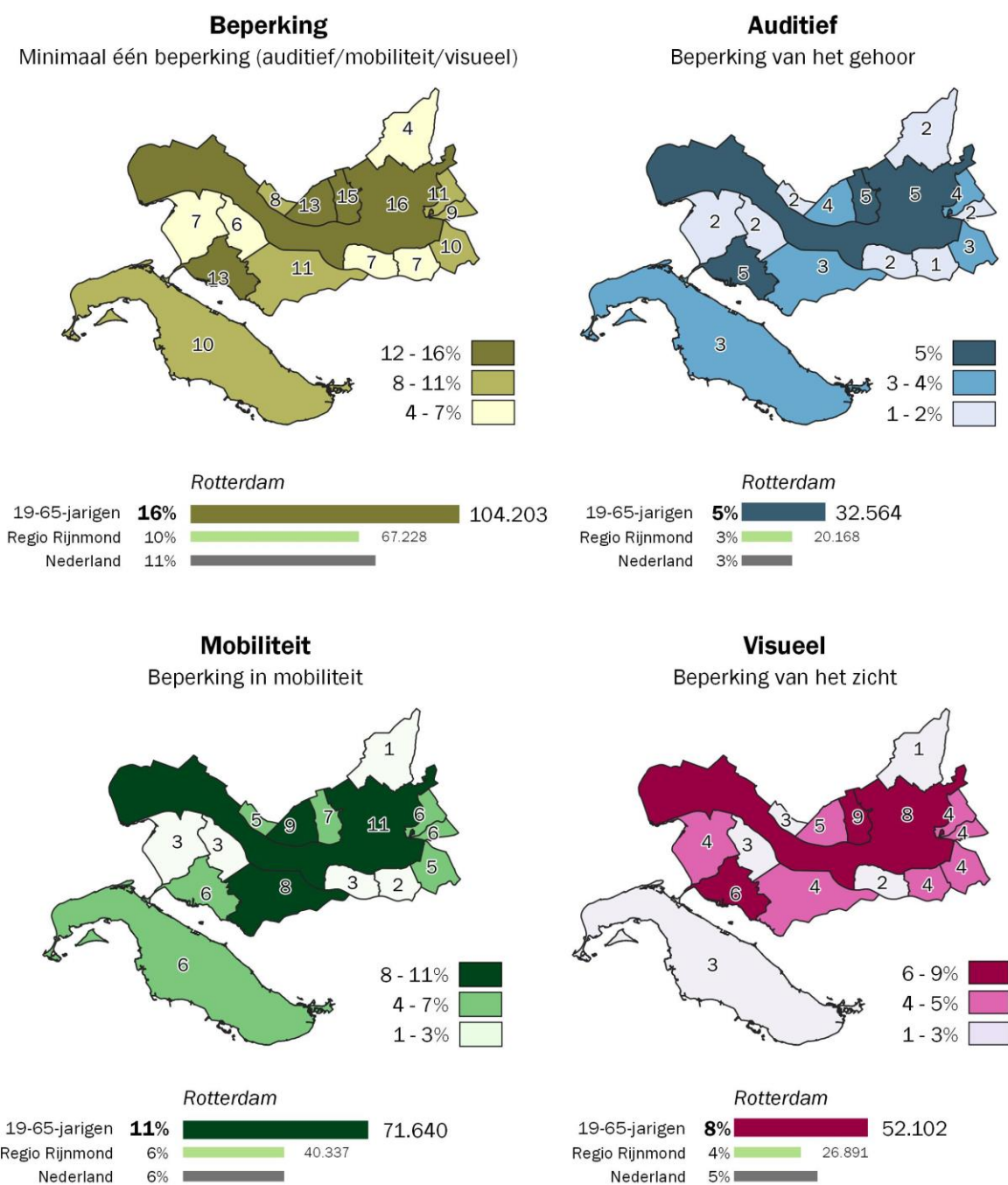
¹⁷ Cijfers over 2021 waren bij het maken van de kaarten nog niet beschikbaar.

aantallen inwoners wel. In tabel 3.1 zijn de percentages en aantallen van alle volwassenen (19 jaar en ouder) met een lichamelijke beperking in de regio Rijnmond opgenomen.

Figuur 3.2 Percentage en aantal 19-65-jarigen met een lichamelijke beperking in de regio Rijnmond

REGIO RIJNMOND

Percentage en aantal 19-65-jarigen met minimaal één beperking, en onderverdeling per type beperking voor Rotterdam, GGD-regio Rijnmond exclusief Rotterdam en Nederland.

Data: GGD Rijnmond (2016). Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen. Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). Wijk- en buurtkaart. Gemeente Rotterdam (2021). Onderzoek010 - Bevolking - Rotterdam.

Tabel 3.1 Percentage en aantal volwassenen van 19 jaar en ouder met een lichamelijke beperking in de regio Rijnmond

Gemeente	Minimaal één beperking		Auditieve beperking		Beperking in mobiliteit		Visuele beperking	
	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
Rotterdam	20	130.254	5	32.564	14	91.178	9	58.614
Schiedam	19	14.959	6	4.724	11	8.660	10	7.873
Vlaardingen	17	12.477	5	3.670	13	9.542	6	4.404
Capelle aan den IJssel	16	10.740	5	3.356	10	6.712	6	4.027
Hellevoetsluis	16	6.423	5	2.007	9	3.613	6	2.409
Goeree-Overflakkee	15	12.783	5	3.409	10	9.374	4	4.261
Nissewaard	15	7.507	4	2.502	11	5.005	5	2.002
Ridderkerk	14	6.466	4	1.848	8	3.695	5	2.309
Krimpen aan den IJssel	13	4.318	4	1.329	9	2.657	5	1.329
Maassluis	13	3.838	4	1.181	8	2.657	4	1.476
Westvoorne	12	1.768	3	442	7	1.031	5	737
Albrandswaard	11	2.815	3	768	6	1.535	3	768
Brielle	11	1.900	3	518	7	1.209	4	691
Barendrecht	9	4.384	2	974	5	2.436	4	1.949
Lansingerland	8	4.991	3	1.872	4	2.495	2	1.248

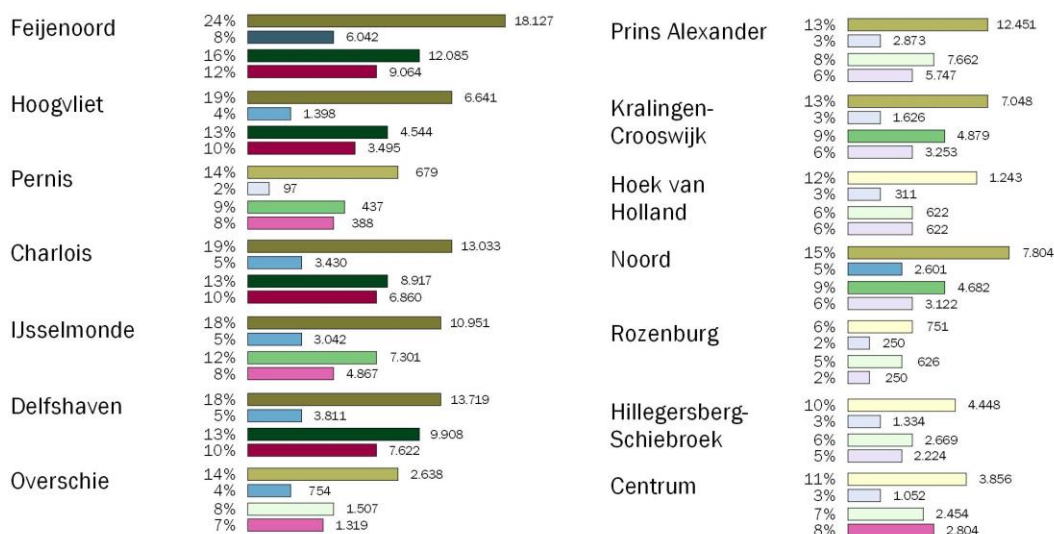
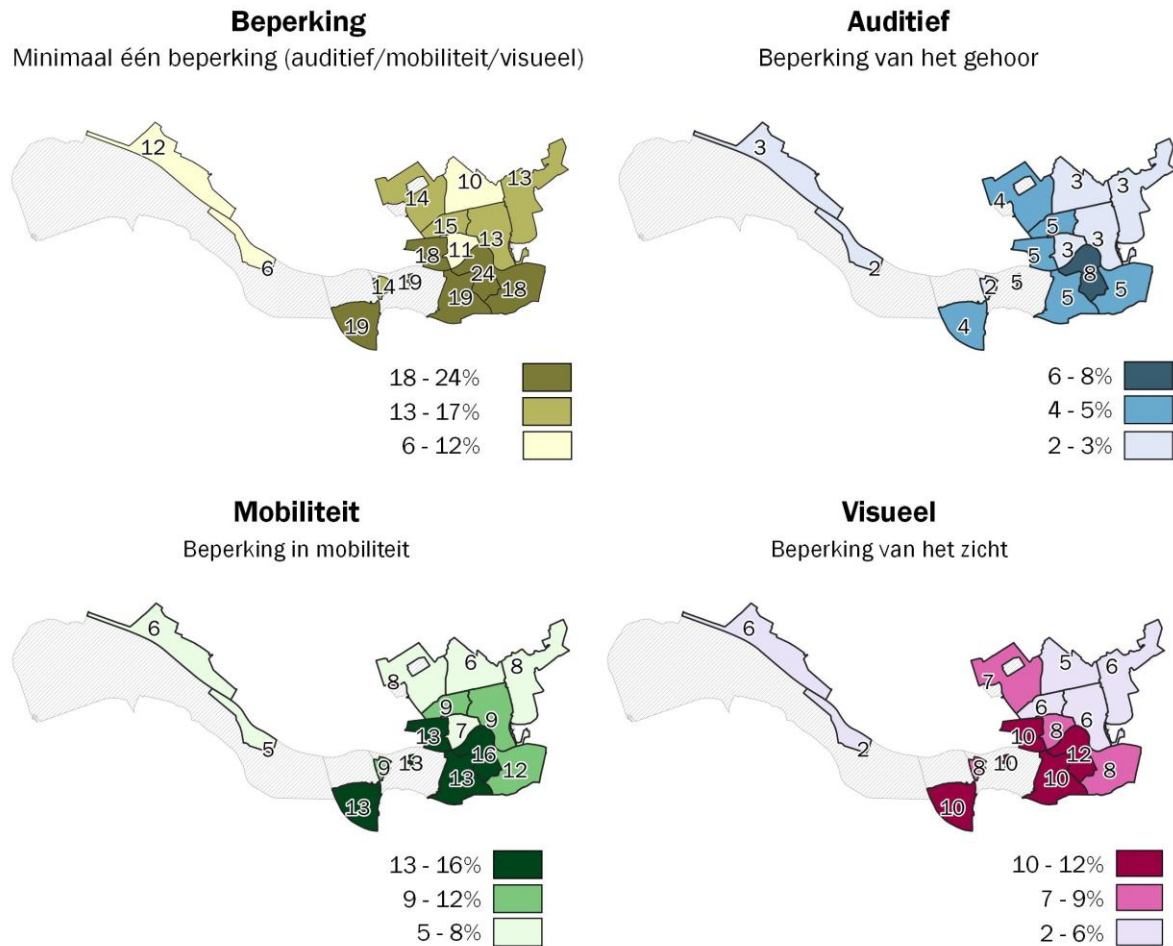
Bron: GGD Rotterdam-Rijnmond, 2021.

Ook voor de verschillende gebieden binnen de gemeente Rotterdam is het percentage en aantal inwoners met een beperking in kaart gebracht (figuur 3.3). Wederom staat op de kaarten het percentage 19-65-jarigen en zijn de cijfers voor alle volwassenen apart opgenomen in tabel 3.2.

Figuur 3.3 Percentage en aantal 19-65-jarigen met minimaal één lichamelijke beperking in de verschillende gebieden van de gemeente Rotterdam

ROTTERDAM

Percentage en aantal 19-65-jarigen met minimaal één beperking, en onderverdeling per type beperking voor de gebieden van Rotterdam.

Data: GGD Rijnmond (2016). Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen. Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). Wijk- en buurtkaart. Gemeente Rotterdam (2021). Onderzoek010 - Bevolking - Rotterdam.

Tabel 3.2 Percentage en aantal volwassenen van 19 jaar en ouder met minimaal één lichamelijke beperking in de verschillende gebieden van de gemeente Rotterdam

Wijk	Minimaal één beperking		Auditieve beperking		Beperking in mobiliteit		Visuele beperking	
	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
Feijenoord	27	20.393	8	6.042	19	14.351	13	9.819
Hoogvliet	23	8.039	5	1.748	17	5.942	10	3.495
Pernis	18	873	3	146	13	631	9	437
Charlois	23	15.777	6	4.116	17	11.661	11	7.545
IJsselmonde	22	13.385	6	3.650	16	9.734	9	5.476
Delfshaven	21	16.005	6	4.573	16	12.194	11	8.384
Overschie	18	3.391	5	942	12	2.261	7	1.319
Prins Alexander	18	17.240	5	4.789	12	11.493	7	6.704
Kralingen-Crooswijk	17	9.217	5	2.711	12	6.506	7	3.795
Hoek van Holland	14	1.450	4	414	9	932	5	518
Noord	18	9.365	6	3.122	12	6.243	8	4.162
Rozenburg	12	1.501	2	250	11	1.376	2	250
Hillgersberg-Schiebroek	14	6.227	4	1.779	10	4.448	6	2.669
Centrum	14	4.907	4	1.402	10	3.505	9	3.155

Bron: GGD Rotterdam-Rijnmond, 2021.

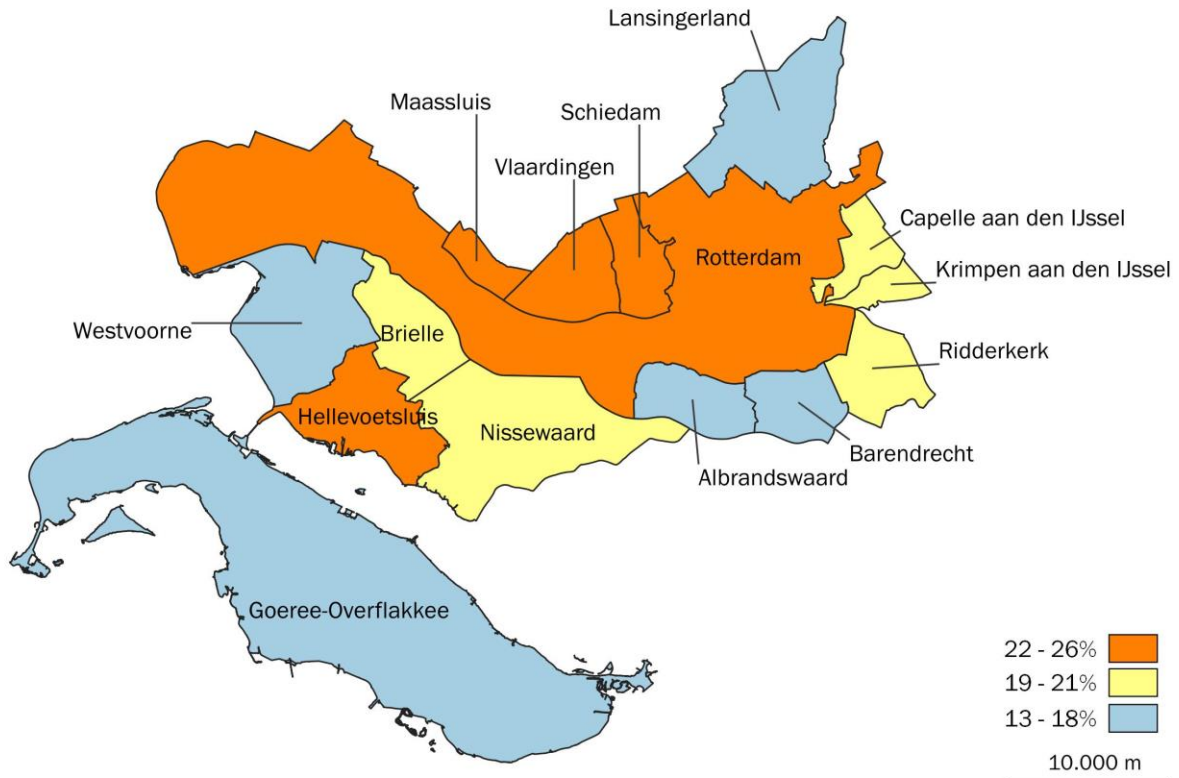
3.3 Mensen met een chronische aandoening

Voor de gemeenten van regio Rijnmond en de gebieden van Rotterdam is ook in kaart gebracht hoeveel bewoners beperkt worden door een chronische aandoening. Voor deze data is wederom gebruik gemaakt van prevalentiecijfers van de gezondheidsmonitor (GGD Rotterdam-Rijnmond, 2016). Een chronische aandoening is gedefinieerd als een aandoening waarbij over het algemeen geen uitzicht is op volledig herstel (Volksgezondheidszorg.info, 2016). De mate waarin mensen hinder ondervinden verschilt per aandoening en per individu. Voor de regio Rijnmond zijn de cijfers voor alle 19-65-jarigen in kaart gebracht (figuur 3.4). Tabel 3.3 bevat de cijfers voor alle volwassenen (19 jaar en ouder).

Figuur 3.4 Percentage en aantal 19-65-jarigen dat beperkt wordt door één of meerdere langdurige aandoeningen in de verschillende gemeenten van de regio Rijnmond

REGIO RIJNMOND

Percentage en aantal 19-65-jarigen dat beperkt wordt door één of meerdere langdurige aandoeningen.

Percentage en aantal 19-65-jarigen dat beperkt wordt door één of meerdere langdurige aandoeningen.

Hellevoetsluis	26%	10.473
Schiedam	25%	19.638
Vlaardingen	25%	18.349
Regio Rijnmond (ex. Rotterdam)	25%	
Rotterdam	22%	143.279
Maassluis	22%	7.307
Nissewaard	21%	17.896
Capelle aan den IJssel	21%	14.096
Ridderkerk	21%	9.700
Brielle	20%	3.454
Krimpen aan den IJssel	20%	5.905
Nederland (gemiddeld)	20%	
Westvoorne	18%	2.652
Goeree-Overflakkee	17%	8.508
Barendrecht	17%	8.281
Albrandswaard	17%	4.350
Lansingerland	13%	8.110

Data: GGD Rijnmond (2016).
Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen. Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). Wijk- en buurtkaart. Gemeente Rotterdam (2021).
Onderzoek010 - Bevolking - Rotterdam.

Tabel 3.3 Percentage en aantal volwassenen van 19 jaar en ouder dat beperkt wordt door één of meerdere langdurige aandoeningen in de verschillende gemeenten van de regio Rijnmond

Gemeente	Beperkt door één of meerdere langdurige aandoeningen	
	%	Aantal
Hellevoetsluis	29	11.641
Schiedam	29	22.832
Vlaardingen	29	21.285
Rotterdam	27	175.843
Maassluis	26	8.635
Nissewaard	26	22.157
Capelle aan den IJssel	26	17.452
Ridderkerk	25	11.547
Brielle	25	4.318
Krimpen aan den IJssel	24	7.086
Westvoorne	23	3.388
Goeree-Overflakkee	22	11.011
Barendrecht	21	10.230
Albrandswaard	22	5.630
Lansingerland	18	11.229

Bron: GGD Rotterdam-Rijnmond, 2021.

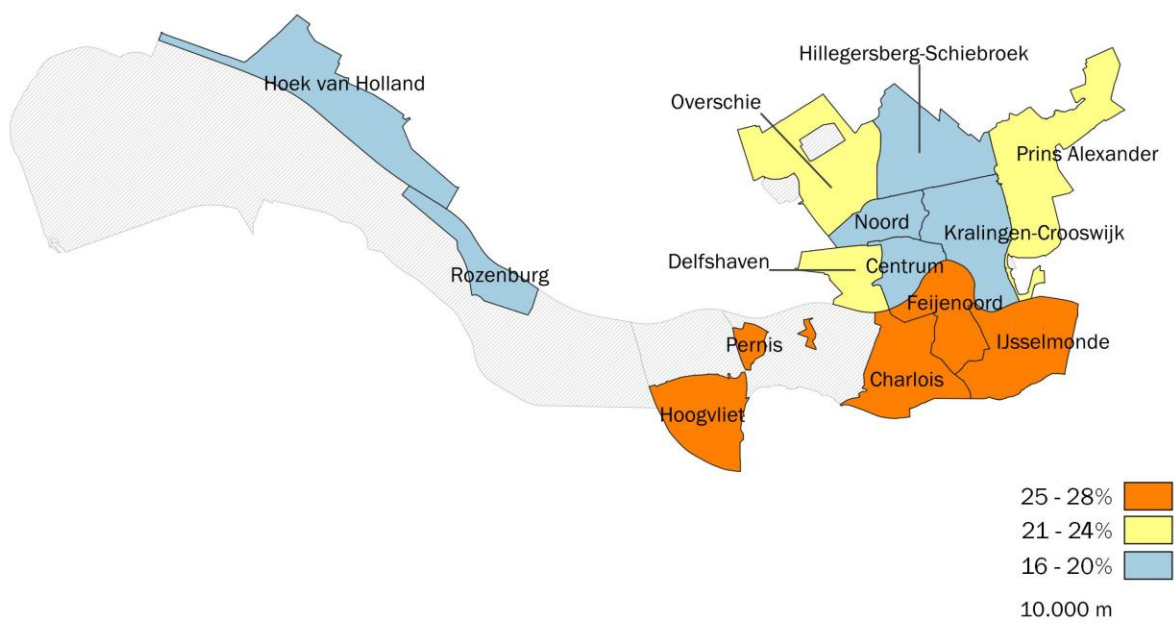
Binnen de regio Rijnmond is de meest voorkomende langdurige aandoening onder volwassenen (19 jaar en ouder) een aandoening aan het bewegingsapparaat (25%), gevolgd door een hoge bloeddruk (17%) en migraine of ernstige hoofdpijn (16%). 22 procent van de 19-65-jarigen en 26 procent van alle volwassenen in de regio voelt zich door hun aandoening beperkt in het uitvoeren van dagelijkse activiteiten.

Ook de cijfers van de gebieden binnen de gemeente Rotterdam zijn op de kaart gezet (figuur 3.5), waarbij wederom de cijfers voor 19-65-jarigen in de kaart zijn opgenomen en de cijfers voor alle volwassenen apart zijn opgenomen in tabel 3.4.

Figuur 3.5 Percentage en aantal 19-65-jarigen dat beperkt wordt door één of meerdere langdurige aandoeningen in de verschillende gebieden van de gemeente Rotterdam

ROTTERDAM

Percentage en aantal 19-65-jarigen dat beperkt wordt door één of meerdere langdurige aandoeningen.

Percentage en aantal 19-65-jarigen dat beperkt wordt door één of meerdere langdurige aandoeningen.

Feijenoord	28%	21.184
Hoogvliet	28%	9.786
Pernis	27%	1.310
Charlois	25%	15.210
IJsselmonde	25%	17.149
Regio Rijnmond (ex. Rotterdam)	25%	
Delfshaven	23%	17.529
Overschie	23%	4.333
Rotterdam gemiddeld	22%	
Prins Alexander	21%	20.113
Kralingen-Crooswijk	20%	10.843
Hoek van Holland	20%	2.072
Noord	19%	9.885
Rozenburg	19%	2.337
Hillegersberg-Schiebroek	18%	8.006
Centrum	16%	5.608

Data: GGD Rijnmond (2016).
Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen. Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). Wijk- en buurtkaart. Gemeente Rotterdam (2021).
Onderzoek010 - Bevolking - Rotterdam.

Tabel 3.4 Percentage en aantal volwassenen dat beperkt wordt door één of meerdere langdurige aandoeningen in de verschillende gebieden van gemeente Rotterdam

Gemeente	Beperkt door één of meerdere langdurige aandoeningen	
	%	Aantal
Feijenoord	32	24.170
Hoogvliet	32	11.184
Pernis	31	1.504
Charlois	29	17.644
IJsselmonde	28	19.207
Delfshaven	26	19.816
Overschie	26	4.898
Prins-Alexander	27	25.859
Kralingen-Crooswijk	24	13.012
Hoek van Holland	25	2.590
Noord	23	11.966
Rozenburg	25	3.128
Hillegersberg-Schiebroek	22	9.785
Centrum	19	6.660

Bron: GGD Rotterdam-Rijnmond, 2021.

Het beeld van de prevalentie van chronische aandoeningen onder volwassenen in Rotterdam komt overeen met dat van de regio Rijnmond, waarbij een aandoening aan het bewegingsapparaat (24%), migraine of ernstige hoofdpijn (17%) en hoge bloeddruk (16%) de drie meest voorkomende langdurige aandoeningen zijn. Ook de percentages Rotterdammers die zich beperkt voelen in het uitvoeren van dagelijkse activiteiten volgen de regionale cijfers, met 22 procent van de 19-65-jarigen en 27 procent van alle volwassenen in de gemeente.

3.4 Mensen met een verstandelijke beperking

In Nederland is niet precies bekend hoeveel mensen een verstandelijke beperking hebben. Er is geen centrale registratie waarin dit wordt bijgehouden en mensen met een verstandelijke beperking zijn meestal niet vertegenwoordigd in reguliere bevolkingsonderzoeken. Voor het percentage en aantal mensen met een verstandelijke beperking zijn dan ook geen data op gemeente- of gebiedsniveau beschikbaar.

Om te bepalen hoeveel mensen in Nederland een verstandelijke beperking hebben wordt daarom gebruik gemaakt van schattingen. Deze zijn dikwijls gebaseerd op de voorzieningen of zorg waarvan mensen met een beperking gebruik maken in combinatie met hoe intelligentiescores over de bevolking zijn verdeeld. Een verstandelijke beperking wordt vastgesteld op basis van het intellectueel functioneren (IQ) en de ondersteuningsbehoefte en wordt gedefinieerd als *‘het hebben van een aangeboren of een later in de ontwikkeling optredende stoornis in de intellectuele functies. Dit gaat gepaard met beperkingen in de sociale (zelf)redzaamheid’* (Volksgezondheidszorg.info, 2021b).

Mensen met een verstandelijke beperking hebben een achterstand in conceptuele, sociale en praktische vaardigheden zoals lezen en schrijven, omgaan met geld, het volgen van regels, nemen van beslissingen of bijvoorbeeld persoonlijke verzorging. De bovengrens voor een verstandelijke beperking is een IQ van 70-75 (Volksgezondheidszorg.info, 2021b). Bij het bepalen van een verstandelijke beperking is het aanpassingsvermogen leidend. Dit kan betekenen dat een persoon met een IQ tussen 70 en 85 (ook wel zwakbegaafd genoemd) die problemen ervaart met de sociale zelfredzaamheid en daarvoor ondersteuning nodig heeft, gerekend wordt tot de groep personen met een licht verstandelijke beperking (LVB). Volgens

gangbare indelingen heeft een persoon met een IQ tussen 50 en 70 een lichte verstandelijke beperking en een persoon met een IQ lager dan 50 een matige tot ernstige verstandelijke beperking (Schalock et al., 2010; Van Lindert et al., 2020b).

Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) schat dat in 2018 ongeveer 440.000 mensen een verstandelijke beperking hadden (IQ tot 70). Van hen heeft een zesde, ongeveer 70.000 mensen, een matige tot ernstige verstandelijke beperking (IQ lager dan 50). Ongeveer 370.000 mensen hebben een lichte verstandelijke beperking (IQ tussen 50 en 70); dat is gelijk aan 2,1 procent van de bevolking. Het percentage mensen met een licht verstandelijke beperking is gebaseerd op de gemeten IQ-verdeling in de bevolking. Als daarbij ook de mensen worden meegerekend met een IQ tussen 70 en 85 (zwakbegaafden) die vanwege problemen met zelfredzaamheid zorg en ondersteuning nodig hebben (naar schatting in 2018 730.000 mensen), komt de groep mensen met een verstandelijke beperking nog een stuk hoger uit (Volksgezondheidszorg.info, 2021b; Woittiez et al., 2019).

Omdat geen prevalentiecijfers op gemeente- of gebiedsniveau beschikbaar zijn, kunnen we alleen gebruik maken van schattingen van het totale aantal bewoners met een verstandelijke beperking. De gemeente Rotterdam heeft ook zelf onderzoek gedaan naar de prevalentie van lichte verstandelijke beperkingen (LVB) binnen de gemeente (Hoekstra et al., 2018), gebaseerd op de hierboven beschreven berekeningen van het SCP. Mensen met een LVB ervaren vaak cognitieve, emotionele en sociale beperkingen, zoals moeite hebben met plannen, beperkt taalgebruik en beperkingen in het empathisch vermogen. In dit onderzoek hebben de onderzoekers een LVB gedefinieerd als een IQ-score tussen de 50 en 85, beperkt sociaal aanpassingsvermogen en bijkomende problematiek, gelijk aan de definitie in het onderzoek van het SCP. Volgens schattingsdata uit 2017 zou dit resulteren in een minimumprevalentie van 8,8 procent en een maximumprevalentie van 15,5 procent van de bevolking (tabel 3.5). Wanneer we de schattingsgegevens uit het onderzoek van de gemeente vertalen naar de bevolkingcijfers voor 2021, zou dit neerkomen op minimaal 57.312 inwoners en maximaal 100.947 inwoners met een LVB in Rotterdam.

Tabel 3.5 Schatting van de prevalentie van lichte verstandelijke beperkingen in Rotterdam volgens Hoekstra et al., 2018

Classificatie	IQ-score	Percentage van de bevolking	Aantal bewoners (2021)
Matige tot ernstige verstandelijke beperking	< 50	0,4%	2.605
Verstandelijke beperking (totaal)	50-70	1,9%	12.374
Verstandelijke beperking (met zorggebruik)	50-70	0,4%	2.866
Zwakbegaafdheid (totaal)	70-85	13,6%	88.573
Zwakbegaafdheid (met beperkte sociale redzaamheid en bijkomende problemen)	70-85	8,33%	54.251
Totale minimumprevalentie		8,8%	57.312

Bron: Hoekstra et al., 2018. *

De onderzoekers stellen in het rapport dat het waarschijnlijk is dat de prevalentie van mensen met een LVB in Rotterdam hoger ligt dan het landelijke gemiddelde. Volgens de onderzoekers zijn in Rotterdam relatief veel omgevingsfactoren die met LVB in verband kunnen worden gebracht, zoals armoede, stress en een minder gunstig opvoedingsklimaat. Met het oog op sportdeelname is de LVB-groep interessant, omdat mensen met een LVB minder belemmeringen ervaren in het sporten door hun beperking dan mensen met een matige of ernstige verstandelijke beperking. Mensen met een ernstige verstandelijke beperking (IQ < 50) wonen vaak in een instelling en zijn zwaar beperkt. Het is daardoor niet waarschijnlijk dat deze groep bij het sportaanbod van een vereniging kan worden betrokken.

Wanneer organisaties of verenigingen mensen met een verstandelijke beperking bij hun activiteiten willen betrekken, richten zij zich dikwijls op mensen met een lichtere verstandelijke beperking. Doorgaans zijn zij iets gemakkelijker bij regulier of licht aangepast sportaanbod te betrekken dan mensen met een matige of ernstige verstandelijke beperking. Het hangt van de zelfredzaamheid af in hoeverre mensen met een LVB zelfstandig of met hulp kunnen deelnemen aan regulier of aangepast aanbod.

Het bereiken van mensen met een LVB kan wel lastiger zijn, omdat ze niet altijd gebruik maken van speciale voorzieningen zoals een woonzorginstelling voor mensen met een verstandelijke beperking. Dikwijls wonen zij thuis of begeleid zelfstandig. Mensen met een LVB vallen soms tussen wal en schip. Bij hen is de beperking niet altijd zichtbaar, waardoor hun vaardigheden worden overschat. Denk hierbij aan het begrijpen van spelregels of communiceren met medespelers. Aansluiten bij hun wensen, laagdrempelig aanbod verzorgen, structuur en goede begeleiding zijn cruciaal (Van Lindert & Van den Berg, 2019a). Voor Rotterdam zou daarom eventueel ook de groep mensen met een IQ tussen 70 en 85 in combinatie met aanpassingsproblemen meegenomen kunnen worden. Zij zijn ook doelgroep van MEE-Rotterdam.

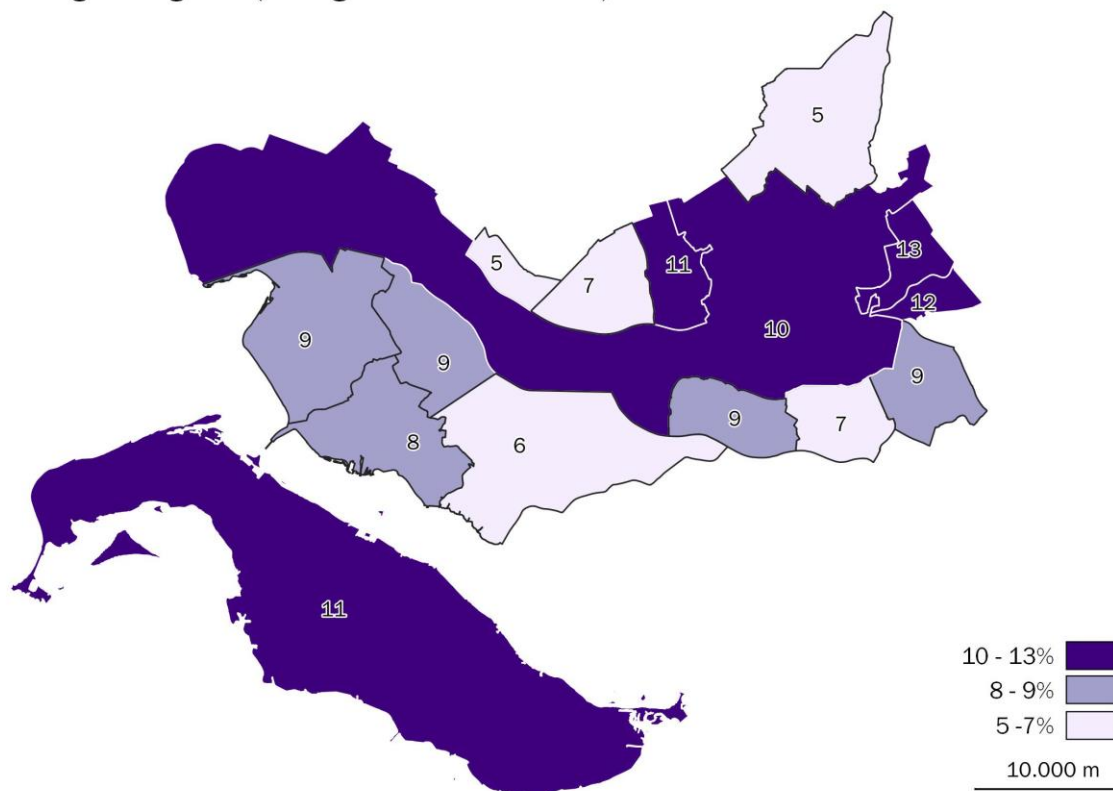
3.5 Mensen met psychosociale problemen

Voor het in kaart brengen van de percentages en aantallen inwoners met een psychosociale aandoening maken we gebruik van data van de Gezondheidsmonitor voor regio Rijnmond. Psychosociale problemen zijn in de Gezondheidsmonitor gedefinieerd als minimaal één psychische aandoening (depressie, angststoornis of overspannenheid) in het afgelopen jaar (vastgesteld door een arts) (GGD Rotterdam-Rijnmond, 2016). Data over de prevalentie van psychosociale problemen zijn beschikbaar op zowel gemeente- als gebiedsniveau. Bij het in kaart brengen van de percentages en aantallen bewoners met psychosociale problemen hebben we wederom onderscheid gemaakt tussen de groep 19-65-jarigen (figuur 3.7) en alle volwassenen (tabel 3.6).

Figuur 3.7 Percentage en aantal 19-65-jarigen met psychosociale problemen in de verschillende gemeenten van de regio Rijnmond

REGIO RIJNMOND

Percentage en aantal 19-65-jarigen dat in het afgelopen jaar minimaal één psychische aandoening heeft gehad (vastgesteld door een arts).

Percentage en aantal 19-65-jarigen dat beperkt wordt door één of meerdere langdurige aandoeningen.

Capelle aan den IJssel	13%	8.726
Krimpen aan den IJssel	12%	3.453
Schiedam	11%	8.660
Goeree-Overflakkee	11%	5.505
Rotterdam	10%	65.127
Ridderkerk	9%	4.157
Albrandswaard	9%	2.303
Brielle	9%	1.554
Westvoorne	9%	1.326
Hellevoetsluis	8%	3.211
Regio Rijnmond (ex. Rotterdam)	8%	
Vlaardingenvaart	7%	5.138
Barendrecht	7%	3.410
Nissewaard	6%	5.113
Lansingerland	5%	3.119
Maassluis	5%	1.661

Data: GGD Rijnmond (2016).
Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen. Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). Wijk- en buurtkaart. Gemeente Rotterdam (2021). Onderzoek010 - Bevolking - Rotterdam.

Tabel 3.6 Percentage en aantal volwassenen van 19 jaar en ouder met psychosociale problemen in de verschillende gemeenten van de GGD-regio Rijnmond

Gemeente	Psychosociale problemen	
	%	Aantal
Capelle aan den IJssel	11	7.383
Krimpen aan den IJssel	10	2.953
Schiedam	9	7.086
Goeree-Overflakkee	9	4.504
Rotterdam	10	65.127
Ridderkerk	8	3.695
Albrandswaard	8	2.047
Brielle	9	1.554
Westvoorne	8	1.178
Hellevoetsluis	7	2.810
Vlaardingen	7	5.138
Barendrecht	6	2.923
Nissewaard	6	5.113
Lansingerland	5	3.119
Maassluis	5	1.661

Bron: GGD Rotterdam-Rijnmond, 2021.

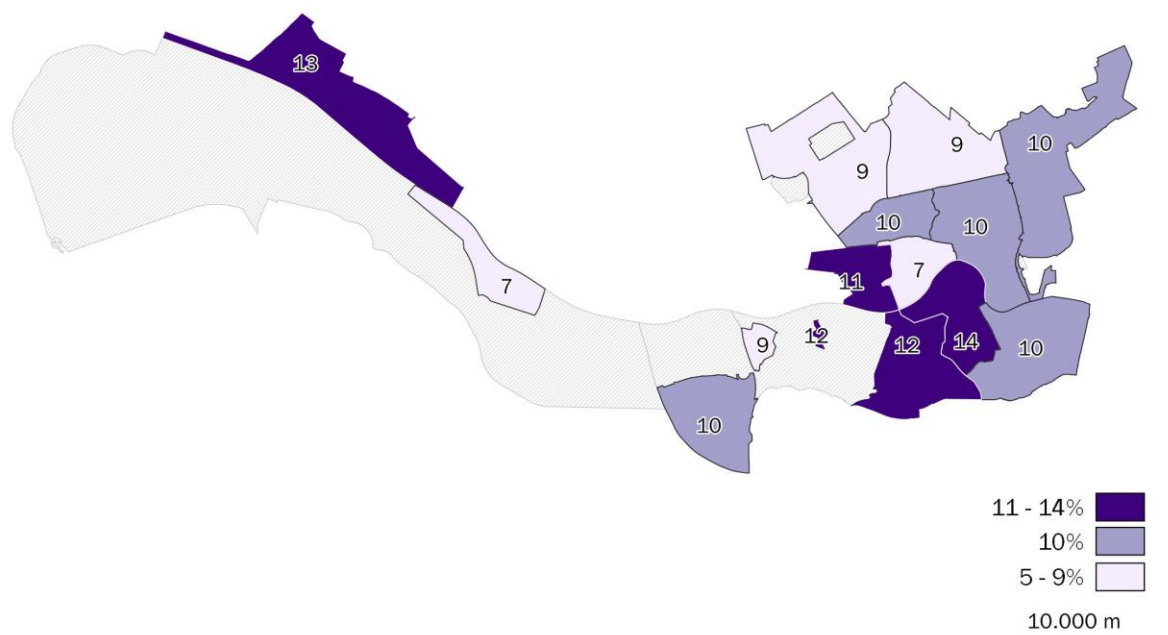
In de regio Rijnmond had 4,3 procent van de 19-65-jarigen en 4 procent van alle volwassenen een angststoornis die door een arts was vastgesteld. 5,9 procent van de 19-65-jarigen en 6 procent van alle volwassenen had een door een arts vastgestelde depressie. 12 procent van de 19-65-jarigen en 10 procent van alle volwassenen was in het afgelopen jaar overspannen (al dan niet vastgesteld door een arts).

Ook voor de verschillende gebieden van de gemeente Rotterdam hebben we de percentages en aantallen bewoners met psychosociale problemen in kaart gebracht (figuur 3.8 en tabel 3.7). Binnen Rotterdam had 5,1 procent van de 19-65-jarigen en 4 procent van alle volwassenen een angststoornis die door een arts was vastgesteld. Voor depressies lag de prevalentie op 7,1 procent voor de groep 19-65-jarigen en 7 procent voor alle volwassenen. 13 procent van de 19-65-jarigen was in het afgelopen jaar overspannen, ten opzichte van 11 procent van alle volwassenen. Op alle drie de afzonderlijke psychosociale aandoeningen scoort de gemeente Rotterdam dus hoger dan het regionale gemiddelde.

Figuur 3.8 Percentage en aantal 19-65-jarigen met psychosociale problemen in de verschillende gebieden van de gemeente Rotterdam

ROTTERDAM

Percentage en aantal 19-65-jarigen dat in het afgelopen jaar minimaal één psychische aandoening heeft gehad (vastgesteld door een arts) voor de gebieden van Rotterdam.

Feijenoord	14%	10.574
Hoek van Holland	13%	9.786
Charlois	12%	8.231
Delfshaven	11%	8.384
Prins Alexander	10%	9.578
IJsselmonde	10%	6.084
Kralingen-Crooswijk	10%	5.422
Noord	10%	5.203
Hoogvliet	10%	3.495
Rotterdam gemiddeld	10%	
Hilligersberg-Schiebroek	9%	4.003
Overschie	9%	1.696
Pernis	9%	437
Centrum	7%	2.454
Rozenburg	7%	876

Data: GGD Rijnmond (2016). Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen. Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). Wijk- en buurtkaart. Gemeente Rotterdam (2021). Onderzoek010 - Bevolking - Rotterdam.

Tabel 3.7 Percentage en aantal volwassenen met psychosociale problemen in de verschillende gebieden van de gemeente Rotterdam

Gemeente	Psychosociale problemen	
	%	Aantal
Feijenoord	13	9.819
Hoek van Holland	10	1.036
Charlois	11	7.545
Delfshaven	10	7.622
Prins Alexander	9	8.620
IJsselmonde	9	5.476
Kralingen-Crooswijk	10	5.422
Noord	10	5.203
Hoogvliet	9	3.146
Hillegersberg-Schiebroek	8	3.558
Overschie	9	1.696
Pernis	8	388
Centrum	6	2.103
Rozenburg	6	751

Bron: GGD Rotterdam-Rijnmond, 2021.

3.6 Kinderen met een beperking

Voor het in kaart brengen van de percentages en aantallen kinderen met een beperking maken we gebruik van data van de rapportage ‘Kinderen in Tel Databoek 2016’ die ontsloten worden via Volksgezondheidszorg.info (Tierolf et al., 2017; Volksgezondheidszorg.info, 2021d). De meest recente cijfers van het percentage kinderen met een beperking per gemeente zijn beschikbaar voor 2015. Er zijn geen prevalentiecijfers voor kinderen met een beperking beschikbaar op gebiedsniveau.

Op basis van de schattingen in ‘Kinderen in Tel’ waren in 2015 in heel Nederland ruim 93.000 kinderen met een beperking die zorg of voorzieningen gebruikten als gevolg van hun beperking(en). Dit kwam overeen met bijna 2,7 procent van het totaal aantal kinderen (0 t/m 17 jaar) in Nederland. In 2015 is geen onderscheid naar type beperking gemaakt, maar in 2013 wel. De meest voorkomende beperking was een verstandelijke beperking: ongeveer twee derde had hier mee te maken. Bij ongeveer drie tiende was sprake van een lichamelijke beperking en bij 15 procent was sprake van een zintuigelijk beperking. Ongeveer 9 procent had een meervoudige beperking (Tierolf et al., 2017).

Over kinderen en jongeren zijn minder gegevens beschikbaar over de prevalentie van psychosociale problemen. In 2018 had 20 procent van de 4-11-jarigen in de regio Rijnmond een matig of hoog risico op psychosociale problemen. Deze psychosociale problemen kunnen bestaan uit emotionele problemen, gedragsproblemen, hyperactiviteit of problemen met leeftijdsgenoten (GGD Rotterdam-Rijnmond, 2016). Voor 13-17-jarigen was dit percentage 26 procent in 2019. In de gemeente Rotterdam had 20 procent van de 4-11-jarigen en 27 procent van de 13-17-jarigen een matig of hoog risico op psychosociale problemen.

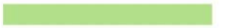

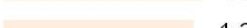

In figuur 3.9 brengen we de percentages en aantallen kinderen met een beperking in kaart voor de gemeenten binnen de regio Rijnmond.

Figuur 3.9 Percentage en aantal kinderen met een verstandelijke, lichamelijke en/of zintuiglijke beperking in de verschillende gemeenten van de regio Rijnmond

REGIO RIJNMOND

Percentage en aantal kinderen met een beperking op basis van data van Kinderen in Tel.

Schiedam	2.7%		2.216
Nederland	2.7%		
Maassluis	2.6%		864
Vlaardingen	2.5%		1.835
Rotterdam	2.4%		15.630
Ridderkerk	2.4%		1.109
Nissewaard	2.3%		1.960
Hellevoetsluis	2.3%		923
Krimpen aan den IJssel	2.3%		679
Westvoorne	2.3%		339
Regio Rijnmond (ex. Rotterdam)	2.3%		
Goeree-Overflakkee	2.2%		1.101
Barendrecht	2.2%		1.072
Lansingerland	2.1%		1.310
Albrandswaard	2.1%		537
Capelle aan den IJssel	2.0%		1.342
Brielle	1.7%		294

Data: Volksgezondheidszorg info (2021). Kinderen met een handicap per gemeente. Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). Wijk- en buurtkaart. Gemeente Rotterdam (2021). OnderzoekO10 - Bevolking - Rotterdam.

Waarschijnlijk zijn de gegevens uit Kinderen in Tel een onderschatting van het werkelijke aantal kinderen met beperkingen of gezondheidsproblemen in Nederland en voor Rotterdam en regio. Kinderen in Tel heeft bijvoorbeeld geen gegevens beschikbaar over kinderen met chronische aandoeningen of kinderen met psychosociale problemen.

Uit een in 2020 uitgevoerde verkenning naar het sport- en beweeggedrag van kinderen met een beperking in Nederland blijkt dat het niet mogelijk is om exact vast te stellen hoeveel kinderen in Nederland een beperking hebben (De Jonge & Van Lindert, 2020a). De schattingen van het aantal kinderen naar type beperking of aandoening lopen sterkt uiteen: motorische beperking (7.744-21.630), auditieve beperking (8.273-10.815), visuele beperking (584-29.742), gedragsproblematiek (22.674-353.506), verstandelijke beperking (21.304-73.871) en chronische aandoening (1.517-1.300.000). Er zit een grote marge in de schattingen, maar doelgroepen overlappen elkaar. Bij de schattingen worden kinderen geteld waarvan zeker is dat zij een beperking of aandoening hebben, omdat zij zijn geteld via zogenaamde vindplaatsen, zoals het speciaal onderwijs. Schattingen zijn echter ook gebaseerd op vragenlijstonderzoeken en registratiedata over het zorggebruik van kinderen.

Voor de gemeente Rotterdam kan het in kaart brengen van de vindplaatsen van kinderen met een beperking (scholen, kindfysiotherapie, revalidatiezorg, medische kinderopvang, enz.) helpen om een indruk te krijgen van de doelgroep en waar deze te bereiken is.

3.7 Samenvatting

De prevalentie van verschillende typen beperkingen in Rotterdam is relatief hoog vergeleken met de regio Rijnmond. Rotterdam scoort consequent in het hoogste tertiel binnen de regio voor alle typen beperkingen en scoort ook veelal hoger dan het landelijke gemiddelde. De scores voor Rotterdam zijn veelal vergelijkbaar met die van andere stedelijke gemeenten in de regio, zoals Schiedam en Vlaardingen. Binnen Rotterdam scoren met name de wijken op Zuid (Feijenoord, Charlois, IJsselmonde) hoog, evenals Pernis en Hoogvliet. De prevalentie van bewoners met psychosociale beperkingen vormt hierop enigszins een uitzondering, al liggen de prevalentiecijfers voor de verschillende wijken hier erg dichtbij elkaar.

Kijken we naar de aantallen, dan wonen in de gemeente Rotterdam in totaal zo'n 100.000 volwassenen (19-65 jaar) met één of meer lichamelijke beperkingen. Bijna 150.000 volwassenen hebben één of meer langdurige aandoeningen. In Rotterdam wonen naar schatting tussen de 57.000 en 100.000 met een (licht) verstandelijke beperking (IQ 50-85). Naar schatting 65.000 Rotterdammers hebben in het afgelopen jaar minimaal één psychosociale aandoening gehad. Ruim 15.000 kinderen in Rotterdam hebben een lichamelijke, zintuigelijke of verstandelijke beperking. Deze aantallen mogen niet bij elkaar worden opgeteld, vanwege mogelijk overlap tussen de groepen. Mensen met een chronische aandoening kunnen door hun ziekte bijvoorbeeld ook een lichamelijke beperking hebben. Voor het sport- en beweegbeleid is dit echter een groep om rekening mee te houden. Hierbij zijn niet de personen met een beperking of aandoening meegerekend uit omliggende gemeenten die mogelijk ook gebruik maken van de voorzieningen in Rotterdam.

In de volgende hoofdstukken gaan we in op de sportvoorzieningen waar mensen met een beperking gebruik van kunnen maken en zoomen we in op de belemmeringen en wensen van mensen met een beperking bij het sporten en bewegen.

4. Sportmogelijkheden op de kaart

4.1 Inleiding

Welke mogelijkheden hebben Rotterdammers met een beperking om te sporten en te bewegen in de gemeente? Om die vraag (onderzoeksvraag 2) te beantwoorden hebben we het sportaanbod voor mensen met een beperking in de gemeente in kaart gebracht en gekeken op welke plekken inwoners met een beperking kunnen sporten.

Bij sportaanbod kan het gaan om aanbod dat speciaal bestemd is voor mensen met een beperking. Dit kan aanbod zijn bij een sportvereniging speciaal voor mensen met een beperking, maar ook aanbod bij reguliere sportaanbieders waarbij mensen met een beperking bijvoorbeeld in een team of groep samen sporten, al dan niet in aangepaste vorm. Dit wordt dikwijls aangepast sportaanbod genoemd. Sporters met een beperking kunnen echter ook meedoen met regulier sportaanbod en meesporten met andere leden of deelnemers. Deze vorm van sporten zou inclusief aanbod genoemd kunnen worden.

Om een beeld te krijgen van waar sporters met een beperking kunnen sporten, bekijken we in dit hoofdstuk twee onderdelen:

1. Aangepast sportaanbod voor mensen met een beperking. Hier gaat het om sportactiviteiten die speciaal georganiseerd worden voor mensen met één of meerdere beperkingen. Voor het in kaart brengen van dit aanbod maken we gebruik van data afkomstig van Uniek Sporten, Bewegcoach en Sportbedrijf Rotterdam.
2. Inclusief sportaanbod, oftewel sportaanbod waar mensen met een beperking meedoen met het reguliere aanbod of met andere leden of deelnemers. Er is geen compleet overzicht beschikbaar van de sportverenigingen die deze vorm van sportaanbod aanbieden. We belichten in dit hoofdstuk daarom enkele voorbeelden die bekend zijn bij Sportbedrijf Rotterdam.

Uniek Sporten is een online platform dat sportaanbieders ondersteunt die sporten voor mensen met een beperking willen aanbieden en dat mensen met een beperking helpt om de juiste sport te vinden. Via Uniek Sporten worden gegevens ontsloten over locaties waar aanbod voor mensen met verschillende soorten beperkingen wordt aangeboden.¹⁸ Via Bewegcoach Rotterdam worden gegevens ontsloten over laagdrempelig beweegaanbod voor volwassen Rotterdammers die (weer) beginnen met bewegen. Het is beweegaanbod voor mensen met gezondheidsklachten en/of mensen met een beperking. De Database SportAanbod (DSA) is een landelijk databestand met gegevens over sportaccommodaties in Nederland (Mulier Instituut, 2021). De gegevens uit de DSA gebruiken we in dit hoofdstuk om een totaaloverzicht te krijgen van de sportaccommodaties in Rotterdam.

Met behulp van deze databronnen hebben we in kaart gebracht waar Rotterdammers met een beperking kunnen sporten in de gemeente. In paragraaf 4.2 bespreken we het aangepaste sportaanbod voor sporters met een beperking en het inclusieve aanbod. Daarbij maken we de koppeling tussen de prevalenties van verschillende typen beperkingen, zoals besproken in hoofdstuk 3, en het sportaanbod voor sporters met deze beperkingen.

Dit hebben we gedaan op gemeenteniveau en voor alle gebieden. Deze kaarten zijn terug te vinden in bijlage 3. In dit hoofdstuk bespreken we het sportaanbod voor bewoners met een beperking op gemeenteniveau. Voor een beschrijving van de methoden verwijzen we naar bijlage 1.

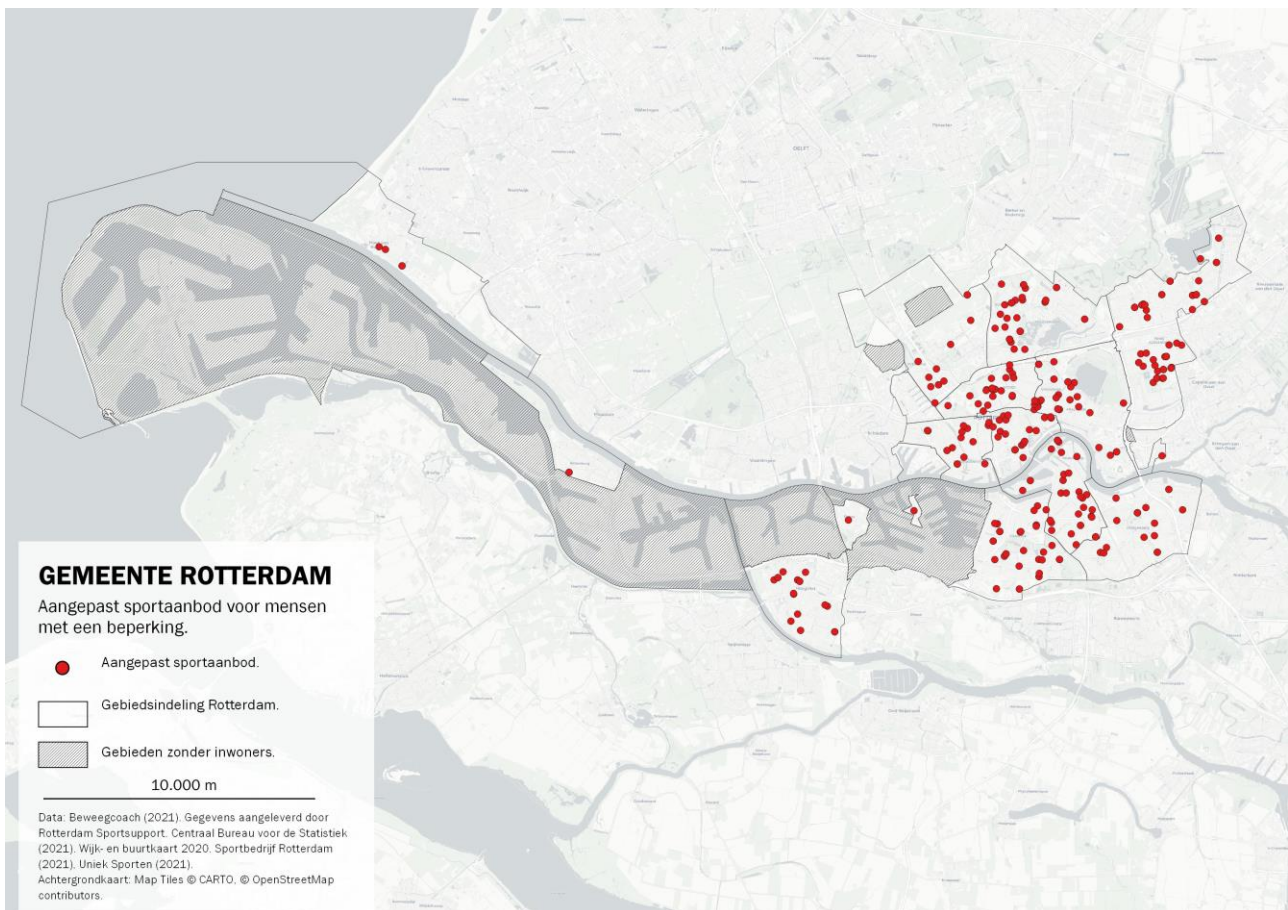
¹⁸ Zie <https://www.unieksporten.nl/zuid-holland/rotterdam>

4.2 Aangepast sportaanbod in Rotterdam

Door gegevens uit verschillende bronnen over sportaanbod voor mensen met een beperking te combineren kunnen we een beeld krijgen van het aangepaste sportaanbod voor mensen met een beperking (kaart 4.1 en tabel 4.1). Omdat deze data zijn samengevoegd uit meerdere bronnen, gaat het hier om een **schatting en momentopname** van het sportaanbod voor mensen met een beperking. In de gemeente worden 377 aangepaste sportactiviteiten voor mensen met een beperking georganiseerd. Let wel, dit houdt niet in dat er 377 aanbieders van sportaanbod voor mensen met een beperking zijn of dat er in 377 accommodaties aangepast sportaanbod wordt georganiseerd. Sommige aanbieders organiseren op meerdere plaatsen sportaanbod, terwijl soms in één accommodatie verschillende vormen van aangepast sportaanbod worden verzorgd. Bovendien kan het zijn dat meerdere aanbieders onder verschillende namen in de verschillende databronnen opgenomen zijn en daarom oververtegenwoordigd zijn.

In enkele gebieden in de gemeente wordt geen sportaanbod voor mensen met een beperking georganiseerd, maar dit zijn allemaal gebieden die voornamelijk uit bedrijventerreinen bestaan en daardoor minder dan zestig inwoners hebben (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2019).

Kaart 4.1 Overzicht van het aangepaste sportaanbod voor mensen met een beperking in de gemeente Rotterdam

Meer dan de helft van het aangepaste sportaanbod in de gemeente is voor geschikt voor mensen een lichamelijke beperking (tabel 4.1). Daarmee is er voor deze groep binnen de gemeente het meeste aangepaste sportaanbod beschikbaar. Ook voor sporters met een chronische aandoening of verstandelijke beperking is relatief veel sportaanbod beschikbaar. Voor sporters met autisme of niet-aangeboren hersenletsel is het aangepaste sportaanbod binnen de gemeentegrenzen beperkter.

Tabel 4.1 Sportaanbod gemeente Rotterdam voor sporters met een beperking, uitgesplitst naar type beperking (in aantal en percentage)

Type beperking	Aantal sportactiviteiten voor mensen met een beperking	Percentage van het totale aantal sportactiviteiten voor mensen met een beperking
Auditieve beperking	64	16,9%
Gedragsbeperking	74	19,6%
Lichamelijke beperking	196	52,0%
Visuele beperking	47	12,5%
Meervoudige beperking	39	10,4%
Verstandelijke beperking	104	27,6%
Chronische aandoening	117	31,0%
Niet-aangeboren hersenletsel	21	5,6%
Psychische beperking	84	22,3%
Autisme Spectrum Stoornis	16	4,2%
Overig/onbekend	73	19,4%

Bron: Beweegcoach, 2021; Sportbedrijf Rotterdam, 2021; Uniek Sporten, 2021

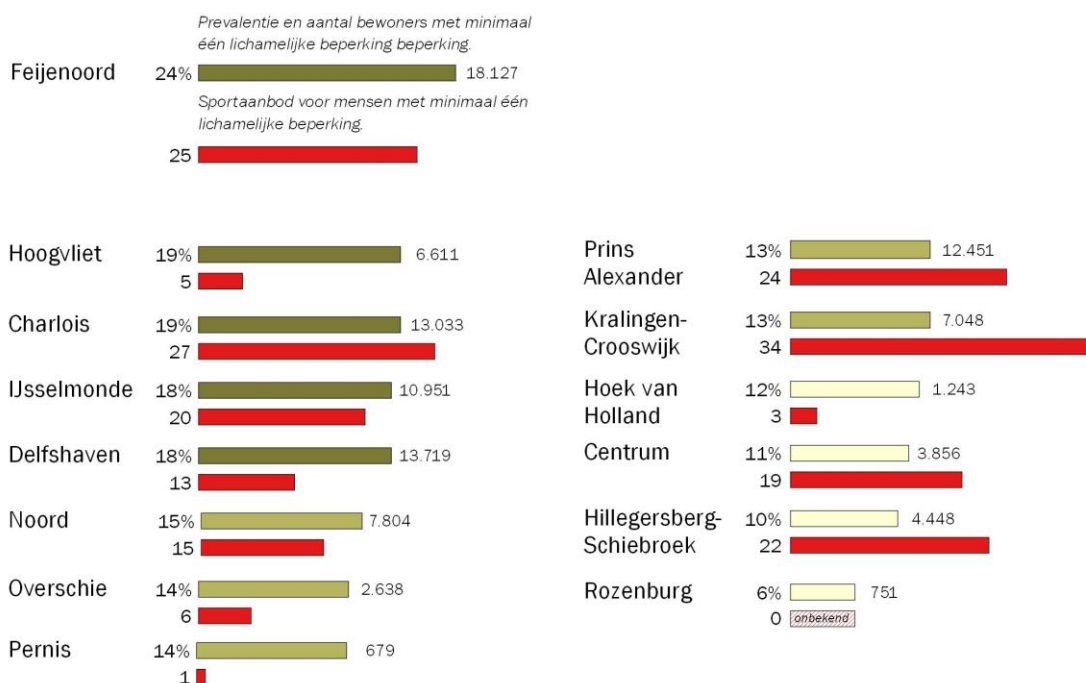
Met behulp van de gegevens van de gezondheidsmonitor van de GGD Rotterdam-Rijnmond kunnen we in kaart brengen wat de potentiële doelgroep van mensen met een lichamelijke beperking is op gebiedsniveau. Hiervoor gebruiken we de cijfers over mensen met minimaal één lichamelijke beperking (auditief/mobiliteit/visueel), zoals deze ook gepresenteerd zijn in hoofdstuk 3.

Wanneer we kijken naar in welke gebieden het meeste aangepaste aanbod voor deze doelgroep wordt georganiseerd, valt op dat niet altijd in de gebieden met de hoogste prevalentie van deze vorm van beperkingen ook het meeste aangepaste aanbod wordt georganiseerd (figuur 4.1). Zo is de prevalentie van lichamelijke beperkingen het hoogst in Feijenoord, maar wordt het meeste aanbod georganiseerd in Kralingen-Crooswijk. In Delfshaven, waar het absolute aantal bewoners met een lichamelijke beperking groot is, wordt relatief weinig aangepast aanbod georganiseerd voor deze groep. Bij het nemen van beslissingen rond nieuw aanbod voor deze doelgroep is het daarom van belang om rekening te houden met de spreiding van het aanbod over de verschillende gebieden.

Figuur 4.1 Percentage inwoners met minimaal één lichamelijke beperking op gebiedsniveau in Rotterdam en aangepast sportaanbod voor sporters met minimaal één lichamelijke beperking

GEMEENTE ROTTERDAM

Prevalentie van bewoners met minimaal één lichamelijke beperking (auditief/mobiliteit/visueel) op gebiedsniveau en aangepast sportaanbod voor mensen met minimaal één lichamelijke beperking.

Data: GGD Rijnmond (2016). Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen. Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021).

Voor sporters met een chronische aandoening zijn naar schatting 117 aangepaste sportactiviteiten beschikbaar (tabel 4.1). Met behulp van de cijfers van de gezondheidsmonitor kunnen we ook voor deze beperkingen in kaart brengen in welke gebieden de potentiële doelgroep het grootste is en waar het aanbod voor deze groep zich bevindt. Hierbij moet wel onderstreept worden dat de definitie van een beperking als gevolg van een chronische aandoening, zoals deze in de gezondheidsmonitor van de GGD wordt gebruikt, af kan wijken van bijvoorbeeld de gegevens die ontsloten worden via Uniek Sporten. Voor figuur 4.2 houden we de cijfers aan over het percentage bewoners dat beperkt wordt door één of meerdere langdurige aandoeningen, zoals deze worden ontsloten via de gezondheidsmonitor en ook gepresenteerd zijn in hoofdstuk 3.

Wanneer we kijken naar de prevalentie van chronische aandoeningen op gebiedsniveau en het aanbod van sportactiviteiten voor deze doelgroep, valt op dat wederom de spreiding van het aanbod over de verschillende gebieden niet altijd aansluit bij waar de potentiële doelgroep zich bevindt. Zo valt op dat in Delfshaven het aanbod beperkt is, maar de potentiële doelgroep groot, in zowel absolute als relatieve zin. Hetzelfde kan ook gesteld worden voor Pernis en Hoogvliet, al is in deze gebieden de potentiële doelgroep in absolute zin kleiner. In overige gebieden op Zuid, zoals Charlois en Feijenoord, is de potentiële doelgroep ook groot, maar is ook relatief veel aanbod beschikbaar.

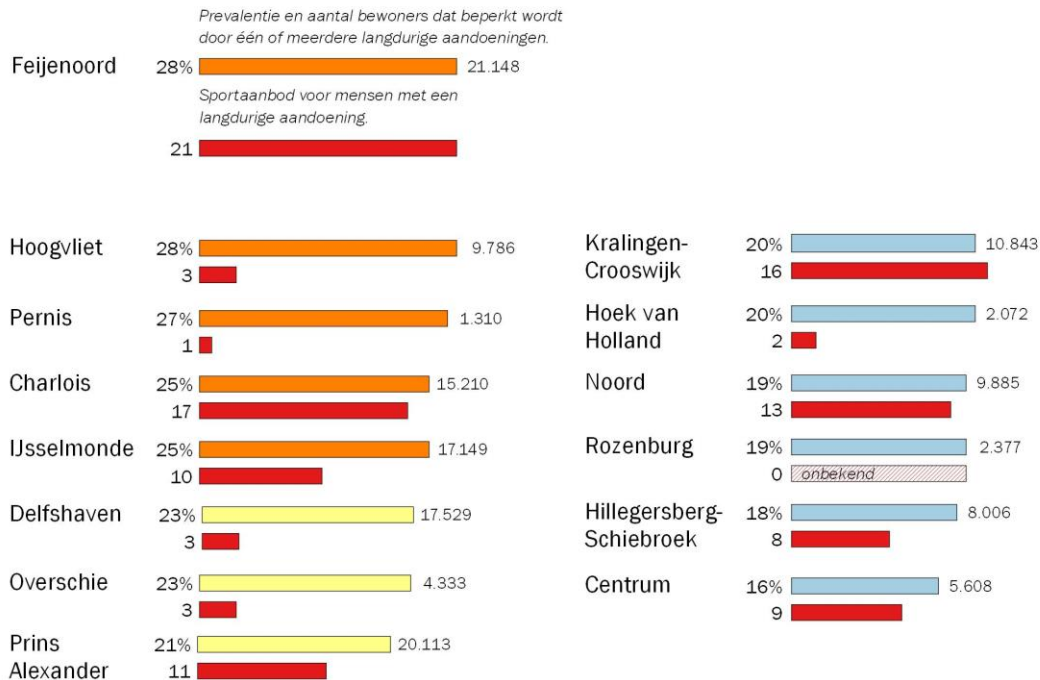
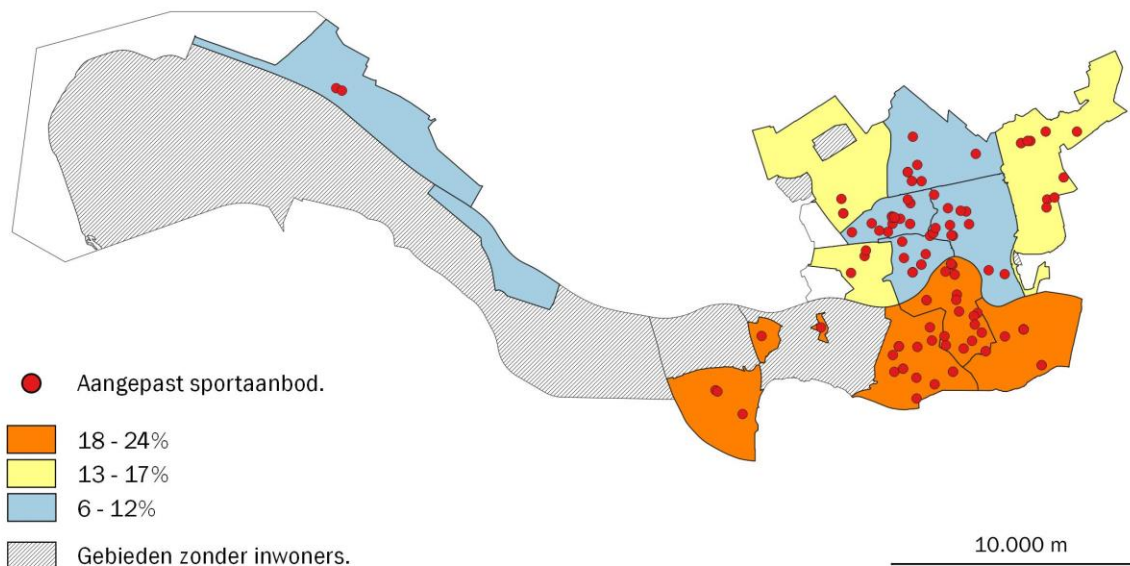
De laatste groep waarvoor we de potentiële doelgroep en het aangepaste sportaanbod op gebiedsniveau op de kaart kunnen zetten, zijn mensen met psychosociale problemen (figuur 4.3). Ook voor deze doelgroep houden we de prevalentiecijfers van de gezondheidsmonitor aan, zoals gepresenteerd in hoofdstuk 3. Hierbij gaat het om 19-65-jarigen die in het afgelopen jaar minimaal één psychische aandoening hebben gehad die vastgesteld is door een arts.

Voor sporters met psychosociale problemen zijn naar schatting 84 aangepaste sportactiviteiten beschikbaar (tabel 4.1). Opvallend is dat met name in Charlois veel aangepast aanbod voor deze doelgroep is. Dit is voornamelijk het gevolg van dat er in het gebied twee aanbieders actief zijn die veel verschillende soorten sportaanbod voor deze doelgroep verzorgen, zoals fitness, hardlopen, dansen en gymnastiek. Tevens opvallend is dat wederom Delfshaven achterblijft qua aanbod afgezet tegen de prevalentie in absolute en relatieve zin. Net als bij de lichamelijke beperkingen en chronische aandoeningen het geval was, is de doelgroep van bewoners met psychosociale problemen relatief groot, maar het aangepaste sportaanbod beperkt.

Figuur 4.2 Percentage bewoners met een chronische aandoening op gebiedsniveau in Rotterdam en aangepast sportaanbod voor sporters met een chronische aandoening

GEMEENTE ROTTERDAM

Percentage en aantal 19-65-jarigen dat beperkt wordt door één of meerdere langdurige aandoeningen op gebiedsniveau en aangepast sportaanbod voor mensen met een langdurige aandoening.

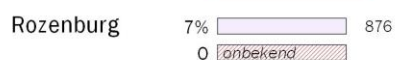
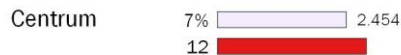
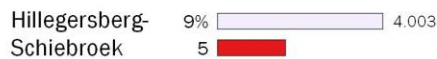
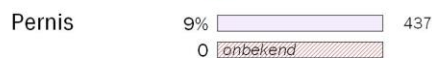
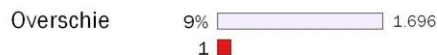
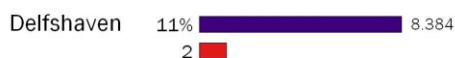
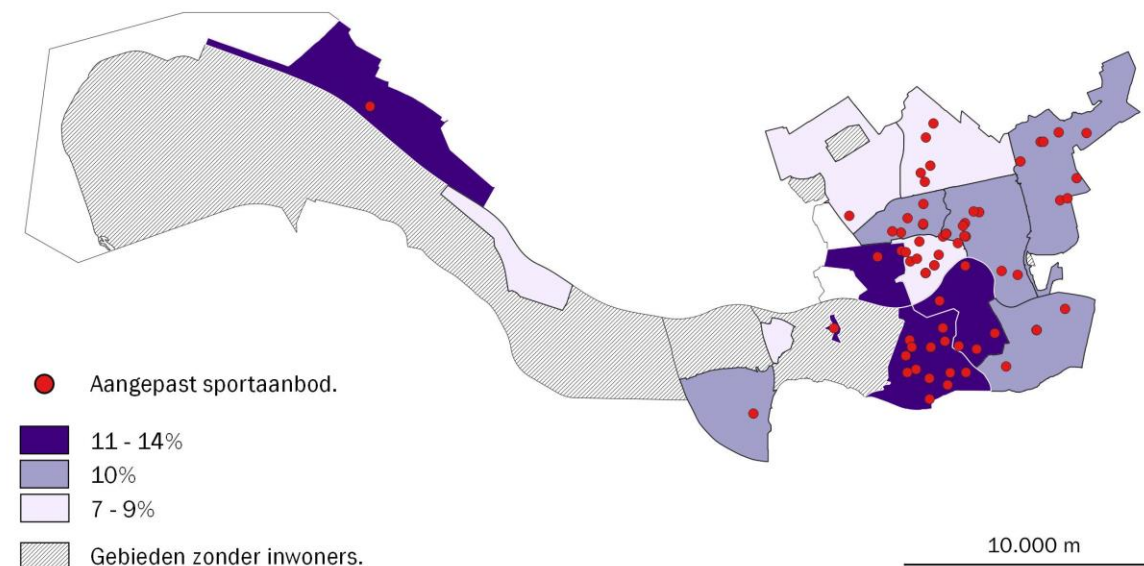

Data: Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport, Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021).

Figuur 4.3 Percentage inwoners met psychosociale problemen op gebiedsniveau in Rotterdam en aangepast sportaanbod voor sporters met een psychische aandoening

GEMEENTE ROTTERDAM

Percentage 19-65-jarigen dat in het afgelopen jaar minimaal één psychische aandoening heeft gehad (vastgesteld door een arts) en aangepast sportaanbod voor deze doelgroep.

Data: GGD Rijnmond (2016). Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen. Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021).

Wanneer we kijken naar voor welke leeftijdsgroepen aanbod georganiseerd wordt, valt op dat het aanbod voor volwassenen en ouderen groter is dan voor kinderen en jongeren (tabel 4.2). Waar ruim twee derde van het sportaanbod geschikt is voor volwassenen, is slechts één derde geschikt voor kinderen. Dit aanbod lijkt bovendien beter verspreid te zijn over de verschillende gebieden (figuur 4.4). We weten echter niet per leeftijdsgroep hoe groot het percentage bewoners met een beperking is. De leeftijdsverdeling van mensen met een beperking loopt waarschijnlijk niet gelijk met de leeftijdsverdeling van de algemene bevolking. We kunnen dus geen uitspraken doen over hoe het huidige aanbod aansluit op het aantal bewoners met een beperking voor een specifieke leeftijdsgroep.

Tabel 4.2 Sportaanbod voor sporters met een beperking in de gemeente Rotterdam, uitgesplitst naar leeftijdsgroep (in aantal en percentage)

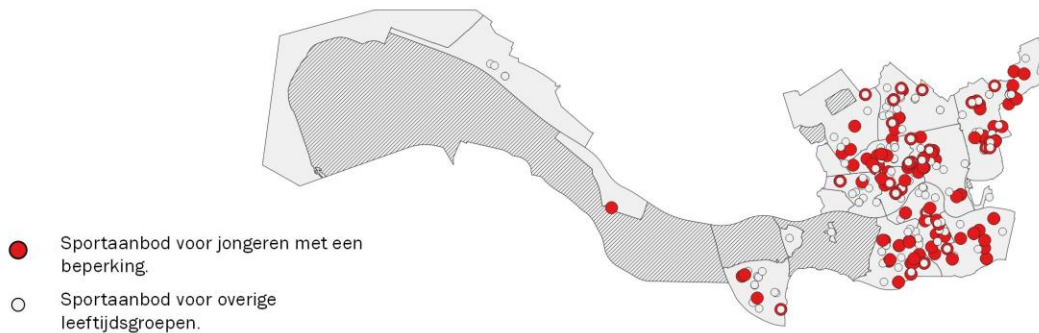
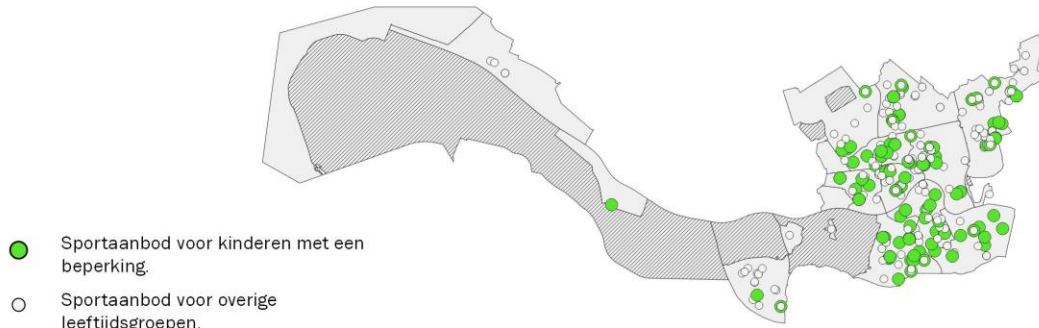
Leeftijdsgroep	Aantal sportactiviteiten voor mensen met een beperking	Percentage van het totale aantal sportactiviteiten voor mensen met een beperking
Kinderen	128	34,0%
Jongeren	162	43,0%
Volwassenen	258	68,4%
Ouderen	234	62,1%

Bron: Beweegcoach, 2021; Sportbedrijf Rotterdam, 2021; Uniek Sporten, 2021

Figuur 4.4 Overzicht van het aangepaste sportaanbod in gemeente Rotterdam voor verschillende leeftijdsgroepen met een beperking

GEMEENTE ROTTERDAM

Overzicht van het aangepaste sportaanbod voor specifieke leeftijdsgroepen met een beperking.

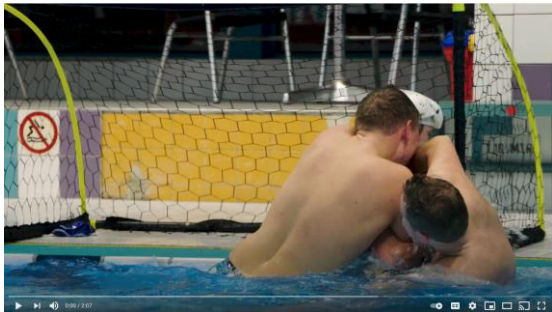
Data: Beweegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

4.3 Inclusief aanbod en aanbod voor talenten en topsporters met een beperking

Aanbod voor mensen met een beperking hoeft niet altijd aangepast te zijn: sporters met een beperking kunnen dikwijls ook meedoen met het reguliere sportaanbod als sportaanbieders daarvoor open staan. Er is geen compleet overzicht beschikbaar van welke sportaanbieders hiervoor open staan, omdat deze aanbieders vaak enkele sporters met een beperking hebben die meedraaien in het reguliere sportaanbod. Dit geldt voor zowel amateursporters als topsporters.

Sportbedrijf Rotterdam heeft in samenwerking met de gemeente Rotterdam, Rotterdam Sportsupport en SportMEE Rotterdam enkele reportages gemaakt over sporters met een beperking die meesporten met reguliere sporters. Tekstkader 4.1 bevat een beknopt overzicht van drie van deze reportages. Sporters met een beperking die meer willen weten over regulier sportaanbod waar zij aan deel kunnen nemen, kunnen contact opnemen met Rotterdam Sportsupport, Sport op Maat of met de sportconsulent van SportMEE¹⁹.

Tekstkader 4.1 Sporten is voor iedereen. Reportages van Sportbedrijf Rotterdam

Zwemmen

Niet alle sporters met een beperking willen gebruik maken van aangepast sportaanbod. Deze reportage gaat over een jongen met autisme die meesport in het reguliere aanbod van de zwemvereniging.

Te bekijken via: <https://youtu.be/4rJrMbJJmp8>

Voetbal

Het begon met een team voor enkel slechthorenden, maar de sporters in het team van John wilden graag meedoen met de reguliere voetbalcompetitie.

Te bekijken via: <https://youtu.be/baTG1ipuZGk>

Tafeltennis

De tafeltennisster in deze reportage komt via een vriendin bij de tafeltennisvereniging terecht. Daar merken ze dat het geen probleem is dat ze in een rolstoel zit.

Te bekijken via: <https://youtu.be/cjOUdwty2sc>

¹⁹ <https://www.rotterdam sportopmaat.nl/>

<https://www.meerrotterdamrijnmond.nl/sportmee>

Wat betreft het aanbod voor talenten en topsporters met een beperking heeft het Regionaal Talentencentrum (RTC) atletiek paralympische atleten getraind en ook in Zwemcentrum Rotterdam trainen enkele paralympische atleten. Ook Rotterdam Atletiek traint enkele paralympische atleten. Rotterdam Basketbal heeft rolstoelbasketbalteam de Arrows opgenomen binnen de vereniging en ook bij Health City trainen enkele paralympische sporters. Bij Rotterdam Atletiek, de Rotterdamse atletiekvereniging PAC en in het zwemcentrum Rotterdam worden ook breedtesportactiviteiten voor mensen met een beperking aangeboden.

4.4 Samenvatting

Het meeste aanbod in de gemeente is geschikt voor sporters met een lichamelijke beperking (naar schatting 52%) of met een chronische aandoening (naar schatting 31%). Voor andere doelgroepen, zoals mensen met autisme of niet-aangeboren hersenletsel, is minder aangepast aanbod beschikbaar. Niet altijd is het meeste aanbod ook te vinden in de gebieden met de grootste potentiële doelgroep: de gebieden waar de prevalenties het hoogst zijn.

Het toevoegen van nieuw aanbod in de gebieden waar de potentiële doelgroep het grootst is, zou kunnen bijdragen aan de bereikbaarheid van het aangepaste sportaanbod. Om hier echter gefundeerde uitspraken over te kunnen doen, is het nodig om meer te weten over de reisbereidheid van verschillende doelgroepen sporters met een beperking. Zijn bewoners bijvoorbeeld bereid om een bepaalde afstand af te leggen om een accommodatie of aanbod te bereiken? Of gaat het hier om een doelgroep die toch vaak al kwetsbaar is en weinig mobiel en moet daarom het aanbod juist in de buurt zijn? Op basis van de gegevens uit dit hoofdstuk kunnen we die vraag niet eensluidend beantwoorden.

In hoofdstuk 5 gaan we dieper in op de wensen, behoeften en belemmeringen van mensen met een beperking voor het sporten in de gemeente en de accommodaties in het bijzonder. In hoofdstuk 6 wordt dieper ingegaan op de toegankelijkheid van specifieke sportaccommodaties in de verschillende gebieden.

5. Wensen en behoeften, belemmeringen en stimulansen in beeld

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit het vragenlijstonderzoek gepresenteerd. Deze hebben betrekking op onderzoeksvraag 3: de wensen en behoeften van mensen met een beperking en/of chronische aandoening op het gebied van sporten en bewegen en de belemmeringen en stimulansen die zij ervaren om te (gaan) sporten en bewegen. In de vragenlijst zijn ook vragen opgenomen die (deels) antwoord geven op onderzoeksvraag 4: ervaringen met de toegankelijkheid van de sportmogelijkheden in de gemeente Rotterdam. In totaal hebben 651 mensen met een beperking en/of chronische aandoening de vragenlijst volledig afgerond. De vragenlijst is uitgezet via het cliëntenbestand van de Wmo, Jeugdwet en GGZ (n=566) en verschillende partijen hebben via sociale media (n=85) een open versie van de vragenlijst gedeeld. De resultaten op de vragenlijst uitgezet via de Wmo en via de open versie zijn voor de analyse samengevoegd.

In bijlage 1 is een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksmethode terug te lezen. Daar zijn ook de vraagpunten van de vragenlijst te vinden. Voor de leesbaarheid spreken we in dit hoofdstuk over personen met een beperking. We bedoelen hiermee ook personen met een chronische aandoening of ziekte.

Verschillen tussen respondenten

Goed om te weten is dat we in dit hoofdstuk kijken naar de verschillen in ervaren wensen, behoeften, belemmeringen en stimulansen tussen groepen respondenten op basis van leeftijd, type beperking en type sporter. Specifiek worden verschillen tussen 'sporters en bewegers', 'sporters', 'bewegers' en 'niet-sporters en -bewegers' uitgelicht, en worden respondenten met een lichamelijke beperking vergeleken met respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking. Waar relevant wordt daarnaast ingezoomd op respondenten met een motorische beperking en een chronische ziekte en/of aandoening. Enkel opvallende bevindingen worden benoemd. In paragraaf 5.2 en 5.3 worden de type beperkingen en type sporters nader uitgelegd.

5.2 Kenmerken respondenten

In deze paragraaf bespreken we de achtergrondkenmerken van de respondenten. In bijlage 4 is een uitgebreid overzicht van de achtergrondkenmerken van de respondenten te vinden.

Type beperking

Bijna zes op de tien (59%) respondenten heeft één beperking, het overige deel heeft twee of meer beperkingen (niet in tabel).

In totaal heeft van de 651 respondenten ruim drie vierde (76%, tabel 5.1) één of meerdere lichamelijke beperkingen. Met mensen met een lichamelijke beperking bedoelen we mensen met:

- een motorische beperking, en/of
- een visuele en/of auditieve beperking, en/of
- een chronische ziekte of aandoening.

Ruim de helft van alle respondenten (52%) heeft een chronische ziekte of aandoening en 41 procent een motorische beperking (tabel 5.1). Nog eens 13 procent van de respondenten heeft een visuele of auditieve beperking, ofwel een zintuigelijke beperking. Van de respondenten met een chronische aandoening, hebben de meeste pijnklachten (28%), COPD of astma (27%), of artrose (27%) (tabel 5.2). Gekeken naar de verschillende leeftijdsgroepen, zien we dat zowel het hebben van een chronische ziekte of aandoening als een motorische beperking vaker voorkomt onder de oudere leeftijdsgroepen (tabel 5.1). Dit zien we ook terug in landelijke cijfers (Van den Dool et al., verwacht 2021).

43 procent van alle respondenten heeft een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking (tabel 5.1). Hieronder vallen personen met:

- spraak- en/of taalmoeilijkheden, een lichte tot ernstige verstandelijke beperking²⁰, en/of
- een gedragsaandoening, en/of
- psychische/psychiatrische klachten.

Ruim één vijfde van de respondenten heeft psychische/psychiatrische klachten/angsten (21%). Deze komen het meest voor onder volwassenen van 18 tot 49 jaar (36%). 14 procent van de respondenten valt in de categorie ‘moeilijk lerend/spraak- en/of taalmoeilijkheden/zwakbegaafd/lichte verstandelijke beperking’. Kinderen van 0-17 jaar hebben hier het meest mee te maken (32%). Ook gedragsaandoeningen en een matig of ernstig verstandelijke beperking komen bij deze leeftijdsgroep vaker voor. Van de 11 procent respondenten met een gedragsaandoening is de groep kinderen het grootst (42%). 16 procent van de 0-17-jarigen heeft een matig of ernstig verstandelijke beperking, tegenover 4 procent van het totale aantal respondenten.

Tabel 5.1 Type beperking(en) van de respondenten, naar leeftijdscategorie (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=651)

Soort beperking	Totaal (n=651)	0-17 jaar (n=104)	18-49 jaar (n=164)	50-64 jaar (n=213)	65-80 jaar (n=167)
<i>Lichamelijke beperking</i>	76	38	61	89	96
Motorische beperking	41	24	33	46	51
Zintuigelijke beperking	13	5	13	16	13
Chronische ziekte of aandoening	52	14	39	62	76
<i>Psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking</i>	43	84	61	36	10
Moeilijk lerend/spraak- en/of taalmoeilijkheden/zwakbegaafd/lichte verstandelijke beperking	14	32	19	10	4
Matige of ernstige verstandelijke beperking	4	16	6	1	8
Psychische/psychiatrische klachten/angsten	21	10	36	26	8
Gedragsaandoening	11	42	12	3	0
Ernstig meervoudige beperking	2	2	0	2	3

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse sociale media kanalen, Mulier Instituut, 2021.

²⁰ In de vragenlijst was dit 1 antwoordcategorie.

Tabel 5.2 Type chronische ziekte of aandoening van de respondenten, naar leeftijdscategorie (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=337)

Type chronische ziekte of aandoening	Totaal (n=337)	0-17 jaar (n=15)	18-49 jaar (n=63)	50-64 jaar (n=131)	65-80 jaar (n=126)
Diabetes	18	6	7	24	19
Artrose	27	0	15	27	35
Pijnklachten	28	0	33	36	21
Reumatisch	12	6	8	15	12
Hart- en/of vaataandoening	23	6	10	20	34
COPD en/of astma	27	19	23	27	31
Obesitas	9	6	11	11	7

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse sociale media kanalen, Mulier Instituut, 2021.

In het beschrijven van de verschillen en overeenkomsten in ervaren knelpunten, stimulansen, wensen en behoeften ten aanzien van sporten en bewegen tussen respondenten op basis van type beperking, maken we steeds onderscheid tussen twee groepen: 1) respondenten met één of meer lichamelijke beperking(en) en 2) respondenten met één of meer psychische- of gedragsaandoening(en) en/of verstandelijke beperking(en). Voor het maken van deze uitsplitsing zijn steeds een aantal subcategorieën beperkingen samengevoegd, zoals beschreven in figuur 1.1 en tabel 5.1. Deze methode maakt het mogelijk om, ondanks de geringe aantallen respondenten per subcategorie, de respondenten op basis van type beperking met elkaar te kunnen vergelijken. Naast het vergelijken tussen deze twee groepen, wordt waar nodig binnen de groep mensen met een lichamelijke beperking ingezoomd op verschillen en overeenkomsten tussen respondenten met een motorische beperking en respondenten met een chronische ziekte en/of aandoening (zie bijlage 1 voor een uitgebreide beschrijving van de methode). Vanwege de ruime hoeveelheid aan analyses, worden alleen opvallende bevindingen beschreven.

Wanneer gekregen

Het merendeel van de respondenten (76%) met een beperking heeft deze later in het leven gekregen door bijvoorbeeld een ongeluk of ontwikkelingsstoornis. Het overige deel van de respondenten leeft vanaf de geboorte al met een beperking.

Hulpmiddel ADL

Een hulpmiddel kan mensen met een beperking helpen om algemene dagelijkse handelingen (bv. eten en drinken, bewegen of aan- en uitkleden) zo makkelijk en aangenaam mogelijk te maken. Voorbeelden hiervan zijn een prothese, aangepast toilet of aankleedhulpstuk. 36 procent van de respondenten geeft aan een hulpmiddel nodig te hebben in het dagelijks leven vanwege hun beperking. De ruime meerderheid van de mensen met een beperking die dagelijks een hulpmiddel nodig hebben, maakt gebruik van een (wandel)stok (95%), gevolgd door het gebruik van een scootmobiel (23%) of een rolstoel (19%). Een kleiner aandeel van de respondenten maakt gebruik van een orthese (7%), een aangepaste fiets (3%) of hulpmiddelen bij het horen of zien (6%). Respondenten met een motorische beperking maken relatief meer gebruik van een rolstoel (25%).

Opleidingsniveau, financiële steun

Een groot deel van de respondenten is lager opgeleid: 46 procent. 22 procent is midden- en 16 procent is hoogopgeleid. Nog eens 16 procent wilde zijn of haar opleidingsniveau liever niet zeggen. We hebben de respondenten gevraagd of zij financiële ondersteuning ontvangen om sportieve activiteiten te kunnen doen, waarop het grootste deel (73%) 'nee' antwoordde. 16 procent ontvangt wel financiële ondersteuning, waarvan 8 procent via de Wmo en 8 procent op een andere manier. Vergeleken met de

hoger opgeleiden lijken de respondenten met een lager opleidingsniveau wat vaker financiële ondersteuning te ontvangen (18% tegenover 13%).

Geslacht en leeftijd

Tot slot is 59 procent van de respondenten vrouw/meisje en 40 procent man/jongen. Dit zien we ook terug in landelijke cijfers (Van den Dool et al., verwacht 2021). 16 procent is jonger dan 18 jaar en 25 procent is 18-49 jaar. Een derde (33%) van de respondenten valt in de leeftijdscategorie van 50 tot en met 64 jaar en één op de vier is 65 jaar of ouder (26%).

Representativiteit

Uit de resultaten blijkt dat via het vragenlijstonderzoek een diverse groep respondenten is bereikt als het gaat om type beperking, leeftijdsgroep, geslacht en, zoals later in dit hoofdstuk ook duidelijk wordt, sport- en beweegactiviteiten die de respondenten ondernemen. Toch is het door de opzet van het onderzoek mogelijk dat bepaalde groepen onder- of oververtegenwoordigd zijn in dit onderzoek en daardoor in de resultaten die in het vervolg van het hoofdstuk worden besproken. We gaan hier kort op in. Een uitgebreide discussie over de representativiteit is te vinden in bijlage 1.

De vragenlijst is digitaal en in het Nederlands uitgezet. Daarnaast hadden respondenten de mogelijkheid om telefonisch contact op te nemen met een onderzoeker, die samen met de respondent de vragenlijst kon invullen. Hoewel hier goed gebruik van is gemaakt, is het mogelijk dat groepen die minder digitaal vaardig zijn en/of de Nederlandse taal minder goed beheersen door deze methode ondervertegenwoordigd zijn. Kijken we naar de respons op basis van woonwijk (zie tabel B4.1), dan zien we echter dat de wijken Feijenoord en Charlois, waar relatief veel mensen met een migratieachtergrond wonen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021) niet extreem zijn ondervertegenwoordigd.

Op basis van het steekproefkader dat gehanteerd is voor het uitnodigen van respondenten via de Wmo, Jeugdwet en GGZ (566 respondenten), kunnen we concluderen dat de gehele doelgroep (mensen met een beperking of chronische aandoening in Rotterdam) goed is bereikt. Respondenten met een motorische beperking (licht) en mensen met een zintuiglijke beperking (iets sterker) zijn wat oververtegenwoordigd, de respondenten met een verstandelijke beperking en een chronische ziekte of aandoening zijn iets ondervertegenwoordigd. De verschillen zijn echter niet groot. Het percentage jeugd met een beperking komt overeen met het percentage in de steekproef (zie verder tabel B1.2 in bijlage 1).

Tot slot blijkt het percentage respondenten dat deelneemt aan sportieve activiteiten hoog vergeleken met de wekelijkse sportdeelname van de Nederlandse bevolking van 4 jaar en ouder inclusief mensen met een beperking (54% in 2019, RIVM, n.d.). Echter hanteren we in dit onderzoek een bredere definitie van sporten en bewegen, waarin wandelen en fietsen ook worden meegenomen. Mogelijk zijn respondenten met een sportievere leefstijl iets oververtegenwoordigd in dit onderzoek. Over de representativiteit van respondenten op basis van sportdeelname wordt in paragraaf 5.3 uitgebreider ingegaan.

We kunnen concluderen dat de mening van een grote en diverse groep mensen met een beperking in Rotterdam zijn vertegenwoordigd in de resultaten. Bovendien hebben we met dit onderzoek een forse groep respondenten bereikt (n=651), terwijl het bereiken van mensen met een beperking of aandoening voor onderzoek doorgaans een lastige zaak is (Brandsema & Van Lindert, 2018). De inzichten over de wensen, behoeften en belemmeringen beschouwen we daarom als goede indicatie voor die van de Rotterdammers met een beperking of aandoening in het algemeen.

5.3 Sportieve activiteiten

In de vragenlijst is op basis van een aantal vragen ingegaan op de mate waarin respondenten sportieve activiteiten beoefenen, de aard van deze activiteiten en de vorm of het verband waarin ze dit doen. Het onderzoek had niet tot doel de deelname te meten. De vragen waren bedoeld om een onderscheid te kunnen maken tussen de wensen, behoeften en belemmeringen tussen actieve respondenten en niet-actieve respondenten. We beschouwen deze cijfers daarom vooral als achtergrondinformatie.

Definitie sportieve activiteiten

Bij sportieve activiteiten konden respondenten in dit onderzoek denken aan *'beweegactiviteiten zoals wandelen en fietsen of aan sporten zoals (rolstoel)basketbal, voetbal, dansen, yoga, (fysio)fitness, joggen of handbiken of zwemmen'*.

We hebben een brede definitie van sportieve activiteiten aangehouden in dit onderzoek: ook diverse beweegactiviteiten zoals wandelen en fietsen vielen hieronder. Het gaat om sportieve activiteiten die mensen doen in hun vrije tijd, tijdens therapie, thuis, op het werk, op school of op de dagbesteding, bij de vereniging of buiten. Deze activiteiten kunnen ook in aangepaste vorm worden beoefend. Respondenten werd gevraagd te denken aan alle sportieve activiteiten die zij doen, ook de sportieve activiteiten die zij deden voordat de coronamaatregelen in werking waren getreden. Hiervoor is, in overleg met de begeleidingscommissie en ervaringsdeskundigen, gekozen om beter aan te sluiten bij respondenten voor wie sporten minder vanzelfsprekend is vanwege hun beperking.

Een vergelijkbare vraag is eerder gebruikt in de monitor (On)beperkt Sportief 2013 (Von Heijden-Brinkman et al., 2013). Respondenten konden maximaal drie activiteiten invullen (open vraag). De open antwoorden zijn vervolgens gehercodeerd naar een lijst met sportieve activiteiten die veel gebruikt worden in sportdeelname-onderzoeken (zie bijlage 5).

Deelname

Twee derde (66%) van de respondenten heeft aangegeven aan één of meer sportieve activiteiten te doen, waarvan het merendeel deze wekelijks beoefend (95%). 34 procent neemt niet deel aan sportieve activiteiten. Van het totaal aantal respondenten doet één op de vijf (21%) enkel aan recreatief wandelen en/of fietsen. Dit aandeel is iets hoger onder de respondenten met een chronische ziekte of aandoening (24 procent, niet in tabel). 45 procent van alle respondenten beoefent naast of in plaats van wandelen en/of fietsen een sport, zoals bijvoorbeeld fitness of zwemmen. Het aandeel respondenten dat een sport beoefent is iets hoger onder de groep met een motorische en/of visuele beperking (47%) dan onder die met een chronische ziekte of aandoening (40%, niet in tabel). Kijken we naar de verschillende leeftijdsgroepen, dan zien we dat de oudere leeftijdsgroepen relatief vaker enkel wandelen en/of fietsen, terwijl jongeren juist vaker een sport beoefenen (niet in tabel).

In het vervolg van dit hoofdstuk hanteren we de volgende indeling:

- alle sporters en bewegers: respondenten die hebben aangegeven één of meer sportieve activiteit(en) te ondernemen - dit kan ook wandelen en/of fietsen zijn (66%, n=430);
- sporters: respondenten die hebben aangegeven één of meer sporten als sportieve activiteit te ondernemen (zij kunnen enkel sporten, maar kunnen daarnaast ook wandelen en/of fietsen) (45%, n=295);
- bewegers: respondenten die hebben aangegeven enkel te wandelen en/of fietsen als sportieve activiteit, maar daarnaast geen sport beoefenen (21%, n=134);
- niet-sporters en -bewegers: respondenten die hebben aangegeven geen sportieve activiteit(en) te ondernemen (34%, n=221).

Eerder gaven we aan dat we vermoeden dat de respondenten een actieve groep zijn. 66 procent doet immers een of meer sportieve activiteiten (inclusief wandelen en/of fietsen). De wekelijkse

sportdeelname bij de algemene bevolking (4 jaar en ouder) is 54 procent (in 2019; RIVM, n.d.-b). Hier zijn echter recreatief wandelen en fietsen niet in meegenomen (wel wandelen en fietsen als sport). Uit ander onderzoek weten we dat een groot deel van de volwassen bevolking (bijna drie kwart) wandelt of fietst voor het plezier. Dit geldt ook voor volwassenen met een of meer lichamelijke beperkingen (ruim twee derde) en mensen met een chronische aandoening (drie kwart, Van den Dool et al., verwacht 2021.). Kijken we naar cijfers van alleen de wekelijkse sportdeelname (zonder wandelen en fietsen voor het plezier), dan zien we voor mensen met een lichamelijke beperking (24% in 2019, 12-plussers) een forse achterstand ten opzichte van de algemene bevolking in Nederland (53% in 2019, 2-plussers). Ook mensen met een chronische aandoening sporten minder vaak wekelijks, maar de achterstand is hier minder fors (50% in 2019, 12-plussers met alleen een chronische aandoening) (RIVM, n.d.-b). Uit ander onderzoek weten we dat mensen met een verstandelijke beperking of gedragsaandoening doorgaans een hogere sportdeelname hebben dan mensen met een lichamelijke beperking (Brandsema et al., 2017; Van Lindert & Van den Berg, 2019b; Von Heijden-Brinkman et al., 2013). Dit patroon zien we in ons onderzoek echter niet zo duidelijk terug. Mensen met een chronische aandoening of ziekte lijken in ons onderzoek inderdaad minder deel te nemen aan sportieve activiteiten vergeleken met de gemiddelde respondent (40% tegenover 45%, niet in tabel). Echter lijken mensen met een motorische en/of zintuiglijke beperking, juist iets actiever (47%). Mensen met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking sporten en bewegen in vergelijkbare mate met de gemiddelde respondent in ons onderzoek (44%).

Soort sportieve activiteit

Uit de resultaten van de vragenlijst kwam naar voren dat de sporters en bewegers zeer diverse activiteiten beoefenen. De meest genoemde sportieve activiteit die zij ondernemen is wandelen (46%), gevolgd door fitness (35%), fietsen (30%) en zwemmen (15%). Overige, minder vaak voorkomende sporten waar respondenten aan deelnemen zijn voetbal (6%), dans (4%), hardlopen (4%) en yoga (3%). Kinderen (tot 18 jaar) doen relatief vaak aan zwemmen (24%), voetbal (22%) en hockey (11%) als sportieve activiteit, terwijl volwassenen (18 tot 50 jaar) en ouderen (65 tot 80 jaar) vaker aangeven te fitnessen (39%) en fietsen (35% en 34% respectievelijk). Van alle leeftijdscategorieën, doen ouderen het vaakst aan wandelen (63%). Kijken we naar verschillen op basis van type beperking, dan zien we enkele opvallende bevindingen. Respondenten met een lichamelijke beperking doen meer aan wandelen en fitness dan respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking (wandelen: 50% tegenover 33%; fitness: 41% tegenover 24%). Wel lijken zij in vergelijkbare mate te fietsen. In bijlage 5 is de volledige lijst met sportieve activiteiten te vinden.

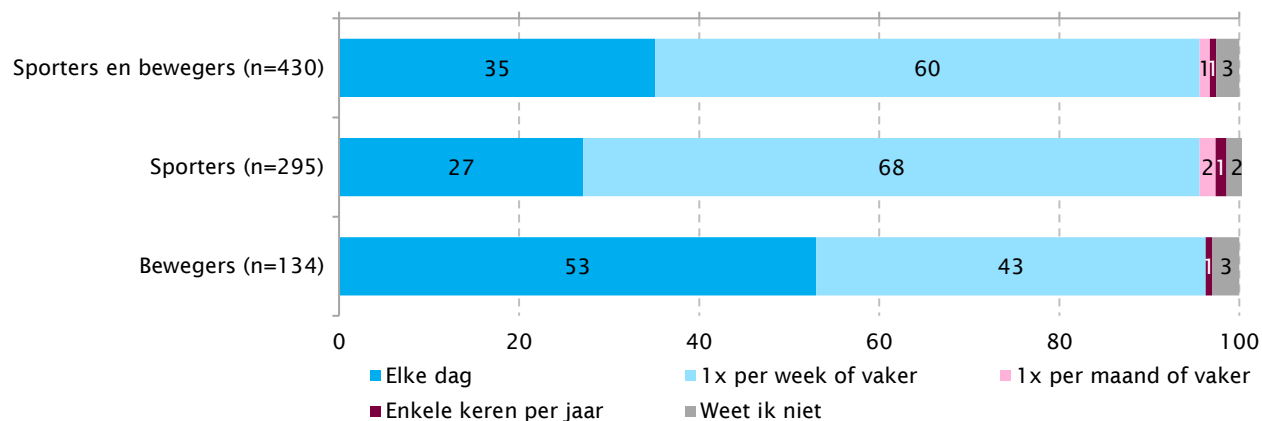
Aanpassingen

Van alle respondenten die sporten en bewegen, doet 14 procent dit in aangepaste vorm. Het gaat hier voornamelijk om sporten met aangepast sportmateriaal, aangepaste spelregels en aangepast tempo, tijd en/of niveau. Kijken we naar de verschillende type beperkingen, dan zien we dat mensen met een lichamelijke beperking (17%, inclusief chronische ziekte of aandoening) iets vaker sporten in aangepaste vorm dan mensen met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking (10%). Kijken we naar verschillen binnen de groep respondenten met een lichamelijke beperking, dan zien we dat mensen met een motorische beperking vaker aangepast sporten dan mensen met een chronische ziekte of aandoening (23% tegenover 15%).

Frequentie sportieve activiteiten

Het merendeel van de sporters en bewegers doet frequent aan sportieve activiteiten: dagelijks (35%) of minstens één keer per week (60%). Kijken we naar de bewegers, dan zien we dat 53 procent dagelijks wandelt en/of fietst en 43 procent minstens wekelijks. Het percentage sporters dat dagelijks een sport beoefent is een stuk lager (27%), maar wekelijks een stuk hoger (68%) (figuur 5.1).

Figuur 5.1 Frequentie sport- en beweegdeelname respondenten, naar type sporter (in procenten)

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Kijken we naar verschillen naar type beperking, dan valt op dat respondenten met een lichamelijke beperking iets vaker elke dag lijken te sporten dan respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking (36% tegenover 30% respectievelijk, niet in figuur). Zoomen we in op verschillen binnen de groep mensen met een lichamelijke beperking, dan zien we dat respondenten met een motorische beperking het meest frequent deelnemen aan sportieve activiteiten; 40 procent van deze groep sport en/of beweegt elke dag.

Sportniveau

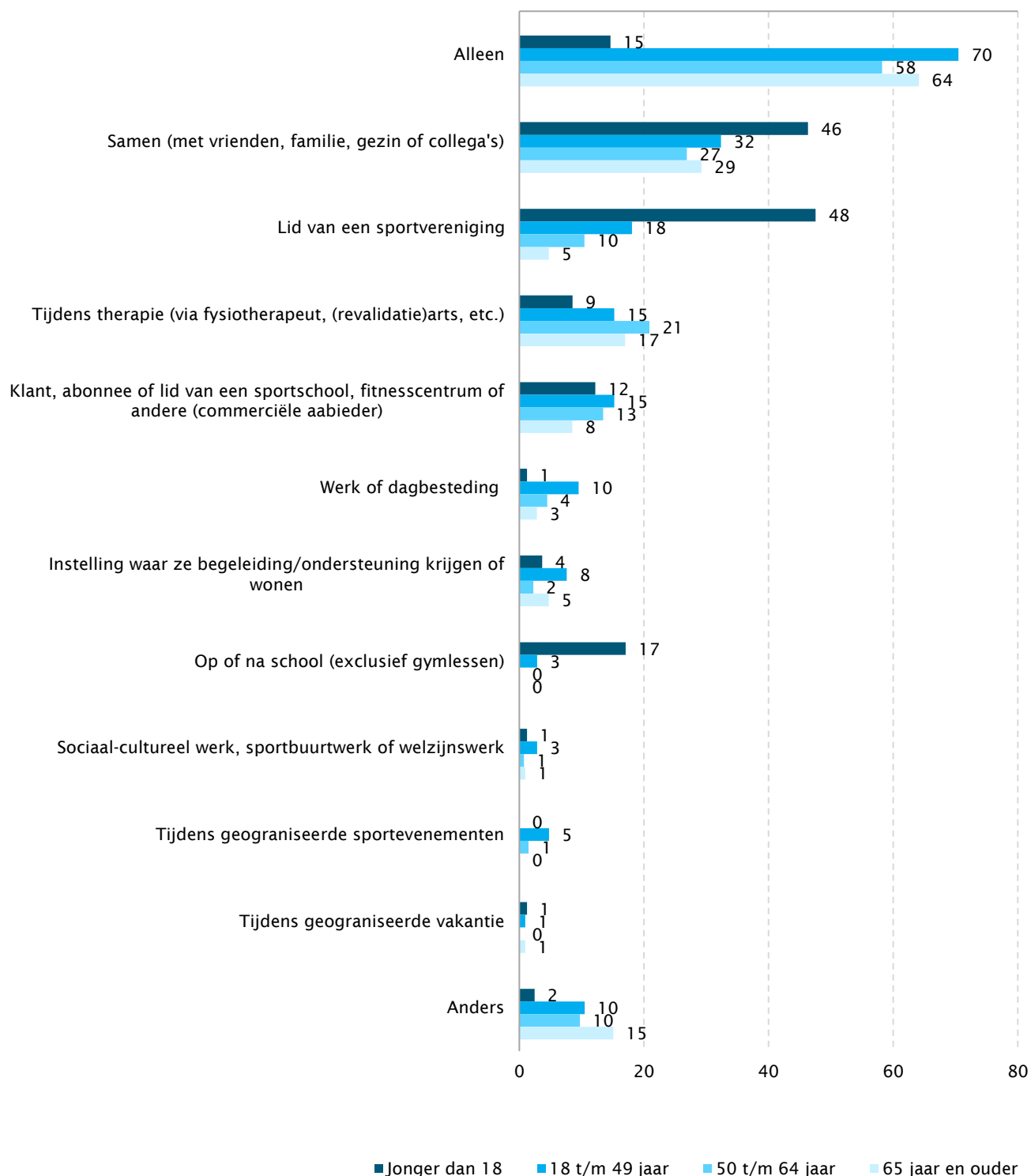
Een kleine minderheid van de sporters en bewegers geeft aan sportieve activiteiten te doen op nationaal of internationaal wedstrijdiveau (5%). 7 procent doet wel eens mee aan lokale wedstrijden en 43 procent van de sporters doet enkel aan trainen.

Sociaal verband van de sportieve activiteit

Het merendeel van alle sporters en bewegers beoefent de sportieve activiteit(en) alleen (54%), samen met vrienden, familie, gezin of collega's (33%) of als lid van een sportvereniging (18%, figuur 5.2). Kijkend naar alle respondenten (inclusief niet-sporters en -bewegers) is 12 procent lid van een sportvereniging. Dit is ruim lager dan het gemiddelde onder de algemene bevolking van 6 jaar en ouder (28%, 2018). Het is ook iets lager dan de gemiddelde Nederlander met een lichamelijke beperking (6 jaar en ouder, motorisch, visueel, auditief, 16%) of mensen met alleen een chronische aandoening (18%), maar gelijk aan mensen met zowel een chronische aandoening als een lichamelijke beperking (13%) (RIVM, n.d.-a). Vijftien van de zeventien respondenten die op nationaal of internationaal niveau sporten, doen dit in verenigingsverband.

Zoomen we in op de wandelaars en/of fietsers, ofwel de bewegers, dan zien we dat zij vaker sporten in individueel verband (73%, niet in figuur). Kinderen (tot 18 jaar) sporten relatief vaak samen met anderen of als lid van een sportvereniging, terwijl het overgrote deel van de volwassenen en ouderen aangeeft alleen te sporten (figuur 5.2). Vergelijken we naar type beperking of aandoening, dan zien we dat mensen met een lichamelijke beperking minder vaak sporten als lid van een sportvereniging (15%) dan mensen met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking (27%). Ook sporten mensen met een lichamelijke beperking vaker alleen dan de groep met een psychische of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking (56% tegenover 46%, niet in figuur).

Figuur 5.2 Manier waarop sporters en/of bewegers aan sportieve activiteiten doen, naar leeftijdscategorie (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=430)

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Sporten samen met mensen met een beperking

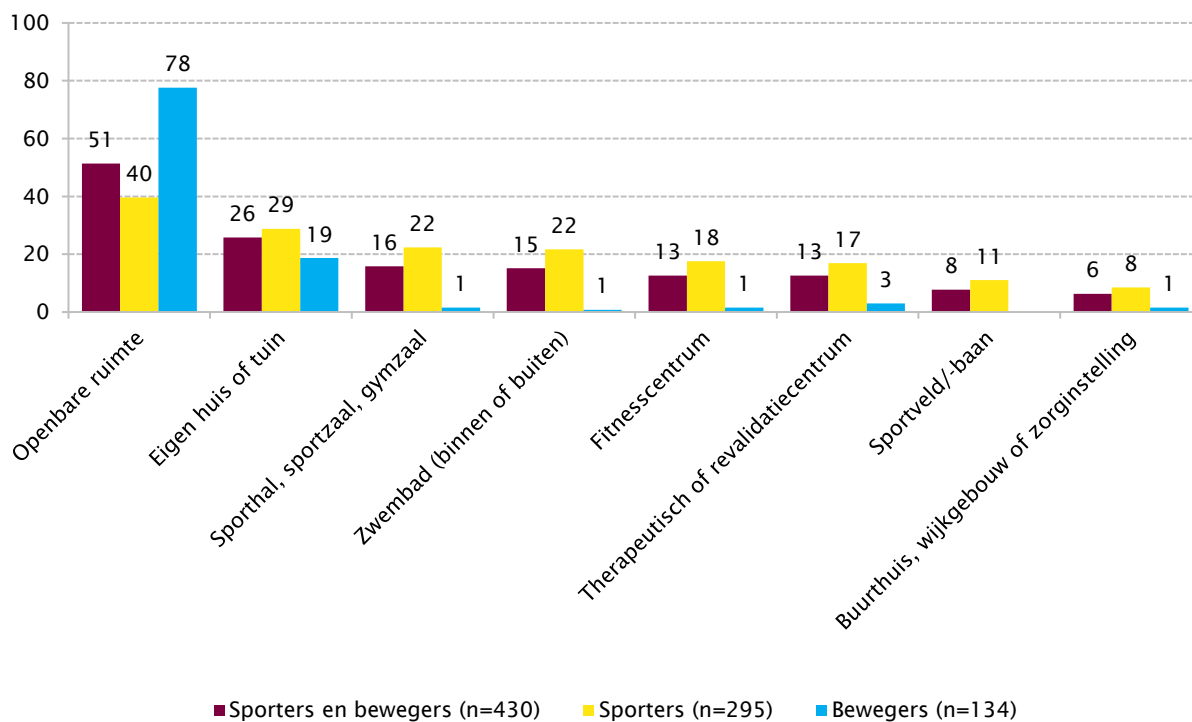
43 procent van alle sporters en bewegers met een beperking doet sportieve activiteiten samen met mensen zonder een beperking en 23 procent sport samen met mensen mét een beperking, door middel van

een aparte groep (15%), aparte uren (6%) of aparte velden (2%). Van de sporters en bewegers die hebben aangegeven te sporten als lid van een sportvereniging doet bijna 29 procent dit bij een sportvereniging specifiek voor mensen met een beperking. De groep met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking lijkt vaker te sporten met mensen zonder een beperking dan de groep met een lichamelijke beperking (49% tegenover 40%).

Locatie sportieve activiteit

De sportieve activiteiten worden voornamelijk ondernomen in de openbare ruimte (51%), zoals op een openbare weg, in een park of bos, op een strand of in zee, in een meer, op een schoolplein of op een sport- of speelveld. De openbare ruimte is bij uitstek geschikt voor het beoefenen van activiteiten die in ongeorganiseerd en anders georganiseerd verband plaatsvinden, zoals wandelen en fietsen (Van der Poel et al., 2018). Zoals te zien in figuur 5.3, geeft het merendeel van de bewegers aan sportieve activiteiten te ondernemen in de openbare ruimte (78%). Van de sporters is dit slechts 40 procent. Bewegers lijken daarnaast ook minder gebruik te maken van formele sportaccommodaties dan sporters. Ruim een kwart van de sporters en bewegers onderneemt sportieve activiteiten in eigen huis (26%).

Figuur 5.3 Locaties waar sporters en bewegers sportieve activiteiten ondernemen, naar type sporter (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Aangezien kinderen relatief vaak sporten als lid van een sportvereniging, maken zij ook relatief vaak gebruik van een sporthal, sportzaal of gymzaal (37%) en/of een sportveld/-baan (29%) (niet in figuur). De meeste respondenten die op (inter)nationaal niveau sporten, doen dit in de openbare ruimte (negen van de zeventien), een sporthal, sportzaal of gymzaal (acht van de zeventien), op een sportveld of -baan (acht van de zeventien) of in een zwembad (zeven van de zeventien). Respondenten met een lichamelijke beperking lijken wat meer gebruik te maken van een therapeutisch- of revalidatiecentrum (16%) en het eigen huis (27%) om te sporten en bewegen, respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking sporten en bewegen juist vaker in een sporthal, sportzaal en/of gymzaal

(22%). Deze twee groepen maken in vergelijkbare mate gebruik van de openbare ruimte voor sport- en beweegdoeleinden.

Sporthulpmiddel

15 procent van de sporters en bewegers heeft een hulpmiddel nodig tijdens sportieve activiteiten. Onder de sporters en bewegers met een lichamelijke beperking is dit aandeel iets groter, namelijk 20 procent. De sporters en bewegers met een motorische beperking maken het vaakst gebruik van een hulpmiddel tijdens het sporten (27%). De meest genoemde hulpmiddelen bij het sporten zijn een (aangepaste) fiets (22%), sportrolstoel (14%) en orthese (9%).

5.4 Stimulansen voor deelname aan sportieve activiteiten

Om deelname aan sportieve activiteiten door mensen met een beperking te bevorderen is het verstandig om aan te sluiten bij de beweegredenen voor deelname en om te kijken welke randvoorwaarden voor deelname belangrijk zijn.

Redenen om deel te nemen

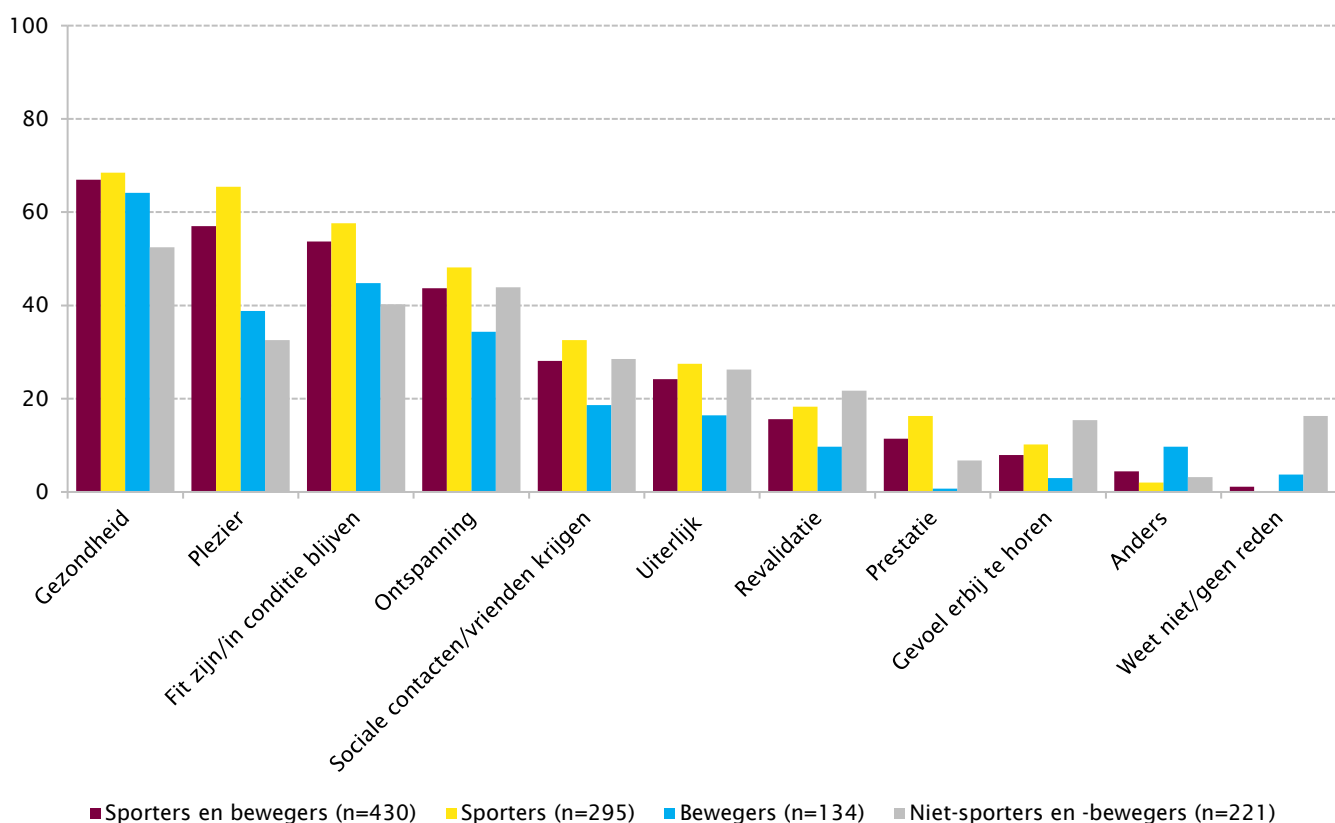
In de vragenlijst is gevraagd naar de redenen van sporters en bewegers met een beperking om deel te nemen aan sportieve activiteiten. Aan niet-sporters en -bewegers is gevraagd wat een reden kan zijn om (weer) te beginnen met sportieve activiteiten. In figuur 5.4 worden de redenen weergegeven van zowel de sporters en bewegers als degenen die dit niet doen om sportieve activiteiten te (gaan) doen.

Het merendeel van de sporters en bewegers geeft aan sportieve activiteiten te doen omdat het goed is voor de gezondheid (67%), voor het plezier (57%) of om fit te zijn en in conditie te blijven (54%). Voornamelijk sporters en bewegers tot 18 jaar geven aan te sporten voor het plezier (90%), terwijl volwassenen en ouderen relatief vaak aangeven dat ze sportieve activiteiten ondernemen omdat dit goed is voor de gezondheid (respectievelijk 68% en 75%) (niet in figuur). Kijken we naar de motivatie voor sport en bewegen naar type beperking, dan zien we dat respondenten met een lichamelijke beperking dit vaker doen om gezondheidsredenen (74%). Respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of lichte tot ernstige verstandelijke beperking sporten of bewegen vaker voor het plezier (71%, niet in figuur).

Ook een aanzienlijk deel van de niet-sporters en -bewegers noemt het feit dat sportieve activiteiten goed zijn voor de gezondheid als reden om aan sportieve activiteiten te beginnen (52%), gevolgd door ontspanning (44%) en om fit te zijn en in conditie te blijven (40%). Ten opzichte van de sporters en bewegers geven niet-sporters en -bewegers relatief vaak aan dat het gevoel om erbij te horen een reden zou kunnen zijn om te beginnen met sporten en kunnen ze ook vaker geen reden bedenken (figuur 5.4).

Onder de niet-sporters en -bewegers zien we daarnaast dat respondenten tot 18 jaar ten opzichte van volwassenen en ouderen relatief vaak aangeven dat zij (zouden) sporten en/of bewegen voor het plezier (73%), maar ook om nieuwe sociale contacten of vrienden te krijgen (55%) (niet in figuur). Anders dan bij de sporters en bewegers zien we dat de reden om te beginnen met sporten bij deze respondenten minder sterk lijkt te verschillen op basis van type beperking. Mensen met een lichamelijke beperking en psychische of gedragsaandoening en/of lichte tot ernstige verstandelijke beperking benoemen gezondheidsredenen in vergelijkbare mate (31% en 30% respectievelijk) (niet in figuur).

Figuur 5.4 Redenen om sportieve activiteiten te doen of om te beginnen met (een) sportieve activiteit(en) (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Beweegidentiteiten

Aanvullend is aan sporters en bewegers gevraagd om een sportieve activiteit in gedachten te nemen die ze graag doen of zouden willen doen en aan te geven welke van de onderstaande drie situaties het best aansluit bij de sporter:

- **Uitdaging/resultaatgericht:** wanneer ik sportieve activiteiten doe, ga ik voor de uitdaging. Ik ben competitief en wil mijzelf verbeteren door bijvoorbeeld harder, sneller of meer te kunnen. Ik doe sportieve activiteiten alleen of samen. Ik houd van winnen en mijn focus ligt op resultaten behalen. Sporten zonder een duidelijk doel is niets voor mij.
- **Sociaal/samenzijn:** samen zijn met vrienden en de gezelligheid onderling vind ik fijn bij sportieve activiteiten. Winnen vind ik leuk, maar is niet het belangrijkste. De onderlinge sfeer bij sportieve activiteiten staat voor mij bovenaan. In mijn eentje aan sportieve activiteiten doen is niet mijn favoriete bezigheid; met elkaar is het zoveel leuker.
- **Afwisseling:** ik bind mij niet graag aan één sportieve activiteit. Afwisseling is belangrijk. De activiteit is het doel; dat het sport of beweging is, is dan mooi meegenomen. Sporten om mijzelf steeds te verbeteren of om te winnen is niets voor mij.

De verschillende situaties en de mate waarin mensen zich hiermee identificeren worden ook wel beweegidentiteiten genoemd (Gemeente Rotterdam, 2021c). Beweegidentiteiten geven inzicht in de belangrijkste motieven om te (gaan) sporten en bewegen. Vier op de tien sporters en bewegers gaven aan dat de beweegidentiteit ‘afwisseling’ het best bij hen aansluit, gevolgd door ‘sociaal/samenzijn’ (33%) en ‘uitdaging/resultaatgericht’ (27%). Opvallend is dat voornamelijk sporters en ouderen aangeven dat de beweegidentiteit ‘afwisseling’ het best bij hen aansluit, terwijl jongeren vaker aangeven dat de beweegidentiteit ‘sociaal/samenzijn’ en ‘uitdaging/resultaatgericht’ het best bij hen past (tabel 5.3).

Tabel 5.3 Beweegidentiteiten sporters en bewegers naar leeftijd en type sporter/beweger (in procenten)

	Uitdaging/resultaatgericht	Sociaal/samenzijn	Afwisseling
Totaal	27	33	40
<i>Leeftijd</i>			
Jonger dan 18 jaar (n=82)	41	49	10
18 t/m 49 jaar (n=105)	33	29	38
50 t/m 64 jaar (n=134)	20	30	50
65 jaar en ouder (n=106)	16	29	55
<i>Type sporter/beweger</i>			
Sporters en bewegers (n=430)	27	33	32
Sporters (n=295)	32	26	59
Bewegers (n=134)	15	36	40

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Respondenten met een lichamelijke beperking lijken zich overwegend te herkennen in de stelling over afwisseling (42%, niet in figuur). Zoomen we in op deze groep, dan zien we dat dit met name geldt voor de sporters en bewegers met een chronische aandoening (46%) en een motorische beperking (45%). Sporters en bewegers met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking lijken ten opzichte van sporters en bewegers met een lichamelijke beperking meer uitdagings-/resultaatgericht (31% tegenover 25%).

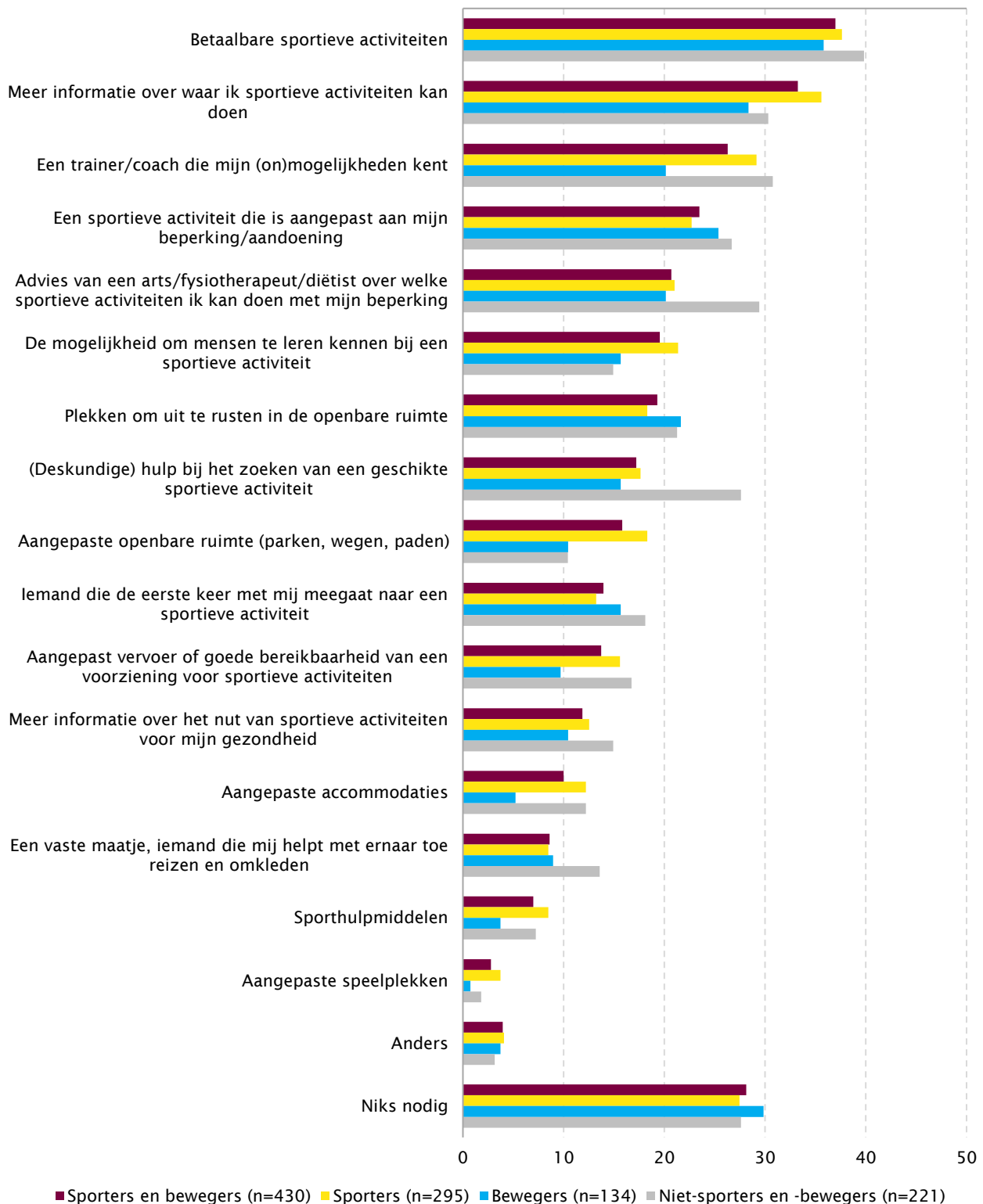
Dertien van de zeventien respondenten die op (inter)nationaal niveau sporten, identificeren zich met de beweegidentiteit 'uitdaging/resultaatgericht'.

Stimulerende factoren

Aan alle respondenten is gevraagd wat zou kunnen helpen om (vaker) sportieve activiteiten te doen in Rotterdam. Ruim een kwart van de respondenten geeft aan hierbij geen hulp nodig te hebben (28%). Dit geldt zowel voor de sporters en bewegers als voor de niet-sporters en -bewegers (figuur 5.5).

Sporters en bewegers hebben voornamelijk behoefte aan betaalbare activiteiten (37%) en meer informatie over waar ze sportieve activiteiten kunnen doen (33%). Betaalbare sportieve activiteiten worden ook door niet-sporters en -bewegers het vaakst genoemd als belangrijke hulp om sportieve activiteiten te doen in Rotterdam (40%), gevolgd door een trainer/coach die de (on)mogelijkheden van de respondenten kent (31%). Ten opzichte van sporters en bewegers geven relatief veel niet-sporters en -bewegers aan graag advies te willen (van een arts/fysiotherapeut/diëtist) over welke sportieve activiteiten ze kunnen doen met hun beperking en dat zij (deskundige) hulp kunnen gebruiken bij het zoeken naar een geschikte activiteit (figuur 5.5).

Figuur 5.5 Factoren die mensen met een beperking kunnen helpen om (vaker) sportieve activiteiten te doen in Rotterdam, naar type sporter (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=651)

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

De leeftijdsgroep tot 18 jaar geeft relatief vaak aan meer informatie te willen over waar ze sportieve activiteiten kunnen doen (42%), terwijl de leeftijdscategorieën van 18 tot 50 jaar en 50 tot 65 jaar relatief vaak de behoefte aan betaalbare sportieve activiteiten noemen (50% en 45% respectievelijk). Ouderen (65 jaar en ouder) geven vaak aan niks nodig te hebben (40%), advies van een arts, fysiotherapeut of diëtist te willen over welke sportieve activiteiten ze kunnen doen met hun aandoening (28%) of plekken te willen om uit te rusten (25%, niet in figuur).

Kijken we naar het type beperking, dan zien we dat de meeste factoren die mensen met een beperking kunnen helpen om (vaker) sportieve activiteiten te doen in ongeveer dezelfde mate worden aangegeven. Wel heeft de groep met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking vaker behoefte aan informatie over waar ze sportieve activiteiten kunnen doen (37%), aan (deskundige) hulp bij het zoeken van een geschikte sportieve activiteit (27%) en aan iemand die de eerste keer met ze mee gaat naar een sportieve activiteit (22%) ten opzichte van mensen met een lichamelijke beperking of aandoening (niet in figuur).

5.5 Belemmeringen en knelpunten bij het (gaan) sporten en bewegen

In de vragenlijst zijn diverse vragen opgenomen over mogelijke algemene belemmeringen die respondenten kunnen ervaren bij het (gaan) sporten en bewegen. Zowel aan de sporters en bewegers als aan de niet-sporters en -bewegers is gevraagd om aan te geven in hoeverre zij bepaalde knelpunten ervaren tijdens sportieve activiteiten of in hoeverre zij de knelpunten als reden zien om sportieve activiteiten niet te doen. Zij konden hierbij kiezen uit 'vaak', 'soms' of 'nooit/zelden'. Van de 651 respondenten die meededen aan de vragenlijst ervaart 96 procent minstens één knelpunt om te kunnen sporten en bewegen vaak of soms. Een kleine 4 procent geeft aan geen enkel knelpunt te ervaren.

In het vervolg van de vragenlijst zijn vragen gesteld specifiek over de situatie in gemeente Rotterdam. Gevraagd is naar de ervaringen met de mogelijkheden om sportieve activiteiten te doen en wat beter kan in Rotterdam. Aan niet-sporters en -bewegers is gevraagd om hierbij te denken aan de redenen die hen tegenhouden om sportieve activiteiten te doen of om ermee te beginnen. Verschillende aspecten van toegankelijkheid zijn hierbij aan de orde gekomen: informatie over sportieve activiteiten, vervoer naar sportieve activiteiten, mogelijkheden om te wandelen en fietsen, mogelijkheden voor mensen met een beperking om aan sportieve activiteiten deel te nemen en aanpassingen van sportieve activiteiten en locaties van sportieve activiteiten voor mensen met een beperking. De respondenten konden aangeven of ze deze voorzieningen in de gemeente Rotterdam als 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed', 'weet ik niet' of 'niet van toepassing' beoordelen.

Opvallend is dat een behoorlijk deel van de respondenten bij de vragen de antwoordoptie 'weet ik niet' of 'niet van toepassing' heeft aangekruist. Dit kan erop wijzen dat niet iedereen goed zicht heeft (of denkt te hebben) op de knelpunten en de situatie in Rotterdam, of dat dit niet van toepassing is op hun situatie. Respondenten die alleen maar bewegen in de openbare ruimte, zoals wandelen en fietsen, komen bijvoorbeeld minder of niet in aanraking met knelpunten die betrekking hebben op formele sportaccommodaties.

De resultaten van de vragen over algemene knelpunten en over de beoordeling van de toegankelijkheid van sporten en bewegen in Rotterdam worden in figuur 5.6 t/m 5.15 gepresenteerd, ingedeeld naar verschillende typen toegankelijkheid (zoals uitgelegd in paragraaf 1.2) en uitgesplitst naar type beperking of type sporter. Een overzicht van de ervaren knelpunten en de beoordeling van de toegankelijkheid van het totaal aantal respondenten is opgenomen in bijlagen 6 en 7.

Allereerst wordt een aantal persoonlijke knelpunten beschreven die niet gebonden zijn aan de situatie in de gemeente Rotterdam maar te maken hebben met de respondent zelf, zoals het ervaren van pijn bij het sporten of vermoeidheid/gebrek aan energie. Deze persoonlijke knelpunten worden uitgesplitst naar type beperking.

Vervolgens beschrijven we in hoeverre de respondenten algemene knelpunten ervaren die te maken hebben met de fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties en de (openbare) ruimte en hoe zij deze vorm van toegankelijkheid ervaren in de gemeente Rotterdam. Daarna kijken we naar de knelpunten die te maken hebben met de praktische toegankelijkheid van sporten en bewegen, waaronder de betaalbaarheid van en vervoersmogelijkheden naar sportieve activiteiten, en beschrijven we hoe deze aspecten worden beoordeeld in Rotterdam. Volgens dezelfde structuur, komen de sociale toegankelijkheid en informatietoegankelijkheid aan bod. Ervaren knelpunten die te maken hebben met de fysieke, praktische, sociale en informatietoegankelijkheid, alsmede de ervaren toegankelijkheid in Rotterdam, worden uitgesplitst naar type sporter.

Persoonlijke belemmeringen

In figuur 5.6 wordt van een aantal mogelijke persoonlijke knelpunten beschreven in hoeverre deze 'vaak' worden ervaren. In tegenstelling tot de eerder beschreven knelpunten gaat het hier om factoren zoals angst, pijnklachten of vermoeidheid die mensen kunnen belemmeren in het (gaan) sporten. Deze drempels hangen minder samen met het sportaanbod of andere omgevingsfactoren, maar kunnen wel worden beïnvloed door bijvoorbeeld trainers, begeleiders of coaches. Omdat de persoonlijke belemmeringen sterk kunnen samenhangen met het type beperking van de respondent, zijn deze uitgesplitst naar de groep met een lichamelijke beperking en de groep met een psychische en/of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking. Daarnaast zoomen we binnen de groep lichamenlijk beperkten specifiek in op de respondenten met een motorische beperking en een chronische ziekte of aandoening.

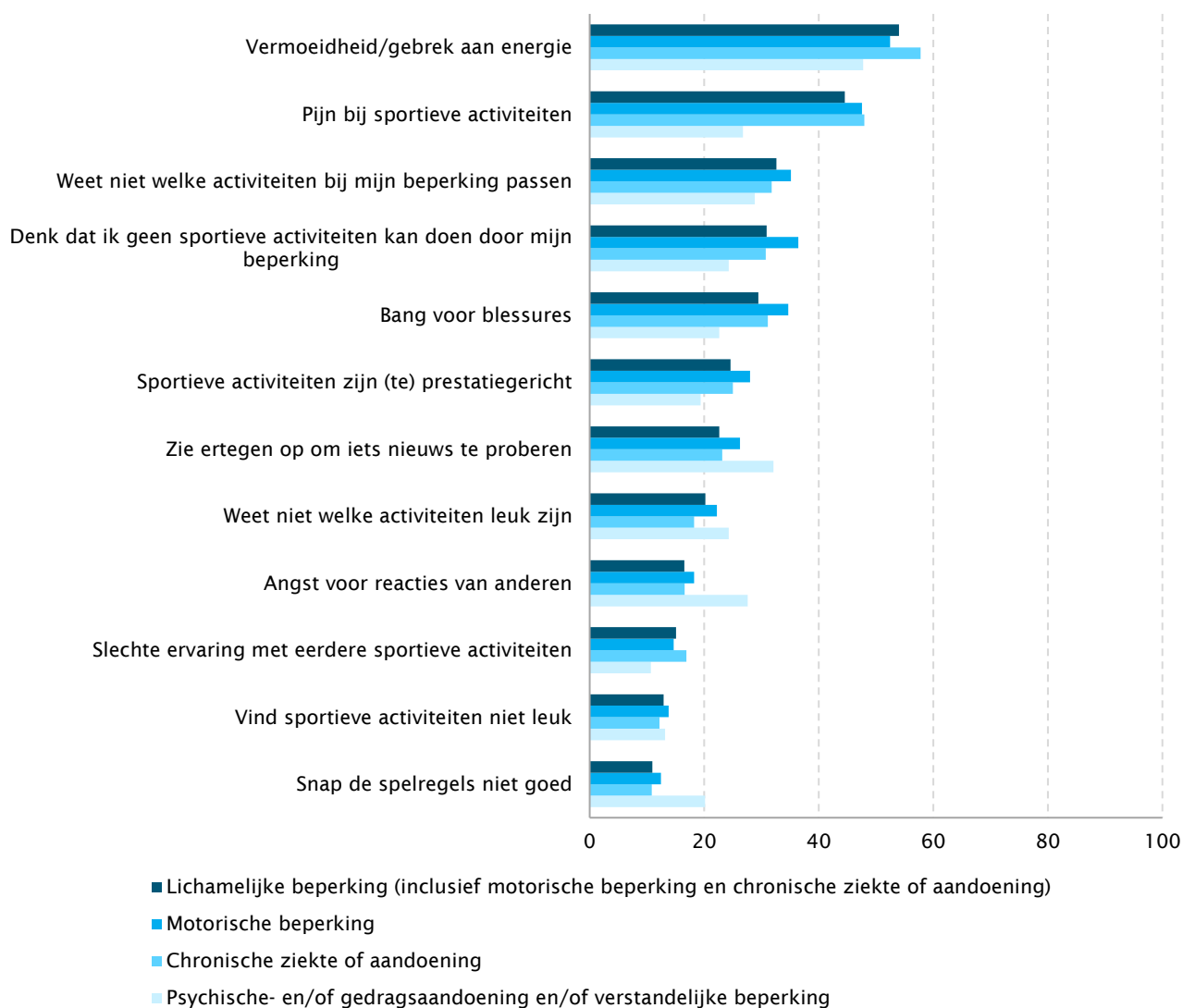
Vermoeidheid/gebrek aan energie wordt, ongeacht het type beperking, door veruit de meeste respondenten benoemd als vaak ervaren knelpunt (49%), gevolgd door pijn bij sportieve activiteiten (37%), onwetendheid over welke sportieve activiteiten bij zijn of haar beperking passen (28%) en de gedachte dat hij of zij vanwege de beperking geen sportieve activiteiten kan doen (27%) (zie ook bijlage 6). In figuur 5.6 is te zien dat deze vier persoonlijke knelpunten vaker voorkomen bij mensen met een lichamelijke beperking.

Respondenten met een psychische en/of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking lijken relatief vaker belemmerd omdat zij er tegen op zien om iets nieuws te proberen: bijna één op de drie (32%) van deze respondenten geeft aan dit vaak te ervaren. Ook zijn zij relatief vaak angstig voor reacties van anderen (28%) en snappen zij de spelregels minder goed (20%).

Ook binnen de groep respondenten met een lichamelijke beperking zijn verschillen te zien in hoe vaak de persoonlijke knelpunten worden ervaren. Respondenten met een motorische beperking lijken vaker belemmerd vanwege de gedachte dat zij vanwege de beperking geen sportieve activiteiten kunnen doen (36%), angst voor blessures (35%) en (te) prestatiegericht aanbod (28%). Respondenten met een chronische ziekte of aandoening ervaren juist vaker vermoeidheid/gebrek aan energie (58%).

Kijken we naar hoe de knelpunten verschillen tussen typen sporters (niet in figuur), dan zien we dat het aandeel niet-sporters en -bewegers dat vaak persoonlijke belemmeringen ervaart relatief groot is. Zo geeft 64 procent van deze groep aan dat vermoeidheid/gebrek aan energie hen vaak belemmert om te (gaan) sporten en bewegen, tegenover 41 procent van de respondenten die wel deelnemen aan sportieve activiteiten. Ook zijn de niet-sporters en -bewegers vaker bang voor blessures (38%) dan de sporters en bewegers (18%) en vinden zij de sportieve activiteiten vaker te prestatiegericht (32% tegenover 17%).

Figuur 5.6 Ervaren persoonlijke knelpunten, naar type beperking (percentage 'vaak')

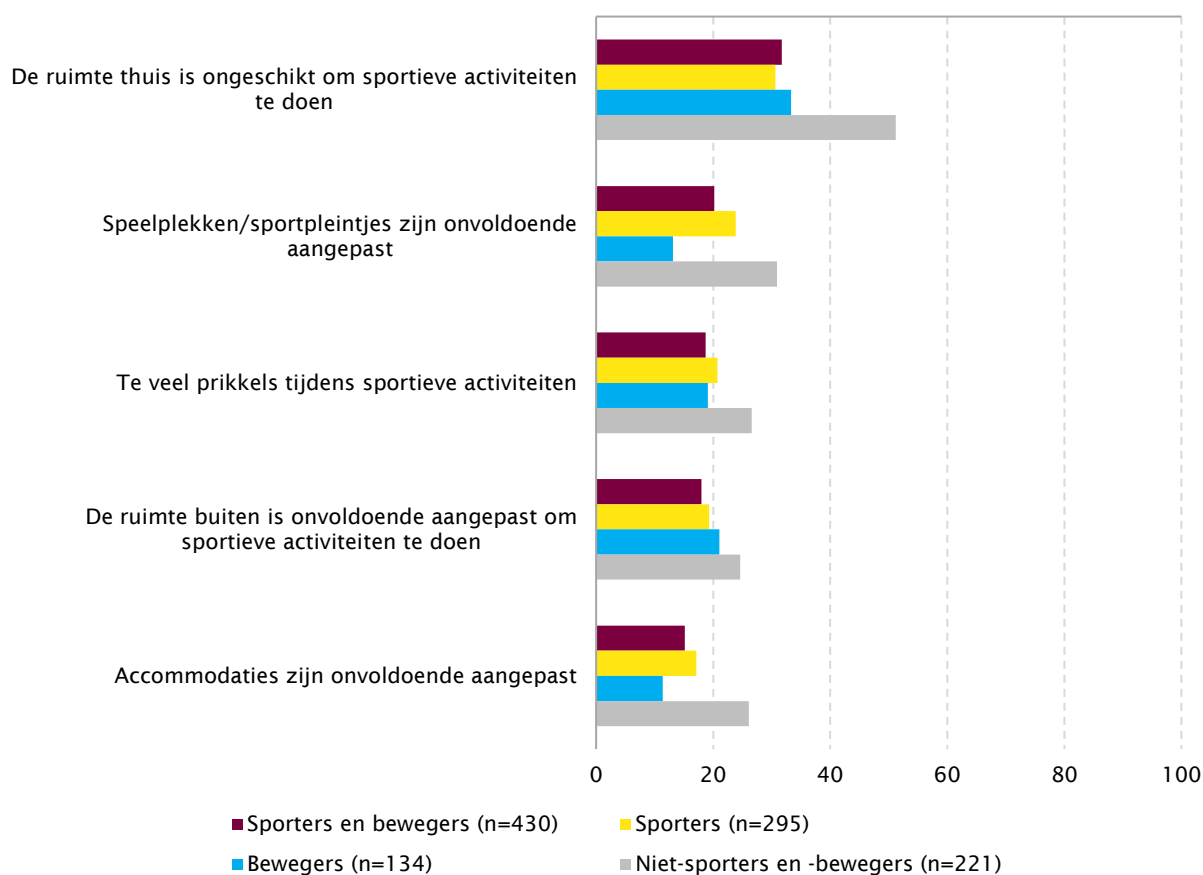

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Fysieke toegankelijkheid

In figuur 5.7 is te zien dat, van de knelpunten in de fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties, sportaanbod en de (openbare) ruimte, een ongeschikte ruimte thuis om sportieve activiteiten te doen het vaakst wordt ervaren als knelpunt. Dit geldt voor zowel de sporters en bewegers (32%) als voor de niet-sporters en -bewegers (51%). Onvoldoende aanpassing van speelplekken en sportpleintjes wordt door sporters relatief vaak ervaren als een knelpunt. Voor alle knelpunten in fysieke toegankelijkheid geven niet-sporters en -bewegers vaker aan deze te ervaren dan respondenten die wel sporten en bewegen.

Figuur 5.7 Ervaren knelpunten in fysieke toegankelijkheid, naar type sporter (percentage 'vaak')

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Mensen met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking geven relatief iets vaker aan dat de ruimte thuis ongeschikt is om sportieve activiteiten te doen (43%) en dat ze te veel prikkels ervaren tijdens sportieve activiteiten (27%) (niet in figuur). Mensen met een lichamelijke beperking geven net iets vaker als belemmering op dat de buitenruimte onvoldoende is aangepast om sportieve activiteiten te doen (24%) en dat accommodaties onvoldoende zijn aangepast (23%). Binnen de groep respondenten met een lichamelijke beperking worden deze twee knelpunten het vaakst ervaren door respondenten met een motorische beperking (30% en 28% respectievelijk). Respondenten die in het dagelijks leven een hulpmiddel gebruiken hebben ervaren alle knelpunten in fysieke toegankelijkheid vaker dan mensen die geen hulpmiddel gebruiken.

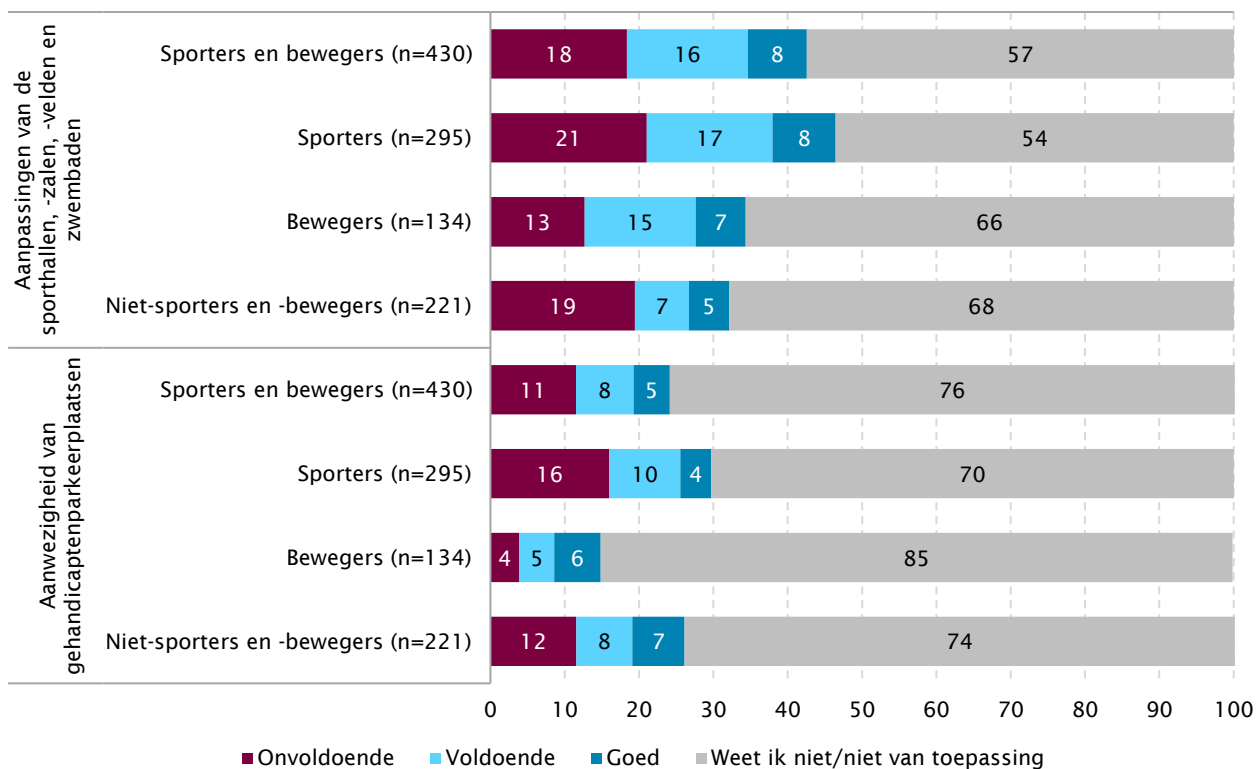
Kijken we naar de verschillende leeftijdsgroepen, dan zien we dat volwassenen en ouderen, ten opzichte van de groep tot 18 jaar, relatief vaak aangeven dat accommodaties en de buitenruimte onvoldoende zijn aangepast om sportieve activiteiten te doen. Daarentegen geeft de groep tot 18 jaar net iets vaker aan dat speelplekken en sportpleinen niet voldoende zijn aangepast.

Situatie in Rotterdam fysieke toegankelijkheid sportaccommodaties

In figuur 5.8 wordt weergegeven hoe de respondenten twee aspecten van fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties in Rotterdam beoordelen. Kinderen en jongeren beoordelen de aspecten vaker als 'onvoldoende' dan volwassenen en ouderen. Aanpassing van formele sportaccommodaties (sporthallen, -zalen, -velden en zwembaden) zodat deze door mensen met een beperking gebruikt kunnen worden, wordt door het totaal aantal respondenten vaker als 'onvoldoende' beoordeeld (19%) dan de aanwezigheid

van gehandicaptenparkeerplaatsen bij de sportaccommodaties (12%) (niet in figuur). De respondenten die een sport beoefenen lijken het minst tevreden over deze aspecten. Aangezien een deel van de respondenten geen gebruik maakt of hoeft te maken van deze parkeerplaatsen, is het percentage ‘weet ik niet/niet van toepassing’ hoog.

Figuur 5.8 Tevredenheid over de fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties in Rotterdam, naar type sporter (in procenten)

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Kinderen en jongeren tot 18 jaar geven het vaakst aan ontevreden te zijn over de aanpassingen van de formele sportaccommodaties. Dit is ook de groep die het meest gebruikmaakt van sportaccommodaties (paragraaf 5.3). Respondenten die in het dagelijks leven een hulpmiddel gebruiken zijn over deze aspecten van fysieke toegankelijkheid vaker ontevreden dan mensen die geen hulpmiddel gebruiken (niet in figuur).

Kijken we naar de beoordeling van fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties naar type beperking, dan zien we geen opmerkelijke verschillen tussen mensen met een lichamelijke beperking en mensen met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking; één op de vijf respondenten van beide groepen beoordeelt de aanpassingen van overdekte sportaccommodaties als ‘onvoldoende’. Het percentage dat de aanwezigheid van gehandicaptenparkeerplaatsen als ‘onvoldoende’ beoordeelt is het hoogst onder respondenten met een motorische beperking (18%) en chronische ziekte en/of aandoening (12%) (niet in figuur).

Situatie in Rotterdam fysieke toegankelijkheid openbare ruimte

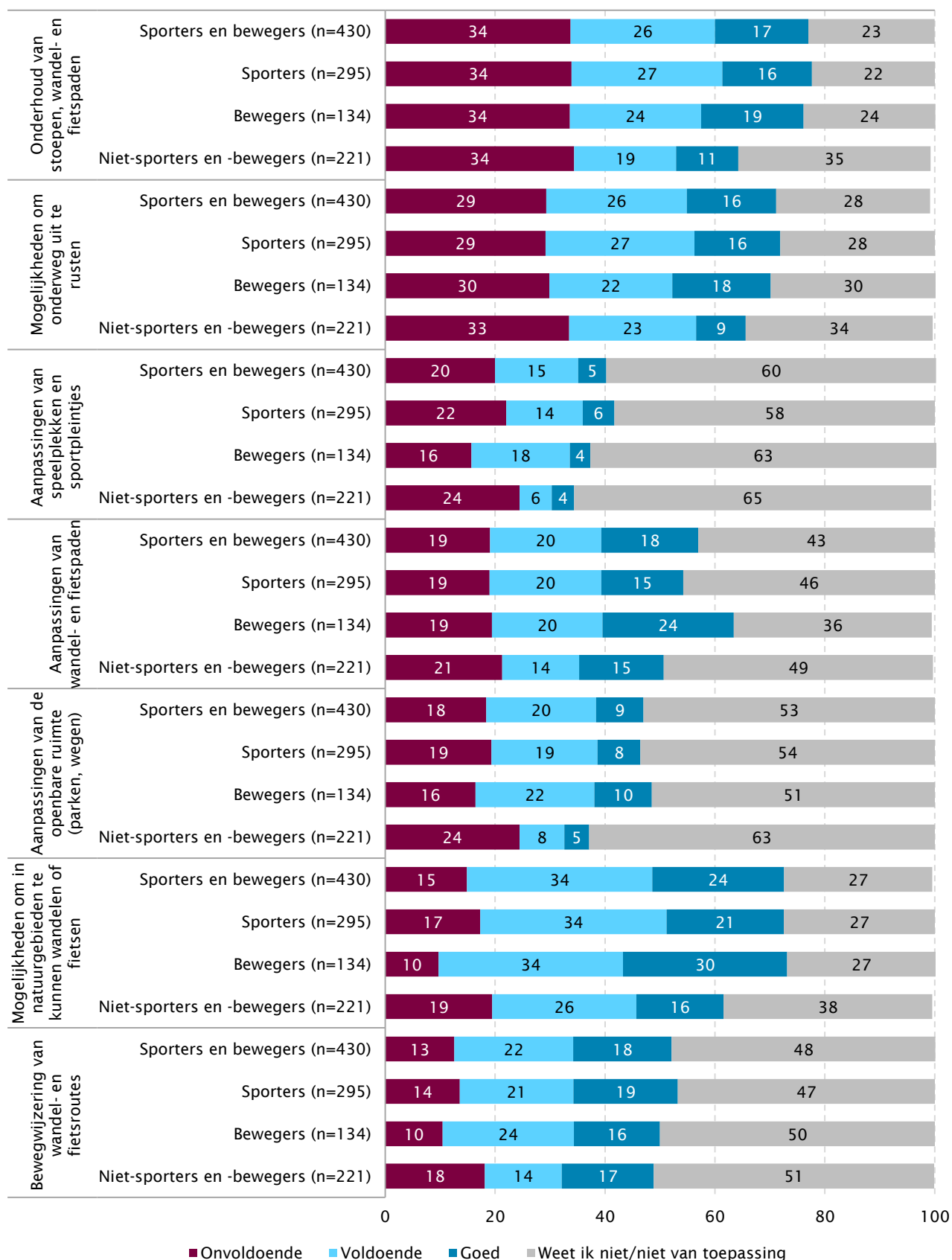
Eenzelfde soort stellingen is aan de respondenten voorgelegd over de tevredenheid over de fysieke toegankelijkheid van de openbare ruimte en de mogelijkheden om te wandelen en fietsen in Rotterdam (figuur 5.9).

Zowel de sporters en bewegers als de niet-sporters en -bewegers zijn het minst vaak tevreden over het onderhoud van de stoepen, wandel- en fietspaden (34%). Daarentegen is een grotere groep respondenten hier wel tevreden over: van het totaal aantal respondenten beoordeelt 39 procent het onderhoud als 'voldoende' of 'goed' (niet in figuur). Ook de mogelijkheid om onderweg uit te kunnen rusten wordt door bijna een derde van alle respondenten als 'onvoldoende' beoordeeld, terwijl ook weer 39 procent van het totaal aantal respondenten hier wel tevreden over is (niet in figuur).

De meeste respondenten zijn tevreden over de mogelijkheden om in natuurgebieden te kunnen wandelen of fietsen. Met name niet-sporters en bewegers lijken over het algemeen minder tevreden over de fysieke toegankelijkheid van de openbare ruimte; zij beoordelen elk bevroegd aspect het vaakst als 'onvoldoende' (figuur 5.9). Belangrijk om te vermelden is dat deze groep hier ook het vaakst koos voor de antwoordcategorie 'weet ik niet' of 'niet van toepassing. Mogelijk hebben mensen die niet sporten en bewegen minder zicht op de toegankelijkheid van de openbare ruimte in Rotterdam.

Mensen met een lichamelijke beperking beoordelen relatief vaak het onderhoud van de stoepen, wandel- en fietspaden (40%) en de mogelijkheid om onderweg uit te kunnen rusten (35%) als 'onvoldoende' ten opzichte van mensen met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking (niet in figuur). Dit geldt ook voor de respondenten van 50 jaar en ouder ten opzichte van de groep jonger dan 50 jaar. Binnen de groep mensen met een lichamelijke beperking lijkt met name de groep met een motorische beperking ontevreden over de aanpassingen en het onderhoud van wandel- en fietspaden en de bewegwijzering van wandel- en fietsroutes: ruim een kwart is ontevreden over de aanpassingen, één op de vijf vindt de bewegwijzering onvoldoende en 46 procent is ontevreden met het onderhoud. De leeftijdsgroep tot 18 jaar is daarnaast ook relatief vaak ontevreden over de aanpassingen van speelplekken en sportpleintjes zodat mensen met een beperking daar sportieve activiteiten kunnen doen/kunnen spelen (28%) (niet in figuur).

Figuur 5.9 Tevredenheid over de fysieke toegankelijkheid van de openbare ruimte in Rotterdam, naar type sporter (in procenten)

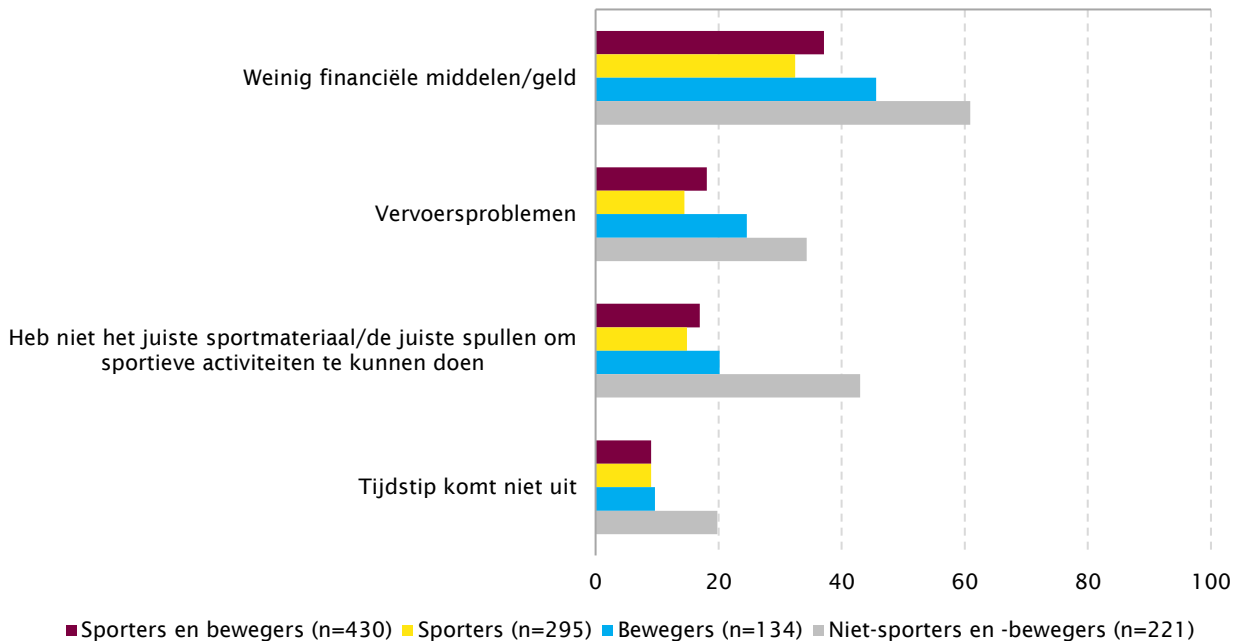

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Praktische toegankelijkheid

In figuur 5.10 zijn de knelpunten weergegeven die respondenten vaak ervaren met betrekking tot de praktische toegankelijkheid van sport. De respondenten ervaren het vaakst als belemmering dat ze weinig financiële middelen/geld hebben (46%, niet in figuur); van de niet-sporters en -bewegers geven ruim drie op de vijf aan dit knelpunt vaak te ervaren (61%).

Figuur 5.10 Ervaren knelpunten in praktische toegankelijkheid, naar type sporter (percentage 'vaak')

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Van de respondenten tot 18 jaar benoemt slechts 16 procent een gebrek aan financiële middelen als vaak ervaren knelpunt. Mogelijk komt dit doordat zij hier zelf geen zicht op hebben, of doordat zij gebruik kunnen maken van fondsen die (deel van) de kosten dekken. De leeftijdsgroep van 18 tot 50 jaar geeft relatief vaak aan vervoersproblemen vaak te ervaren (32%), terwijl ouderen (65 jaar en ouder) en kinderen en jongeren tot 18 jaar minder vaak aangeven vervoersproblemen als knelpunt te ervaren (respectievelijk 21% en 11%).

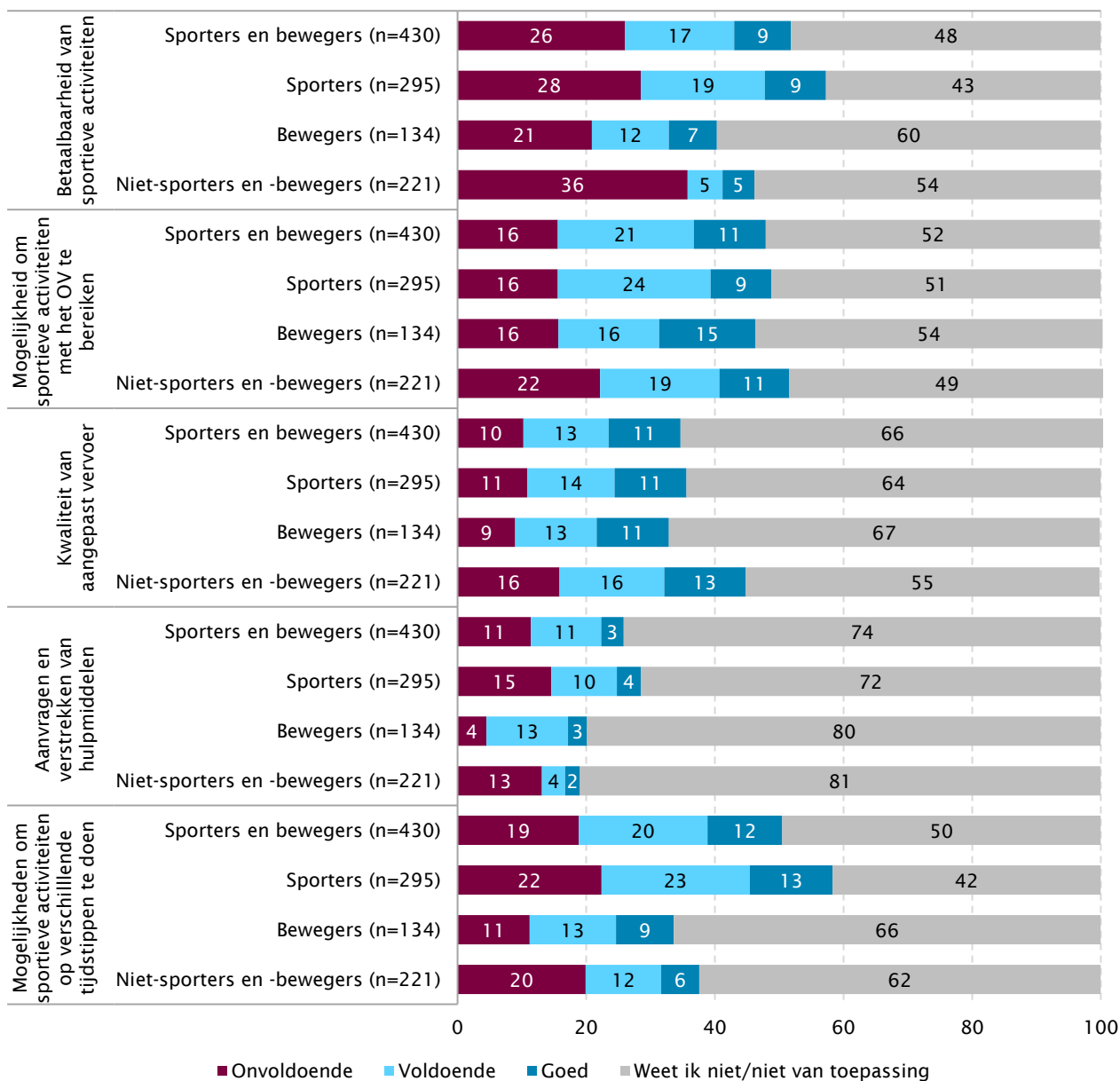
Respondenten die in het dagelijks leven een hulpmiddel gebruiken lijken vaker het feit dat ze niet het juiste sportmateriaal of de juiste spullen hebben om sportieve activiteiten te kunnen doen als knelpunt te ervaren dan respondenten die geen hulpmiddel gebruiken (33% tegenover 23%). Ditzelfde geldt voor vervoersproblemen (respectievelijk 29% en 22%; niet in figuur). Tussen respondenten met een lichamelijke beperking en respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking zijn geen opmerkelijke verschillen te zien.

Situatie in Rotterdam praktische toegankelijkheid

In figuur 5.11 wordt weergegeven hoe de respondenten verschillende aspecten van de praktische toegankelijkheid van sportieve activiteiten in Rotterdam beoordelen. In overeenstemming met het financiële knelpunt dat een groot deel van de respondenten aangaf vaak te ervaren, scoort de betaalbaarheid van sportieve activiteiten het vaakst 'onvoldoende' (29%). Ook hier wordt dit het vaakst door niet-sporters en -bewegers aangegeven. De mogelijkheid om sportieve activiteiten met het OV te

bereiken wordt het vaakst als ‘voldoende’ of ‘goed’ beoordeeld, namelijk door bijna een derde van de respondenten (31%).

Figuur 5.11 Tevredenheid over de praktische toegankelijkheid van sportieve activiteiten in Rotterdam, naar type sporter (in procenten)

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

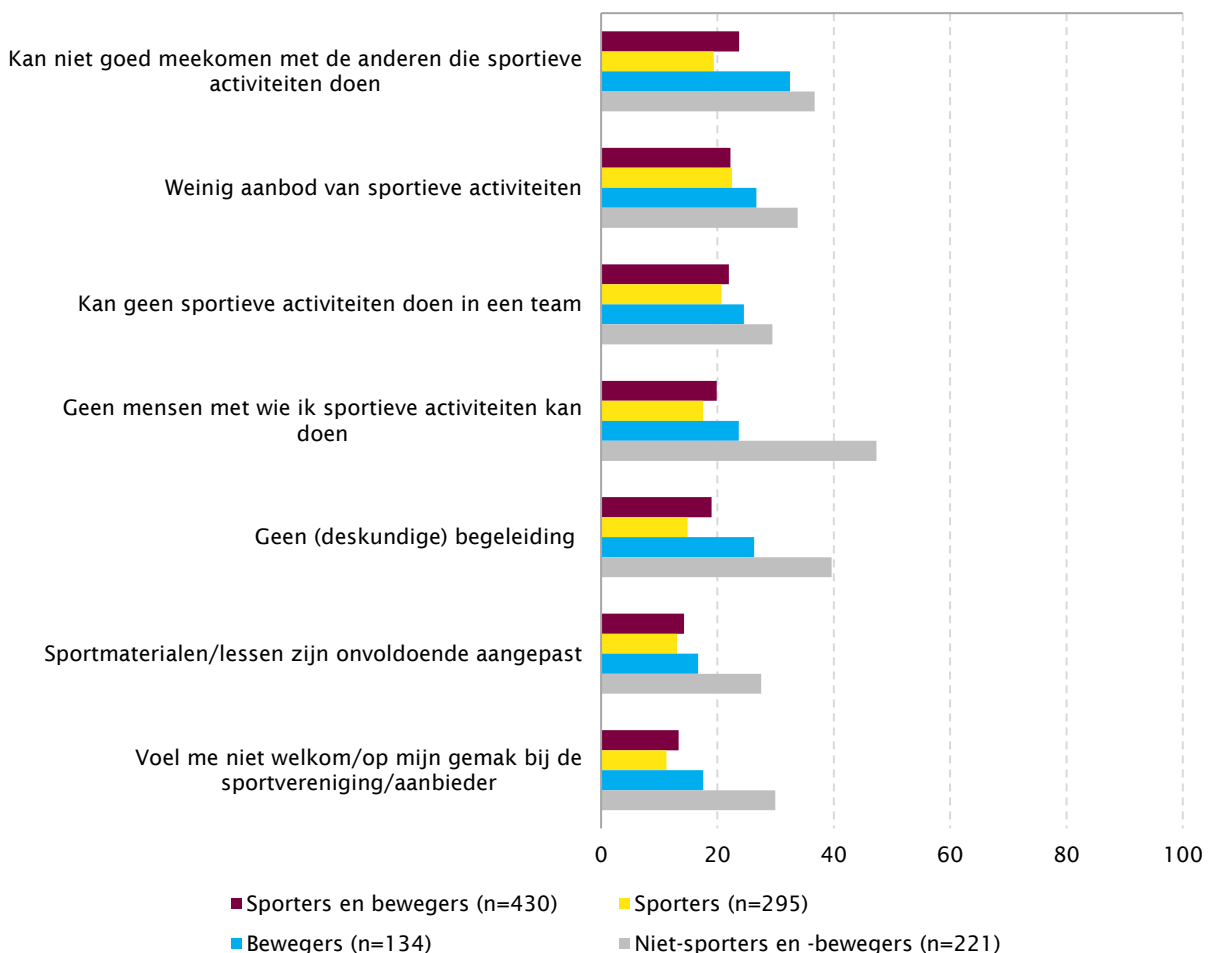
De leeftijdsgroep 18- tot 50-jarigen is het vaakst niet tevreden over de betaalbaarheid van sportieve activiteiten in Rotterdam (42%). Respondenten tot 18 jaar (35%) en van 18 tot 50 jaar (38%) zijn vaker tevreden over de mogelijkheden om sportieve activiteiten met het openbaar vervoer te bereiken dan de respondenten vanaf 50 jaar en ouder (28%, niet in figuur). Mensen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en psychische of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking zijn ongeveer even tevreden over de verschillende aspecten van praktische toegankelijkheid (niet in figuur).

Sociale toegankelijkheid

In figuur 5.12 worden de vaak ervaren knelpunten weergegeven die te maken hebben met de sociale toegankelijkheid van sporten en bewegen. Het niet goed kunnen meekomen met de anderen die sportieve activiteiten doen en het niet kennen van mensen met wie ze sportieve activiteiten kunnen doen wordt door één derde van de respondenten vaak ervaren als knelpunt om sportieve activiteiten te (gaan) doen. Als we enkel kijken naar de sporters en bewegers, zien we dat het ‘niet goed kunnen meekomen met de anderen die sportieve activiteiten doen’ door ongeveer één op de vier respondenten ‘vaak’ wordt ervaren (24%). Onder de sporters en bewegers lijkt dit hiermee het meest voorkomende sociale knelpunt. Ook onder de respondenten die enkel wandelen en/of fietsen (bewegers) is deze belemmering relevant: 31 procent geeft aan dit vaak te ervaren.

De niet-sporters en -bewegers benoemen met name een gebrek aan mensen met wie zij kunnen sporten als belemmerend: bijna de helft (47%) ervaart dit vaak als een knelpunt. De respondenten die geen sportieve activiteiten ondernemen lopen er daarnaast tegenaan dat zij geen (deskundige) begeleiding hebben (40%) en dat zij niet kunnen meekomen met de anderen (37%). Ook is het aandeel niet-sporters en -bewegers dat zich niet welkom/op zijn of haar gemak voelt bij de sportaanbieder (30%) aanzienlijk groter dan bij de sporters en bewegers (13%).

Figuur 5.12 Ervaren knelpunten in sociale toegankelijkheid, naar type sporter (percentage ‘vaak’)

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Kijken we naar de verschillende leeftijdscategorieën (niet in figuur), dan zien we dat de 65-plussers vaker niet kunnen meekomen met de anderen (35%) dan kinderen (24%) of volwassenen van 18 tot 50 jaar (21%). Ook ervaren ouderen vaker een gebrek aan deskundige begeleiding als belemmerend (31%) dan jongere leeftijdsgroepen. Gelet op het type beperking van de respondent, wordt het ontbreken van begeleiding in vergelijkbare mate ervaren. Wel zien we dat mensen met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking zich vaker niet op hun gemak voelen (25%) dan respondenten met een chronische aandoening of lichamelijke beperking (20%). Ook ervaart deze groep 'geen mensen met wie ik sportieve activiteiten kan doen' vaker als knelpunt om te (gaan) sporten en bewegen (36% tegenover 31%).

Situatie in Rotterdam sociale toegankelijkheid

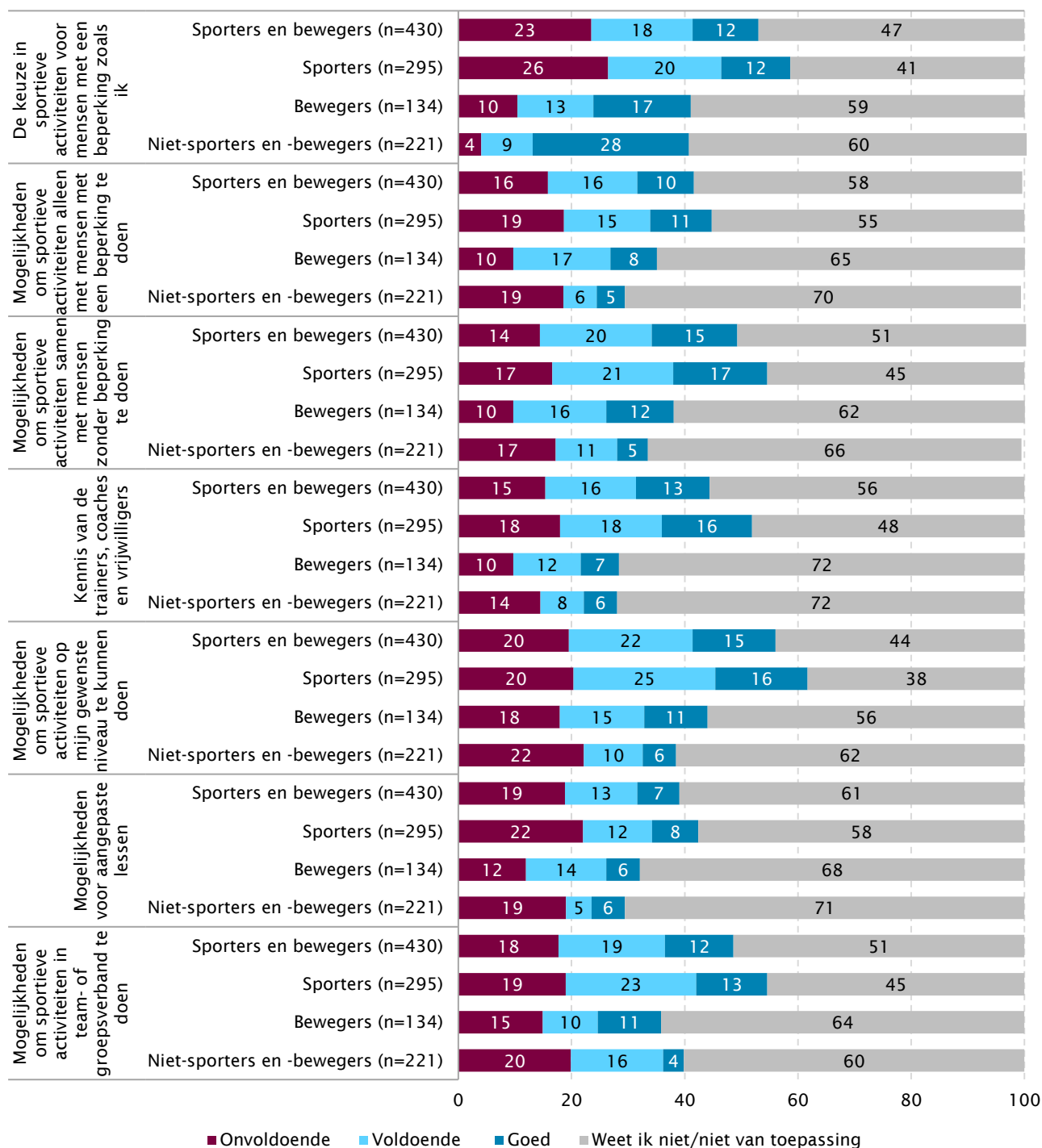
In figuur 5.13 wordt inzichtelijk gemaakt hoe de sociale toegankelijkheid van sportieve activiteiten specifiek in Rotterdam wordt ervaren. Ook hier gaat het bijvoorbeeld om de aanwezigheid van deskundige begeleiding, maar wordt ook gelet op de ervaren mogelijkheden om te kunnen sporten samen met anderen met of zonder beperking. Ook hier valt op dat een groot deel van de respondenten de sociale toegankelijkheid van sport in Rotterdam niet heeft kunnen beoordelen en koos voor 'weet ik niet' of 'niet van toepassing'.

De keuze in sportieve activiteiten voor 'mensen zoals ik' wordt door het grootste aandeel van alle sporters en bewegers én de groep sporters beoordeeld als onvoldoende (23% en 26%). Wat opvalt, is dat de respondenten die niet sporten of bewegen de keuze in sportieve activiteiten voor mensen met een beperking 'zoals ik' het vaakst beoordelen als goed (28%). Het overgrote deel van deze groep (60%) geeft echter aan dat dit aspect voor hen niet van toepassing is of dat zij dit niet weten.

De mogelijkheden in Rotterdam om sportieve activiteiten alleen met mensen met een beperking te doen worden door respondenten die wel sporten en bewegen vaker beoordeeld als 'voldoende' of 'goed' dan door de niet-sporters en -bewegers. Dit zien we ook terug bij de mogelijkheden om te sporten met mensen zonder beperking.

Kijken we naar het type beperking, dan zien we enkel wat verschil in de tevredenheid over het kunnen sporten samen met anderen met een beperking: respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking beoordelen dit vaker als onvoldoende (22%) dan mensen met een lichamelijke beperking (16%) of chronische aandoening (15%) (niet in figuur). De leeftijdsgroep tot 18 jaar beoordeelt alle aspecten van de sociale toegankelijkheid vaker als 'onvoldoende' dan de groep volwassenen en ouderen. Met name de mogelijkheid om sportieve activiteiten op het gewenste niveau te kunnen doen (31%) en de mogelijkheid om sportieve activiteiten alleen met mensen met een beperking te doen (28%) beoordelen zij relatief vaak als 'onvoldoende' in vergelijking met de andere leeftijdsgroepen.

Figuur 5.13 Tevredenheid over de sociale toegankelijkheid van sportieve activiteiten in Rotterdam, naar type sporter (in procenten)

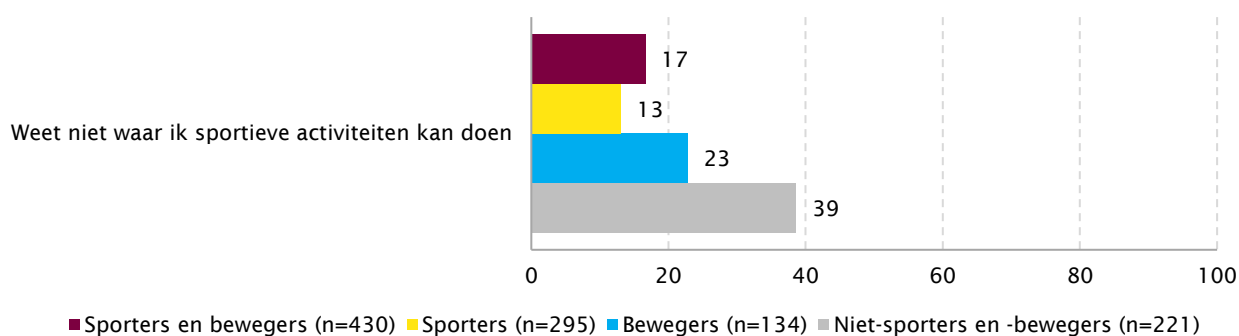

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Informatietoegankelijkheid

In figuur 5.14 wordt een belemmering voor de toegankelijkheid van informatie weergegeven die mensen met een beperking in Rotterdam hebben aangegeven vaak te ervaren. Niet-sporters en -bewegers geven relatief vaak aan dat ze niet weten waar ze sportieve activiteiten kunnen doen (39%). Bewegers geven dit ook vaker aan dan sporters (23% tegenover 17%).

Figuur 5.14 Ervaren knelpunten in informatietoegankelijkheid, naar type sporter (percentage 'vaak')

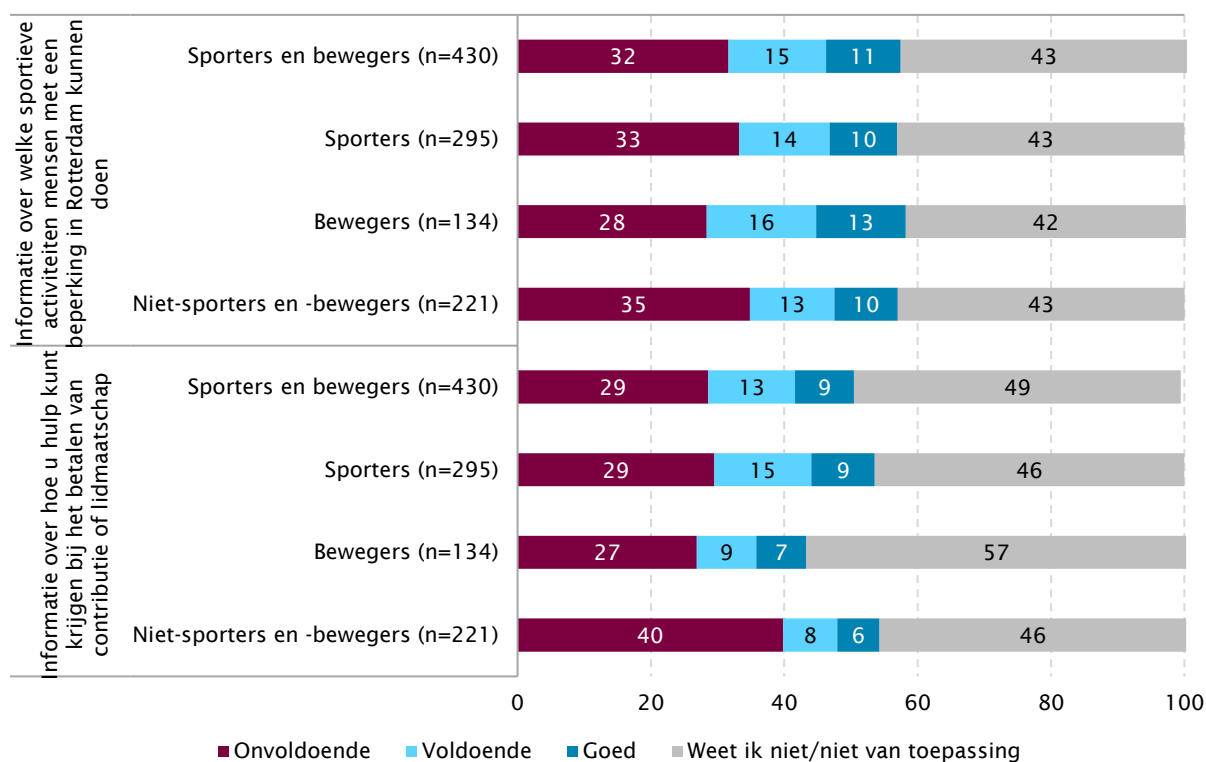
Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Gelet op de verschillende leeftijdscategorieën zijn er geen grote verschillen per groep; jongere en oudere respondenten lijken in vergelijkbare mate belemmerd door een gebrek aan informatie (rond 25%). Ook tussen de groep respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking en de groep respondenten met een lichamelijke beperking worden geen grote verschillen waargenomen.

Situatie in Rotterdam informatietoegankelijkheid

In figuur 5.15 is de tevredenheid van de respondenten weergegeven over de toegankelijkheid van informatie over sportieve activiteiten in Rotterdam. Zowel de toegankelijkheid van de informatie over welke sportieve activiteiten mensen met een beperking kunnen doen (33%) als de toegankelijkheid van de informatie over hoe ze hulp kunnen krijgen bij het betalen van contributie of lidmaatschap van sportieve activiteiten (32%) wordt relatief vaak als 'onvoldoende' beoordeeld, ook vergeleken met de tevredenheid over de aspecten van de andere drie vormen van toegankelijkheid zoals eerder behandeld in dit hoofdstuk.

Figuur 5.15 Tevredenheid over de informatietoegankelijkheid van sportieve activiteiten in Rotterdam, naar type sporter (in procenten)

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

De leeftijdsgroep 18- tot 50-jarigen beoordeelt beide aspecten van informatietoegankelijkheid het vaakst als ‘onvoldoende’ (40%; 46%), gevolgd door de groep 50- tot 64-jarigen (35%; 36%). Mensen die in het dagelijks leven een hulpmiddel gebruiken zijn vaker ontevreden dan mensen die geen hulpmiddel gebruiken. Respondenten met een lichamelijke beperking of chronische aandoening en respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking beoordelen de informatietoegankelijkheid in vergelijkbare mate (niet in figuur).

5.6 Wensen en behoeften

Tot slot zijn in de vragenlijst vragen gesteld over de wensen en behoeften van respondenten ten aanzien van het beoefenen van sportieve activiteiten. Deels kunnen deze worden afgeleid van de sportieve activiteiten die zij nu al beoefenen, zoals in paragraaf 5.3 beschreven. De huidige activiteiten zeggen iets over de voorkeuren van respondenten, mits de beoefende activiteiten niet als ‘tweede keus’ worden beschouwd. Ter controle hebben we de vraag gesteld in hoeverre zij iets zouden willen veranderen aan hun huidige sportieve activiteiten. Vervolgens is gevraagd naar de ideale manier om sportieve activiteiten te beoefenen, ook als de respondenten op het moment van invullen van de vragenlijst weinig of geen activiteiten ondernamen. In deze paragraaf gaat het om de wensen, behoeften en voorkeuren van mensen met een beperking voor sport en bewegen in het algemeen en voor de situatie in Rotterdam.

Wens om sportieve activiteiten te veranderen

In tabel 5.4 is te zien wat de respondenten het liefst zouden willen doen als alle knelpunten die ze nu ervaren om sportieve activiteiten te doen, niet meer aanwezig zijn. Bijna de helft van de respondenten (44%) vindt hoe ze momenteel sportieve activiteiten (wel of niet) ondernemen goed en wil niks veranderen. Ruim de helft (58%) van de niet-sporters en -bewegers wil graag beginnen met een sportieve

activiteit. Van de sporters denkt maar een heel klein deel erover om te stoppen met sportieve activiteiten (3%), terwijl de bewegers helemaal niet overwegen om te stoppen. Naar type beperking zijn geen opmerkelijke verschillen te zien in de wens om deelname aan sportieve activiteiten te veranderen.

Tabel 5.4 Reactie op de vraag ‘Wat zou u het liefst willen doen als alle knelpunten die u nu ervaart om sportieve activiteiten te doen, weg zijn?’, naar leeftijdscategorie en type sporter, meer antwoorden mogelijk (in procenten)

	Ik zou graag willen beginnen met een sportieve activiteit*	Ik zou graag vaker een sportieve activiteit willen doen	Ik zou graag een andere sportieve activiteit (erbij) willen doen	Ik denk erover om te stoppen	Ik wil niks veranderen
Totaal (n=651)	40	17	12	2	44
<i>Leeftijd</i>					
Jonger dan 18 jaar (n=82)	32	16	16	1	52
18 t/m 49 jaar (n=105)	40	19	13	1	40
50 t/m 64 jaar (n=134)	46	18	12	2	39
65 jaar en ouder (n=106)	38	14	8	2	51
<i>Type sporter</i>					
Sporters en bewegers (n=430)	30	20	14	2	48
Sporters (n=295)	25	22	16	3	49
Bewegers (n=134)	43	16	10	-	46
Niet-sporters en -bewegers (n=221)	58	11	8	1	37

*Alle respondenten, zowel sporters en bewegers als niet-sporters en -bewegers, konden een keuze maken uit alle 5 antwoordcategorieën. Daarom zien we ook antwoorden bij de categorie ‘ik zou graag willen beginnen...’ bij mensen die al sportieve activiteiten beoefenen.

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Volwassenen en ouderen (18 jaar en ouder) die erover nadenken om te stoppen met sporten, geven dit voornamelijk aan omdat ze persoonlijke knelpunten ervaren, zoals pijn, te weinig energie, verslechterde mobiliteit of problemen met de ademhaling. Maar ook financiën/betaalbaarheid en de kwaliteit van accommodaties worden genoemd als reden om te stoppen.

De sportieve activiteiten die respondenten zouden willen doen, zijn zeer divers, zowel voor kinderen als voor volwassenen en ouderen. Zwemmen wordt het vaakst genoemd als activiteit die de respondenten willen doen als alle knelpunten die ze ervaren, weg zijn. In bijlage 8 is een volledig overzicht opgenomen van de activiteiten waar de respondenten mee zouden willen beginnen, vaker of erbij willen doen.

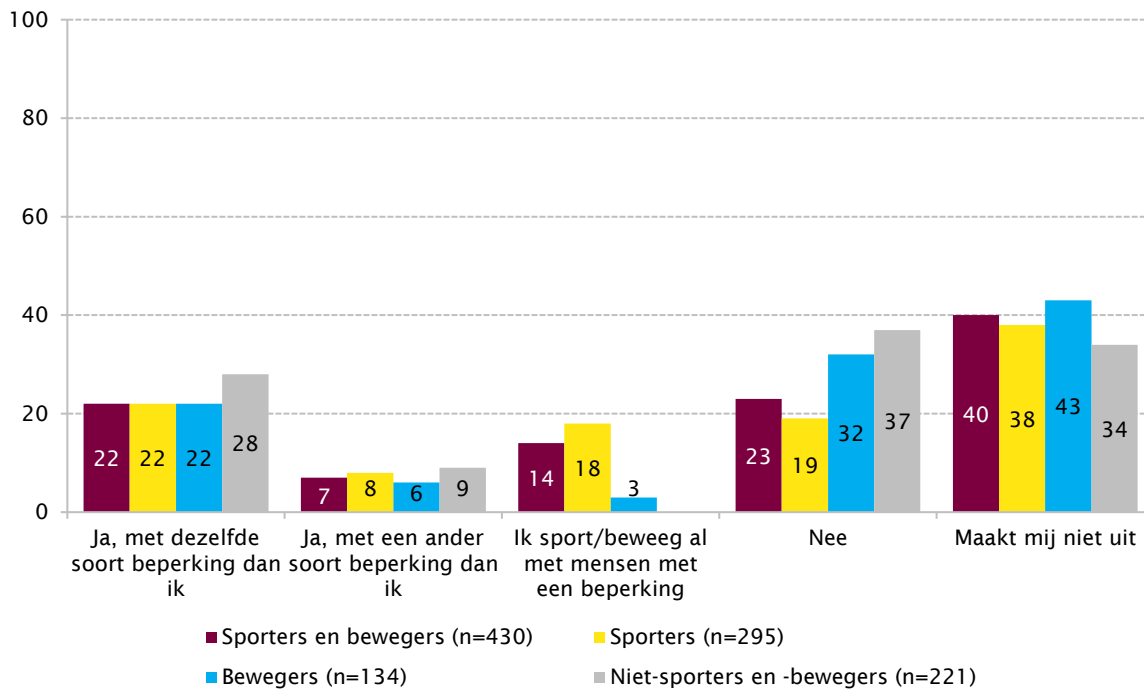
Voorkeur samenstelling groep

Bijna vier op de tien respondenten (sporters en bewegers en niet-sporters en bewegers) maakt het niet uit of ze sportieve activiteiten doen met mensen met of zonder beperking (38%, niet in figuur). Een kwart zou graag willen sporten met mensen met dezelfde soort beperking (24%) en een kleiner deel geeft aan te

willen sporten met mensen met een ander soort beperking (8%). Ruim een kwart geeft juist aan geen sportieve activiteiten te willen doen met mensen met een beperking (28%).

Van de sporters en bewegers geeft een kleiner deel aan te willen sporten met mensen met dezelfde beperking dan van de niet-sporters en -bewegers (22% tegenover 28%). 14 procent sport en/of beweegt al met mensen met een beperking. Kijken we specifiek naar de bewegers, dan is dit percentage een stuk lager (3%) (figuur 5.16).

Figuur 5.16 Voorkeur om te sporten met andere mensen met een beperking, naar type sporter, meerdere antwoorden mogelijk (in procenten)

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021

Relatief veel jongeren tot 18 jaar geven aan te willen sporten met mensen met dezelfde (34%) of een ander soort beperking (13%) of dat ze momenteel al sporten of bewegen met mensen met een beperking (13%) (niet in figuur). Respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking geven iets vaker aan te willen sporten met mensen met dezelfde soort beperking dan mensen met een lichamelijke beperking (27% tegenover 23%). Verder valt op dat, binnen de groep respondenten met een lichamelijke beperking, mensen met een motorische beperking relatief vaker voorkeur lijken te hebben voor het sporten met mensen met dezelfde (27%) of een andere (11%) beperking. Respondenten met een chronische ziekte of aandoening geven juist relatief vaak aan niet te willen sporten met mensen met een beperking (32%).

Voorkeur wijze van sporten

In figuur 5.17 wordt weergegeven op welke manier sporters en bewegers en niet-sporters en -bewegers het liefst willen sporten. Alle respondenten, ongeacht het type sporter, geven aan dat ‘alleen of met vrienden/familie’ de vorm is waarop zij het liefst sportieve activiteiten (zouden) doen. Met name onder de bewegers is dit de ideale manier van sporten (40%).

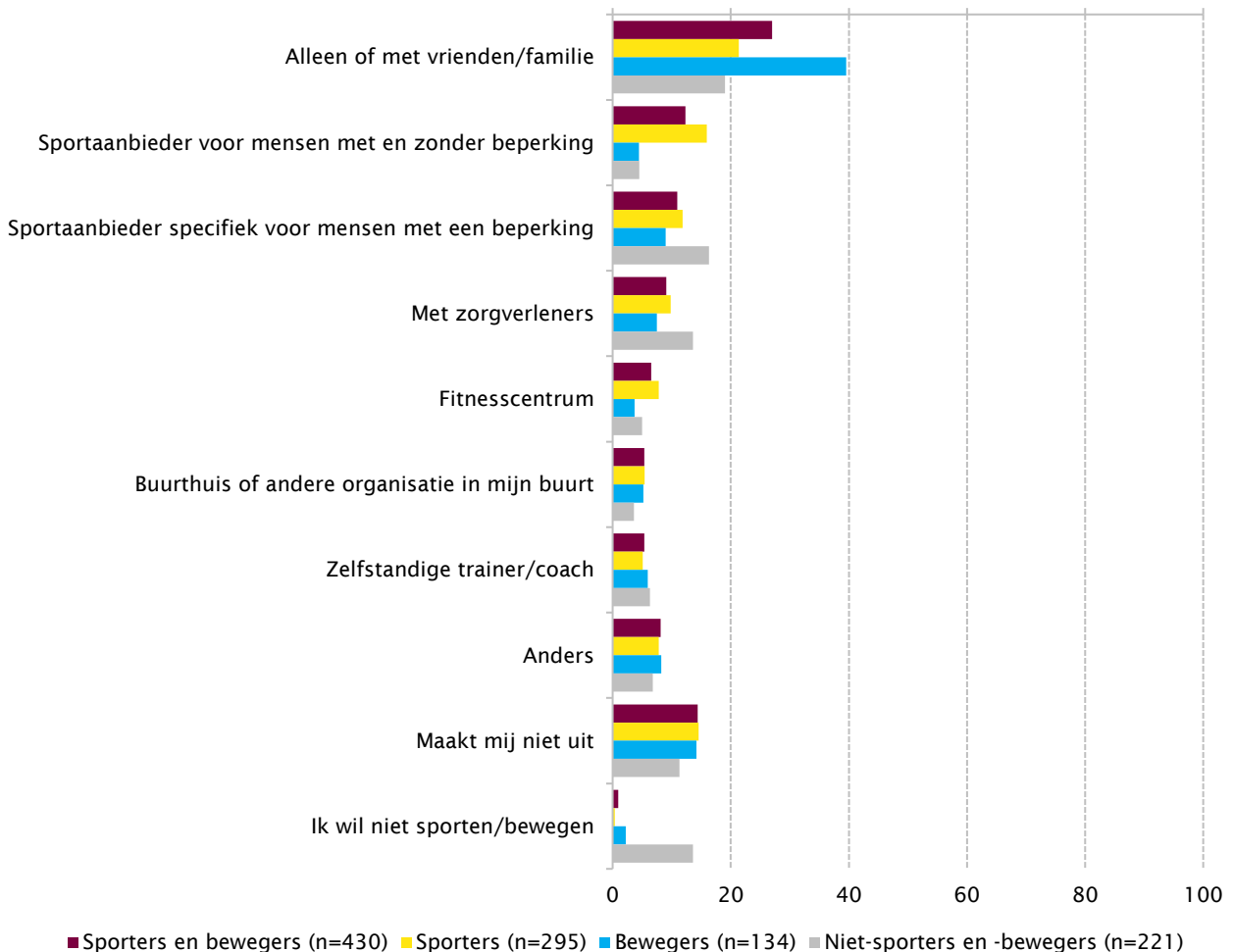
Ten opzichte van sporters en bewegers geven niet-sporters en -bewegers relatief vaak aan dat ze met zorgverleners (14%) of bij een sportaanbieder specifiek voor mensen met een beperking (16%) zouden

willen sporten. Sporters geven relatief vaak aan het liefst sportieve activiteiten te doen bij een sportaanbieder voor mensen met en zonder beperking (16%) (figuur 5.17).

De leeftijdsgroep tot 18 jaar geeft het vaakst aan het liefst te willen sporten of bewegen bij een sportaanbieder voor mensen met en zonder beperking (26%), terwijl volwassenen en ouderen van zowel 18 tot 50 jaar als van 50 tot 65 jaar het liefst alleen of samen met vrienden of familie willen sporten of bewegen (28% en 27%) (niet in figuur). Dit komt overeen met de manier waarop de sporters en bewegers momenteel al sporten en/of bewegen (zie paragraaf 5.3, figuur 5.2).

Anders dan bij de verschillen naar leeftijdsgroepen, zien we dat de manier waarop sporters, bewegers en niet-sporters en -bewegers het liefst sportieve activiteiten willen doen minder sterk lijkt te verschillen naar type beperking. Wat wel opvalt, is dat mensen met een lichamelijke beperking relatief vaak de voorkeur geven aan het sporten met zorgverleners (13%), terwijl de groep met een psychische- of gedragsaandoening en/of matige tot ernstige verstandelijke beperking juist vaker de voorkeur geeft aan sporten bij een sportaanbieder voor mensen met én zonder beperking (14%) (niet in figuur).

Figuur 5.17 Manier waarop respondenten het liefst sportieve activiteiten doen, naar type sporter (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Voorkeur type accommodatie

Alle respondenten zijn gevraagd om aan te geven welke situatie hun het best lijkt als het gaat om de sport- en beweegmogelijkheden voor mensen met een beperking, waarbij ze konden kiezen uit drie opties. In figuur 5.18 is te zien dat bijna een derde een situatie verkiest waarin mensen met een beperking gebruik kunnen maken van alle bestaande sportieve activiteiten en accommodaties in Rotterdam. Daartegenover staat dat 18 procent een situatie verkiest waarin een nieuwe sport- en beweegaccommodatie in Rotterdam wordt gebouwd speciaal voor mensen met een beperking. De helft van de respondenten heeft geen duidelijke voorkeur.

Sporters en bewegers geven vaker de voorkeur aan een situatie waarin mensen met een beperking gebruik kunnen maken van alle bestaande sportieve activiteiten en accommodaties in Rotterdam dan bewegers en niet-sporters en -bewegers. Ditzelfde geldt voor jongeren en volwassenen ten opzichte van ouderen. Ouderen vanaf 65 jaar geven het vaakst aan dat ze geen voorkeur hebben (63%) (niet in figuur). Vijftien van de zeventien respondenten die op (inter)nationaal niveau sporten, verkiezen de situatie waarin mensen met een beperking gebruik kunnen maken van alle bestaande sportieve activiteiten en accommodaties in Rotterdam. Ook leden van een sportvereniging geven de voorkeur aan deze optie. Respondenten met een motorische beperking en respondenten die een hulpmiddel nodig hebben in het dagelijks leven geven relatief vaak de voorkeur aan een situatie waarin mensen met een beperking gebruik kunnen maken van alle bestaande sportieve activiteiten en accommodaties in Rotterdam (38% en 37%, niet in figuur). Van de mensen met een chronische ziekte of aandoening heeft een relatief hoog percentage geen duidelijke voorkeur (53%, niet in figuur).

Figuur 5.18 Voorkeur sport- en beweegmogelijkheden voor mensen met een beperking (in procenten, n =651)

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021.

De respondenten zijn gevraagd naar wat ze als tip zouden geven aan de gemeente om het voor mensen met een beperking makkelijker te maken om sportieve activiteiten te doen in Rotterdam. De meest voorkomende tips zijn in tekstkader 5.1 samengevat.

Tekstkader 5.1 Tips voor de gemeente Rotterdam om het voor mensen met een beperking makkelijker te maken om sportieve activiteiten te doen, volgens mensen met een beperking

- Sporten en bewegen betaalbaar maken voor mensen met een uitkering en mensen die net boven het minimuminkomen verdienen. Dit kan door subsidies, korting, vergoeding via de Wmo, eigen bijdrage, lenen van sportmaterialen of sporthulpmiddelen.
- Coaches/trainers leren om met mensen met een beperking om te gaan. Geldt voor individuele en teamsporten.
- Informatie verstrekken over waar mensen met een (specifiek soort) beperking kunnen sporten. Deze informatie moet voor iedereen toegankelijk zijn: mensen met een verstandelijke beperking, mensen met een visuele beperking, enz. Ook moet deze in meerdere talen beschikbaar zijn en in meerdere vormen. Niet iedereen is digitaal vaardig genoeg om een website te gebruiken. Het liefst zijn er ook loketten waar mensen naartoe kunnen bellen of gaan voor specifieke vragen (een soort spreekuur of informatiepunt). Zorg ook dat professionals (leerkrachten, therapeuten, artsen, diëtisten, enz.) die met mensen met een beperking werken op de hoogte zijn van deze informatie, zodat ze mensen ook door kunnen verwijzen.
- Fiets- en wandelpaden toegankelijk maken, zodat mensen met een beperking zich makkelijker kunnen verplaatsen. Slechte toegankelijkheid van de openbare ruimte beperkt de bewegingsvrijheid.
- Speeltuinen toegankelijker en aantrekkelijker maken.
- Vergeet niet de gebieden buiten het centrum, bijvoorbeeld Hoek van Holland, Pernis en Rozenburg.
- Dat er meer activiteiten komen voor verschillende leeftijdsgroepen en soorten beperkingen en dat de activiteiten ook in de avonden aangeboden worden. Ook dat er gemixte activiteiten (mensen met en zonder beperking) en activiteiten specifiek voor mensen met een beperking komen.
- Sportmogelijkheden door de stad verspreiden, zodat er niet te veel gereisd moet worden. Bied bij woon- of zorginstellingen beweegaanbod aan.
- Mogelijkheden bieden om sportieve activiteiten uit te proberen, bijvoorbeeld tijdens een evenement.
- Zet ervaringsdeskundigen in om trainers op te leiden, toegankelijkheid te toetsen en mee te denken over de oplossingen.
- Sportmaatjes of buddy's om mensen helpen de eerste stap te zetten.
- Vervoer dat mensen op tijd ophaalt.
- Maak sporten en bewegen normaler met een campagne om mensen bewust te maken dat mensen met een beperking er misschien anders uitzien of zich anders gedragen, maar verder niet anders zijn.

5.7 Samenvatting

In dit hoofdstuk zijn de resultaten gepresenteerd uit het vragenlijstonderzoek. In deze paragraaf worden kort de belangrijkste en opvallendste resultaten samengevat.

Kenmerken respondenten

- Ruim drie vierde (76%) van de respondenten heeft één of meer lichamelijke beperkingen (motorisch, visueel, auditief en/of chronische ziekte of aandoening). Het hebben van een chronische ziekte of aandoening en/of een motorische beperking komt vaker voor onder de oudere leeftijdsgroepen. Ruim één vijfde (21%) van de respondenten heeft psychische/psychiatrische klachten en/of angsten. Deze komen het meest voor onder volwassenen van 18 tot 49 jaar (36%). 14 procent van de respondenten valt in de categorie 'moeilijk lerend/spraak- en/of taalmoeilijkheden/zwakbegaafd/licht verstandelijke beperking'. Kinderen van 0-17 jaar hebben hier het meest mee te maken (32%).
- Het merendeel van de respondenten (76%) met een beperking heeft deze later in het leven gekregen.
- Ruim een derde (36%) van de respondenten heeft een hulpmiddel nodig in het dagelijks leven vanwege de beperking die ze hebben.

- Bijna de helft van de respondenten is laagopgeleid (46%) en 16 procent van de respondenten ontvangt financiële ondersteuning.

Sportieve activiteiten

- Twee derde (66%) van de respondenten onderneemt één of meerdere sportieve activiteiten. Eén op de vijf (21%) van het totaal aantal respondenten sport enkel in de vorm van wandelen en/of fietsen (bewegers). Bijna de helft van alle respondenten (45%) beoefent naast of in plaats van wandelen/fietsen een sport. Respondenten met een motorische en/of visuele beperking beoefenen vaker een sport (47%) dan respondenten met een chronische ziekte of aandoening (40%).
- Wandelen (46%), fitness (35%), fietsen (30%) en zwemmen (15%) zijn de meest voorkomende sportieve activiteiten door de sporters en bewegers, waar de groep tot 18 jaar relatief vaak team- en veldsporten doet, zoals voetbal (22%) en hockey (11%). Respondenten met een lichamelijke beperking (motorisch, visueel, auditief en/of chronische ziekte of aandoening) doen relatief meer aan wandelen (50%) en fitness (41%).
- De sporters en bewegers in dit onderzoek ondernemen frequent sportieve activiteiten, namelijk dagelijks (35%) of minstens één keer per week (60%). Kijken we alleen naar de bewegers dan is het percentage dat dagelijks wandelt en/of fietst aanzienlijk hoger (53%). Respondenten met een motorische beperking beoefenen sportieve activiteiten het meest frequent; 40 procent van deze groep sport en/of beweegt elke dag.
- De sporters en bewegers ondernemen de sportieve activiteit(en) voornamelijk alleen (54%), samen met vrienden, familie, gezin of collega's (33%). 18 procent sport en/of beweegt als lid van een sportvereniging, waarvan 29 procent bij een sportvereniging specifiek voor mensen met een beperking. De groep met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking sport relatief vaak als lid van een sportvereniging (27%).
- 43 procent van alle sporters en bewegers doet sportieve activiteiten samen met mensen zonder een beperking, en 23 procent sport enkel met mensen mét een beperking.
- De openbare ruimte is de plek waar de sportieve activiteit(en) voornamelijk worden ondernomen (51%), gevolgd door in het eigen huis of de tuin (26%). Kinderen tot 18 jaar maken relatief vaak gebruik van een formele sportaccommodatie (37%).

Stimulansen voor deelname aan sportieve activiteiten

- De voornaamste redenen om sportieve activiteiten te doen volgens de sporters en bewegers zijn voor de gezondheid (67%), voor het plezier (57%) en om fit en in conditie te blijven (54%).
- Sporters en bewegers tot 18 jaar geven vaak aan dit voor het plezier te doen (90%), waar volwassenen (68%) en ouderen (75%) relatief vaak aangeven dit voor de gezondheid te doen.
- Niet-sporters en bewegers geven aan dat gezondheid (52%) en ontspanning (44%) de belangrijkste redenen zijn om aan sportieve activiteiten te gaan beginnen. Deze groep geeft ook relatief vaak aan dat het gevoel om erbij te horen een reden kan zijn om te gaan beginnen met sporten.
- Alle respondenten, zowel niet-sporters en -bewegers als sporters en bewegers, geven voornamelijk aan dat betaalbaar aanbod van sportieve activiteiten en het verkrijgen van meer informatie over waar ze kunnen sporten zou helpen om sportieve activiteiten (vaker) te doen.
- Niet-sporters en -bewegers geven relatief vaak aan behoefte te hebben aan advies (van een specialist) over welke sportieve activiteiten ze kunnen doen met hun beperking.
- Respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking hebben vaker behoefte aan informatie over waar ze sportieve activiteiten kunnen doen (37%), aan (deskundige) hulp bij het zoeken van een geschikte sportieve activiteit (27%) en aan iemand die de eerste keer met ze mee gaat naar een sportieve activiteit (22%) ten opzichte van mensen met een lichamelijke beperking.

Algemene belemmeringen bij het (gaan) sporten en bewegen en ervaringen in Rotterdam

- De knelpunten die de meeste respondenten vaak ervaren om sportieve activiteiten te ondernemen zijn: 'vermoeidheid/gebrek aan energie' (49%), 'weinig financiële middelen/geld' (46%) en 'een ongeschikte ruimte thuis' (39%).
- Respondenten met een psychische- en/of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking zijn vaker belemmerd omdat zij er tegen op zien om iets nieuws te proberen (32%), vanwege angst voor reacties van anderen (28%) en het niet begrijpen van de spelregels (20%). De groep met een motorische beperking ervaart vaker angst voor blessures (35%) en (te) prestatiegericht aanbod (28%).
- Als het gaat om de beoordeling van de toegankelijkheid van sport in Rotterdam dan wordt 'het onderhoud van de stoepen, wandel- en fietspaden' het vaakst als onvoldoende beoordeeld (34%), gevolgd door 'informatie over de sportieve activiteiten' (33%), 'informatie over hulp bij het betalen van contributie of lidmaatschap' (32%), 'mogelijkheden om onderweg uit te kunnen rusten' (31%) en 'de betaalbaarheid van sportieve activiteiten' (29%).
- Respondenten met een motorische beperking zijn het minst tevreden over de aanpassingen en het onderhoud van wandel- en fietspaden en de bewegwijzering van wandel- en fietsroutes: ruim een kwart is ontevreden over de aanpassingen, één op de vijf vindt de bewegwijzering onvoldoende en 46 procent is ontevreden met het onderhoud.
- 'De mogelijkheden om in natuurgebieden te kunnen wandelen en fietsen' (21%) en de 'bewegwijzering van wandel- en fietsroutes' worden het vaakst als 'goed' beoordeeld door de respondenten.

Wensen en behoeften

- Ruim de helft (58%) van de niet-sporters en -beweegsters wil graag beginnen met een sportieve activiteit. Zwemmen en fitness zijn de belangrijkste activiteiten die respondenten zouden willen gaan doen, erbij of vaker zouden willen doen.
- 38 procent van alle respondenten maakt het niet uit of ze sportieve activiteiten doen met mensen met of zonder beperking. Respondenten met een motorische beperking geven relatief vaker de voorkeur aan sporten met mensen met dezelfde (27%) of een andere (11%) beperking. De groep met een chronische ziekte of aandoening verkiest juist vaker sporten met mensen zonder een beperking (32%).
- De leeftijdsgroep tot 18 jaar geeft het vaakst aan het liefst te willen sporten of bewegen bij een sportaanbieder voor mensen met en zonder beperking (26%), terwijl volwassenen en ouderen (tot 65 jaar) het liefst alleen of samen met vrienden of familie willen sporten of bewegen.
- Het grootste deel van de respondenten met een duidelijke voorkeur, verkiest een situatie waarin mensen met een beperking gebruik kunnen maken van alle bestaande sportieve activiteiten en accommodaties in Rotterdam boven het bouwen van een nieuwe sport- en beweegaccommodatie speciaal voor mensen met een beperking (32% tegenover 18%). Dit aandeel is het hoogst onder de groep respondenten met een motorische beperking (38%) en de groep die een hulpmiddel nodig heeft in het dagelijks leven (37%).

6. Doelgroep en stakeholders aan het woord over ervaringen

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we op basis van kwalitatief onderzoek dieper in op de aspecten die bij onderzoeksvraag 3 (deels) en onderzoeksvraag 4 centraal staan: stimulansen en belemmeringen ten aanzien van sport- en beweegmogelijkheden voor mensen met een beperking in de gemeente Rotterdam en de ervaringen met de toegankelijkheid van de sportmogelijkheden en -accommodaties in de gemeente.

Via focusgroepen en interviews is in beeld gebracht welke bevorderende en belemmerende factoren worden ervaren:

- 1) om te (gaan) sporten, door zowel sporters als niet-sporters met een beperking; en
- 2) door beheerders van accommodaties, sportaanbieders, partners van de gemeente en andere betrokkenen om sporten en bewegen voor mensen met een beperking in Rotterdam te faciliteren.

In de gesprekken is specifiek doorgevraagd naar de positieve en negatieve ervaringen met de toegankelijkheid van (gemeentelijke) sportaccommodaties in Rotterdam.

In dit hoofdstuk bedoelen we met partners van de gemeente de volgende partijen: Sportbedrijf Rotterdam, Rotterdam Sportsupport, Rotterdam Topsport, 010Toegankelijk, de Brede Raad en Stichting MEE Rotterdam-Rijnmond.

In totaal hebben zeven focusgroepen en negentien interviews plaatsgevonden. In samenspraak met de begeleidingscommissie van het onderzoek is afgestemd op welke wijze de focusgroepen werden samengesteld. De focusgroepen hebben plaatsgevonden met kinderen en adolescenten met een beperking, volwassenen en ouderen met een beperking, sportaanbieders, beheerders van sportaccommodaties en partners van de gemeente. Voor een uitgebreid overzicht van de deelnemers verwijzen wij naar tabel B1.3 en B1.4 in bijlage 1.

Tijdens de focusgroepen is een aantal vragen voorgelegd aan de respondenten. In een groepsgesprek reageert niet elke deelnemer op elke vraag afzonderlijk, maar vindt een gesprek plaats. De respondenten reageren vaak vanuit hun eigen achtergrond en ervaring en zijn terughoudender om zich uit te spreken over onderwerpen waar ze minder kennis van of ervaring mee hebben. Hierdoor kunnen we niet altijd aangeven wat de mening van iedere respondent over een bepaald onderwerp is. We presenteren de antwoorden die wij hebben opgehaald. Om de anonimiteit van respondenten te waarborgen delen we niet de organisatie waar de respondent werkzaam is.

Interviews zijn afgenomen met de oprichter en beheerder van het Friendship Sports Centre in Amsterdam, de directeuren van Rotterdam Topsport, Sportbedrijf Rotterdam en Rotterdam Sportsupport. Tot slot zijn interviews afgenomen met mensen met een beperking die niet aan een focusgroep konden deelnemen, met ouders van kinderen met een beperking en met een topsporter met een beperking. Zie bijlage 1 voor een verantwoording van de methoden.

Allereerst beschrijven we de resultaten die zijn opgehaald via de gesprekken met stakeholders (paragraaf 6.2). Met stakeholders bedoelen we de sportaanbieders, de beheerders van de sportaccommodaties, de partners van de gemeente en de directeuren van de sportorganisaties. Vervolgens komen de ervaringen van mensen met een beperking aan de orde (paragraaf 6.3). In deze twee paragrafen bespreken we in brede zin de wensen, behoeften en ervaringen van de verschillende respondenten met het sporten en bewegen in Rotterdam. Hierin komen aspecten naar voren die te maken hebben met persoonlijke factoren en aspecten die te maken hebben met de verschillende vormen van toegankelijkheid (omgevingsfactoren). In paragraaf 6.4 gaan we specifiek in op ervaringen die te maken hebben met de toegankelijkheid van sportaccommodaties, omdat hier de focus van het onderzoek op ligt. Hierin worden

ook de resultaten over ervaringen met toegankelijkheid van accommodaties uit de vragenlijst meegenomen. We sluiten af met een beknopte samenvatting (paragraaf 6.5).

6.2 Stakeholders

In deze paragraaf beschrijven we de resultaten uit de focusgroepen en interviews met de stakeholders. Met stakeholders bedoelen we beheerders van sportaccommodaties, sportaanbieders, partners van de gemeente en de directeuren van Sportbedrijf Rotterdam, Rotterdam Sportsupport en Rotterdam Topsport. De sportaanbieders die wij hebben gesproken zijn sportverenigingen en sportstichtingen. De partners van de gemeente die wij hebben gesproken zijn: Sportbedrijf Rotterdam, Rotterdam Sportsupport, Rotterdam Topsport, 010Toegankelijk, de Brede Raad en Stichting MEE Rotterdam-Rijnmond.

Verschillende thema's kwamen tijdens het analyseren van de gesprekken naar voren omtrent de ervaringen met de toegankelijkheid van sportaccommodaties en de bevorderende en belemmerende factoren om te (gaan) sporten. In het vervolg van deze paragraaf worden de resultaten per thema uiteengezet en worden verschillen en overeenkomsten tussen de groepen uitgelicht.

Beeld doelgroep

De doelgroep waar de aanbieders, beheerders, partners en directeuren aan denken als ze aan mensen met een beperking of chronische aandoening denken is divers. Het merendeel van de groepen die in dit onderzoek zijn onderscheiden (zie paragraaf 1.2), zijn genoemd tijdens de gesprekken, zoals mensen met een (lichte) verstandelijke beperking, lichamelijke beperking, autisme, visuele beperking, auditieve beperking en psychische aandoening.

De partners en aanbieders geven aan dat ze de doelgroep eigenlijk nog veel breder zien dan de groepen waar in dit onderzoek op wordt gefocust. De eerder onderscheiden groepen worden door de stakeholders gezien als de grote kern, waaromheen een grijs gebied zit met groepen die soms wel en soms niet worden meegenomen bij deze doelgroep. Groepen die vaak in dit grijze gebied vallen zijn bijvoorbeeld mensen met obesitas of mensen met ADHD, maar ook mensen die beperkingen ervaren door de wijk of context waarin ze opgroeien, bijvoorbeeld mensen met een lage sociaaleconomische status.

Dit geeft aan dat de stakeholders een brede doelgroep voor ogen hebben als het gaat om mensen met een beperking of chronische aandoening. Toch valt op dat in eerste instantie vaak aan mensen met een fysieke (lichamelijke) beperking wordt gedacht. Het beeld van de doelgroep blijkt afhankelijk te zijn van de insteek van de stakeholders en de mensen die zij bedienen. Een van de partners heeft de indruk dat vanuit de beleidskant ook voornamelijk wordt gefocust op personen met een lichamelijke beperking als het om deze doelgroep gaat:

'Vaak hebben beleidsmedewerkers nog steeds een persoon die lichamelijk gehandicapt is voor ogen [...] Maar dat is eigenlijk maar zo'n klein percentage van de groep. En ook bijvoorbeeld mensen met autisme of een lichte verstandelijke beperking. Die laatste groep is in Rotterdam natuurlijk in verhouding best wel groot. Ook die hebben aanpassingen of extra begeleiding nodig. [...]. Dus het begrip beperking is eigenlijk heel breed. Wij krijgen ook heel veel vragen over de niet-zichtbare beperkingen zeg maar'. - partner 1

Een van de partners geeft aan dat het beeld van mensen zonder beperking over mensen met een beperking in Nederland slecht is. Mensen met een beperking worden vaak anders aangekeken en als zielig gezien door mensen zonder beperking. Ook worden mensen met een beperking niet altijd als volwaardige mensen gezien en niet volledig geaccepteerd door mensen zonder beperking. Volgens de partner moet dit anders:

‘Hoe kijken mensen tegen mensen met een beperking aan? Nou dat is nog altijd van ‘oh ze zijn zielig en ze kunnen niks’. En zo lang dat mensen op die manier naar de mensen met een beperking kijken, zal er niks veranderen. [...] Er wordt over je heen gekeken. Er wordt niet met je gepraat, er wordt over je gepraat. En zo lang de mensheid niet de mensen met een beperking als een volledig en volwaardig mens zien, heeft inclusief sporten totaal geen enkele zin. [...] Alleen het gaat ook om participeren binnen een vereniging. En binnen een vereniging worden mensen vaak nog gezien als: ze hebben hulp nodig, wat kunnen we voor ze doen en hoe moeten we ze helpen. Het kost extra geld en ach wat zijn ze zielig. Nou wegwezen met die rotzooi. Volwaardig mee laten doen: dan kunnen mensen ook geaccepteerd worden.’ - partner 2

Een verandering in de bejegening van mensen met een beperking wordt ondersteund door andere partners.

Sport- en beweegaanbod

Sterke en zwakke punten

Het algemene beeld van de stakeholders over het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking is vaak beperkt tot de kennis over de eigen organisatie. De sportaanbieders geven bijvoorbeeld aan dat ze met name zicht hebben op het eigen aanbod, maar dat hun kennis over de rest van het aanbod in Rotterdam beperkt is. De sportaanbieders zijn positief over de samenwerking met SportMEE, omdat hierdoor de doelgroep ook beter op de hoogte is van de mogelijkheden bij de sportvereniging. Maar niet iedere aanbieder kent SportMEE of werkt met deze organisatie samen:

‘Het beperkt zich echt tot onze vereniging. Je meldt je aan via een kennis of via de website of op een andere manier, maar ik heb totaal geen beeld van de overige aanbieders of wat ze aan kunnen bieden. Soms heb je wel eens een keer contact en dat houd je dan bij van: “hé misschien kunnen we wel wat voor elkaar betekenen”. Maar wat ik net hoor over stichting MEE. Ik ken stichting MEE wel, maar eigenlijk totaal geen contact mee.’ - aanbieder 1

De sportaanbieders geven ook aan dat ze, als ze tevreden zijn over hoe het bij de eigen vereniging gaat, ook niet verder zoeken naar wat nog meer mogelijk is in Rotterdam. Daardoor zijn ze meestal niet op de hoogte van het andere sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking of chronische aandoening. Aangegeven werd dat een paar jaar geleden een ‘sport-op-maat-dag’ werd georganiseerd, waarbij sportaanbieders op een locatie bij elkaar kwamen met standjes. Verschillende sporten werden vertegenwoordigd. Op die manier waren sportaanbieders ook beter op de hoogte van het andere aanbod in de gemeente. Dit vergrootte ook de naamsbekendheid van en de kennis over de sportaanbieders onder de inwoners van de gemeente.

Waar de sportaanbieders aangeven niet goed op de hoogte te zijn van het totale sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking of chronische aandoening, laten de partners van de gemeente weten dat er een goed netwerk is tussen de verschillende partners en dat de partners veel samenwerken. De partners en de directeurs geven aan dat door de samenwerking van verschillende partners (zoals SportMEE, het Sportbedrijf en Sportsupport) vooral de vraag en het aanbod bij elkaar worden gebracht. Zij hebben het idee dat het sporten voor mensen met een beperking in Rotterdam goed op de kaart staat en dat hier in Rotterdam veel aandacht aan wordt gegeven.

De afgelopen tien jaar is het aanbod aanzienlijk uitgebreid, met zowel aanbod voor specifieke groepen als het inclusieve aanbod (aanbod voor mensen met en zonder beperking). Doordat aanbod voor mensen met een beperking in de sportnota staat, is een doel waar samen naar toegewerkt kan worden om stap voor

stap met elkaar winst te behalen binnen dit thema. Ook wordt niet alleen in de breedtesport, maar ook bij (grotere) sportevenementen aandacht besteed aan sport voor mensen met een beperking.

De sportaanbieders noemen de meerkostensubsidie (zie paragraaf 2.3 als een sterk punt binnen het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Rotterdam. Sportaanbieders kunnen aanspraak maken op de meerkostenregeling via een subsidieaanvraag. De gemeente beoordeelt de subsidieaanvragen en kent subsidies toe, waarbij zij samenwerkt met SportMEE, Sportsupport en het Sportbedrijf. Deze organisaties kunnen advies geven over de binnengekomen aanvragen.

De sportaanbieders kunnen de subsidie gebruiken voor meerkosten die ze maken om sport voor mensen met een beperking aan te bieden, bijvoorbeeld voor materialen die duurder zijn, extra (deskundige) begeleiding die nodig is of de huur van een zaal of zwembad voor kleinere groepen. De aanbieders geven aan dat de begeleiders van mensen met een beperking een hogere vergoeding ontvangen omdat er meer verwacht wordt. De sportaanbieders geven aan dat door de meerkostensubsidie de mogelijkheden groter zijn, ook om de kosten te dekken die de sporters zelf niet kunnen betalen (bijvoorbeeld extra reiskosten of deskundige begeleiding).

In principe ontvangt een sport- en beweegaanbieder 2.500 euro per sport- en beweegtak voor mensen met een beperking. Een sport- en beweegaanbieder met meerdere sport- of beweegtakken kan voor elke tak van sport of beweegactiviteit maximaal 2.500 euro ontvangen voor de meerkosten. Volgens de sportaanbieders valt dit in de praktijk tegen en wordt de subsidie niet hoger met de groei van het aanbod. Vaak worden meerdere activiteiten als één activiteit beschouwd, omdat ze binnen hetzelfde tak van sport vallen, en ontvangen de aanbieders dus maar één keer het bedrag. Als een zwemaanbieder bijvoorbeeld meerdere zwemlessen voor mensen met een beperking verzorgt, wordt dit als één activiteit gezien. Als meer mensen met een beperking bij een aanbieder aansluiten, zijn bijvoorbeeld meer materialen en trainers nodig, maar dit kan niet in zijn geheel door de subsidie worden gedekt, omdat de subsidie niet omhoog gaat (zie hoofdstuk 2).

Ondanks dat de partners en de directeuren positief zijn over de slagen die de afgelopen jaren zijn gemaakt, zien ze ook ruimte voor verbeteringen. Zo zien ze in de samenwerkingen nog verbetermogelijkheden, maar ook in het opstellen van doelen. In de sportnota zijn bijvoorbeeld doelen opgesteld voor sport voor mensen met een beperking, maar sommige partners geven aan dat deze doelen niet heel concreet zijn. De partners en directeuren raden aan om naar concretere doelen toe te werken

Ook geeft een directeur aan dat de sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking te laag is en dat gekeken moet worden naar effectiviteit van beleid voor sportstimulering onder deze doelgroep. Daarnaast geven sommige partners aan dat ook bij het realiseren van nieuwe accommodaties niet altijd goed wordt nagedacht over de (fysieke) toegankelijkheid van de accommodaties, en dat experts op dit gebied soms te laat gevraagd worden om mee te kijken, waardoor het te laat is om de nodige aanpassingen aan te brengen. Wat hier volgens een deel van de partners ook aan bijdraagt, is dat in Nederland bijna geen juridisch kader is op het gebied van toegankelijkheid. Zij denken dat een projectontwikkelaar of architect alleen hoeft te voldoen aan het bouwbesluit en de brandveiligheidseisen, maar dat juridisch geen andere toegankelijkheidseisen zijn vastgelegd waar rekening mee moet worden gehouden. In werkelijkheid stelt de beleidsregel 'basiseisen toegankelijkheid' (zie paragraaf 2.1) wel degelijk eisen aan de toegankelijkheid van nieuwe/te renoveren accommodaties.

Meerdere stakeholders herkennen dat de kennis soms ontbreekt over wat precies nodig is voor de doelgroep. Bij het ontwerpen van accommodaties, maar bijvoorbeeld ook bij het organiseren van evenementen. Hier is volgens de partners en twee directeuren winst te behalen: ze zien dat de

projectontwikkelaars, architecten of evenementenorganisatoren fouten maken waar ze zich waarschijnlijk niet van bewust zijn en die daardoor pas te laat ontdekt worden:

‘Gewoon domme fouten die voor andere mensen waarschijnlijk heel, nou ja, logisch zijn, maar organisatoren zijn zich daar wat minder van bewust. Die denken nou we maken een rolstoelplateau met een laag hek ervoor en dan is het toegankelijk. En daar stopt ook vaak wel een beetje de kennis. Want je hebt natuurlijk ook dove mensen, blinde mensen, nou ja die vragen natuurlijk weer hele andere dingen. [...]. Nou ja dus daar is echt nog wel een wereld te winnen denk ik’.- partner 3

Een van de directeuren herkent dit niet helemaal. Volgens deze directeur worden organisaties op het gebied van toegankelijkheid altijd betrokken bij nieuwbouwprojecten en de oplevering daarvan.

Tot slot geven de directeuren aan dat het ook belangrijk is om juist de succesverhalen met elkaar te delen.

Ontbrekend aanbod (voor bepaalde groepen)

De groep mensen met een beperking of chronische aandoening is groot en divers. Zoals eerder aangegeven, focussen de stakeholders (aanbieders, beheerders, partners en directeuren) ondanks de diverse groep toch vaak op mensen met een fysieke beperking en kijken zij ook vaak naar de fysieke toegankelijkheid. In de gesprekken kwam naar voren dat aanbieders en partners voornamelijk het idee hebben dat veel wordt ingezet op sporten en bewegen voor kinderen met een beperking, ook omdat dit vaak vanuit school al wordt georganiseerd. En dat er voornamelijk overdag (in de middag) aanbod is, wat voor volwassenen niet altijd ideaal is om bij aan te sluiten.

Ook geeft een van de partners aan dat er weinig aanbod is voor mensen met een auditieve beperking binnen de reguliere sport, omdat het moeilijk is om te communiceren met deze doelgroep en omdat de doelgroep vaak bij een eigen club (alleen voor mensen met een auditieve beperking) sport. Deze partner ziet daar mogelijkheden voor verbetering, zodat deze groep ook aan kan sluiten bij andere groepen.

Een beheerder vindt dat het aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking of een psychische aandoening klein is. Aanvullend vindt deze partner het aanbod voor mensen in een rolstoel beperkt. Voornamelijk bij de teamsporten is hiervoor vaak te weinig animo, waardoor deze niet kunnen worden opgestart.

Eén directeur en de beheerders vinden dat vooral mensen met een zware beperking niet terecht kunnen bij het huidige sport- en beweegaanbod. Een andere directeur geeft aan dat het goed is om het gesprek aan te gaan met de doelgroep over wat hun wensen zijn en op basis daarvan aanbod te ontwikkelen, *‘zodat we niet als wijsneuzen van bovenaf alles bedenken en beslissen’*. Dit komt ook terug in het gesprek met de beheerders.

Ook geven de directeuren en beheerders aan dat het, om nieuw aanbod te kunnen borgen, belangrijk is dit nieuwe aanbod aan bestaande instituten (lees: dagopvang, gehandicaptenzorg, speciaal onderwijs) en reeds toegankelijke accommodaties (revalidatiecentra, speciaal onderwijscholen) te koppelen:

‘Dan heb je dubbele winst, want het kost geen extra geld om iets apart neer te zetten en je gebruikt dan een bestaande voorziening voor de doelgroep’- directeur van een sportorganisatie

Belemmeringen aanbieden sport en bewegen

In de focusgroepen is aan de stakeholders gevraagd welke belemmeringen zij ervaren bij het aanbieden van sport- en beweegmogelijkheden voor mensen met een beperking of welke belemmeringen er kunnen zijn. De stakeholders konden hun eigen ervaringen delen, maar ook de geluiden die ze hebben opgevangen van andere aanbieders of organisaties.

De ervaren belemmeringen zijn te clusteren in de vier eerder genoemde categorieën van toegankelijkheid: fysieke toegankelijkheid, sociale toegankelijkheid, praktische toegankelijkheid en informatietoegankelijkheid.

Fysieke toegankelijkheid

Een mogelijke belemmering voor de fysieke toegang tot sportvoorzieningen is de toegankelijkheid van kantines en kleedkamers, die zich bijvoorbeeld op de eerste verdieping bevinden. Ook de aanwezigheid van (voldoende) toegankelijke toiletten en het gebrek aan kleedkamers is een vaak geziene belemmering. Daarnaast is er vaak een gebrek aan opslagruimte voor materialen, zoals sportrolstoelen. Deze belemmeringen worden vooral door de beheerders van sportaccommodaties en een van de directeuren van een sportorganisatie benoemd:

‘Ja, want daar loop ik eigenlijk nu tegenaan, dit gebouw is niet gebouwd specifiek op alle doelgroepen of om alle mensen met een beperking te kunnen bedienen qua ruimte. Weet je wel, je ziet met de kleedruimtes, niet alles is perfect neergezet van hey als er iemand met een rolstoel komt en er lopen ook nog 24 kindertjes omheen, ja dan is het een trechtersvorm. Dus er moet gewoon gekeken gaan worden naar hoe ziet onze accommodatie eruit, en ja, hoe kunnen we ze klaar maken voor de toekomst, zodat sporten geen beperking oplevert- beheerder 1

De beheerders geven aan behoefte te hebben aan een ‘checklist’ om de belemmeringen voor de fysieke toegankelijkheid in kaart te brengen en vervolgens aan te pakken, en aan een stempel van toegankelijkheid. Volgens een beheerder is dit in het verleden aangeboden, maar was het proces veel te prijzig, waardoor ze het niet hebben gedaan.

Klachten

De omgang met klachten over fysieke toegankelijkheid wordt als belemmering gezien door sommige aanbieders en partners. Als mensen een klacht indienen over een accommodatie bij een aanbieder of beheerder, gaat er vaak veel tijd overheen voordat ze een reactie ontvangen. Soms komt er zelfs geen reactie. Wanneer ze wel een reactie krijgen, wordt vaak aangegeven dat het geen prioriteit heeft.

Opvallend is dat sommige partners en directeuren aangeven dat ze juist weinig klachten horen vanuit de doelgroep. Aanvullend geven de aanbieders en partners aan dat er veel tijd overheen gaat voordat iets in een accommodatie is aangepast. Verder wordt opgemerkt dat niet alle adviezen op het gebied van toegankelijkheid een-op-een worden overgenomen en uitgevoerd. De partners, aanbieders en een van de directeuren denken dat het zou helpen om beter te kijken naar de behoeftes van de sporters en op basis daarvan reële plannen te maken en uit te voeren.

Praktische toegankelijkheid

Vervoer

Een groot deel van de inwoners met een beperking moet (ver) reizen naar het aanbod. Daardoor is ook het vervoer een belemmering. Hoe kan de doelgroep het sportaanbod bereiken? Ervaringen met het taxivervoer zijn niet altijd positief, doordat dit vervoer niet altijd op tijd arriveert en mensen naderhand ook regelmatig lang moeten wachten om weer opgehaald te worden. Daarnaast wordt aangegeven dat ook de bereikbaarheid met bijvoorbeeld het openbaar vervoer niet altijd ideaal is, doordat de afstand van de

halte tot de accommodatie groot is. Ditzelfde geldt in sommige gevallen ook voor de afstand van de parkeerplaats tot de accommodatie: mogelijkheden ontbreken om voor de deur te parkeren.

Aanbieders hebben geprobeerd om op verschillende locaties (in verschillende wijken) aanbod te creëren, zodat de afstand korter wordt en het vervoersprobleem wellicht kleiner wordt. Maar ze geven aan dat niet altijd in elke wijk even veel animo is om een hele groep te vullen, waardoor het ook niet altijd lukt om spreiding van het aanbod te creëren.

Financiën

Ook financiën worden als een praktische belemmering ervaren door de beheerders en aanbieders. Zoals eerder aangegeven sporten de mensen met een beperking of chronische aandoening vaak in kleinere groepen en meestal met minder mensen in een ruimte. De huur van de accommodatie blijft per uur hetzelfde, met als gevolg een relatief dure activiteit. Op de eerder genoemde subsidie zit een maximumbedrag, dus bij groei van het aanbod voor specifieke groepen, groeit het subsidiebedrag niet per definitie mee. Naast de huur van de accommodatie hebben aanbieders ook te maken met materiaalkosten, onderhoudskosten van het materiaal en reiskosten.

De vraag is dan wie deze extra kosten betaalt, omdat het niet mogelijk is om dit volledig bij de doelgroep neer te leggen. Een deel van de kosten kan eventueel gedekt worden door de contributie, maar vanwege de hoge huurprijzen en de extra kosten is het niet per se mogelijk om de contributie voor de doelgroep te verlagen. In de gesprekken kwam naar voren dat het Volwassenensportfonds hier waarschijnlijk gedeeltelijk een oplossing in kan bieden.

Capaciteit

Wachlijsten en capaciteitsproblemen kunnen ook praktische belemmeringen vormen. Dit is vooral te zien bij zwemaanbieders en beheerders van zwembaden, maar komt ook voor bij binnensportaccommodaties. Volgens de aanbieders en beheerders is de vraag naar zwemlessen onder de doelgroep groot en het aanbod beperkt. Om dit zo veel mogelijk op te lossen wordt samen met SportMEE gekeken welke kinderen met een beperking ook bij het reguliere zwemaanbod terecht kunnen. Vanwege de grote vraag vanuit mensen met en zonder beperking plannen de zwembaden zich volgens de aanbieders en beheerders helemaal vol, waardoor vaak alleen nog op de incurante uren mogelijkheden zijn om extra aanbod te creëren.

Maatwerk

Een andere praktische belemmering is dat het werken met deze doelgroep maatwerk vergt. Volgens de aanbieders spelen binnen iedere tak van sport andere belemmeringen. Bij teamsporten moet bijvoorbeeld een minimumaantal deelnemers aanwezig zijn, iets wat niet speelt bij een individuele sport. Ook gelden voor iedere subgroep binnen de doelgroep andere belemmeringen. Iemand met een motorische beperking ervaart misschien belemmeringen op het gebied van fysieke toegankelijkheid, terwijl iemand met een psychische aandoening misschien meer belemmeringen op het gebied van sociale toegankelijkheid ervaart. Dit maakt het lastig om beleid te creëren dat alle belemmeringen aanpakt. Hierdoor is het volgens de aanbieders essentieel om sporten en bewegen voor mensen met een beperking met maatwerk aan te pakken, door gericht beleid te creëren dat zich op specifieke problemen richt.

Sporthulpmiddelen

Volgens twee partners vormen de onwetendheid en starheid van de Wmo-medewerkers van de gemeente een praktische belemmering voor het aanbieden van sporten en bewegen voor mensen met een beperking. Een partner geeft aan dat er bij de gemeente onduidelijkheid is over hoe ze sporthulpmiddelen kunnen verstrekken en over welke sporthulpmiddelen ze kunnen verstrekken, en dat medewerkers de cliënten naar verschillende loketten verwijzen (Wmo, sport, jeugd of participatie) in plaats van dat ze

samenwerken. Ook geeft een andere partner aan dat de gemeente te star is in haar werk en processen en meer naar individuen moet kijken.

Sociale toegankelijkheid

Aanbod

Via de doelgroep krijgen de aanbieders regelmatig te horen dat het vrij lastig is om (geschikt) sportaanbod te vinden in Rotterdam, voornamelijk voor kinderen. Dit komt omdat het aanbod redelijk beperkt is, vinden zij.

Deskundige begeleiding

Het beperkte aanbod is voor een deel ook het gevolg van een gebrek aan expertise en begeleiders. Er is volgens de aanbieders en beheerders met name gebrek aan voldoende en juiste begeleiding voor mensen met een beperking. Opgeleide trainers voor specifieke doelgroepen zijn nodig om de sportactiviteiten te kunnen aanbieden voor alle doelgroepen. Het ontbreken van voldoende vrijwilligers uit zich ook bij de reguliere groepen binnen de verenigingen. Voor het aangepaste aanbod wordt van de begeleiders en trainers nog meer gevraagd en is vaak meer begeleiding nodig, ook omdat de groepen vaak kleiner zijn en sommige sporters meer een-op-een-aandacht nodig hebben.

Zich welkom voelen

Volgens de partners en directeuren kan het zich niet welkom of op hun gemak voelen een belemmering vormen voor mensen met een beperking om te gaan sporten of bewegen. Ze geven aan dat sommige mensen gevoelens van schaamte of angst kunnen ervaren als ze (voor het eerst) gaan sporten of bewegen. Een directeur denkt dat een buddysysteem deze mensen zou kunnen helpen.

Informatietoegankelijkheid

Onbekendheid met het aanbod en onwetendheid van de eventuele gebruikers over waar ze terecht kunnen spelen ook een rol. Mensen weten niet altijd welk aanbod er is. De beheerders vinden dat er weinig vraag is vanuit de doelgroep. De sportaanbieders geven aan dat ze hier zelf ook mogelijkheden zien om hun eigen aanbod beter bekend te maken. Bijvoorbeeld het promoten van trainingen en langsgaan bij revalidatiecentra en scholen zou vaker moeten gebeuren om echt de doelgroep te bereiken. Dit geeft de doelgroep ook de mogelijkheid om via proeftrainingen te kijken welk aanbod bij ze past. Ook geeft een van de directeuren aan dat de sportvoorzieningen in Rotterdam van buitenaf gezien niet duidelijk 'toegankelijk' zijn. Volgens deze directeur zou het helpen om bij alle gebouwen duidelijk aan te geven of ze wel of niet toegankelijk zijn. In dit opzicht wordt dus de informatievoorziening richting de doelgroep als (mogelijke) belemmering ervaren.

Toegankelijkheid sportvoorzieningen

Algemene associatie toegankelijkheid

In dit onderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen vier vormen van toegankelijkheid (zie ook paragraaf 1.2):

- fysieke toegankelijkheid;
- praktische toegankelijkheid;
- sociale toegankelijkheid;
- informatietoegankelijkheid.

De allereerste associaties die tijdens de gesprekken naar voren kwamen met betrekking tot toegankelijkheid zijn voornamelijk gericht op de fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties. Met wat doorvragen kwamen de stakeholders ook op andere vormen van toegankelijkheid. In tabel 6.1 zijn de

associaties opgenomen waar stakeholders als eerste aan denken als het gaat om toegankelijkheid, ingedeeld naar de vier typen.

Tabel 6.1 Associaties van stakeholders met het begrip toegankelijkheid, ingedeeld naar type

Type toegankelijkheid	Associaties
Fysieke toegankelijkheid	Gehandicaptenparkeerplaatsen (grootte en aantal) Hellingbanen Stoepen Drempels (bij de ingang) Vloeren Geleidelijnen Aangepaste wc's, douches en kleedruimtes Benodigde opslag voor materialen Aanwezigheid lift (Niet te) zware deuren/automatische deuren Watertemperatuur in zwembad Prikkels Brede deuren, doorgangen Kantine met verlaagde balie Rolstoelplaatsen op tribune (Til)lift Verduistering
Praktische toegankelijkheid	(Openbaar) vervoer Hulpmiddelen
Sociale toegankelijkheid	Omgang tussen groepen Hulp/begeleiding Gastvrijheid/ontvangst Sterke programmering Sport voor mensen met beperking als integraal onderdeel Acceptatie en draagvlak van mensen zonder beperking
Informatietoegankelijkheid	Aanwezigheid van informatie (op de website en de locatie)

Bron: Kwalitatief onderzoek ervaringen toegankelijkheid Rotterdam, Mulier Instituut, 2021.

Het veilig en zelfstandig een locatie in en uit kunnen gaan wordt gezien als belangrijk aspect van de toegankelijkheid. Hierbij wordt aangegeven dat het ook belangrijk is om veilig en snel naar buiten te kunnen in het geval van calamiteiten, iets wat vaak wordt vergeten. Het gaat dan om het hele traject van naar de locatie toekomen tot en met het verlaten van de locatie, inclusief alles wat hiertussen op de locatie gebeurt. Dit hele traject moet toegankelijk zijn voor iedereen, met welke beperking dan ook.

Naast de kenmerken van fysieke toegankelijkheid die hiervoor worden genoemd, geven partners, aanbieders, beheerders en directeurs aan dat de medewerkers, trainers, coaches en vrijwilligers die aanwezig zijn op een locatie ook belangrijk zijn voor de toegankelijkheid. Deskundige begeleiding kan soms belangrijker zijn dan de fysieke belemmeringen die overwonnen moeten worden. Het is belangrijk dat de mensen zich ervan bewust zijn dat anderen eventueel hulp nodig hebben, dat ze weten welke hulp ze moeten bieden en dat ze meedenkend zijn. De stakeholders denken dat hier voornamelijk nog winst te behalen is, bijvoorbeeld door het opleiden en trainen van personeel.

Het begrip toegankelijkheid is heel breed en voor elke doelgroep betekent het toegankelijk zijn van een accommodatie iets anders. Dit kwam ook tijdens de gesprekken naar voren:

‘Een aspect aan toegankelijkheid is dat het wederom heel breed is. Het is: Kan ik er sporten? Kan ik binnen? Is de accommodatie geschikt om te sporten? Is het aanbod goed? Is de vloer goed? Zijn de kleedkamers goed? De douches goed? Zijn er hulpmiddelen op het moment dat je hulpmiddelen nodig hebt? Maar óók: is het water bij een zwembad warm genoeg om te kunnen sporten? Word ik daar op de juiste manier bejegend. Als ik een kaartje moet kopen en zelf wil gaan sporten, is er een verlaagde balie [...]. Gaan de deuren automatisch open? Zijn er geen holletjes? Als ik bij een sporthal wil zijn waar ik op de tribune wil komen, is er dan een lift? Doe die lift het wel? Als ik naar het toilet ga, is er dan een aangepast toilet? Is het toilet ook zodanig ingericht dat ik met een rolstoel erin kan? Doet het alarm het of lig ik daar een half uur op de grond?’ - partner 2

Toegankelijkheid voorzieningen in Rotterdam

Het beeld dat de stakeholders hebben van de toegankelijkheid van sportvoorzieningen in Rotterdam voor mensen met een beperking of chronische aandoening verschilt. De sportaanbieders geven aan dat ze hier, net zoals bij het sport- en beweegaanbod, beperkt zicht op hebben. Zij hebben voornamelijk zicht op de toegankelijkheid van de voorzieningen waar de vereniging gebruikt van maakt.

De sportaanbieders geven aan dat het contact tussen leden met en zonder beperking belangrijk is en dat ze deze verbinding ook proberen te stimuleren door bijvoorbeeld deze groepen gelijktijdig te laten sporten of afwisselend na elkaar te laten trainen of wedstrijden te laten spelen. Het belang wordt benoemd dat de reguliere groepen ook zien dat iedereen zichzelf kan en mag zijn en dat iedereen in een groep kan deelnemen waar de persoon zichzelf prettig bij voelt.

De sportaanbieders geven aan dat ze veel proberen te doen aan deze sociale toegankelijkheid, maar er komt ook naar voren dat niet alle accommodaties waar ze gebruik van maken geschikt zijn voor mensen met een beperking. Het gaat dan met name om de fysieke toegankelijkheid van de oudere voorzieningen. De sportaanbieders geven aan dat ze dit graag willen aanpassen, maar dat de middelen en/of de ruimte daarvoor niet altijd aanwezig zijn. Aanvullend wordt aangegeven dat aanpassingen in een sportvoorziening om de toegankelijkheid te verbeteren, bijvoorbeeld een aangepast(e) toilet of doucheruimte, in de praktijk vaak niet voldoende zijn als meerdere leden of een heel team tegelijkertijd komen. Ditzelfde geldt bijvoorbeeld bij het organiseren van evenementen, waar vaak in hotels maar één of twee aangepaste hotelkamers aanwezig zijn. Ook de beschikbaarheid van vervoer voor evenementen blijkt lastig te zijn om voor grote groepen mensen met een beperking te organiseren.

De partners hebben het idee dat iedereen van goede wil is om sporten en bewegen voor mensen met een beperking toegankelijker te maken, maar dat het vaak misgaat door gebrek aan kennis. Volgens de partners en directeuren hebben ze meer kennis nodig over de ervaringen en behoeftes van mensen met een beperking. Deze zouden ze kunnen ophalen door ervaringsdeskundigen in te zetten. Door enkele partners wordt aangegeven dat het belangrijk is om verder te gaan dan alleen een lijst maken met voorzieningen die een accommodaties nodig heeft om toegankelijk te zijn. Hiermee wordt bedoeld dat de accommodaties waar voorzieningen ontbreken ook daadwerkelijk moeten worden aangepast

De partners en directeuren onderstrepen hier ook het verschil tussen de oudere en nieuwe voorzieningen in Rotterdam. Bij recent gebouwde voorzieningen wordt meer (maar nog niet voldoende) rekening gehouden met de toegankelijkheid dan bij de bouw van oudere voorzieningen is gebeurd.

Aanvullend wordt aangegeven, ook door de partners van de gemeente en de directeuren, dat naast de toegankelijkheid van een sportaccommodatie ook de bruikbaarheid van de accommodatie en de programmering belangrijk zijn. De toegankelijkheid kan goed geregeld zijn, maar er moet ook ruimte en tijd beschikbaar zijn voor groepen om gebruik te kunnen maken van de accommodaties, en er moet leuke programmering zijn voor de doelgroep.

In de gesprekken met de partners, directeuren en beheerders wordt ook aangegeven dat de informatietoegankelijkheid, bijvoorbeeld het kunnen vinden van informatie over sport en bewegen voor mensen met een beperking in Rotterdam, niet optimaal is. Er is veel informatie beschikbaar, bijvoorbeeld op websites, maar de vraag leeft of iedereen deze informatie kan vinden. De beheerders geven aan dat het uitzonderlijk is dat ze door iemand met een beperking over sport- en beweegmogelijkheden worden benaderd.

Aanvullend geven de partners en beheerders aan dat de informatie versnipperd is en dat een integraal platform waar alle informatie over sporten en bewegen voor mensen met een beperking overzichtelijk samenkomt, ontbreekt. Ook geeft een van de directeuren aan dat de verschillende subgroepen binnen de doelgroep ieder een eigen aanvliegroete nodig hebben als het gaat om communicatie. Het algemene beeld over de informatietoegankelijkheid in Rotterdam is dat de informatie beschikbaar is, maar dat bij de vindbaarheid en overzichtelijkheid van de informatie en het bereiken van de doelgroep ruimte voor verbetering ligt.

Over het algemeen geven de directeuren, aanbieders, beheerders en partners aan dat bij een aantal (nieuwere) accommodaties goed is nagedacht over de toegankelijkheid en dat in die accommodaties ook veel mogelijk is voor mensen met een beperking. Bij lange na zijn echter niet alle accommodaties 'standaard' toegankelijk voor iedereen in Rotterdam en dat komt soms ook nog voor bij nieuw opgeleverde sportvoorzieningen. Een voorbeeld dat gegeven wordt is een trap naar de kleedkamers of kantine, waarbij geen rekening wordt gehouden met het feit dat niet iedereen een trap op kan komen. Niet alleen de sporters met een beperking moeten daar kunnen komen, maar ook toeschouwers met een beperking (familie, vrienden, begeleiding). Het gaat dus breder dan alleen om de locaties waar mensen met een beperking sporten. Ook een vader met een beperking die zijn zoon zonder beperking wil zien voetballen op een club zonder aanbod voor mensen met een beperking, moet een wedstrijd kunnen toeschouwen.

Volgens de beheerders zijn het, als het om binnensportaccommodaties gaat, vooral de gymzalen die minder of niet fysiek toegankelijk zijn; de sporthallen zijn over het algemeen toegankelijker. Ook geven ze aan dat ze de afgelopen jaren hard hebben gewerkt om de sporthallen toegankelijker te maken. Zoals eerder aangegeven, komt ontoegankelijkheid van accommodaties ook doordat een juridisch kader ontbreekt dat ervoor zorgt dat toegankelijkheid van accommodaties geborgd wordt in een wet, waardoor het ook lastig is om toegankelijk bouwen te 'verplichten'.

Toekomstbeeld/-droom

Tot slot is in kaart gebracht welke doelen de stakeholders voor de toekomst hebben voor de toegankelijkheid van sportvoorzieningen voor mensen met een beperking of chronische aandoening in Rotterdam, welke ondersteuning hierbij nodig is en wat het droomscenario zou zijn. Ook is gekeken wat de houding van de stakeholders is ten opzichte van het creëren van accommodaties en aanbod (specifiek voor de doelgroep). In de gesprekken met de aanbieders en partners zijn hiervoor twee stellingen voorgelegd. In de gesprekken met de beheerders en directeuren is dit onderwerp zonder stellingen besproken.

Doelen voor de toekomst – het ideale toekomstbeeld

In de gesprekken is aan de stakeholders gevraagd welke doelen de organisatie voor de toekomst heeft voor het sportaanbod en de toegankelijkheid van sportaccommodaties voor mensen met een beperking. Als zij een 'zak geld' zouden krijgen, hoe zouden ze het geld dan inzetten om het sport- en beweeglandschap voor mensen met een beperking in Rotterdam te verbeteren?

Het meest genoemde thema is het toegankelijk maken van (bestaande) sportaccommodaties, waar inclusie centraal staat:

‘Een accommodatie die toegankelijk is en dat is dan nog in te vullen wat dit betekent, maar waar valide en invalide sporters samen sporten, waarbij er niet naar elkaar gekeken wordt. Maar dat is misschien wel een utopie.’ -partner 3

Partner 5: ‘Een accommodatie die echt gebouwd is zodat die volledig toegankelijk is, en dus niet zoals in Amsterdam. Maar een accommodatie waar iedereen gebruik van maakt, waar alles voor iedereen toegankelijk is. [...]. Centraal in Rotterdam, zodat die goed bereikbaar en goed zichtbaar is.’

Partner 6: ‘Ik zou er twee maken: één op zuid en één op noord.’

Partner 5: ‘Ja daar zeg je ook wat, ja.’

Eigen plek

Daarentegen wordt ook aangegeven dat het niet alleen gaat om een toegankelijke accommodatie, maar dat een eigen plek voor mensen met een beperking belangrijk is en dat die eigen plek gecreëerd moet worden. Dit krijg je volgens een partner niet voor elkaar als alleen een bestaande sportaccommodatie fysiek toegankelijk wordt gemaakt. Volgens deze partner moet een plek gecreëerd worden voor mensen met een beperking, waar anderen ook welkom zijn, maar waar mensen met een beperking de eerste prioriteit hebben. Er moet een organisatie komen die regelt dat er een eigen plek is voor de doelgroep, waaronder weer een aantal organisaties staan die het sportaanbod op deze plek verzorgen:

‘En die [organisatie] zorgt dat alles schoon blijft. Die zorgt dat de catering er is. Die zorgt dat de uitbater er is. Dus het is, ja, net als een sportbedrijf, maar dan alleen voor één accommodatie. Een hele grote accommodatie waar het liefst ook nog buitenruimte bij is, want mensen willen ook naar buiten toe. [...]. De reguliere sportverenigingen komen dan op prioriteit nummer 5 hé. Zoals wij nu, als mensen met een beperking, op prioriteit nummer 5 staan, komen andere verenigingen op een lagere prioriteit. [...]. Anders kunnen mensen met een beperking als zij iets willen doen daar niet terecht en moeten ze ergens anders heen waar ze niet welkom zijn en het ook niet toegankelijk is. Dus mensen met een beperking eerst en als er ruimte over is he, afhankelijk van hoe groot het is, dan mogen anderen.’ - partner 2

Accommodaties toegankelijk maken

Het merendeel van de partners, beheerders, aanbieders en directeuren geeft, zoals eerder beschreven, aan dat meerdere accommodaties toegankelijk moeten worden gemaakt voor mensen met een beperking, verspreid over de gemeente, bijvoorbeeld in Noord- en Zuid-Rotterdam. Op deze manier kan ook een deel van het vervoersprobleem worden opgelost. De kernwoorden die hierbij genoemd worden zijn wijkgericht en inclusie.

Het streven van een groot deel van de partners, beheerders, aanbieders en directeuren is dat mensen met een beperking bij bestaande reguliere sportaanbieders sporten. Dit om de interactie tussen mensen met en zonder beperking te bevorderen. De sportaanbieders proberen de groep mensen met een beperking zoveel mogelijk mee te laten trainen op tijden dat andere mensen ook aan het trainen zijn. De integratie zorgt ervoor dat iedereen het gevoel krijgt erbij te horen.

Een sportaanbieder geeft aan dat de groep voor sporters met een beperking niet tegelijkertijd meetraint met de sporters zonder beperking en dat er daarom weinig contact is tussen de groepen. Ook worden de sporters met een beperking soms gedwongen om op incurante uren te trainen en moeten ze laten zien dat ze die tijdstippen verdienen, wat veel energie kost.

Om sporters met en zonder beperking zoveel mogelijk op dezelfde tijden te laten trainen is het volgens de sportaanbieders ook van belang om de toegankelijkheid van bestaande accommodaties te verbeteren, zoals de bereikbaarheid van de accommodatie, maar ook de toegankelijkheid van de kantine, kleedkamers en sanitaire voorzieningen (en de hoeveelheid beschikbare voorzieningen voor mensen met een beperking).

De beheerders geven aan dat het verstandig zou zijn om een inventarisatie te maken van alle plekken waar in Rotterdam gesport kan worden, hoe toegankelijk ze nu zijn en wat nog nodig is. Op basis van deze inventarisatie kan prioriteit geven worden aan het verbeteren van specifieke locaties, bijvoorbeeld locaties met parkeergelegenheden, locaties die centraal liggen of dicht bij instellingen voor mensen met een beperking zijn, en locaties die al aanbod voor mensen met een beperking hebben. Een beheerder licht dit toe:

‘Ja en zo hebben wij ook gekeken binnen de zwembaden, dat we niet elk zwembad voor een bepaalde groep maken, maar bijvoorbeeld dat als we alle zwembaden naast elkaar leggen dat een zwembad het meest geschikt blijkt, dat we dan zeggen dat is een mooi doelgroepenbad. Als we nog een paar andere aanpassingen kunnen maken, dan is dat ideaal en geschikt om die groepen daar te kunnen huisvesten. En dat wil je dan niet in elk bad hebben, omdat je ook gewoon niet altijd de ruimte en de kwaliteiten kan bieden. Dus dat is wat wij hier nog willen doen, om te kijken van joh hoe ver kunnen we het uitbreiden? En wat kan, en wat mag binnen de mogelijkheden? En ja, om steeds beter op die doelgroepen in te kunnen spelen. Maar het is zeker belangrijk dat je gewoon in elk gebied de juiste dingen neerzet, zodat ja dat niet iedereen naar één plek hoeft te reizen, en dat je dat allemaal gaat clusteren, want ik denk dat dat niet slim is.’
- beheerder 2

Inclusief sporten voor iedereen

Het toekomstbeeld van een van de partners en een van de sportaanbieders zou zijn dat alle belemmeringen die mensen ervaren om te gaan sporten weggehaald zijn. Dit gaat dan om de belemmeringen op alle vlakken die eerder in deze paragraaf aan bod zijn gekomen. Een andere partner geeft aan dat inclusief sporten voor iedereen mogelijk gemaakt moet worden en dat alle accommodaties voor iedereen toegankelijk, aantrekkelijk en bereikbaar moeten zijn. Het gaat dan niet alleen om de fysieke en praktische toegankelijkheid, maar ook om dat iedereen zelf zijn weg kan vinden en dat iedereen die daarbij meer hulp nodig heeft, weet op wie hij of zij een beroep kan doen. Dit geldt niet alleen voor de doelgroep: ook de gemeente, sportaanbieders en beheerders moeten een beroep (kunnen) doen op experts en ervaringsdeskundigen (kunnen) betrekken op alle vlakken van toegankelijkheid. Het in dienst nemen van ervaringsdeskundigen en/of gesprekken voeren met de doelgroep zou volgens de directeurs, beheerders, aanbieders en partners hierbij kunnen helpen.

Vervoer

In relatie tot de bereikbaarheid van de accommodaties wordt het verbeteren van het vervoer genoemd als doel voor de toekomst. Het gaat dan om het hele logistieke traject van het vertrekken vanuit huis of school tot het weer weggaan bij een sportaccommodatie, zodat mensen met een beperking ook bij de accommodaties en verenigingen kunnen komen. Een bus die mensen thuis of van school ophaalt en na het sporten thuisbrengt zou voor een grote doelgroep ideaal zijn. Een van de partners geeft aan dat het belangrijk is om met partijen buiten te sport samen te werken om dit probleem op te lossen.

Openbare ruimte

Bovenstaande doelen zijn voornamelijk gericht op de formele sportaccommodaties, maar ook het belang van voorzieningen in de openbare ruimte wordt genoemd. Sport- en beweegaanbod in de openbare ruimte, zoals beweegtoestellen in de wijk, zorgen ervoor dat iedereen in de directe omgeving kan sporten

en bewegen. Aangegeven wordt dat dit in meer wijken en op meer locaties toegepast moet worden. Dit kan mensen met een beperking, maar ook ouderen, net de extra lichaamsbeweging geven die ze nodig hebben. En omdat het in de buurt is, kan het de drempel verlagen om erheen te gaan. Daarnaast kan dit, als mensen hierdoor beginnen met bewegen, ook een stimulans zijn om uiteindelijk naar een sportvereniging te gaan.

Evenementen

Naast sportaccommodaties en de openbare ruimte worden ook evenementen voor parasport door een van de directeuren als doel genoemd. Rotterdam heeft de ambitie om een stad voor topsporters te zijn. Door grotere evenementen voor topsporters met een beperking binnen te halen, zoals de European Para Championships in 2023, zou Rotterdam ook een stad voor topsporters met een beperking kunnen worden. Dit zou mensen met een beperking volgens de directeur ook rolmodellen kunnen geven op het gebied van sport. Ook zouden bij grote sportevenementen side-events kunnen worden georganiseerd om bijvoorbeeld kinderen met een beperking te activeren tot sport.

Beleid

Tot slot zouden in het ideale toekomstbeeld van de partners ook stappen zijn gemaakt in het beleid voor toegankelijkheid en inclusief sporten en bewegen. Op deze manier hopen de partners dat over tien jaar niet meer dezelfde discussie hoeft te worden gevoerd, maar dat in het beleid regelgeving voor toegankelijkheid is geborgd en dat sporten en bewegen voor mensen met een beperking nog beter georganiseerd is. De vraag hoeft dan niet meer te zijn of aanbieders en accommodaties moeten voldoen, maar de regel moet zijn dat deze toegankelijk zijn voor iedereen, zodat iedereen mee kan doen.

Hierbij wordt ook aangegeven dat het belangrijk is dat het beleid structureel wordt gemaakt en dat het beleid niet om de vier jaar (na de verkiezingen) wordt aangepast of bezuinigingen worden doorgevoerd waardoor alles weer verandert. Ook wordt ervoor gepleit om beleid in samenwerking met de praktijk te creëren. Het feit dat iedereen sport, levert zowel financieel als voor de algemene gezondheid veel op. Een partner geeft aan dat het goed zou zijn om te kijken naar wat het oplevert in plaats van alleen naar de kosten.

De sportaanbieders geven aan dat het belangrijk is dat de meerkostensubsidie gecontinueerd wordt, omdat de extra kosten voor kleinere groepen en de benodigde (professionele) begeleiding hoog liggen. Deze extra kosten zouden niet bij de sporters moeten worden neergelegd. Ook een hogere vergoeding voor vrijwilligers die met specifieke doelgroepen werken zou bijdragen aan de mogelijkheid om inclusief en aangepast sportaanbod te kunnen aanbieden. Zo kan ook het opleiden van trainers vergoed worden en kunnen de trainers een hogere onkostenvergoeding krijgen. Zoals eerder aangegeven zou het helpen als in de volgende sportnota concrete doelen voor toegankelijkheid worden opgesteld (ook voor gebouwen):

‘Dat deze doelgroep nou een keer centraal komt te staan. Dat er echt eens een keer wat voor deze doelgroep gedaan wordt. Dat de gemeente een plicht heeft. Het is niet alleen van hebben we het geld ervoor. [...]. Ze hebben een plicht dat mensen mee kunnen doen. Dus als het gaat over toegankelijkheid, over financiën, over begeleiding, over ‘whatever’, die plicht hebben ze als gemeente, omdat ze moeten zorgen voor hun inwoners.’ - partner 2

Keuze voor scenario's

Aan de stakeholders zijn twee stellingen voorgelegd over de wensen voor de toegankelijkheid van het sportaanbod en de sportaccommodaties voor mensen met een beperking in Rotterdam.

Stelling 1: Elke sportaanbieder moet voor iedereen met een beperking toegankelijk zijn.

De sportaanbieders waren het allemaal eens dat elke sportaanbieder voor iedereen met een beperking toegankelijk moet zijn. De sportaanbieders geven aan dat ze zich er wel in kunnen vinden dat iedereen op zijn eigen manier overal moet kunnen sporten. Volgens de sportaanbieders draagt een verbeterde fysieke toegankelijkheid van de accommodaties bij aan dit doel. Als een aanbieder momenteel niet toegankelijk is voor mensen met een beperking, zou dit (deels) veroorzaakt kunnen zijn door een ontoegankelijke accommodatie.

Daarentegen was onder de partners van de gemeente en directeuren slechts één persoon het eens met deze stelling; de rest was het ermee oneens. De directeuren en de meeste partners geven aan dat ze het niet als realistisch zien dat elke sportaanbieder voor iedereen toegankelijk moet zijn. Het is beter om te kijken naar sportaanbieders die daar momenteel capaciteit voor hebben of de mogelijkheden hebben om dit te ontwikkelen. Ook de beheerders zijn het hiermee eens. De sportaanbieder moet ook een intrinsieke motivatie hebben om dit te realiseren. Als deze motivatie ontbreekt, gaat de doelgroep zich ook niet welkom voelen en kan de verplichting om toegankelijk te zijn zowel voor de sporters met een beperking als voor de sportaanbieders een negatieve ervaring opleveren. Ook spelen aantallen een rol volgens de beheerders: de vraag vanuit de doelgroep zelf is niet groot genoeg, vooral bij teamsport. Het zou goed zijn om verspreid over de gemeente genoeg aanbod te hebben dat volledig toegankelijk is.

Een beheerder geeft aan dat de rol van een beheerder is om een veilige accommodatie te creëren en dat andere partijen met meer kennis over de doelgroep, bijvoorbeeld revalidatiecentra, ervoor verantwoordelijk zijn om het aanbod voor mensen met een beperking daar aan te bieden. Deze beheerder geeft verder aan dat beheerders een faciliterende rol hebben in het bieden van sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking, mits ze weten wat de behoeftes van de doelgroep zijn.

Stelling 2: Het is wenselijk om een aparte, volledig toegankelijke sportaccommodatie voor mensen met een beperking in Rotterdam te bouwen.

Met uitzondering van één partner van de gemeente zijn de partners van de gemeente, de directeuren en de aanbieders het allemaal oneens met de stelling dat het wenselijk zou zijn om een aparte, volledig toegankelijke sportaccommodatie voor mensen met een beperking in Rotterdam te bouwen. De beheerders hebben hierover gediscussieerd, maar hebben geen definitief standpunt gekozen.

Het valt tijdens de gesprekken op dat de beheerders, de aanbieders en de meeste partners voornamelijk vallen over het woord 'aparte'. Een paar beheerders geven aan dat een centrum als het Friendship Sports Centre in Amsterdam voordelen heeft, omdat de sporters met een beperking heel goed worden opgevangen en sporters krijgen wat ze nodig hebben. Maar ze geven aan dat dit niet bij de visie van 'inclusie' van Rotterdam past. Het is daarom wenselijk om een volledig toegankelijke sportaccommodatie te bouwen, maar niet apart voor mensen met een beperking. Papendal wordt vaak genoemd als een ideale locatie, omdat zowel sporters met en zonder beperking de voorzieningen kunnen gebruiken.

De beheerders, aanbieders, directeuren en de meeste partners streven naar inclusief sporten, en zodra je een sportaccommodatie maakt die alleen beschikbaar is voor mensen met een beperking, lukt dat niet. De interactie tussen mensen met en zonder beperking is voor de aanbieders, beheerders, directeuren en meeste partners heel belangrijk. Het streven is dat alle accommodaties volledig toegankelijk zijn voor iedereen. Het is dan wel mogelijk om te kijken of specifieke doelgroepen in een bepaalde accommodatie

terecht kunnen, maar anderen zijn daar dan ook welkom. De partners, beheerders en aanbieders geven aan dat het wel een toevoeging kan zijn op het bestaande aanbod, zodat mensen die de behoefte hebben om alleen met de eigen doelgroep te sporten ook worden bediend:

‘Als toevoeging erbij zou het kunnen, maar zorg in ieder geval dat alle sportaccommodaties toegankelijk zijn. En als je een aparte wil maken waar ook iedereen gebruik van kan maken, dus ook het reguliere sporten, dat is dan prima. Maar het moet niet een aparte doelgroep sporthal worden, want hoe ver moet je dan gaan.’ - partner 6

De beheerders geven aan dat het toegankelijk maken van alle accommodaties in Rotterdam misschien onmogelijk is. Als oplossing zien ze dat het (ver)bouwen van een aantal accommodaties verspreid door de stad, zodat elk gebied een accommodatie heeft die volledig toegankelijk is.

Eén partner is het ermee eens dat er een aparte accommodatie moet komen. Deze partner ziet het als een manier om mensen met een beperking een eigen plek te geven. Volgens deze partner worden de rollen dan een keer omgedraaid: mensen met een beperking hebben voorrang, en als er nog plek over is kunnen mensen zonder beperking daar ook sporten:

‘Het is niet alleen wenselijk, het is noodzaak.[...] Ik ben ervoor dat mensen gewoon met elkaar omgaan. Maar je kiest je eigen sport. Een hardloper kiest ook om naar een plek te gaan waar die zich prettig voelt. Een mens met een beperking mag dat ook. Als iemand met een beperking wil zwemmen met andere mensen met een beperking omdat die een been mist en niet in een gewoon zwembad wil, moet dat kunnen. Dus daarom vind ik het ook een noodzaak om mensen een plek te geven, een eigen plek te geven, waar ze ook een feestje kunnen bouwen, waar ze ook een filmpje kunnen kijken, waar... en het wil niet zeggen dat er geen anderen welkom zijn. Het is niet dat je met elkaar opgehokt zit. Nee het is in eerste instantie wat mij betreft voor mensen met een beperking en uiteraard is iedereen welkom.’ - partner 2

6.3 Mensen met een beperking en/of aandoening

Naast de stakeholders hebben wij volwassenen met een beperking of chronische aandoening, kinderen met een beperking of chronische aandoening en ouders van kinderen met een beperking of chronische aandoening gesproken via interviews en focusgroepen. Met uitzondering van één kind zitten alle kinderen die wij hebben gesproken in het speciaal onderwijs. De ouders van kinderen met een beperking hebben namens hun kind gesproken. De deelnemers zijn een diverse groep qua leeftijd en type beperking. Voor een overzicht van de deelnemers verwijzen wij naar bijlage 1. Tijdens de interviews en focusgroepen zijn de wensen, behoeften en belemmeringen van de respondenten voor sporten en bewegen besproken. In deze paragraaf presenteren we de resultaten uit de focusgroepen en interviews.

Sport- en beweegaanbod

Alle volwassenen en kinderen met een beperking zijn gevraagd naar hun huidige sport- en beweegdeelname. Ouders van kinderen met een beperking zijn gevraagd naar de sport- en beweegdeelname van hun kind.

De kinderen met een beperking beoefenen verschillende vormen van sporten en bewegen. Sommige kinderen maken deel uit van een G-team (team voor kinderen met een beperking) binnen een reguliere vereniging, terwijl andere kinderen zijn lid van een vereniging of sportaanbieder specifiek voor kinderen met een beperking. Een aantal kinderen sport niet buiten de gymles. Deze kinderen doen wel aan bewegen, bijvoorbeeld door te fietsen, buiten te spelen of skelteren. Enkele kinderen die nu niet sporten, gaan in het najaar beginnen met sporten en bewegen bij een sportaanbieder. Een ouder geeft aan dat het

belangrijk is om als ouder het kind te motiveren om te blijven sporten en bewegen, zeker als het kind tussen wal en schip valt.

De volwassenen met een beperking beoefenen verschillende soorten sporten, zoals (medische) fitness, zwemmen, wandelen, fietsen, zeilen, mountainbiken en zitskiën. Zwemmen, wandelen en medische fitness komen het vaakst voor. Twee volwassenen lichten toe waarom zwemmen zo populair is onder mensen met een beperking:

Volwassene met een beperking 1: 'Omdat zwemmen het meeste energie geeft en het minste energie om het te doen kost. Maar daarna zijn je spieren en alles even vrij. Even vrij van...'

Volwassene met een beperking 2: 'Van die spanning.'

Volwassene met een beperking 1: 'Even normaal, tussen haakjes. Want je wordt zó moe, ik dan, van het niet goed kunnen ademen. Er worden nog meer onderzoeken gedaan bij me, maar je wordt er doodmoe van.'

De volwassenen met een beperking die (medische) fitness beoefenen doen dit bij een sportschool, een fysiotherapeut of thuis. Sommige volwassenen sporten/bewegen alleen, andere volwassenen met andere volwassenen met een beperking en sommige met volwassenen zonder beperking. Ook beoefenen enkele volwassenen (nog) geen sport. Deze volwassenen geven aan op zoek te zijn naar een passende activiteit.

Een aantal kinderen en volwassenen is gaan sporten op advies van een ander, bijvoorbeeld een groepsleerkracht (kinderen), de vakleerkracht bewegingsonderwijs (kinderen) of (revalidatie)arts (kinderen en volwassenen). Een paar kinderen en volwassenen hebben op basis van eigen interesse hun sportactiviteit gekozen. SportMEE heeft sommige kinderen en volwassenen geholpen om te sporten, bijvoorbeeld door een voetbalteam op te starten (kinderen) en een pilot voor buitensport (ravotten, tokkelen, kanovaren, enz.) te starten (kinderen) en mee te gaan naar een aanbieder (volwassenen). Sommige volwassenen die deel hebben genomen aan de focusgroepen waren onbekend met SportMEE en hun diensten. Andere volwassenen in deze focusgroepen hebben hen daarop gewezen.

Sterke punten

De volwassenen en kinderen met een beperking en ouders van kinderen met een beperking zijn gevraagd naar de sterke punten van het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Rotterdam. De volwassenen die niet sporten vonden deze vraag moeilijk te beantwoorden, omdat ze onvoldoende zicht hebben op het aanbod. Een aantal volwassenen noemt de begeleiding vanuit Rijndam Revalidatie en SportMEE als sterke punten van het aanbod. Deze instanties helpen mensen met een beperking om passend aanbod te vinden. Ook geeft een volwassene aan dat de faciliteiten binnen Rijndam om te sporten sterk zijn. Verder geven volwassenen aan dat begeleiding bij medische fitness (sporten bij de fysiotherapeut) fijn is.

Een topsporter met een beperking geeft aan dat het contact met Topsport Rotterdam een sterk punt is. Volgens deze topsporter denkt Topsport mee met de topsporters met een beperking. Ook heeft Topsport Rotterdam samenwerkingen met een aantal sportaanbieders in Rotterdam waar topsporters met en zonder beperking (tegen een gereduceerd tarief) gebruik van kunnen maken. Hierdoor biedt Topsport Rotterdam topsporters met een beperking de mogelijkheid om goed te kunnen trainen.

Alle kinderen geven aan dat ze sporten en bewegen leuk vinden vanwege het sociale aspect. Ze vinden het gezellig en het is voor hen een manier om vrienden te maken. Daarnaast noemen de kinderen verschillende aspecten die ze leuk vinden aan sporten en bewegen: goed voor hun conditie, goed voor hun hersenen, de competitie, de uitdaging, een manier om energie kwijt te raken en de afleiding.

Zwakke punten

Ook zijn de volwassenen en kinderen met een beperking en ouders van kinderen met een beperking gevraagd naar de zwakke punten van het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Rotterdam. Een deel van de kinderen vindt niks stom aan sporten en bewegen. Een aantal kinderen vindt bepaalde vormen van sporten en bewegen stom, zoals wandelen (saai) en rondjes rennen.

Drie volwassenen geven aan dat er weinig aanbod is voor mensen met een beperking. Hiermee wordt bedoeld dat er weinig aanbod is voor de specifieke doelgroep en dat het niveau van het regulier aanbod soms te hoog is, waardoor ze ook daar niet aan deel kunnen nemen. Twee kinderen geven aan dat ze de manier waarop ze nu sporten erg amateuristisch vinden. Ze hebben geen vaste trainer en trainen in een zaal die niet voor de sport geschikt is. Daarnaast wordt ook aangegeven dat het vervelend kan zijn om in een revalidatiecentrum te sporten, omdat de kinderen daardoor (weer) in de zorgsetting terechtkomen.

Twee andere volwassenen geven aan dat de bekendheid van de mogelijkheden tegenvalt, waardoor mensen met een beperking niet weten wat de mogelijkheden zijn. Een andere volwassene ziet een rol voor de werknemers van het UWV, artsen en fysiotherapeuten hierin. Volgens deze volwassene zouden deze professionals mensen met een beperking kunnen wijzen op de mogelijkheden om te sporten en bewegen.

Een aantal volwassenen noemt het gebrek aan (betaalbaar) zwemaanbod voor mensen met een beperking een zwak punt. Bewegen in water is voor veel mensen met een beperking fijn, omdat ze daar gewichtlozer zijn, waardoor ze makkelijker kunnen bewegen. Ook helpt het water om te ontspannen. Maar volgens de volwassenen is er te weinig aanbod, zijn te weinig zwembaden aangepast en is het vaak duur.

Een volwassene vindt dat de scheiding tussen sport voor mensen met en zonder beperking te groot is. Volgens deze volwassene zou het beter zijn als de sport voor mensen met een beperking en sport voor mensen zonder beperking meer geïntegreerd waren. Deze volwassene geeft het voorbeeld van Showdown, een sport gemaakt voor mensen met een visuele beperking:

‘Wat ik gewoon erg jammer vind, dat het sporten voor mensen met een beperking of gehandicapte mensen zoals mensen het wel eens zeggen, dat dat niet een beetje meer geïntegreerd wordt in de gewone sport. Dat vind ik jammer. Ik heb jarenlang zelf op Showdown gezeten, dus de tafeltennissport voor blinden en slechtzienden. Wij hadden ook goede spelers in ons team en op een gegeven moment werden ze afgewezen van de landelijke competitie en mochten niet meer deelnemen aan de Nederlandse kampioenschappen of internationale wedstrijden. Vind ik jammer, want ze zeggen wel 'ja het is een blindensport', maar iedereen die dus aan deze sport doet heeft een geblindeerde bril op. Dus je bent allemaal gelijk, en dat vind ik eigenlijk met sporten, dat vind ik eigenlijk het meest van belang, dat je gelijk bent.’ - volwassene met een beperking 3

Ontbrekend aanbod (voor bepaalde groepen)

Volgens de volwassenen met een beperking en de ouders van kinderen met een beperking ontbreekt aanbod voor een aantal doelgroepen. Volgens een volwassene is het aanbod voor mensen met COPD beperkt: de enige optie is fysiotherapie. Een andere volwassene geeft aan dat het zwemaanbod voor mensen met een beperking ontbreekt. Weer een andere volwassene wil graag in kleine groepen met andere mensen met een beperking sporten, maar geeft aan dat dit niet te vinden is in Rotterdam. Volgens deze volwassenen is het aanbod gericht op mensen zonder beperking, waardoor het moeilijk is om het geschikt te maken voor mensen met een beperking:

‘Het aanbod is in wezen natuurlijk geënt op de gezonde sporter. En de programmering in de zwembaden, ja, die ken je misschien intussen wel, dat is natuurlijk voornamelijk gewoon diploma zwemmen. Om kinderen te leren zwemmen. Wat hartstikke goed is. En er zijn wat recreatieve uren, wat ook prima is. En er zijn wat doelgroepen. Maar allemaal gebaseerd op de gezonde sporten.’ - volwassene met een beperking 4

Een ouder geeft aan dat het aanbod in sommige deelgemeenten (Rozenburg, Spijkenisse, Hoek van Holland) ontbreekt. Deze ouder woont in Rozenburg en geeft aan dat daar geen aandacht is voor sporten en bewegen voor kinderen met een beperking. Volgens deze ouders houden de verenigingen, zwembaden en organisatoren van lokale sport- en beweevenementen geen rekening met kinderen met een beperking.

Een andere ouder geeft aan dat vooral weinig aanbod beschikbaar is voor kinderen met een zware beperking en dat deze kinderen misschien andere behoeftes hebben of andere belemmeringen ervaren dan mensen met een minder zware beperking.

‘Nou kijk wat, daarop aanvullend, de gehandicaptensport wordt natuurlijk vaak geassocieerd met paralympische sporters. Laatst was ook weer Dirk Kuyt zelf op televisie met een gehandicapte sporter. Nou weet je, een hele stoere jongen die zijn been mist. Weet je, je moet nooit mensen met een handicap met elkaar vergelijken hoor. Maar dat is wel een wezenlijk verschil, dus een jongen die een stuk onderbeen mist en die vervolgens bezig is voor de Paralympics te trainen. Of je hebt iemand die vanaf zijn geboorte verlamd is tot zijn nek en in een rolstoel zit en alleen zijn hoofd kan bewegen. En dat is misschien wel de meeste extreme vergelijking, maar voor de groep mensen met een wat zwaardere, ernstige beperking, ja die zijn niet zo zichtbaar. Daar is niet zo veel voor. En dat is het grote verschil. Gun die nou een plekje waar ze met elkaar kunnen sporten en lol kunnen hebben. En dat is in ieder geval waar ik naartoe wil. Maar dat is wel wat je in Rotterdam niet ziet. En dat is iets, en ik snap het, een jongen die vanaf zijn knie dat ene stukje been mist, die gaat sporten en trekt daarna zijn kunstbeen aan en gaat ook een biertje drinken aan de bar. Dat is anders voor een jongen die in een elektrische rolstoel zit, die helemaal niks kan bewegen en die aangewezen is op dit soort sportvoorzieningen. En die voelt zich niet thuis in de reguliere verenigingen.’ - ouder 3

In tegenstelling tot deze ouder geeft een ouder van een kind met een lichtere motorische beperking (niet rolstoelgebonden) aan dat voor deze groep kinderen (motorische beperking, niet rolstoelgebonden, geen verstandelijke beperking) aanbod ontbreekt. Deze ouder geeft aan dat de G-teams vaak voor mensen in een rolstoel of mensen met een verstandelijke beperking zijn en dat dat niet uitdagend genoeg is, maar dat haar kind ook niet zonder extra begeleiding mee kan komen in het regulier aanbod. Deze ouder zou graag willen dat haar kind een teamsport zou kunnen doen, maar dat die op dit moment niet bestaat.

Een ouder van een kind met niet-aangeboren hersenletsel geeft aan dat het meeste aanbod gericht is op kinderen met een lichamelijke beperking. Haar kind heeft geen lichamelijke beperkingen, maar kan ook niet (zonder extra begeleiding) in een reguliere groep meekomen vanwege haar gedrag. Volgens deze ouder zou haar kind baat hebben bij scouting en paardrijden. Deze ouder wil graag dat haar kind met kinderen zonder beperking zou kunnen sporten, omdat het kind op het speciaal onderwijs zit. Maar volgens deze ouder is het lastig om geschikt aanbod in Rotterdam te vinden, omdat haar kind extra aandacht nodig heeft. Dit wordt ondersteund door een ouder van een kind met autisme. Volgens deze ouder is er weinig sport- en beweegaanbod voor kinderen met autisme. Ze zou graag willen dat haar kind mee kan komen in het reguliere aanbod, maar zonder extra begeleiding is dit onmogelijk.

Een aantal volwassenen met een beperking en ouders van kinderen met een beperking geeft aan dat het gebrek aan aanbod komt doordat aanbieders en beheerders beperkt zicht hebben op de behoeftes van de doelgroep. Volgens deze ouders en volwassenen is de doelgroep mensen met een beperking zo divers dat

het lastig is om te weten wat iedereen nodig heeft en dat mensen het pas begrijpen of gaan uitzoeken op het moment dat ze het meemaken, bijvoorbeeld als ze een familielid met een beperking hebben. Een ouder geeft als voorbeeld dat de extra begeleiding die haar zoon met autisme nodig heeft, ontbreekt omdat de meeste mensen niet weten wat autisme inhoudt en hoe ze daarmee om moeten gaan.

Een andere volwassene geeft aan dat onzichtbare beperkingen wellicht lastiger voor aanbieders zijn. Als iemand een onzichtbare beperking heeft en dat niet aangeeft, weet de aanbieder niet dat het aanbod aangepast moet worden, waardoor het aanbod ongeschikt blijft. Volgens een andere volwassene is dit ook een beetje afhankelijk van de persoonlijkheid van de persoon met een beperking. De ene persoon is misschien heel open en spreekt makkelijk over zijn/haar beperking en behoeftes, terwijl iemand anders misschien deze informatie liever privé houdt. Volgens een volwassene kan het gebrek aan aanbod komen doordat sommige aanbieders denken dat het aanbod ongeschikt is voor mensen met een beperking:

‘Bijvoorbeeld een zwembad kan voor sommige blinden en slechtzienenden heel erg hol klinken, en daar doe je natuurlijk niks aan, dat begrijp ik, maar... En het kan soms natuurlijk ook hartstikke spekglad zijn. En dan, ik heb het altijd eens inderdaad wel eens meegemaakt, dat ik dan met vrienden ging zwemmen, en dat er dan rustig gezegd wordt van “ja waarom kom je hier dan, je weet toch dat dat glad is”. En dan denk ik ja hallo, mag iemand die dan wat slechter ziet niet gaan zwemmen? Want dat zou dan gevaarlijk zijn, zou daar niet wat aan te doen zijn?’ - volwassene met een beperking 5

Ook wordt aangegeven dat wethouders en beleidsmakers onvoldoende zicht hebben op de wensen en behoeftes van de doelgroep, waardoor het aanbod voor verschillende doelgroepen ontbreekt of niet op de wensen van de doelgroep aansluit.

‘Weet je er is echt in Rotterdam iets goed mis op het gebied van de gehandicaptensport. En ze gaan over het feit dat ze het zo ontzettend goed doen. Alleen heel het beleid wordt gemaakt door mensen die eigenlijk nog nooit meegelopen hebben met mensen met een beperking. En het beste zou zijn als de beleidsmakers uit Rotterdam een dagje meelopen, of een weekje meelopen, met mensen met een beperking en hun familie om te kijken wat voor ellende ze tegenkomen. En wat ze niet kunnen.’ - ouder 1

Aanvullend daarop wordt ook aangegeven dat inclusie, een term die in beleid vaak genoemd wordt, voor sommige doelgroepen misschien niet mogelijk is. Volgens een ouder kunnen mensen met lichtere beperkingen prima bij een reguliere sportaanbieder sporten, maar wordt dit moeilijker voor mensen met een zwaardere beperking, omdat die veel meer ondersteuning nodig hebben. Deze ouder denkt dat als inclusie doorgedrukt wordt, de groep met zwaardere beperkingen tussen wal en schip zal vallen.

Belemmeringen bij sporten en bewegen

In de interviews is aan de ouders gevraagd welke belemmeringen zij of hun kind met een beperking ervaren om te (gaan) sporten en bewegen. In de focusgroepen en interviews met kinderen en volwassenen zijn vragen gesteld over welke belemmeringen ze ervaren om te sporten en bewegen.

De ervaren belemmeringen zijn te clusteren in de vier eerdergenoemde categorieën van toegankelijkheid: fysieke toegankelijkheid, sociale toegankelijkheid, praktische toegankelijkheid en informatietoegankelijkheid. Daarnaast is er een aantal belemmeringen die onder de categorie ‘persoonlijke belemmeringen’ vallen.

Fysieke toegankelijkheid

Voor de ouders en volwassenen met een beperking noemen belemmeringen die gerelateerd zijn aan fysieke toegankelijkheid. Het gaat om verschillende aspecten, zoals steile of een gebrek aan oprijhellingen, smalle gangen waardoor meerdere rolstoelgebruikers niet langs elkaar kunnen gaan, gebrek aan liften als er meerdere verdiepingen zijn, te weinig aangepaste douches en wc's, en geen mogelijkheden om een zwembad zelfstandig in en uit te komen. Enkele ouders en een volwassene noemen prikkels (geluid) als belemmering om te kunnen sporten. Ook geven de ouders aan dat sportaanbieders onvoldoende verstand hebben van fysieke toegankelijkheid. Ze denken fysiek toegankelijk te zijn, maar zien een aantal dingen over het hoofd.

Openbare ruimte

Naast de sportaccommodaties noemen de volwassenen ook belemmeringen die zij ervaren om in de openbare ruimte te sporten en bewegen. Volgens een volwassene is er een gebrek aan zitmogelijkheden. Dit is belangrijk voor mensen die geen lange afstanden kunnen lopen. Een andere volwassene die veel wandelt geeft aan dat het verkeer een belemmering kan zijn. Mensen met een visuele beperking voelen zich niet altijd veilig, omdat andere deelnemers aan het verkeer de verkeersregels niet altijd volgen. Ook geeft deze volwassene aan dat niet duidelijk wordt aangegeven welk deel van de weg door wie gebruikt mag worden:

'En dat vond ik soms heel slecht aangegeven, van wat is nou stoep, en wat is nou... Bij sommige dingen staan van die hele kleine bordjes, ja een voetpad, maar dan staat er in hele kleine lettertjes onder dat daar ook gefietst mag worden. Ja daar vind ik wat fout gaan.' - volwassene met een beperking 3

Een andere volwassene met een visuele beperking, die vaak wandelt, geeft aan dat oversteken lastig wordt bij wegen met een slecht wegdek en dat niet altijd geluidssignalen worden gebruikt om te laten weten wanneer het jouw beurt is om over te steken:

'Soms zijn oversteken heel lastig wegens een slecht wegdek. Bij station Noord moet je allemaal fietspaden en trambanen over. Dat is heel ingewikkeld. Er staan daar geen rateltickers. Het is een soort avontuur om daar die oversteek te maken. Er is ook geen alternatief, je moet die oversteek hebben. De trappen naar beneden zijn ook heel moeilijk. Er geen markeringen op die traprede. Dat is een kleine moeite om aan te passen.' - volwassene met een beperking 6

Openbaar vervoer

Ook bij het openbaar vervoer worden belemmeringen rondom de fysieke toegankelijkheid ervaren. Hier gaat het om de gaten tussen de stoep of perron en een bus of tram, die te groot kunnen zijn voor een rolstoelgebruiker.

Praktische toegankelijkheid

Afstand van en naar het aanbod

Grote afstanden naar sport- en beweegaanbod en vervoersproblemen zijn een belemmering volgens de kinderen, ouders en volwassenen. Kinderen met een beperking kunnen afhankelijk zijn van hun familie voor het vervoer van en naar sportactiviteiten. Dit kan belastend zijn voor de familie en een reden om af te haken. Enkele van de kinderen die wij hebben gesproken gaat zelf met de fiets of de metro naar de sportactiviteit. Maar voor sommige kinderen is dit ingewikkeld of onmogelijk, bijvoorbeeld omdat ze in een elektrische rolstoel zitten. Aangepast vervoer blijkt niet altijd de oplossing te zijn. Er zijn onduidelijke afspraken over welke vervoerder op welk moment verantwoordelijk is:

‘Als mijn kind na school nog even een half uurtje wil zwemmen in een therapeutisch zwembad dan zegt het schoolvervoer van: “ja maar daarvoor zijn wij niet, daarvoor moet je naar het doelgroepenvervoer”. Maar als ik naar het doelgroepenvervoer ga, dan zeggen ze: “ja maar jouw kind zit gewoon op school. Dat is geen doelgroepenvervoer. Daar zijn we niet voor”.’ - ouder 3

Ook zijn er belemmeringen rondom het aangepaste vervoer voor volwassenen. Dit gaat met name om Trevvel.²¹ De volwassenen geven aan dat ze niet op tijd worden opgehaald, thuis en na hun sport- of beweegactiviteit. Ze moeten soms lang wachten bij de sportaccommodatie en worden ook regelmatig te vroeg opgehaald.

Ook geven de volwassenen aan dat het aanbod niet altijd te bereiken is met het openbaar vervoer en dat het openbaar vervoer ook te duur kan zijn. Anderen geven aan dat de bus- of tramhaltes te ver van de accommodaties liggen. Dit kan belemmerend zijn voor iemand die niet makkelijk loopt. Aanbod dicht bij huis is voor sommige respondenten belangrijk, omdat ze daar makkelijker zelfstandig kunnen komen. Als het dicht bij huis is, kunnen sommige mensen nog lopend of fietsend naar het sportaanbod. Wat onder ‘dichtbij’ valt, verschilt per persoon. De een kan een halfuur fietsen, een ander maar enkele minuten. Een volwassene heeft aangegeven dat ze dit probleem probeert op te lossen door bij de gemeente een scootmobiel aan te vragen.

(Medische) zorg

(Medische) zorg voor het kind tijdens en direct voor en na het sporten is volgens twee ouders ook een belemmering. Sommige kinderen met een beperking hebben extra (medische) zorg of hulp nodig, bijvoorbeeld verschonen (bv. een luier of een katheter vervangen) of bij het gebruik van het toilet. Dit is nauwelijks bij de aanbieders geregeld en komt vaak bij de ouders te liggen, wat de ouders extra tijd kost.

Gebrek aan tijd

Tijdgebrek bij kinderen of volwassenen met een beperking kan ook een belemmering zijn om aan sporten en bewegen deel te nemen. Deze kinderen en volwassenen hebben vaak ook andere activiteiten, werk of (medische) afspraken waar ze naartoe moeten, wat beperkte vrije tijd voor sport overlaat. Daarnaast zijn kinderen en volwassenen met een beperking afhankelijk van de exploitant: ze mogen meestal enkel op specifieke tijdstippen komen sporten. Beperkte tijdstippen in combinatie met beperkte vrije tijd maakt het moeilijker voor deze groep om te sporten en bewegen.

Kosten

De kosten die sporten en bewegen met zich meebrengen zijn voor veel volwassenen een belemmering. Het kan gaan om het aanbod, de materialen en/of het vervoer. Een volwassene licht dit toe:

‘Geld is echt wel een issue. Nu heb ik het geluk dat ik de middelen heb, maar het is niet normaal wat je moet betalen voor een aangepaste fiets. Dat zijn gigantische bedragen en ze zijn nu bezig met handbiken, dan praat je over 8.000-9.000 euro. Die heb ik zelf aangeschaft. Via de Wmo kan je maximaal 1.500 euro krijgen, dan haal je het bij lange na niet. MEE sporten heeft een initiatief nu via crowdfunding, maar dat staat echt nog in de kinderschoenen.’ - volwassene met een beperking 7

²¹ Trevvel faciliteert het doelgroepenvervoer in Rotterdam en omgeving. Zie voor meer informatie <https://www.trevvel.nl/>

Een andere volwassene geeft aan dat sporten en bewegen op lange termijn goed is voor gezondheid, maar dat veel mensen met een beperking de financiële middelen niet hebben om voor lange termijn te blijven betalen:

‘Kostenplaatje hoor ik best wel vaak voorbij komen en ik begrijp het heel goed. Want op het moment dat je ziek bent en je kunt niet werken dan is je inkomen ook wat minder. En je kosten zijn best wel hoog, dus ja, elke euro kan je niet zomaar klakkeloos uit blijven geven. En ja, om verbetering te krijgen in je lichaam moet je het wel een paar keer per week sporten of bewegen... eigenlijk zou je het een paar keer moeten kunnen herhalen om effect te zien. In plaats van ik ga één keer in de maand iets doen. Dan moet je het bij wijze van spreken een paar keer in de week kunnen doen. Maar ja, als dan het kaartje 12,50 euro kost ja, reken dat maar uit. Dan ben je aan het eind van de maand ben je ‘t potje los.’ - volwassene met een beperking 4

Een andere volwassene vult dit aan. Volgens haar worden mensen met een beperking (zeker na een revalidatietraject) geadviseerd om te blijven sporten. Maar deze groep heeft vaak extra begeleiding of specifieke materialen nodig, wat het sporten onbetaalbaar kan maken en daardoor onmogelijk om te blijven doen op de lange termijn. Een volwassene geeft aan dat een soort strippenkaart zou helpen om deze belemmering weg te nemen.

Sporthulpmiddelen

Een volwassene geeft aan dat het moeilijk is om (sport)hulpmiddelen te regelen en dat dit een belemmering kan zijn. Volgens deze volwassene kost het veel moeite om een hulpmiddel aan te vragen vanwege de vele ingewikkelde regels waarmee iemand rekening mee moet houden. Volgens deze volwassene wekt dit het gevoel op dat mensen met een beperking weinig recht hebben op een hulpmiddel, terwijl ze het eigenlijk wel verdienen.

Sociale toegankelijkheid

Deskundige begeleiding

Veel van de ouders en volwassenen geven aan dat gebrek aan deskundige begeleiding van trainers/coaches een belemmering is om te gaan sporten. Ouders en volwassenen vinden het belangrijk dat trainers en coaches verstand hebben van verschillende soorten beperkingen, zodat ze weten waar ze rekening mee moeten houden en het juiste niveau van de activiteit kunnen bepalen. Dit is volgens de volwassenen om medische en gezondheidsredenen fijn, maar ook om zich zelfverzekerd te voelen.

Volgens twee ouders kunnen extra deskundige begeleiding en kleine groepen helpen om kinderen met een beperking bij een reguliere groep te laten sporten. Hierbij is het belangrijk dat de begeleider de didactische vaardigheden heeft om het kind goed te leren sporten, maar ook weet hoe hij of zij een veilige sociale sfeer kan creëren, zodat het kind met een beperking door de groep wordt geaccepteerd. Een ouder geeft aan dat ze momenteel een brief naar een begeleider schrijft waarin staat waar haar kind wel/niet goed tegen kan. Volgens deze ouder zouden bijscholingen voor trainers kunnen helpen. Ook wordt frequente wisseling van trainers/coaches als een belemmering ervaren: het is volgens ouders belangrijk om continuïteit in de begeleiding te hebben.

Kennis over onzichtbare beperkingen

Twee volwassenen met een lichte verstandelijke beperking geven aan dat niet alle sportinstructeurs snappen wat het betekent als iemand een verstandelijke beperking heeft. Volgens deze volwassenen zou het fijn zijn als instructeurs bijscholingen zouden krijgen, zodat ze in staat zijn om hun activiteiten aan te passen.

Volgens een van deze volwassenen maakt de onzichtbaarheid van de beperking het omgaan met de beperking ingewikkelder. Ze geeft aan dat het belangrijk is om goede intakegesprekken met nieuwe

sporters te voeren, zodat de trainers/coaches weten wat deze sporters nodig hebben om te kunnen sporten.

De andere volwassene met een lichte verstandelijke beperking geeft aan dat ze terughoudend is om met een sportaanbieder over haar beperking te praten, omdat ze niet in een apart hokje gezet wil worden. Voor deze volwassene is het belangrijk dat er in kleinere groepen wordt gewerkt, zodat ze voldoende begeleiding krijgt en het meeste uit het sporten kan halen.

Een volwassene met autisme geeft ook aan dat de sfeer bij een aanbieder eraan bijdraagt of iemand met een onzichtbare beperking dat wel of niet deelt. Als iemand met een onzichtbare voelt dat er ruimte en begrip voor is, zal diegene het sneller delen. Het is dan belangrijk dat de persoon als sporter wordt gezien en dat niet alles alleen om de beperking draait.

Erbij horen

Het gevoel er niet bij te horen is volgens vele volwassenen en ouders een belemmering om te sporten of bewegen. Mensen met een zichtbare beperking kunnen dit gevoel krijgen doordat ze worden aangestaard en zielig worden gevonden door mensen zonder beperking, waardoor ze zich niet normaal voelen. Twee ouders geven aan dat het voor kinderen onderling helemaal niet uitmaakt of iemand een beperking heeft, dat ze elkaar als gelijken zien, maar dat ze in een reguliere setting altijd worden aangekeken door mensen zonder beperking, omdat ze 'bijzonder' zijn.

Een andere ouder geeft ook aan dat ze merkt dat mensen anders met haar kind omgaan omdat haar kind in een elektrische rolstoel zit. Mensen nemen aan dat haar kind een verstandelijke beperking heeft omdat hij in een elektrische rolstoel zit. Een kind met een beperking geeft aan dat de contacten tussen mensen met en zonder beperking op een reguliere vereniging niet voldoende zijn om elkaar echt te kunnen begrijpen:

'Dat mensen naar je kijken dat is nou eenmaal zo. Op de reguliere school was het ook in het begin dat mensen gingen kijken. Oh iemand in een rolstoel, dat hebben we nog nooit gehad. Hier valt het nog wel mee, mensen zijn aardig en vriendelijk zijn en weten hoe het zit. Maar als je op zo'n vereniging komt, je komt dan ook niet veel in contact met elkaar denk ik en je gaat niet met elkaar praten over nou wie ben jij, wie ben ik. Dus dan blijf je altijd tweedelingen houden tussen, nou ja hoe moet ik het zeggen, gewoon de normale mensen en mensen met een beperking. Denk ik hoor.' - kind 1

Een volwassene geeft aan dat het voor sommige mensen met een beperking fijner is om met andere mensen met een beperking te sporten, omdat ze dan meer geaccepteerd worden:

'Wij hebben binnen de blindensportvereniging ook een aantal mensen die zowel blind zijn als verstandelijk beperkt of autistisch, hebben we ook een aantal mensen. Ja die hebben toch een ander gedrag als de normale mens, om het even zo... Ik vind het altijd een beetje lastig om zoiets te zeggen, de gewone mens, de normale mens, de mens zonder beperkingen, die. En ja, dat houdt sommige mensen inderdaad ook tegen om te sporten. En die voelen zich, ik kan me ook voorstellen dat mensen zich voorstellen dat mensen zeggen van "nou dan voel ik me veiliger in een veilige omgeving waar ik zelf kan sporten en geaccepteerd wordt om wie ik ben" [...] Ja en dat je ook niet gezien wordt als zijnde dat je een beperking hebt. Je wordt gewoon als, ja normaal is natuurlijk een raar woord hè, gewoon als regulier gezien, laten we het zo zeggen. Je bent daar op die sport om te gaan wandelen. Dat doe je allemaal graag, en ik doe dat alleen maar met een witte stok, en een ander loopt gewoon. Ja om het maar gewoon die woorden te gebruiken hè.' - volwassene met een beperking 3

Niet iedereen met een zichtbare beperking vindt het vervelend om aangestaard te worden. De topsporter met een beperking vindt dit bijvoorbeeld niet erg. Maar ze geeft wel aan dat dit per persoon verschilt en dat zij al veel heeft overwonnen, waardoor ze het misschien meer gewend is.

'En ik vind het ook niet erg, zoals ik net al zei, als je bij een fitness binnenkomt voor de eerste keer, of een keer op een ander tijdstip, dat er andere mensen zijn. Ik ben het ondertussen gewend en ik vind het ook niet erg. Ik kom binnen. Hoi, ik ben er. Maar dat is denk ik ook gewoon hoe ik erin sta, omdat ik daar makkelijker mee omga. En ondertussen misschien ook wel wat meer gewend ben. Ik heb die eerste stap ooit al eens een keer gezet. Vond het natuurlijk toen ook de allereerste keer best wel even spannend. Maar vaak gaat dat weg omdat iedereen zo relaxt en aardig was.' - topsporter met een beperking

Ook voor mensen met een onzichtbare beperking kan het gevoel er niet bij te horen een belemmering vormen. Een volwassene geeft bijvoorbeeld aan dat hij door zijn autisme onbesproken gedragsregels minder snel oppikt, wat soms problemen op sociaal gebied kan opleveren. Deze volwassene wordt ook snel overprikkeld en heeft sociale angst. Dit maakt het lastig om in sociale situaties mee te komen. Een andere volwassene met een onzichtbare beperking geeft aan dat mensen zonder beperking weinig begrip voor onzichtbare beperkingen hebben. Als iemand geen hulpmiddel gebruikt of verder niks van de buitenkant markeert, kan er raar gereageerd worden als ze om aanpassingen vragen.

Naast het aanstaren kunnen andere interacties met mensen zonder beperking een belemmering vormen. Dit speelt vooral bij kinderen en ouders. Een kind ervaart dat mensen zonder beperking hem niet verstaan als hij praat, waardoor ze niet weten wat hij bedoelt en wat hij wil bereiken. Dit kan tot frustratie leiden. Een ouder maakt zich enorm zorgen over de sociale interacties tussen zijn kind met een beperking en sporters zonder beperking, als zijn kind bij een reguliere vereniging zou sporten:

'Ik zou je vertellen als je wat volleyballers hebt zitten van reguliere sportverenigingen en die gaan aan het bier en dan komen de jongens met hun rolstoeltjes binnen, nou weet je die [de volleyballers] hebben geen leven. Weet je na een biertje zullen ze niks zeggen, na twee biertjes ook niet, maar na drie biertjes worden [de jongens in een rolstoel] wel de pispaal. Ja weet je dat moet je gewoon niet willen. En dat is waar wij gewoon naartoe willen in Rotterdam.' - ouder 1

Een andere ouder vult dit aan. Ze geeft aan dat kinderen/jeugd zonder beperking mensen met een beperking niet accepteren en dat dit impact heeft op het sport- en beweeggedrag van haar kind:

'Mijn kind fietst op een driewiel fiets. Toen hij klein was had hij daar lak aan, maar nu hij 16 is, krijgt hij wel eens dingen toegeroepen van andere jeugd. Nu durft hij daar niet meer op te fietsen, omdat hij bang is dat mensen hem uitschelden. Dat is eigenlijk ook bij de reguliere sportscholen zo. Bij verenigingen. Helaas. Ik denk dat dat in zo'n team al begint bij een trainer die beter begeleidt of van tevoren aangeeft wat er aan de hand is met iemand. Misschien zijn er wel sporten waar hij heel goed in is, maar omdat hij anders is weggepest wordt' - ouder 4

Informatietoegankelijkheid

Een aantal ouders en volwassenen vindt dat informatie over de sport- en beweegmogelijkheden voor mensen met een beperking ontbreekt of weinig zichtbaar is, waardoor iemand je erop moet wijzen om deze te kunnen vinden. Dit geldt voor zowel georganiseerde sport als de openbare ruimte, bijvoorbeeld aangepaste buitenfitnessstoestellen. Een volwassene die in de afgelopen jaren naar Rotterdam is verhuisd, vindt het moeilijk om erachter te komen wat er mogelijk is. Een andere volwassene geeft aan dat het moeilijk is om een laagdrempelige activiteit te vinden die geschikt is voor beginners.

Een ouder en een volwassene geven aan dat mogelijkheden beter bekend zijn bij instanties specifiek voor mensen met een beperking (speciaal onderwijs, revalidatie), maar dat het moeilijker is om iets te vinden als iemand niet in deze settings zit. Een volwassene geeft aan dat Rijndam haar heeft geholpen om te sporten en dat ze zonder de hulp van Rijndam niet was gaan sporten omdat ze 1) niet wist hoe belangrijk het was en 2) niet wist waar ze kon sporten. Een ouder ziet een rol voor het wijkteam hierin, om de sport- en beweegmogelijkheden voor kinderen met een beperking te promoten. Aanvullend vertelt een kind dat voor mensen met een beperking die in de regio Zuid-Holland wonen niet bekend is wat de mogelijkheden zijn om in Rotterdam te sporten.

Persoonlijke belemmeringen

Respondenten ervaren ook persoonlijke belemmeringen. Persoonlijke belemmeringen hebben te maken met de omstandigheden van mensen, bijvoorbeeld iemands beperking, zelfvertrouwen, angsten, motieven, mentale gezondheid of gedragsvoorkeuren.

Aanbod sluit niet aan bij interesse

Voor een aantal volwassenen, kinderen en ouders vormt het gebrek aan aanbod dat bij hun interesses aansluit een belemmering. Twee volwassenen geven aan op zoek te zijn naar zwemaanbod voor mensen met een beperking, maar niks in Rotterdam te kunnen vinden. Een andere volwassene met een dwarslaesie vond het ook moeilijk om aanbod te vinden wat bij zijn interesses past. Deze volwassene geeft aan dat er veel aanbod op het gebied van dansen was, maar dat dansen hem niet aanspreekt.

Ook geeft een aantal volwassenen aan dat het aanbod dat hen leuk lijkt niet mogelijk is door hun beperking. Een volwassene met een visuele beperking geeft bijvoorbeeld aan dat hij in het verleden veel heeft gevoetbald, gebasketbald en gefietst, maar hier op een gegeven moment mee moest stoppen, omdat zijn zicht te slecht werd. Deze volwassene geeft aan dat hij deze sporten niet op een aangepaste manier wil beoefenen, maar dat hij niet tevreden is met de vervangende activiteit die hij nu doet (wandelen):

‘Ik vind het heel vervelend om de sporten te doen die ik heb gedaan. Ik kan het gewoon niet meer. Ik heb veel gefietst, maar om nou achter op een tandem te gaan zitten vind ik niks. Dat is geen alternatief voor mij. Misschien heel lullig, maar het is niet meer wat het was. Die kick van hard gaan op een fiets mis je gewoon. Vandaar ga ik een beetje suf wandelen.’ - volwassene met een beperking 6

Een andere volwassene ervaart een vergelijkbare belemmering. Hij zou graag met zijn vrienden willen tennissen, maar zijn beperking laat dit niet toe.

Niveau sluit niet aan

Een volwassene geeft aan dat het afschrikt als het niveau van het sport- of beweegaanbod te hoog is:

‘Soms zijn ze allemaal gevorderd, weet je ze doen zelf al jaren mee. En dan kom ik binnen, en dan denk ik van goh ik voel me lomp en het gaat niet, en ik voel me stijf, en dan ja. Weet je, dat vind ik best moeilijk om te zeggen van ik snap het niet’ - volwassene met een beperking 8

Onwetendheid over welke sportieve activiteiten leuk zijn of bij iemand passen

Een volwassene geeft aan niet goed te weten wat ze leuk vindt en wat goed bij haar zou passen. Volgens deze volwassenen zou begeleiding naar een sport- of beweegactiviteit helpen, door bijvoorbeeld een maatje.

Angst en schaamte

Sommige zaken die bij sociale toegankelijkheid worden genoemd, hebben ook te maken met persoonlijke belemmeringen en hoe een persoon zijn beperking ervaart. Sommige mensen met een beperking hebben bijvoorbeeld geen angst dat ze eventueel aangestaard worden of geen schaamte over het feit dat ze een (sport)hulpmiddel moeten gebruiken. Andere mensen met een beperking ervaren die angst of schaamte juist wel, bijvoorbeeld het kind met een beperking dat niet meer durft te fietsen op zijn driewiel fiets.

Toegankelijkheid sportvoorzieningen

Algemene associatie toegankelijkheid

De volwassenen met een beperking en de ouders van kinderen met een beperking zijn gevraagd naar hun associaties met het woord 'toegankelijkheid'. De volwassenen en de ouders geven veel voorbeelden van fysieke toegankelijkheid, bijvoorbeeld een gebrek aan gehandicaptenparkeerplaatsen, de aanwezigheid van (til)liften, gebruik kunnen maken van de kantine en drempels in de kleedkamers (tabel 6.2). Twee ouders van kinderen met een verstandelijke beperking denken aan mensen die in een rolstoel zitten.

De volwassenen geven aan dat sommige aspecten van fysieke toegankelijkheid sport-specifiek zijn, bijvoorbeeld een waterrolstoel voor watersporten. Ook zijn volgens de ouders en de volwassenen sommige aspecten van (fysieke) toegankelijkheid voor bepaalde soorten beperkingen belangrijker. Het maatwerk dat nodig is om sporten en bewegen toegankelijk te maken kan als lastig gezien worden. Een ouder geeft aan dat een focus op fysieke toegankelijkheid eraan bijdraagt dat doelgroepen die geen lichamelijke beperking hebben soms tussen wal en schip vallen.

De ouders en volwassenen geven aan dat toegankelijkheid breder is dan enkel fysieke toegankelijkheid. Hiermee wordt bedoeld dat er voldoende begeleiding en aanpassingen zijn, zodat mensen met een beperking mee kunnen doen en geaccepteerd worden door andere sporters. Dit illustreert het volgende citaat:

'In die zin toegankelijkheid heb je dan eigenlijk denk ik op twee manieren. Dat is toegankelijk praktisch, dat er een lift is en gehandicaptoilet. De tweede is of echt toegang tot de sport en het clubverband hebt als je een eenling bent en een beetje een buitenstaander. Zij [de kinderen met een beperking] zijn met elkaar, niemand let op elkaar qua beperktheid. Kan je wel of niet drinken. Moet je geholpen worden naar het toilet. Dat zien zij helemaal niet.' - ouder 2

Tabel 6.2 Associaties van deelnemers met het begrip toegankelijkheid, ingedeeld naar type

Type toegankelijkheid	Associaties
Fysieke toegankelijkheid	Drempels Vlakke vloeren (Til)liften Brede deuren/ingangen Zitplaatsen Obstakels op de grond Aangepaste wc's/kleedkamers Waterrolstoel Bewegwijzering Aanwezigheid/aantal gehandicaptenparkeerplaatsen Bereikbaarheid kantine Talud
Praktische toegankelijkheid	Prijs Bereikbaarheid
Sociale toegankelijkheid	Begeleiding Niet anders worden aangekeken Respect Kleinere groepen
Informatietoegankelijkheid	Websites

Bron: Kwalitatief onderzoek ervaringen toegankelijkheid Rotterdam, Mulier Instituut, 2021.

Toegankelijkheid voorzieningen in Rotterdam

De kinderen met een beperking, volwassenen met een beperking en ouders van kinderen met een beperking zijn gevraagd om de locaties waar ze sporten en bewegen te beoordelen.

Openbare ruimte

Volgens een aantal volwassenen en ouders is de openbare ruimte in Rotterdam onvoldoende toegankelijk. Voor mensen met een visuele beperking gaat het vaak om bewegwijzering. Een volwassene met een visuele beperking geeft aan dat de ribbelpalen soms nergens naartoe leiden of naar een gevaarlijke situatie, zoals een trap. Een andere volwassene met een visuele beperking geeft aan dat sommige kruispunten geen ratelklinkers hebben, waardoor hij niet weet wanneer hij kan oversteken. Dit beperkt zijn bewegingsvrijheid.

Ook voor mensen met een motorische beperking kan de openbare ruimte ontoegankelijk zijn. Volgens een volwassene zijn er veel onnodige trapjes in de openbare ruimte. Deze volwassene vindt dat er niet goed over na is gedacht. Volgens deze volwassene wordt bij het ontwerp vaak gekeken naar wat mooi is, maar niet naar wat voor iedereen toegankelijk is.

Een ouder geeft aan dat de speeltuinen niet toegankelijk zijn en dat hun kind ofwel de speeltuin niet in komt ofwel niets kan doen in de speeltuin. Een andere ouder met een kind met een verstandelijke beperking geeft ook aan dat de speeltuinen ontoegankelijk zijn. Dit kan heel belangrijk zijn voor kinderen met een beperking die niet aan georganiseerde sport deelnemen. Deze ouder noemt het voorbeeld van een speeltuin waarvan een aantal toestellen onbruikbaar en niet veilig is, omdat deze speeltuin aan de weg ligt en er weinig hekken of afrastering zijn. Deze ouder geeft aan dat zijn kind onveilige situaties niet kan inschatten, wat het gebruik van deze speeltuin beperkt.

Sportaccommodaties

Volgens een aantal ouders en volwassenen zijn de sportaccommodaties niet fysiek toegankelijk. Volgens een volwassene met een visuele beperking is er ook onvoldoende bewegwijzering naar de sportaccommodatie. Als een persoon met een visuele beperking bijvoorbeeld met het openbaar vervoer komt, is het niet vanzelfsprekend dat er een geleidelijn is waarmee deze persoon de weg kan vinden. Volgens deze volwassene zijn er wel locaties die toegankelijk zijn, maar is dit niet de standaard.

Ook wordt aangegeven dat de sportaccommodaties niet altijd toegankelijk zijn voor mensen met een motorische beperking die een rolstoel gebruiken. Er zijn niet altijd voldoende gehandicaptenparkeerplaatsen, de kleedkamers zijn niet voldoende aangepast en er zijn vaak drempels of kleine trapjes waar mensen in een rolstoel moeilijk overheen komen. Ook is er niet altijd een lift aanwezig en zijn sommige faciliteiten op een andere verdieping. Bij de zwembaden is het niet altijd mogelijk om zelfstandig het water in en uit te komen.

Een ouder van een kind met autisme geeft aan dat een van de scholen voor speciaal onderwijs een gymzaal heeft met geïsoleerde muren, zodat alles minder hard klinkt. Ze geeft aan dat andere voorzieningen toegankelijker zouden zijn als ze ook vergelijkbare muren hadden.

Daarnaast wordt aangegeven dat sportaanbieders denken dat ze toegankelijk zijn, maar dat dit in de praktijk tegenvalt. Een ouder heeft het volgende voorbeeld:

‘Ik heb er niet heel veel geprobeerd, maar toen hij jonger was ging ik wel vaak met hem naar het zwembad. En dan zegt ieder zwembad altijd “wij zijn toegankelijk”. Dan denk ik altijd: ja je moet eens een keertje met een elektrische rolstoel naar binnen gaan. En dan vaak kom ik wel binnen met de elektrische rolstoel, maar dan moet je je kind verkleden. Ja waar ga je dan je kind verkleden? Want hij kan niet staan. Weet je zo’n klein hokje kan ik niet in met een rolstoel. Dan moet ik hem ergens op de grond leggen. Dus dat gaat ook niet. En als ik hem dan wil douchen dan, ja hoe doe je dat dan? Want ik kan geen rolstoel onder de douche zetten. En hem het water in krijgen is al helemaal lastig, weet je als het een vlakke rand is dan lukt het me nog wel. Maar 9 van de 10 keer is dat gewoon haast niet te doen.’ - ouder 3

De instellingen/gebouwen die zijn gemaakt voor mensen met een beperking (revalidatiecentrum, mytylschool) zijn toegankelijk voor mensen met een beperking, maar het is niet per se wenselijk om daar te sporten. Een paar kinderen die bij een revalidatiecentrum sporten geven aan dat de locatie goed is aangepast voor mensen met een beperking, maar dat het geen prettige locatie is voor een vereniging om te sporten. Het sporten vindt namelijk in een medische setting plaats, waardoor 1) ze weer in een zorgsetting terecht komen en 2) er weinig/geen sociale gelegenheden zijn.

Sociale toegankelijkheid

Een aantal volwassenen geeft aan dat ze zich geaccepteerd voelen bij hun sportaanbieder. Ook geeft de topsporter met een beperking geeft aan dat in haar ervaring de beheerders van de accommodaties vriendelijk en behulpzaam zijn. Een deel van de kinderen met een beperking beoordeelt de locaties waar zij sporten en/of bewegen als goed. Ze voelen zich daar prettig en veilig als ze aan het sporten zijn.

Daarentegen geeft een aantal volwassenen en ouders aan dat de sociale toegankelijkheid in Rotterdam kan worden verbeterd. Ouders geven aan dat hun kind niet door de andere kinderen wordt begrepen. Met meer en betere begeleiding zou hun kind volgens deze ouders minder gepest worden en zouden de sportvoorzieningen toegankelijker zijn. De volwassenen geven aan dat mensen zonder beperking niet altijd weten hoe ze met iemand met een beperking om moeten gaan en dat mensen geïrriteerd of gestrest raken als ze iemand met een beperking moeten helpen. Dit wekt een vervelend gevoel op bij mensen met een beperking. Betere voorbereiding op wat iemand eventueel nodig heeft zou hierbij helpen.

Een volwassene met autisme geeft aan dat sportaanbieders verwachten dat iemand meegaat in de sociale aspecten van sport en weinig ruimte/begrip hebben voor mensen die zich anders gedragen. Volgens deze volwassene komt dit niet per se door onwil, maar omdat ze hier geen inzicht in hebben.

Informatietoegankelijkheid

Voor een aantal volwassenen en ouders is de informatietoegankelijkheid onvoldoende. Twee volwassenen met een beperking geven aan dat het lastig is om informatie over de sport- en beweegmogelijkheden voor mensen met een beperking te vinden. Een andere volwassene met een visuele beperking geeft aan dat hij niet weet of de informatie (als die online staat) voor hem digitaal toegankelijk is. Deze volwassene geeft aan dat het handig zou zijn om de informatie in meerdere vormen (flyers, websites) te hebben, zodat die voor meerdere doelgroepen toegankelijk is. Hij geeft aan dat een informatiepakket over het beschikbare aanbod vanuit de gemeente bijvoorbeeld handig zou zijn. Een ouder heeft behoefte aan een overzicht vanuit de gemeente van al het sportaanbod voor mensen met een beperking en de toegankelijkheid van de locaties waar het aanbod plaatsvindt.

Sporthulpmiddelen

Een paar volwassenen geven aan dat het lastig is om hulpmiddelen aan te vragen bij de gemeente. Het proces om een sporthulpmiddel aan te vragen is ingewikkeld. Ook wordt aangegeven dat het budget voor een sporthulpmiddel zeer beperkt is en dat hulpmiddelen vaak veel duurder zijn dan het budget dat ze krijgen.

Klachten/meldingen

Enkele volwassenen geven aan dat ze het melden als iets niet toegankelijk is. Hun ervaringen daarmee zijn wisselend. Een volwassene meldt dit bijvoorbeeld bij sportaccommodaties en geeft aan dat het wisselt of er iets mee wordt gedaan. Sommige accommodaties reageren er positief op en geven aan dat ze zich niet bewust waren van de belemmering. Andere accommodaties doen er niks mee. Een andere volwassene geeft aan dat hij de ervaring heeft dat zijn vragen over toegankelijkheid niet beantwoord worden.

Een andere volwassene heeft klachten weleens bij de gemeente gemeld, maar heeft de ervaring dat er niks mee wordt gedaan. Hij geeft aan dat het aan de reacties te zien is dat de mensen die de mails of belletjes beantwoorden geen verstand hebben van toegankelijkheid. Deze persoon is er later achter gekomen dat zaken over ontoegankelijkheid beter bij 010Toegankelijk gemeld kunnen worden.

Toekomstbeeld/-droom

Tijdens de interviews en focusgroepen zijn de volwassenen en kinderen en met een beperking en de ouders gevraagd naar hun wensen, behoeften en dromen als het gaat om sporten en bewegen voor mensen met een beperking. De wensen en behoeften van de volwassenen, kinderen en ouders zijn verschillend. Sommige kinderen en volwassenen zijn tevreden met hun sport- en beweeggedrag. Andere kinderen en volwassenen zouden iets willen veranderen: de een wil met een activiteit beginnen, de ander wil een sportieve activiteit erbij doen of vaker een sportieve activiteiten doen. Een paar kinderen en volwassenen geven aan behoefte te hebben om sporten uit te proberen. Dit kan in de vorm van een proefperiode of een sportdag waar ze verschillende lessen of activiteiten kunnen volgen.

Aanbod

Voor veel volwassenen en ouders is een uitbreiding van het aanbod gewenst. Ouders hebben behoefte aan teamsporten, zodat hun kind vrienden kan maken en/of meer sociale vaardigheden kan ontwikkelen.

Enkele volwassenen noemen specifiek dat het wenselijk zou zijn om het zwemaanbod uit te breiden. Een andere volwassene zou graag meer actiesporten willen zien. De volwassenen geven aan dat het wenselijk zou zijn om de openingstijden uit te breiden, zodat meer mensen de faciliteiten kunnen gebruiken. Een volwassene heeft meer behoefte aan thuisporten en zou het fijn vinden als mensen met een beperking toegang hebben tot fitnessapparatuur voor thuis.

De topsporter met een beperking zou graag willen dat elke aanbieder kijkt naar de mogelijkheden om sporten en bewegen voor mensen met een beperking bij de aanbieder te integreren. Dit zou kunnen door aangepast(e) materiaal of sporthulpmiddelen aan te schaffen, trainers op te leiden of de ondergrond van een hal of baan aan te passen. Op deze manier zouden mensen met en zonder beperking gebruik kunnen maken van dezelfde faciliteiten en wanneer mogelijk ook samen kunnen sporten en bewegen.

Daarnaast geeft de topsporter met een beperking aan dat het wenselijk zou zijn als Rotterdam topsporters de mogelijkheden biedt om af en toe hun sport in Rotterdam te beoefenen. De topsporter geeft aan dat de organisatie en benodigde materialen en faciliteiten per sport verschillen, maar dat het fijn zou zijn om te kunnen kijken of een bepaalde tak van sport in een topsporthal zou kunnen trainen. Dit zou Rotterdam de kans geven om te laten zien dat ze een topsportstad is en wat ze aan topsporters kan bieden.

Begeleiding

Daarnaast is meer kennis bij begeleiders gewenst. Bijscholingen/opleidingen voor coaches, trainers, scheidsrechters en vrijwilligers zouden het aanbod voor mensen met een beperking kunnen uitbreiden en ervoor kunnen zorgen dat mensen met een beperking worden begrepen en geaccepteerd. Volgens een aantal volwassenen zouden ervaringsdeskundigen hierin een rol kunnen spelen. Naast bijscholing is volgens een paar deelnemers een goed intakegesprek nodig. Hierbij kan de sportaanbieder achterhalen wat de eventuele behoeftes van de nieuwe sporter zijn. Ook kunnen kleinere groepen bijdragen aan betere begeleiding, omdat er meer aandacht voor de sporters is.

Naast de begeleiding tijdens het sporten heeft een aantal volwassenen en ouders behoefte aan begeleiding naar een sport. Mensen die een extra zetje nodig hebben om de deur uit te komen, mensen die niet weten wat ze leuk vinden en mensen die niet weten waar ze moeten zoeken zouden hierbij gebaat zijn, volgens deze volwassenen. Ook geven ouders aan dat ze behoefte hebben aan meer maatwerk voor kinderen met een beperking, omdat er nu in hokjes wordt gedacht. Hierdoor vallen kinderen die niet goed in een hokje passen tussen wal en schip. Hulp bij het opzetten van een team of ander aanbod, door bijvoorbeeld Stichting MEE, wordt gewaardeerd.

Sociale interactie

Twee kinderen geven aan behoefte te hebben aan een club met goede trainingsfaciliteiten en een sociale component, bijvoorbeeld de mogelijkheid om na het sporten nog wat te drinken en te praten. Deze kinderen sporten momenteel in een revalidatiecentrum en gaan na de training gelijk naar huis, waardoor het sociale aspect van sport en het gevoel een eigen plek te hebben beperkt zijn. De wens om met kinderen zonder beperking te sporten blijkt niet heel groot te zijn bij een deel van de kinderen. Ze denken dat mensen zonder beperking hen niet helemaal zullen accepteren of als volwaardig zullen zien. Dit wordt door de volgende twee citaten geïllustreerd:

‘Omdat ik denk dat, een sportvereniging, kijk op school heb je je vrienden en daar leg je dan in de eerste klas leg je uit wie je bent en waar je last van hebt. En ze begrijpen het ook wel. Dan heb je een aantal leerlingen die je dan minder kennen. Die zullen je al vreemd aankijken en denken oh wie is die jongen, die zal zeker niks kunnen. Dat is wat vaak wordt gezegd, maar daar moet je ook een beetje lak aan hebben natuurlijk. Maar ja op een sportvereniging kom je niet elke dag met elkaar in contact. Spreek je niet iedereen. En dan gaat dat veel moeilijker samen denk ik.’ - kind 1

Interviewer: 'Maar vind je het fijn dat kinderen ook een beetje begeleiding nodig hebben?'

Kind 2: 'Ja.'

Interviewer: 'Of zou je juist een sport willen doen waar ook kinderen sporten die op een gewone basisschool zitten?'

Kind 2: 'Nee, dat wil ik niet.'

Interviewer: 'En waarom wil je dat niet?'

Kind 2: 'Dat zullen ze dan niet begrijpen als ik vertel wat ik wil of doen. En dan kunnen ze mij niet begrijpen omdat ik heel anders ben.'

Sommige ouders hebben juist de behoefte dat hun kind met kinderen zonder beperking sport, mits extra (deskundige) begeleiding aanwezig is. De begeleiding is niet alleen voor het sporten, maar ook voor het sociale aspect en de verdere ontwikkeling (zelfstandigheid). Door samen te sporten kunnen de kinderen van elkaar leren, volgens deze ouders.

Fysieke toegankelijkheid

De ouders en volwassenen hebben behoefte aan fysieke aanpassingen aan de openbare ruimte en de sportvoorzieningen. De ouders geven aan dat meer kennis over verschillende soorten beperkingen bij het ontwerp van nieuwe (sport)gebouwen wenselijk is en dat toegankelijkheid een vereiste zou moeten zijn bij nieuwbouw. Drie volwassenen zouden buitensport stimuleren, bijvoorbeeld door aangepaste buitenfitnessstoestellen in de parken en op de pleinen neer te zetten.

Een aantal volwassenen heeft behoefte aan beter onderhouden stoepen en straten en een vermindering aan obstakels, zoals kleine trappetjes, hellingen, bloembakken en containers. Ook wordt aangegeven dat betere regulering van fiets- en voetgangersverkeer de toegankelijkheid van de openbare ruimte zou verbeteren. Een ouder zou graag willen dat de speeltuinen voor meerdere leeftijden geschikt zijn en veiliger zijn.

Als het gaat om de sportaccommodaties, zijn verwarmd water in zwembaden en tilliften specifiek door een aantal volwassenen genoemd. Ook de topsporter met een beperking geeft aan dat het wenselijk zou zijn dat onnodige barrières, zoals hoge drempels en zware deuren, weggehaald worden. Een andere volwassene geeft aan dat het handig zou zijn om te inventariseren hoeveel locaties toegankelijk zijn en de inventarisatie te gebruiken om een plan van aanpak te maken om de fysieke toegankelijkheid te verbeteren.

Vervoer

Ook hebben ouders behoefte aan een oplossing voor vervoersproblemen. Dit zou ouders ontlasten. Een ouder geeft aan dat de gemeente zou kunnen kijken of in samenwerking met het leerlingenvervoer gekeken kan worden naar een oplossing van het vervoersprobleem.

Informatie

Vier volwassenen hebben behoefte aan vindbare en overzichtelijke informatie over het beschikbare aanbod. Een volwassene geeft aan dat het fijn zou zijn als er meer bekendheid zou komen over de mogelijkheden om sporthulpmiddelen te financieren vanuit de Wmo. Het is hierbij belangrijk dat de informatie voor meerdere doelgroepen beschikbaar is. Als het bijvoorbeeld op een website komt te staan, moet de website toegankelijk zijn voor mensen met een visuele beperking.

Een andere volwassene zou graag ook willen weten waar een aanbieder voor staat. Hiermee krijgen mensen een beter beeld of ze ergens bij zouden passen:

'Ik zou het ook heel gaaf vinden, misschien bestaat dat al, dat weet ik niet, maar dat er ook een overzicht is van het aanbod. En dan niet heel droog een linkje naar de aanbieder, maar bijvoorbeeld ook een beter beeld van de sportgroep. Waar zij voor staan. Met de persoon die ik ben hoef ik niet bij de gemiddelde voetbalclub te gaan. Maar ik kan me ook voorstellen dat er een paar voetbalclubs zijn waar meer alternatieve mensen aangesloten zijn. Ik denk dat dat iets is wat bij mij naar boven komt.' - volwassene met een beperking 9

Financiën

Veel volwassenen hebben behoefte aan lagere kosten voor sporten en bewegen. Twee volwassenen geven aan dat ze subsidies zouden creëren voor sportaanbieder en een ander geeft aan dat ze graag zou willen dat sportaanbieders gratis proeflessen (op één dag) aanbieden. Ook geeft deze volwassene aan dat flexibiliteit in betaling (dus per les betalen in plaats van een jaarabonnement) ook wenselijk zou zijn. Volgens twee andere volwassenen zou korting op een abonnement voor mensen met een beperking helpen om sporten betaalbaar te maken. Een van deze volwassenen geeft aan dat het belangrijk is om geld niet vrij uit te geven, maar het aan sporten te koppelen.

Droom

Kinderen, ouders en volwassenen zijn ook gevraagd naar hun droombeeld als het gaat om sporten en bewegen voor mensen met een beperking in Rotterdam. De droom van ouders is dat kinderen met een beperking zoveel keuzes hebben dat ze niet meer weten wat ze moeten kiezen en dat ze op een veilige manier met leeftijdsgenoten kunnen sporten. Volgens een ouder is toegankelijkheid op alle vlakken nodig om dit te kunnen realiseren. Andere ouders geven aan dat een verandering in de maatschappij nodig is om dit te bewerkstelligen. Acceptatie van en begrip voor mensen met een beperking is een vereiste en er gaat tijd overheen voordat de samenleving hierin meegaat. Een andere ouder heeft als droom dat mensen met een beperking een eigen plek hebben waar ze zich thuis en veilig voelen, kunnen sporten op tijdstippen dat hun uitkomt en ook sociale gelegenheden hebben. De droom van een derde ouder is dat mensen met een beperking een keertje voorop worden gesteld. Een ouder licht dit toe:

'Wij vinden inclusie wel heel belangrijk, maar nu moeten mensen met een beperking altijd aanhaken bij mensen zonder een beperking. Andersom is ook inclusief: dat mensen zonder beperking kunnen aanhaken bij mensen met een beperking. Wij zoeken wel naar inclusiviteit. Wij zeggen altijd ieder toilet moet aangepast zijn voor gehandicapten. Daar kunnen ook mensen zonder beperking gebruik van maken. Dus wij willen inclusief zijn, graaf zelfs. Maar wij draaien het om. Wij willen een vereniging zijn voor mensen met een beperking, waar mensen zonder beperking aan kunnen haken. Dat is onze ultieme droom van inclusiviteit. Wij draaien het gewoon om.' - ouder 1

Ook de volwassenen vinden het belangrijk dat iedereen een plek heeft waar zij zich prettig voelen en op eigen niveau kunnen bewegen. Ze geven aan dat een veilige omgeving waar mensen elkaar accepteren hiervoor essentieel is. In de ideale situatie zijn belemmeringen, zoals kosten en bereikbaarheid, opgelost.

Professionalisering en promotie

Een kind wil dat de sportmogelijkheden voor mensen met een beperking geprofessionaliseerd worden, zodat het een soort van uithangbord wordt naar andere mensen met een beperking en hen uitnodigt om mee te doen. Dit sluit aan bij de droom van de topsporter, die ook wil dat de gemeente meer figuurlijke uithangborden maakt voor topsport voor mensen met een beperking. Deze topsporter suggereert om topsporters met een beperking te vragen om clinics te geven. Op deze manier kunnen kinderen en volwassenen met een beperking sporten uitproberen. Door meer aandacht te besteden aan topsport voor mensen met een beperking hebben kinderen en volwassenen met een beperking ook rolmodellen of inspiratiebronnen binnen de parasport. Deze sporter geeft aan dat clinics voor sport voor mensen met een beperking wel worden gegeven, bijvoorbeeld bij 010Moves, maar dit zou volgens de topsporter vaker

kunnen gebeuren. Ook liefst in combinatie met sport voor mensen zonder beperking. Volgens de topsporter zou dit helpen om sport voor mensen met een beperking te 'normaliseren'. Ook zou de topsporter graag meer integratie willen zien bij sportevenementen. Dit gebeurt bijvoorbeeld al wel bij het ABN AMRO-tennistoernooi, maar zou vaker kunnen, bijvoorbeeld bij de marathon.

Keuze voor scenario's

Vijf ouders en alle volwassenen zijn twee stellingen voorgelegd over de wensen voor de toegankelijkheid van het sportaanbod en de sportaccommodaties voor mensen met een beperking in Rotterdam. Bij twee ouders en twee kinderen is het onderwerp zonder stellingen besproken.

Stelling 1: Elke sportaanbieder moet voor iedereen met een beperking toegankelijk zijn

De ouders en volwassenen zijn verdeeld over deze stelling. Een aantal volwassenen is het met deze stelling eens, vooral omdat ze vinden dat mensen met een beperking evenveel recht hebben om te sporten als mensen zonder beperking. Twee ouders geven aan dat dit lastiger zal zijn voor sommige sportaanbieders en voor bepaalde soorten beperkingen. Een volwassene geeft aan dat het vooral belangrijk is dat de deuren (figuurlijk) open staan. Uiteindelijk kan de persoon met een beperking beslissen dat het geen match is, maar hij of zij moet wel de kans krijgen om dit uit te proberen.

'Laat ik het zo zeggen in het kader van de inclusiviteit en diversiteit is het zo dat je overal toegang zou moeten kunnen krijgen. De toegang zou er moeten zijn en dan kan je daarna bespreken in hoeverre het uitvoerbaar is. Maar overal moet de deur open kunnen gaan.' - volwassene met een beperking 7

Een andere volwassene bevestigt dit. Volgens deze volwassene moet de intentie er zijn. Wellicht is het in de praktijk niet haalbaar, maar het gaat volgens deze respondent om de intentie. Een derde volwassene geeft aan dat het belangrijk is dat het vanuit de sportaanbieder zelf komt, en dat het niet een verplichting moet zijn:

'Dat vind ik een hele moeilijke...heel veel sportverenigingen zijn naast het aanbieden van sport ook een sociale plek. Ik denk dat als je zoiets op gaat dringen heel veel maatschappelijke plekken gedwongen worden om uit elkaar te vallen. Tegelijkertijd denk ik wel dat er meer ruimte mag zijn voor mensen die willen aansluiten. Ik denk dat door die sociale cohesie wat opener te maken we daar als samenleving in kunnen groeien. In plaats van een stigma op te leggen dat iedereen toegankelijk moet zijn, voorlichting te geven aan die plekken en aangeven wat je tegen kunt komen en wat je er aan kunt doen. Dan is het aan de plekken zelf om te bepalen of ze ervoor open staan of niet.' - volwassene met een beperking 9

Een volwassene en twee ouders geven aan dat de aanbieders bij de gemeente hulp kunnen aanvragen om dit mogelijk te maken. Deze ouders geven aan dat de gemeente de aanbieders moet ondersteunen, omdat sporten en bewegen belangrijk is voor de (motorische) ontwikkeling van kinderen. Volgens een volwassene is het een voorwaarde voor een sportvereniging om voor meerdere doelgroepen open te staan:

'Desnoods vraagt de vereniging hulp aan bij een gemeente. Niet alle sporten zijn geschikt voor minder validen, maar dan bieden ze maar een alternatief aan. Sommige verenigingen zijn een sport plus vereniging. Verplicht dit maar voor alle verenigingen. Verenigingen die een bepaald programma aanbieden voor mensen, dan krijgen ze een keurmerk. Dat zijn verenigingen die heel veel doen, naast hun "main" sport, voor ouderen, voor mensen met een beperking. Ik vind dat een voorwaarde voor een vereniging. Het is toch een sociaal gebeuren' - volwassene met een beperking 10

Drie ouders en vijf volwassenen zijn het met deze stelling oneens. Dit komt vooral doordat ze vinden dat het niet mogelijk is om elke sport aan iedereen met een beperking aan te passen, dat de doelgroep te klein is en dat het vanuit de aanbieder zelf moet komen (niet verplichten). Ook speelt het kostenplaatje een rol. Deze ouders en volwassenen stellen voor dat het beter zou zijn als een beperkt aantal accommodaties fysiek toegankelijk wordt gemaakt en deskundige begeleiding aanbiedt of dat er voor elke tak van sport aanbod is. De voorkeur van deze ouders en volwassenen ligt bij een paar gespecialiseerde aanbieders in plaats van dat iedereen maar een beetje toegankelijk is.

'Ik ben het er ook mee oneens. Ik denk dat er, ja ik weet niet hoeveel sporten er in Rotterdam worden aangeboden, maar ik vermoed ergens tussen de 80 en 120 sporten. Ja het lijkt mij onmogelijk om voor elke sport voorzieningen te gaan treffen waar iedereen in elke gradatie aan mee zou kunnen doen. Dus ik denk dat je je wel moet gaan concentreren op een aantal sporten en misschien wel de meest voorkomende sporten in Rotterdam. En eventueel laten uitbreiden. Maar ik denk om elke sportaanbieder, ook een particulier, om die te gaan verplichten om geheel ook in te zetten op de mensen met een beperking, ja.. Ik denk dat het financieel ook niet haalbaar is.' - volwassene met een beperking 4

Een van deze ouders stelt een samenwerking met revalidatiecentra en scholen voor speciaal onderwijs voor om de kennis in huis te halen. Een andere ouder geeft aan dat het verstrekken van subsidies aanbieders misschien zal stimuleren om hun aanbod toegankelijk te maken.

Stelling 2: Het is wenselijk om een aparte, volledig toegankelijke sportaccommodatie voor mensen met een beperking in Rotterdam te bouwen

De meningen van de volwassenen en ouders over een aparte, volledig toegankelijke sportaccommodatie zijn verdeeld. Een aantal volwassenen en ouders is het met deze stelling eens. Een ouder geeft aan dat hun kind met deze oplossing eindelijk een eigen plek heeft waar hij/zij goed en veilig kan sporten. Deze ouder geeft aan dat het verspillen van geld zou zijn om bestaande accommodaties te verbouwen, omdat het niet alleen om fysieke veranderingen gaat, maar ook om culturele veranderingen:

‘Het [verbouwen van bestaande accommodaties] leidt tot niks en het verandert ook het beleid in Rotterdam niet, het klimaat in Rotterdam niet. En wij willen graag een verandering van het klimaat hebben. Het is niet goed in Rotterdam. Dus alles wat ze doen is gewoon kapitaalvernietiging. Wij lopen al te lang in dit wereldje mee.’ - ouder 1

Een andere volwassene geeft aan dat het bij een dergelijke accommodatie waarschijnlijk makkelijker zou zijn om met de rest mee te komen en dat dit lastiger kan zijn op het moment dat mensen met en zonder beperking samen sporten. Samen sporten met mensen met een beperking kan volgens een andere volwassene motiverend werken omdat iedereen ‘in hetzelfde schuitje’ zit.

De topsporter geeft aan dat een dergelijke accommodatie het misschien makkelijker maakt voor mensen om de eerste stap naar sporten en bewegen te zetten. Dit wordt ondersteund door een volwassene met een beperking. Volgens deze volwassene is het fijn als de accommodatie ervan uitgaat dat iemand eventuele aanpassingen nodig heeft. Dat maakt het makkelijker voor sporters om hulp te vragen.

Ook wordt aangegeven dat er, als het aanbod te veel verspreid wordt over diverse accommodaties, niet voldoende deelnemers zijn voor bijvoorbeeld teamsporten. Dit zou niet het geval zijn wanneer iedereen op één locatie zou sporten.

Opvallend is dat een deel van de volwassenen (inclusief de topsporter) en ouders die het met deze stelling eens zijn het wenselijk vinden voor andere mensen met een beperking, maar niet voor zichzelf of hun kind met een beperking. Het gaat bijvoorbeeld over de mensen die bij het reguliere sportaanbod uitvallen vanwege een beperking.

‘Nou ja wat ik zeg, vooral voor de mensen die er dus nu eigenlijk bij de reguliere sport gewoon uitvallen, omdat ze het niet trekken, of omdat ze een verstandelijke beperking of gedragsproblematiek hebben, maar die zich wel goed kunnen uiten in sporten, maar ja toch door de grote groep wat min of meer afgestoten worden, van “hij is eng, hij schreeuwt zo, hij doet zo dit”. Weet je, ja, voor zulk soort kinderen, jongeren en volwassenen zou ik het wel heel prettig vinden, dat ze zich toch lekker in iets kunnen uitleven... in een beschermende omgeving. Weet je, ja het is misschien tegenstrijdig wat ik nu zeg, maar voor die mensen die zich echt, ja toch wel willen uitleven, en toch bang zijn om in de reguliere wereld te zijn, zou ik het wel fijn vinden inderdaad als er een mogelijkheid was’ - volwassene met een beperking 3

‘En het is heel erg individu-afhankelijk, van de een die voelt zich daar heel erg prettig bij om met lotgenoten activiteiten te doen, en de ander die voelt zich misschien in een hokje geduwd, ja en vindt het fijner om gewoon ook met kinderen die niet beperkt zijn te sporten.’ - ouder 4

Ook zijn een aantal volwassenen en twee ouders het oneens met het bouwen van een aparte, volledig toegankelijke sportaccommodatie voor mensen met een beperking. Voor een paar volwassenen en een ouder heeft dit met afstand te maken. Als er maar één accommodatie is, moet een groot deel van de

doelgroep ver reizen. Volgens deze volwassenen en ouder is het beter om lokale voorzieningen aan te passen.

Ongeveer de helft van volwassenen struikelt over het woord ‘apart’. Deze volwassenen vinden het belangrijk dat mensen met en zonder beperking samen kunnen sporten. Dat een locatie volledig toegankelijk is, is niet erg, want dan kunnen zowel mensen met als zonder beperking daar sporten. Volgens de volwassenen kunnen mensen met en zonder beperking veel van elkaar leren door samen te sporten. De topsporter vindt het ook belangrijk dat mensen met een zonder beperking samen sporten, zodat sport voor mensen met een beperking als normaal wordt gezien. Een ouder van een kind met een ernstige motorische beperking is van mening dat mensen met een beperking (afhankelijk van hun beperking en benodigde ondersteuning) kunnen sporten met iemand zonder beperking.

Ook geeft deze ouder aan dat kinderen met een beperking in een hokje worden geduwd waar ze niet per se bij horen. Er zijn aanzienlijke verschillen binnen de doelgroep die volgens deze ouder met deze oplossing niet gezien worden. Een aparte locatie zou volgens deze volwassenen tot meer afstand tussen de twee groepen leiden en ervoor zorgen dat mensen met een beperking nog steeds een uitzondering zijn, in plaats van zorgen voor acceptatie voor deze groep.

‘Ja ik zelf zou zeggen van ja dat ik het er niet mee eens ben, want ik heb zoiets van ja waarom zou je dat doen? Ik heb zoiets van we zijn allemaal hetzelfde, en we hebben zoiets van je moet gewoon kunnen om zeg maar ook bij andere mensen erbij te kunnen zijn, en gewoon te kunnen meedraaien eigenlijk, mee kunnen functioneren. Dus ja, nou mij lijkt het zou het de voorkeur zijn gewoon, ik zou het op zich niet nodig vinden’ - volwassene met een beperking 11

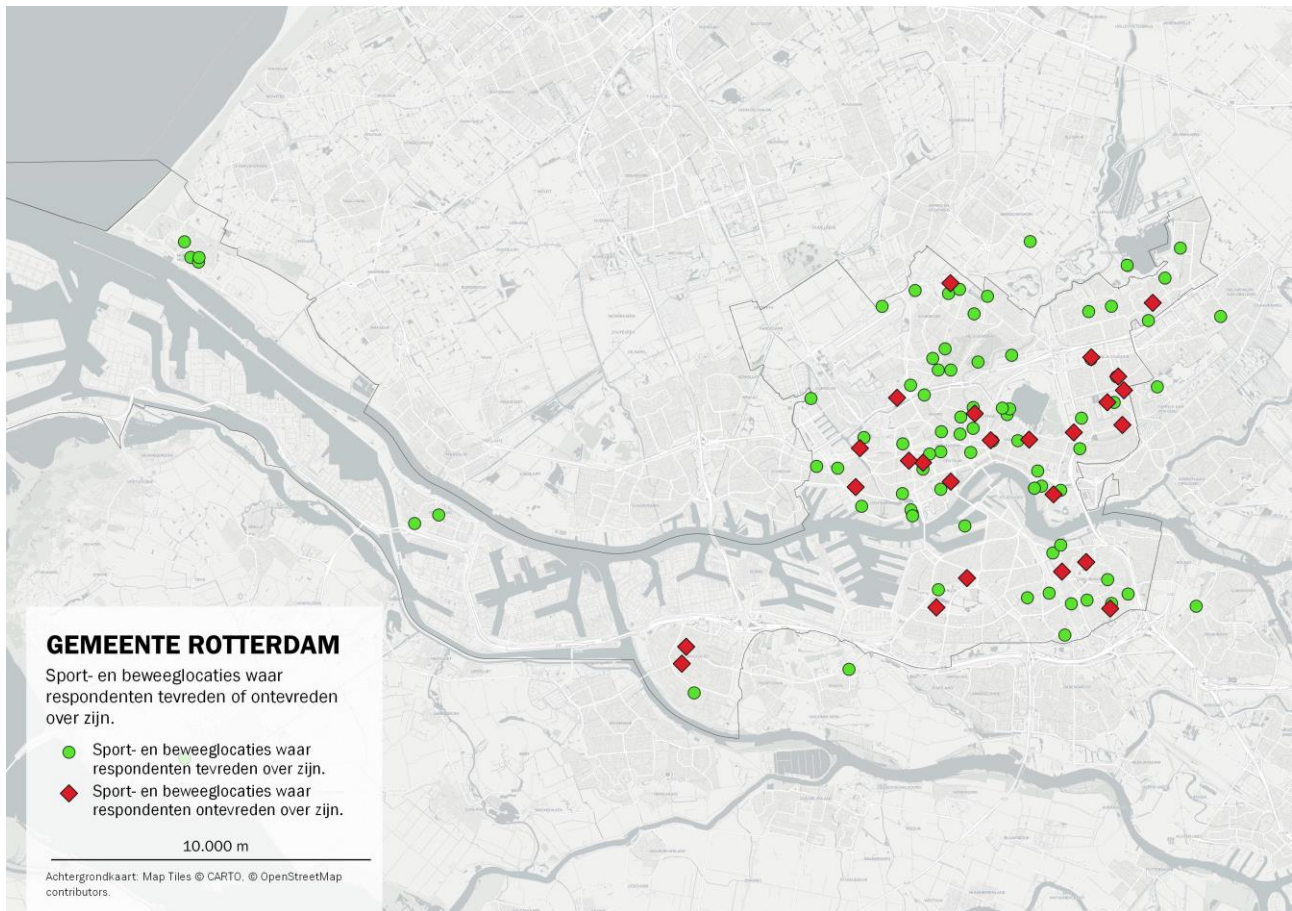
Twee ouders twijfelen omdat ze graag willen dat hun kind de mogelijkheid heeft om met kinderen zonder beperking om te gaan. Ook geeft een ouder aan dat deze oplossing op de georganiseerde sport gericht is en dat het, als er een dergelijke accommodatie komt, niet ten koste moet gaan van het anders georganiseerde aanbod.

6.4 Toegankelijkheid van sport- en beweeglocaties

In de focusgroepen en interviews kwam ook de toegankelijkheid van specifieke locaties in Rotterdam aan bod. Ook in de vragenlijsten zijn alle respondenten gevraagd om locaties te noemen waar sportieve activiteiten plaatsvinden en waarmee ze (heel) tevreden of (heel) ontevreden zijn, plus de reden daarvoor. De antwoorden van de vragenlijst, focusgroepen en interviews zijn samengevoegd. Hier kiezen we voor de term ‘sport- en beweeglocaties’, omdat respondenten niet alleen de traditionele sportaccommodaties noemen, maar ook buurthuizen, fysiotherapiepraktijken en plekken in de openbare ruimte.

In kaart 6.1 is te zien met welke locaties de respondenten wel of niet tevreden zijn. Bij het lezen van de kaart is het belangrijk om te realiseren dat niet alle locaties in Rotterdam zijn beoordeeld en dat sommige locaties maar door één persoon zijn beoordeeld. Ook kan het zijn dat één persoon tevreden is met een locatie, maar dat een andere persoon met dezelfde locatie ontevreden is. Locaties zijn de stippen op de kaart waar mensen sporten of bewegen.

Kaart 6.1 Sport- en beweeglocaties waarmee respondenten (on)tevreden zijn

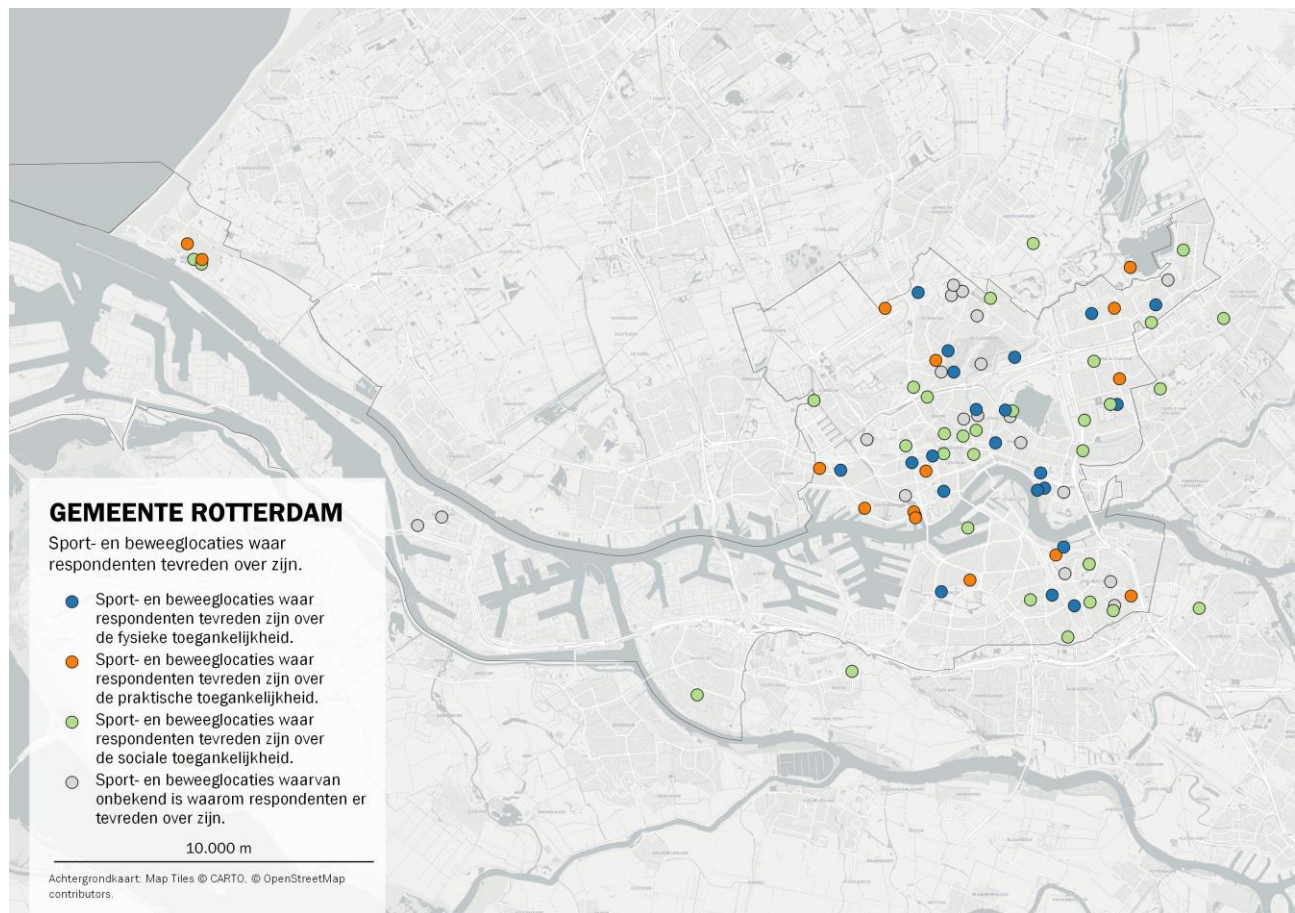

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021; Kwalitatief onderzoek ervaringen toegankelijkheid Rotterdam, Mulier Instituut, 2021.

In kaart 6.2 staan de locaties waarvan de respondenten via de vragenlijst, focusgroepen of interviews hebben aangegeven hier tevreden mee te zijn en waarom. De redenen zijn verdeeld in vijf categorieën: fysieke toegankelijkheid, sociale toegankelijkheid, praktische toegankelijkheid, informatietoegankelijkheid en onbekend. Onder fysieke toegankelijkheid vallen redenen zoals een lift, kledkamers, douches en akoestiek. Onder sociale toegankelijkheid vallen redenen zoals begeleiding, aanbod en ontvangst/zich welkom voelen. Onder praktische toegankelijkheid vallen redenen zoals bereikbaarheid, uren en kosten. Onder informatietoegankelijk vallen redenen zoals een goede website en begrijpelijke taal. Onbekend betekent dat een respondent geen reden heeft gegeven waarom hij of zij tevreden met een locatie is. Locaties kunnen in meer dan één categorie ingedeeld worden.

Geen van de respondenten heeft een reden opgegeven die gerelateerd is aan de informatietoegankelijkheid. Dat wil niet zeggen dat ze de informatietoegankelijkheid in het algemeen niet goed vinden. Ze hebben alleen genoemd wat in hen opkomt. Iets niet noemen betekent niet dat ze ontevreden zijn. Opvallend is dat respondenten vaak aangeven dat de sociale toegankelijkheid de reden is waarom ze met een locatie tevreden zijn.

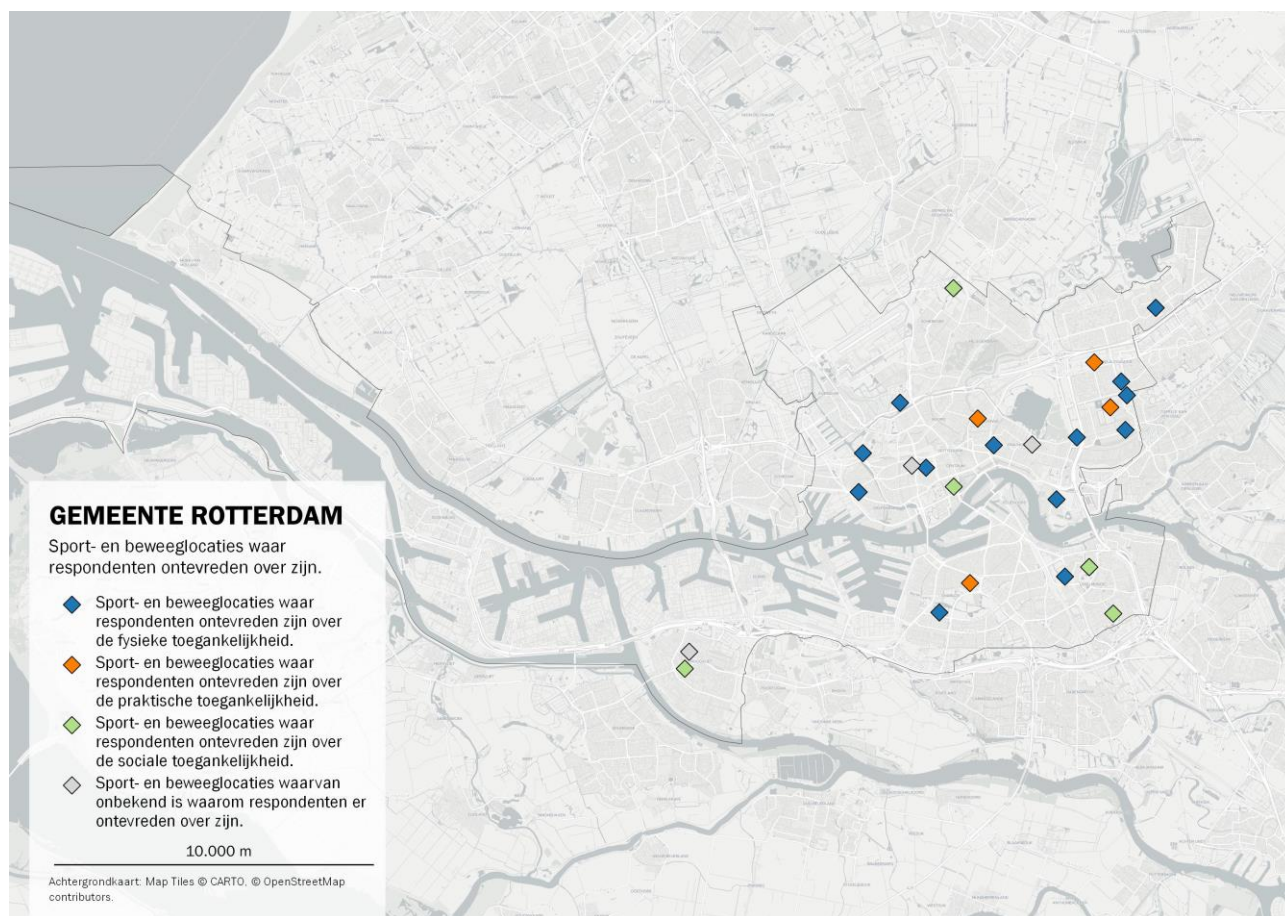
Kaart 6.2 Sport- en beweeglocaties waarmee respondenten tevreden zijn en de reden daarvoor

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021; Kwalitatief onderzoek ervaringen toegankelijkheid Rotterdam, Mulier Instituut, 2021.

In kaart 6.3 staan de locaties die volgens de respondenten via de vragenlijst, focusgroepen of interviews niet toegankelijk zijn en waarom. De redenen zijn weer in dezelfde vijf categorieën verdeeld. Geen van de redenen is aan informatietoegankelijkheid gerelateerd. De reden dat respondenten ontevreden zijn met een locatie heeft vaak te maken met de fysieke toegankelijkheid.

Kaart 6.3 Sport- en beweeglocaties waarmee respondenten ontevreden zijn en de reden daarvoor

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse kanalen, Mulier Instituut, 2021; Kwalitatief onderzoek ervaringen toegankelijkheid Rotterdam, Mulier Instituut, 2021.

Ook is een aantal locaties genoemd die niet op de kaarten staan. Dit komt omdat deze locaties te groot zijn om op de kaart te markeren, bijvoorbeeld parken en wijken. Een aantal mensen is over het Kralingse bos tevreden, omdat het aanbod divers is (wandelen, fietsen, fitness, watersport, enz.), het een mooie en rustige omgeving is, de bereikbaarheid goed is en er veel ruimte is. Ook is een aantal respondenten over het Zuiderpark tevreden, omdat het een mooie omgeving is, er veel ruimte is en het aanbod (wandelen, gratis tennissen) goed is.

Een aantal respondenten geeft aan dat ze over het algemeen ontevreden zijn over de gymzalen (maar niet welke) vanwege de slechte fysieke toegankelijkheid (akoestiek, drempels, geen aangepaste douches of wc's). Enkele respondenten geven aan dat ze ontevreden zijn met de zwembaden (geen/beperkte mogelijkheden voor prikkelarm zwemmen, ontoegankelijke omkleed- en doucheruimtes en douchestoelen van slechte kwaliteit). Ook geven enkele respondenten aan dat er een gebrek is aan buitenfitnessstoestellen voor mensen met een beperking van verschillende leeftijden.

6.5 Samenvatting

Sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking

- Samen hebben de aanbieders, beheerders, partners en directeuren een breed beeld van de doelgroep ‘mensen met een beperking of chronische aandoening’. Vaak verschilt het per organisatie welke groepen ze bedoelen en/of op welke groepen ze zich richten. Ook wordt vaak in eerste instantie gedacht aan mensen met een fysieke (lichamelijke) beperking.
- Een deel van de kinderen en volwassenen is gaan sporten op advies van een ander.
- De sportaanbieders en de kinderen en volwassenen met een beperking zijn positief over SportMEE. Verder geven de partners aan dat de verschillende organisaties samen een goed netwerk vormen en veel samenwerken.
- De respondenten in het onderzoek hebben dikwijls beperkt zicht op de sportmogelijkheden voor mensen met een beperking in Rotterdam. Dit is vaak beperkt tot eigen ervaringen (bij de doelgroep) en eigen organisatie (aanbieders, beheerders). De partners hebben over het algemeen een beter beeld van de mogelijkheden in Rotterdam.
- De partners en directeuren denken dat sporten voor mensen met een beperking in Rotterdam goed op de kaart staat en dat hier in Rotterdam veel aandacht aan wordt gegeven.

Fysieke toegankelijkheid

- Zowel de stakeholders als de doelgroep associëren in eerste instantie fysieke toegankelijkheid met het begrip toegankelijkheid. Zowel de partners als de doelgroep geven aan dat toegankelijkheid sport-specifiek en beperking-specifiek kan zijn. Dit maakt het lastiger om voor iedereen toegankelijk te zijn. De doelgroep en de stakeholders geven allebei aan dat toegankelijkheid breder is dan alleen het fysieke aspect.
- De doelgroep, de beheerders en een van de directeuren ervaren op het gebied van fysieke toegankelijkheid belemmeringen bij het sporten en bewegen. Voor de doelgroep gaat het niet alleen om de fysieke toegankelijkheid van de sportvoorzieningen, maar ook om de openbare ruimte. Voor de beheerders en een van de directeuren blijft het bij de sportvoorzieningen.
- De sportaccommodaties zijn volgens de doelgroep en de stakeholders niet ‘standaard’ fysiek toegankelijk. Volgens de stakeholders gaat dit vooral over de oudere sportvoorzieningen, bijvoorbeeld de gymzalen. Bij locaties specifiek voor de doelgroep, zoals scholen voor speciaal onderwijs en revalidatiecentra, is de toegankelijkheid volgens de stakeholders en de doelgroep goed. De directeuren en beheerders geven aan dat het, om nieuw aanbod te kunnen borgen, belangrijk is dit nieuwe aanbod aan reeds toegankelijke accommodaties (revalidatiecentra, speciaal onderwijs scholen) te koppelen. De doelgroep geeft aan dat de fysieke toegankelijkheid van deze locaties inderdaad prettig is, maar dat het ook niet altijd prettig is om in een ‘zorgsetting’ te sporten.
- Bij recent gebouwde voorzieningen wordt meer (maar nog niet voldoende) rekening gehouden met de toegankelijkheid dan bij de bouw van oudere voorzieningen is gebeurd. Volgens de doelgroep gaat het vaak om de bereikbaarheid (bewegwijzering en gehandicaptenparkeerplaatsen ontbreken), de kleedkamers/wc’s, drempels en het ontbreken van een lift bij meerdere verdiepingen in het gebouw. Zoals eerder vermeld is het verplichten van toegankelijk bouwen ook lastig als gevolg van het gebrek aan een juridisch kader waarmee het zorgen voor toegankelijke accommodaties is geborgd in een wet.
- Partners en directeuren vinden dat ze meer kennis nodig hebben over de ervaringen en behoeftes van mensen met een beperking om sportvoorzieningen toegankelijker te maken. Deze zouden ze kunnen ophalen door ervaringsdeskundigen in te zetten.
- Een klein deel van de doelgroep geeft aan klachten over toegankelijkheid te melden bij de gemeente, de beheerder of de sportaccommodatie. Het wisselt in hoeverre iets met de feedback wordt gedaan. De sportaanbieders geven aan dat ze graag de fysieke toegankelijkheid van accommodaties zouden willen aanpassen, maar dat de middelen en/of de ruimte daarvoor niet altijd aanwezig zijn. Aanvullend wordt aangegeven dat aanpassingen in een sportvoorziening om de toegankelijkheid te

verbeteren, bijvoorbeeld een aangepast(e) toilet of doucheruimte, in de praktijk vaak niet voldoende zijn als meerdere leden of een heel team tegelijkertijd gebruik maken van de sportvoorziening.

Praktische toegankelijkheid

- De ervaringen van de stakeholders en de doelgroep met het taxivervoer, het openbaar vervoer en gehandicaptenparkeerplaatsen zijn niet altijd positief.
- Aanbieders hebben geprobeerd om op verschillende locaties (in verschillende wijken) aanbod te creëren met het oog op kortere reisafstanden en minder vervoersproblemen. Een complicatie is echter dat niet in iedere wijk evenveel animo is voor specifiek aanbod. Dat maakt goede spreiding van aanbod lastig.
- Financiën kunnen voor beheerders, aanbieders en de doelgroep ook een praktische belemmering zijn. Bij de beheerders en aanbieders gaat het om de huur van de accommodatie, materiaalkosten en reiskosten. Bij de doelgroep gaat het om de kosten voor het aanbod, de materialen en/of het vervoer. De doelgroep geeft aan dat ze geadviseerd wordt om te (blijven) sporten en bewegen, maar dat ze vaak extra begeleiding of specifieke materialen nodig hebben. Dit kan het sporten onbetaalbaar maken en daardoor onmogelijk om te blijven doen op de lange termijn.
- Wachtlijsten en capaciteitsproblemen kunnen voor stakeholders en de doelgroep ook praktische belemmeringen vormen. Beperkte tijdstippen maken het moeilijker voor de doelgroep om te sporten en bewegen.
- Een paar volwassenen geven aan dat het lastig is om hulpmiddelen aan te vragen bij de gemeente en dat het beschikbare budget de kosten van een sporthulpmiddel niet altijd dekt.

Sociale toegankelijkheid

- De doelgroep en de stakeholders ervaren een gebrek aan (inclusief) aanbod voor mensen met een (specifiek soort) beperking.
- Volgens de aanbieders, beheerders en de doelgroep vormt het gebrek aan deskundige begeleiding van trainers/coaches een belemmering om te gaan sporten. De doelgroep vindt het belangrijk dat trainers en coaches verstand hebben van verschillende soorten beperkingen, zodat ze goed en veilig kunnen sporten. Ook kan deskundige begeleiding bijdragen aan de sociale sfeer van de groep.
- Het gevoel er niet bij te horen kan volgens de doelgroep, de partners en de directeuren een belemmering vormen voor mensen met een beperking om te gaan sporten of bewegen. Dit komt door het gevoel dat ze aangestaard en zielig gevonden worden door mensen zonder beperking. Vooral ouders van kinderen met een beperking maken zich zorgen om de interacties tussen hun kind en mensen zonder beperking: ze vrezen dat hun kind gepest wordt.

Informatietoegankelijkheid

- Volgens de stakeholders is veel informatie beschikbaar over de mogelijkheden om te kunnen sporten en bewegen, maar de vraag leeft of iedereen deze informatie kan vinden. De doelgroep geeft aan dat de vindbaarheid niet optimaal is.
- Ook wordt aangegeven dat het onduidelijk is welke accommodaties wel of niet toegankelijk zijn.

Toekomstbeeld/-droom

- Het beeld voor de toekomst van sommige mensen uit de doelgroep overlapt met dat van de stakeholders. Over het algemeen willen zowel de doelgroep als de stakeholders dat alle belemmeringen die mensen nu ervaren, weg worden gehaald. Voor de doelgroep is het belangrijk dat iedereen een plek heeft waar zij zich prettig en veilig voelen en waar ze op hun niveau kunnen sporten en bewegen.
- De doelgroep en stakeholders vinden deskundige begeleiding erg belangrijk. Naast begeleiding tijdens het sporten en bewegen wensen de doelgroep en de stakeholders ook begeleiding naar het aanbod.

Volgens de stakeholders en de doelgroep kunnen ervaringsdeskundigen een rol spelen in vraagstukken rondom de begeleiding tijdens en van/naar het aanbod.

- Ook hebben de doelgroep en de stakeholders de wens om het financiële plaatje te verbeteren. Volgens de doelgroep zou het wenselijk zijn als de kosten verminderd zouden worden. Ook de aanbieders geven aan dat ze behoefte hebben aan het continueren van de meerkostensubsidie, want anders komen deze kosten bij de sporters te liggen.
- Het streven van een groot deel van de partners, beheerders, aanbieders en directeuren is dat mensen met een beperking bij bestaande reguliere sportaanbieders sporten om de interactie tussen mensen met en zonder beperking te bevorderen. Onder de doelgroep is deze behoefte wisselend.
- De doelgroep en de stakeholders willen allebei dat er fysieke aanpassingen worden gedaan aan de openbare ruimte en aan de sportvoorzieningen. Een deel van de doelgroep wil ook gebruik kunnen maken van een sportvereniging en niet beperkt zijn tot revalidatiecentra. Volgens de stakeholders gaat het om het toegankelijk maken van (bestaande) sportaccommodaties verspreid over de gemeente, bijvoorbeeld in Noord- en Zuid-Rotterdam. Als het gaat om de openbare ruimte, betreft het volgens de stakeholders beweegtoestellen in de wijk. De doelgroep zou ook graag aanpassingen willen zien aan het verkeer, zodat ze meer bewegingsvrijheid hebben.
- De doelgroep heeft behoefte aan vindbare en overzichtelijke informatie over het beschikbare aanbod en de mogelijkheden om sporthulpmiddelen te financieren vanuit de Wmo. Volgens een deel van de doelgroep zou ook meer promotie gemaakt kunnen worden van het aanbod, om ook mensen uit de regio te trekken. Daarnaast zouden clinics en integratie bij sportevenementen ook helpen om de bekendheid te vergroten.
- De stakeholders geven aan dat ze de bereikbaarheid van de accommodaties willen verbeteren. Het gaat dan om het hele logistieke traject van het vertrekken vanuit huis of school tot het weer weggaan bij een sportaccommodatie, zodat mensen met een beperking ook bij de accommodaties en verenigingen kunnen komen.
- De partners hopen dat over tien jaar niet meer dezelfde discussie over inclusie gevoerd hoeft te worden, maar dat in het beleid regelgeving voor toegankelijkheid is geborgd.
- De stakeholders zijn verdeeld over het idee dat elke sportaanbieder voor iedereen met een beperking toegankelijk moet zijn. De sportaanbieders en een partner zijn het hiermee eens en denken dat dit mogelijk zou zijn als de accommodaties toegankelijk zijn. De rest van de stakeholders is het hiermee oneens. Ook de doelgroep is verdeeld over deze stelling.
- Met uitzondering van een partner van de gemeente zijn de partners van de gemeente, de directeuren en de aanbieders het allemaal oneens met de stelling dat het wenselijk zou zijn om een aparte, volledig toegankelijke sportaccommodatie voor mensen met een beperking in Rotterdam te bouwen. Onder de beheerders bestaat hierover geen consensus. Ook de doelgroep is hierover verdeeld.

Toegankelijkheid van sport- en beweeglocaties

- De respondenten op de vragenlijst en de deelnemers aan de interviews en focusgroepen noemen de sociale toegankelijkheid als reden dat ze met een locatie tevreden zijn en fysieke toegankelijkheid als reden dat ze met een locatie ontevreden zijn.

7. Beantwoorden onderzoeksvragen en conclusies

In deze rapportage zijn de resultaten beschreven van onderzoek naar de toegankelijkheid van sporten en bewegen voor mensen met een beperking of chronische aandoening in de gemeente Rotterdam. Doel van het onderzoek is het verkrijgen van *inzicht in de wensen, behoeften en ervaringen van Rotterdammers met een beperking (sporters en niet-sporters) en diverse stakeholders ten aanzien van (de mogelijkheden om te) sporten en bewegen voor mensen met een beperking*. De inzichten moeten enerzijds input vormen voor een advies om beter in te spelen op de wensen en behoeften van sporters en niet-sporters met een beperking in de gemeente en anderzijds een handreiking bieden voor hoe geconstateerde knelpunten in de toegankelijkheid van de sport(accommodaties) voor deze doelgroep kunnen worden aangepakt. Het onderzoek moet uitmonden in verbetervoorstellen voor passende sportmogelijkheden voor Rotterdammers met een beperking.

In dit hoofdstuk formuleren we conclusies op basis van de eerste vier onderzoeksvragen (zie paragraaf 1.1). In het volgende hoofdstuk formuleren we aanbevelingen en beantwoorden we daarmee onderzoeksvragen 5, 6 en 7.

7.1 Onderzoeksvraag 1: omvang potentiële vraag naar sport en bewegen

Wat is de omvang van de potentiële vraag naar sport en bewegen van mensen met een beperking in (omgeving) Rotterdam?

De omvang van de potentiële vraag naar sport en bewegen voor mensen met een beperking in Rotterdam is in kaart gebracht door gebruik te maken van schattingsdata over de prevalentie van verschillende soorten beperkingen en chronische aandoeningen.

Prevalentie verschillende typen beperking in Rotterdam relatief hoog

De prevalentie van verschillende typen beperkingen in Rotterdam is relatief hoog vergeleken met de regio Rijnmond. Rotterdam scoort consequent in het hoogste tertiel binnen de regio voor alle typen beperkingen en scoort ook veelal hoger dan het landelijke gemiddelde. De scores voor Rotterdam zijn in veel gevallen vergelijkbaar met die van andere stedelijke gemeenten in de regio als Schiedam en Vlaardingen. Binnen Rotterdam scoren vooral de wijken op Zuid (Feijenoord, Charlois, IJsselmonde) hoog, evenals Pernis en Hoogvliet. De prevalentie van bewoners met psychosociale beperkingen vormt hierop enigszins een uitzondering, al liggen de prevalentiecijfers voor de verschillende wijken hier erg dichtbij elkaar.

Naar schatting 100.000 19-65-jarigen hebben één of meer lichamelijke beperkingen

Op basis van de schattingsdata en bevolkingsaantallen voor Rotterdam hebben we berekend dat in de gemeente in totaal ongeveer 70.000 inwoners tussen 19-65 jaar een mobiliteitsbeperking hebben, zo'n 52.000 een visuele beperking en 32.000 een auditieve beperking. Deze aantallen mogen niet bij elkaar worden opgeteld, omdat mensen dikwijls meer dan één beperking hebben. In totaal hebben naar schatting zo'n 100.000 volwassen Rotterdammers (19-65 jaar) één of meer lichamelijke beperkingen (combinatie van bewegen, horen en/of zien). Nemen we de 65-plussers mee, dan komt het aantal uit op zo'n 130.000 Rotterdammers.

Ongeveer 150.000 19-65-jarigen hebben een langdurige aandoening

In Rotterdam voelen naar schatting bijna 150.000 volwassen inwoners van 19-65 jaar zich beperkt door één of meer langdurige aandoeningen (22%). Inclusief de 65-plussers ligt het aantal op ongeveer 175.000 inwoners (27%). De meest voorkomende aandoeningen zijn een aandoening aan het bewegingsapparaat (25%), hoge bloeddruk (17%) en migraine/ernstige hoofdpijn (16%).

Minstens 57.000 mensen hebben een (lichte) verstandelijke beperking

Schattingen over hoeveel mensen in Rotterdam een verstandelijke beperking hebben zijn gebaseerd op gegevens over hun zorggebruik en op de gemeten IQ-verdeling in de bevolking (intelligentiequotiënt). Naar schatting hebben in Rotterdam ongeveer 57.000 inwoners een lichte verstandelijke beperking. Zij hebben een IQ tussen 50 en 85 in combinatie met een beperkt sociaal aanpassingsvermogen en bijkomende problematiek. Hierdoor komen zij in aanmerking voor verstandelijkgehandicaptenzorg. Dit aantal is een ondergrens. De bovengrens is berekend op ongeveer 100.000 mensen. Aanvullend heeft een kleine groep van ongeveer 2.600 inwoners een matige tot ernstige verstandelijke beperking (IQ lager dan 50). Voor het sport- en beweegbeleid is de groep mensen met een lichte verstandelijke beperking waarschijnlijk het meest relevant. Uit ander onderzoek weten we dat mensen met een matige tot ernstige verstandelijke beperking minder makkelijk (matig) tot zeer moeilijk (ernstig) kunnen deelnemen aan (georganiseerd) sport- en beweegaanbod (Van Lindert et al., 2020a; Van Lindert & Van den Berg, 2019a; Von Heijden-Brinkman et al., 2013).

Ongeveer 65.000 Rotterdammers hebben een psychosociale aandoening

Naar schatting 65.000 Rotterdammers hadden in het afgelopen jaar minimaal één psychosociale aandoening (gemiddeld 10%). Vooral de gebieden Feijenoord, Hoek van Holland, Charlois en Delfshaven vallen op vanwege de hoger dan gemiddelde prevalentie van psychosociale aandoeningen.

Minstens 15.000 Rotterdamse kinderen hebben een beperking

Naar schatting ruim 15.000 kinderen van 0 tot 17 jaar in Rotterdam hebben één of meer lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke beperkingen (2,4%). Waarschijnlijk is dit een onderschatting. Kinderen met psychosociale problemen (emotionele of gedragsproblemen, hyperactiviteit of problemen met leeftijdsgenoten) en kinderen met chronische aandoeningen zijn niet meegenomen in deze schatting.

Veel overlap tussen beperkingen, desondanks forse groep inwoners

De vermelde aantallen per categorie mogen niet zomaar bij elkaar worden opgeteld, vanwege de mogelijke overlap tussen de groepen. Uit landelijke data weten we dat de meerderheid van de volwassenen (18-80 jaar) met een lichamelijke beperking bijvoorbeeld ook een chronische aandoening (94%) heeft. Denk aan de combinatie van een motorische beperking met een aandoening aan het bewegingsapparaat of de combinatie van een visuele beperking met diabetes. Andersom hebben mensen met een chronische aandoening lang niet altijd ook een lichamelijke beperking (Van den Dool et al., verwacht 2021). Ook psychische ongezondheid kan samenhangen met een beperking of chronische aandoening. Niet duidelijk is in welke mate. Mensen met een verstandelijke beperking hebben dikwijls ook andere beperkingen of aandoeningen (Van Lindert et al., 2020b).

Desondanks moeten we concluderen dat de gemeente Rotterdam in beleid en uitvoering voor sport en bewegen terdege rekening moet houden met de belangen van een forse groep inwoners, kinderen en volwassenen die mogelijk door hun beperking en/of chronische aandoening belemmeringen ervaren bij het (gaan) sporten en bewegen binnen of buiten de gemeente. Als we de mensen met psychosociale problemen buiten beschouwing laten, komen we uit op in totaal minstens 220.000 Rotterdammers.²² Dit is uiteraard een grove schatting en is waarschijnlijk een ondergrens. Deze groep wordt nog wat groter als hierbij ook de inwoners met een beperking in de regio worden meegenomen die mogelijk voor hun beweeg- en sportdeelname afhankelijk zijn van aanbod en voorzieningen in de stad.

²² Dit is een grove berekening. De '100.000 19-65-jarigen met een lichamelijke beperking' plus 'de 150.000 19-65-jarigen met een chronische aandoening minus 94 procent van de mensen met een lichamelijke beperking (die ook een chronische aandoening hebben)' plus 'de 57.000 mensen met LVB' plus 'de 15.000 kinderen met een beperking'.

7.2 Onderzoeksvraag 2: sportmogelijkheden op de kaart

Welke mogelijkheden (aanbod/activiteiten en locatie) om te sporten en bewegen zijn in de gemeente Rotterdam aanwezig voor mensen met een beperking, gekeken naar de aard en ernst van de beperking, leeftijd en ambitieniveau, zowel op recreatief als competitief/topsportniveau?

Meeste sportaanbod voor sporters met een lichamelijke beperking

Gekeken naar de aard van de beperking blijkt uit de analyses dat het meeste sportaanbod voor mensen met een beperking en/of chronische aandoening in de gemeente Rotterdam geschikt is voor sporters (van alle leeftijden) met een lichamelijke beperking (naar schatting 52%), chronische aandoening (naar schatting 31%) of verstandelijke beperking (naar schatting 27%). Voor andere doelgroepen is minder aangepast aanbod beschikbaar.

Tabel 7.1 Sportaanbod gemeente Rotterdam voor sporters met een beperking, uitgesplitst naar type beperking (in aantal en percentage)

Type beperking	Aantal sportactiviteiten voor mensen met een beperking	Percentage van het totale aantal sportactiviteiten voor mensen met een beperking
Auditieve beperking	64	16,9%
Gedragsbeperking	74	19,6%
Lichamelijke beperking	196	52,0%
Visuele beperking	47	12,5%
Meervoudige beperking	39	10,4%
Verstandelijke beperking	104	27,6%
Chronische aandoening	117	31,0%
Niet-aangeboren hersenletsel	21	5,6%
Psychische beperking	84	22,3%
Autisme Spectrum Stoornis	16	4,2%
Overig/onbekend	73	19,4%

Bron: Beweegcoach, 2021; Sportbedrijf Rotterdam, 2021; Uniek Sporten, 2021.

Kijken we naar de omvang van de doelgroepen in Rotterdam, dan kunnen we concluderen dat het meeste aanbod nodig is voor mensen met een beperking in de mobiliteit, chronische aandoening, verstandelijke beperking en psychosociale aandoening (de grootste groepen).

Wanneer we kijken naar de verdeling van het aanbod over de verschillende gebieden, valt op dat niet altijd het meeste aanbod ook te vinden is in de gebieden met de grootste potentiële doelgroep: de gebieden waar de prevalenties het hoogste zijn. Zo is het percentage inwoners met lichamelijke beperkingen het hoogst in de gebieden Feijenoord, Hoogvliet, Charlois, IJsselmonde, maar wordt het meeste aanbod georganiseerd in Kralingen-Crooswijk. In Delfshaven, waar het absolute aantal bewoners met een lichamelijke beperking groot is, wordt relatief weinig aangepast aanbod georganiseerd voor deze groep. Voor mensen met chronische aandoeningen valt op dat in Delfshaven het aanbod beperkt is, maar de potentiële doelgroep groot in zowel absolute als relatieve zin. Ook in Hoogvliet en Pernis, wijken met een relatief hoge prevalentie van chronische aandoeningen is weinig aanbod. Opvallend is dat met name in Charlois veel aangepast aanbod is voor mensen met een psychische beperking en dat Delfshaven achterblijft qua aanbod afgezet tegen de prevalentie in absolute en relatieve zin.

We kunnen geen uitspraken doen over een eventuele (mis)match naar ernst van de beperking. In de data over prevalenties is daar nauwelijks onderscheid in gemaakt. Data over mensen met een lichamelijke

beperking betreffen mensen met een matige tot ernstige beperking (samen genomen), maar daarbij is het moeilijk vast te stellen wat het verschil is tussen beiden. Wat betreft de activiteiten wordt op Uniek Sporten ook geen onderscheid gemaakt naar de ernst van de beperking.

Meer sportaanbod voor volwassenen en ouderen

De analyses laten zien dat het sportaanbod dat geschikt is voor volwassenen (naar schatting 68%) en ouderen (naar schatting 62%) groter is dan dat voor kinderen (naar schatting 34%) en jongeren (naar schatting 43%). Het aanbod voor volwassenen lijkt bovendien beter verspreid te zijn over de verschillende gebieden. Gezien de populatieaantallen lijkt deze verdeling logisch. Het aantal kinderen met een beperking in Rotterdam is relatief gezien beperkt. In absolute zin gaat het echter om minimaal 15.000 kinderen in heel Rotterdam met een motorische, zintuiglijke of verstandelijke beperking. Kinderen met psychosociale problemen zijn hierin niet meegenomen, waardoor de aantallen in werkelijkheid hoger liggen.

Omvang inclusief sporten niet bekend

Uit ander onderzoek weten we dat leden met een beperking bij het merendeel van de sportverenigingen in Nederland met één of meer leden met een beperking meedoen in het reguliere aanbod en samen sporten met de leden zonder beperking. Dit noemen we in dit onderzoek inclusief sporten.²³ ‘Slechts’ 19 procent van de verenigingen met leden met een beperking hebben aparte teams of trainingsgroepen voor deze leden (Gutter et al., 2021). Ook in Rotterdam kunnen sporters met een beperking dikwijls meedoen met het reguliere sportaanbod als sportaanbieders daarvoor open staan. Helaas is geen compleet overzicht beschikbaar van welke sportaanbieders hiervoor open staan en bij welke sportaanbieders sporters met een beperking of aandoening al meedoen. Vaak gaat het volgens opgave van Sportbedrijf Rotterdam maar om enkele sporters met een beperking die meedraaien in het reguliere sportaanbod. Dat kan dan gemakkelijk. Dat zien we ook op landelijk niveau. De verenigingen geven aan dat deze sporters bijvoorbeeld weinig of geen aanpassingen nodig hebben, dat de sporters graag mee willen doen en dat ze als vereniging er alles aan willen doen om leden met een beperking zo normaal mogelijk mee te laten doen (Gutter et al., 2021). Het totaal aan sportmogelijkheden voor Rotterdammers met een beperking zal dus waarschijnlijk een stuk hoger liggen dan hiervoor geschetst, maar om dat in beeld te krijgen is het nodig dat sportaanbieders aangeven in hoeverre zij openstaan voor sporters met een beperking.

Sportmogelijkheden topsporters en talenten niet in beeld

Volgens opgave van Sportbedrijf Rotterdam kunnen zowel amateursporters als talenten en topsporters met een beperking terecht bij reguliere sportaanbieders. Ook hiervan ontbreekt echter een volledig overzicht, net als van het aantal talenten en topsporters dat momenteel in Rotterdam woont, traint of wil trainen (dit was geen onderdeel van het onderzoek). Hierdoor is het lastig te bepalen of sprake is van een (mis)match. Bekend is dat het Regionaal Talentencentrum (RTC) atletiek paralympische atleten heeft getraind, en ook in Zwemcentrum Rotterdam trainen enkele paralympische atleten. Hetzelfde geldt voor Rotterdam Atletiek. Rotterdam Basketbal heeft rolstoelbasketbalteam de Arrows opgenomen binnen de vereniging en ook bij Health City trainen enkele paralympische sporters.

²³ Over de term inclusief sporten bestaat overigens discussie. Landelijk, maar ook in dit onderzoek. Inclusief sporten hoeft niet altijd te betekenen dat mensen met een beperking samen sporten met mensen zonder beperking. Van inclusie kan ook sprake zijn als mensen bij een reguliere vereniging actief zijn, maar bijvoorbeeld in een eigen groep. Van inclusie is bijvoorbeeld sprake als mensen keuzevrijheid hebben en zelf kunnen bepalen waar of met wie zij sporten of bewegen.

7.3 Onderzoeksvraag 3: wensen, behoeften, belemmeringen en stimulansen

Welke wensen en behoeften hebben (verschillende groepen) mensen met een beperking in de gemeente Rotterdam op het gebied van sport en bewegen in de gemeente en welke belemmeringen/knelpunten en stimulansen ervaren zij bij het (gaan) sporten en bewegen?

Om deze vraag te beantwoorden is een online vragenlijst uitgezet onder een diverse groep Rotterdammers met een beperking. Ook in de (groeps)gesprekken met Rotterdammers met een beperking en de verschillende stakeholders kwam deze vraag aan de orde. Bij de beschrijving van de resultaten van het onderzoek (voornamelijk in hoofdstuk 5) maken we dikwijls een onderscheid tussen groepen op basis van sportdeelname en type beperking. We vergelijken de resultaten van vier typen sporters: 'sporters en bewegers', 'sporters', 'bewegers' en 'niet-sporters en -bewegers'. Op basis van type beperking vergelijken we de categorie 'psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking' met 'lichamelijke beperking', waarbij wordt ingezoomd op verschillen tussen respondenten met een motorische beperking en een chronische ziekte of aandoening.

In het vragenlijstonderzoek neemt 66 procent van de respondenten deel aan één of meer sportieve activiteiten (sporten inclusief recreatief wandelen en fietsen). Het overige deel is niet actief (34%). 45 procent van de respondenten noemen we sporters (zij beoefenen één of meer sporten; daarnaast kunnen ze ook recreatief wandelen en/of fietsen). 21 procent van de respondenten noemen we bewegers (zij wandelen en/of fietsen recreatief, maar beoefenen geen sporten).

Stimulansen

Om de sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking te stimuleren is het verstandig aan te sluiten bij de beweegredenen van mensen om aan sportieve activiteiten te (gaan) doen. Ook het voldoen aan bepaalde randvoorwaarden kan mensen met een beperking helpen om (vaker) aan sportieve activiteiten te doen (of te beginnen).

Gezondheid, plezier en fit zijn belangrijkste motieven voor deelname

De motieven voor de Rotterdamse sporters en bewegers met een beperking en/of chronische aandoening om aan sportieve activiteiten te doen verschillen niet veel van de landelijke bevolking in het algemeen.

De vijf belangrijkste redenen zijn:

- gezondheid (67%);
- plezier (57%);
- fit zijn/in conditie zijn (54%);
- ontspanning (44%);
- sociale contacten (28%).

Voor kinderen is plezier het allerbelangrijkst (90%). Dit geldt ook voor respondenten met een verstandelijke beperking, gedragsaandoening of psychische beperking (71%). Ook niet-sporters en -bewegers zouden sporten vanwege de gezondheid. Voor niet-sporters en -bewegers is ontspanning de tweede reden waarom ze misschien zouden beginnen met sporten. Kinderen en jongeren die niet sporten of bewegen zouden vooral beginnen vanwege het plezier en om de sociale contacten. Dit horen we ook terug in de (groeps)gesprekken.

Een kwart gaat voor de uitdaging

Gevraagd naar wat voor soort sporter of beweger respondenten zijn, geeft ruim een kwart van de sporters en bewegers met een beperking en/of chronische aandoening (27%) aan dat ze voor de uitdaging en het behalen van resultaten gaan. Met name de groep met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking herkent zich hierin (31%). Uitdagings-/resultaatgerichte sporters en bewegers nemen echter niet ook allemaal aan wedstrijden deel. Maar 5 procent van de sporters en bewegers kunnen

we scharen onder de topsporters en 7 procent doet aan wedstrijden mee. 40 procent van de sporters en bewegers, waaronder relatief veel mensen met een lichamelijke beperking (42%), is vooral gericht op afwisseling en 33 procent vindt sociaal samenzijn belangrijk. Vooral jongeren vinden dit laatste fijn.

Vooral behoefte aan betaalbare activiteiten en betere informatie

Bij stimulansen gaat het ook om de vraag wat zou kunnen helpen om (vaker) sportieve activiteiten te doen in Rotterdam. Ruim een kwart van de respondenten geeft aan hierbij geen hulp nodig te hebben, zowel van de sporters en bewegers als van de niet-sporters en -bewegers. De vijf voornaamste factoren die respondenten (sporters/bewegers en niet-sporters/-bewegers) kunnen helpen zijn:

- betaalbare activiteiten (36-40%);
- meer informatie over waar je sportieve activiteiten kunt doen (28-36%);
- trainer/coach die (on)mogelijkheden kent (20-31%);
- sportieve activiteit aangepast aan beperking/aandoening (23-27%);
- advies arts/fysiotherapeut/dietist (20-29%).

Met name respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking geven aan behoefte te hebben aan informatie (37%). Twee andere factoren die deze specifieke groep zouden kunnen helpen zijn 1) hulp bij het zoeken van een geschikte sportieve activiteit (27%) en 2) iemand die de eerste keer me ze mee gaat (22%).

In gesprekken horen we ook dat een deel van de kinderen en volwassenen is gaan sporten op advies van een ander, bijvoorbeeld een groepsleerkracht (kinderen), de vakleerkracht bewegingsonderwijs (kinderen) of een (revalidatie)arts (kinderen en volwassenen). In Rotterdam vervult SportMEE een dergelijke functie en sportaanbieders, kinderen en volwassenen met een beperking zijn daar positief over. Ook Rijndam Revalidatie blijkt een dergelijke functie te vervullen.

Belemmeringen/knelpunten bij het (gaan) sporten en bewegen

Naast inspelen op de stimulerende factoren is het belangrijk om rekening te houden met de belemmeringen die mensen met een beperking ervaren bij het (gaan) sporten en bewegen. Deze belemmeringen kunnen persoonlijk van aard zijn, maar ook de omgeving kan drempels opwerpen.

Vermoeidheid en pijn belangrijkste persoonlijke belemmeringen

De top vijf persoonlijke belemmeringen die respondenten vaak ervaren (sporters/bewegers en niet-sporters/-bewegers) is:

- vermoeidheid/gebrek aan energie (49%);
- pijn bij sportieve activiteiten (37%);
- niet weten welke activiteiten bij de beperking passen (28%);
- geen sportieve activiteiten kunnen doen door de beperking (27%);
- angst voor blessures (26%);

De persoonlijke belemmeringen worden relatief vaker ervaren door niet-sporters en -bewegers dan door sporters en bewegers. Dat komt overeen met ander onderzoek (Von Heijden-Brinkman et al., 2013). Respondenten met een psychische en/of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking lijken relatief vaker belemmerd omdat zij er tegen op zien om iets nieuws te proberen (32%).

Weinig financiële middelen belangrijkste omgevingsbelemmering

Andere belemmeringen die mensen met een beperking of aandoening ervaren bij het sporten en bewegen scharen we in dit onderzoek onder omgevingsfactoren. Deze hebben wij ingedeeld naar vier soorten toegankelijkheidsvraagstukken: fysiek, praktisch, sociaal en informatie. De top vijf vaak ervaren omgevingsbelemmeringen van respondenten (sporters/bewegers en niet-sporters/-bewegers) is:

- weinig financiële middelen/geld (46%; praktische toegankelijkheid);
- de ruimte thuis is ongeschikt om sportieve activiteiten te doen (39%; fysieke toegankelijkheid);

- geen mensen met wie ik sportieve activiteiten kan doen (30%; sociale toegankelijkheid);
- kan niet goed meekomen met de anderen die sportieve activiteiten doen (29%; sociale toegankelijkheid);
- weinig aanbod van sportieve activiteiten (27%: sociale toegankelijkheid).

De belemmering dat respondenten niet weten waar ze sportieve activiteiten kunnen doen, een voorbeeld van informatietoegankelijkheid (25%), komt op plek acht, na het ervaren van gebrek aan het juiste sportmateriaal (27%, praktische toegankelijkheid) en het ervaren van gebrek aan deskundige begeleiding (27%, sociale toegankelijkheid). Onvoldoende aangepaste accommodaties, onderdeel van de fysieke toegankelijkheid, wordt door 'slechts' een minderheid van de respondenten als vaak ervaren belemmering genoemd (19%). De mate waarin deze omgevingsfactoren als belemmerend worden ervaren is echter afhankelijk van het type beperking van de respondent. Zo geven mensen met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking relatief vaker dan gemiddeld aan dat een gebrek aan mensen met wie zij sportieve activiteiten kunnen doen hen belemmert in het sporten en bewegen (36%). De groep met een motorische beperking lijkt juist meer belemmerd door fysieke elementen: zij ervaren vaker dat zowel de openbare buitenruimte (30%) als sportaccommodaties (28%) onvoldoende zijn aangepast.

Niet-sporters en -bewegsters ervaren de omgevingsbelemmeringen dikwijls in sterkere mate dan sporters en bewegsters. Van de niet-sporters en -bewegsters ervaart bijvoorbeeld 61 procent financiële belemmeringen, vindt 51 procent de ruimte thuis ongeschikt en kent 47 procent geen mensen om mee te sporten/bewegen.

Topsporters ervaren belemmeringen in mindere mate

Over het algemeen ervaren de topsporters die aan dit onderzoek deelnamen in mindere mate knelpunten op het gebied van fysieke, sociale, praktische en informatietoegankelijkheid. Dit komt eventueel door het feit dat ze veel barrières hebben overwonnen. De topsporters die deelnamen aan dit onderzoek sporten zowel in de openbare ruimte als bij sportaccommodaties. Ook sport de meerderheid in verenigingsverband en identificeert zich met de beweegidentiteit 'uitdaging/resultaatgericht'.

Wensen en behoeften

De wensen voor sporten en bewegen die mensen met een beperking of aandoening hebben kunnen deels worden afgeleid van de sportieve activiteiten die zij nu al beoefenen. Deze zeggen iets over hun voorkeuren, mits de beoefende activiteiten niet als 'tweede keus' worden beschouwd. We kunnen ter controle kijken in hoeverre zij iets zouden willen veranderen aan hun huidige sportieve activiteiten, met wie ze zouden willen sporten en welke accommodatievoorkeur ze hebben.

Wandelen, fitness, fietsen en zwemmen meest beoefende activiteiten

De respondenten in dit onderzoek beoefenen op dit moment zeer verschillende sportieve activiteiten.

De vijf meest beoefende sportieve activiteiten in dit onderzoek zijn:

- wandelen (46%);
- fitness binnen (35%);
- fietsen (30%);
- zwemmen (15%);
- voetbal (5,6%).

Ook landelijk zijn de eerste vier activiteiten de meest beoefende activiteiten door mensen met een beperking of aandoening (Van den Dool et al., verwacht 2021). Voetbal is de belangrijkste teamsport. Andere teamsporten worden steeds door een beperkt percentage respondenten (minder dan 2 procent van de sporters en bewegsters) beoefend (basketbal, hockey, honk- en softbal, korfbal, en waterpolo). Ook landelijk zien we dat maar een beperkte groep sporters met een beperking of aandoening een teamsport beoefent. Het zijn toch de individuele op actieve beweging gerichte sporten die het meest worden

gedaan, ook in ons onderzoek. Uitgezonderd wandelen en fietsen vinden deze activiteiten voor een groot deel in accommodaties plaats. Ook in de (groeps)gesprekken geven de respondenten vergelijkbare voorbeelden van activiteiten waaraan ze deelnemen. Kinderen in ons onderzoek doen relatief vaker team- of veldsporten, zijn relatief vaker lid van een sportvereniging en gebruiken relatief vaker formele sportaccommodaties.

Groot deel respondenten zou willen (beginnen met) sporten en bewegen

Onder de respondenten is een groot potentieel van mensen die graag zouden willen beginnen met een sportieve activiteit (40% totaal, 58% niet-sporters en -bewegers). Ruim twee vijfde wil echter niks veranderen en vindt het goed zoals het is (48% sporters en bewegers, 37% niet-sporters en -bewegers). Een wat kleiner deel zou graag vaker activiteiten willen doen (17%) of een andere activiteit (erbij) willen doen (12%). Fitness en zwemmen noemen respondenten het vaakst als activiteiten waarmee zij zouden willen beginnen of die ze vaker of erbij zouden willen doen. Wandelen en fietsen is in mindere mate populair. Sportieve activiteiten als dans of voetbal worden door een kleiner deel genoemd. Er zijn geen opmerkelijke verschillen te zien tussen groepen op basis van type beperking in de wensen om sportdeelname te veranderen.

Geen duidelijke voorkeur voor sporten samen met mensen met of zonder beperking

Bijna vier op de tien respondenten (sporters en bewegers en niet-sporters en bewegers) maakt het niet uit of ze sportieve activiteiten doen met mensen met of zonder beperking (38%). Een kwart zou graag willen sporten met mensen met dezelfde soort beperking (24%) en een kleiner deel geeft aan te willen sporten met mensen met een ander soort beperking (8%). Deze twee voorkeuren gelden wat sterker voor mensen met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking. Ruim een kwart geeft juist aan geen sportieve activiteiten te willen doen met mensen met een beperking (28%), waaronder voornamelijk mensen met een chronische ziekte of aandoening (32%). Jongeren willen relatief vaker dan andere leeftijdsgroepen sporten met mensen met een beperking. Vergelijkbaar met de huidige deelname wil de grootste groep respondenten het liefst alleen of met vrienden/familie sporten. Deze wens is het grootst bij de bewegers. Jongeren willen in het algemeen vaker bij een sportaanbieder sporten of bewegen.

Belemmeringen wegnemen is wens voor de toekomst

In de (groeps)gesprekken is uitgebreid gesproken over de wensen voor de toekomst. Over het algemeen willen zowel de doelgroep als de stakeholders dat alle belemmeringen die mensen nu ervaren, worden weggehaald. Voor de doelgroep is het belangrijk dat iedereen een plek heeft waar hij of zij zich prettig en veilig voelt en op zijn of haar niveau kan sporten en bewegen. Deels komen de dromen overeen met de genoemde knelpunten, maar dan in de vorm van een oplossing voor de problemen. Zij wensen onder andere het volgende:

- fysiek: fysieke aanpassingen aan de openbare ruimte en aan de sportvoorzieningen (zowel de wens van doelgroep als stakeholders) en een betere bereikbaarheid van de accommodaties;
- sociaal: deskundige begeleiding, bijscholingen daarvoor en een rol voor ervaringsdeskundigen in vraagstukken rondom de begeleiding tijdens en van/naar het aanbod en het bevorderen van de interactie tussen mensen met en zonder beperking bevorderen, waarbij acceptatie en veiligheid een voorwaarde is;
- praktisch: lagere deelnamekosten voor mensen met een beperking; voortzetting van de meerkostensubsidie voor aanbieders;
- informatie: vindbare en overzichtelijke informatie over het beschikbare aanbod en de mogelijkheden om sport te financieren vanuit de Wmo en meer promotie van het aanbod;
- beleid: stappen zetten in het beleid omtrent toegankelijkheid en inclusief sporten en bewegen; regelgeving voor toegankelijkheid is geborgd.

7.4 Onderzoeksvraag 4: ervaringen met toegankelijkheid

Welke ervaringen (positief/negatief) met de toegankelijkheid van de sportmogelijkheden (in het bijzonder gemeentelijke sportaccommodaties) hebben sporters met een beperking, sportaanbieders, accommodatiebeheerders, belangenorganisaties en andere sleutelinformanten?

In de vragenlijst is respondenten gevraagd naar hun ervaringen met specifieke aspecten van de toegankelijkheid van de sportmogelijkheden in de gemeente Rotterdam. In de (groeps)gesprekken zijn we over deze vraag uitvoering in gesprek gegaan met Rotterdammers met een beperking of chronische aandoening en diverse stakeholders in de gemeente. Ook kwam aan de orde in hoeverre respondenten behoefte hebben aan specifieke accommodaties. We bespreken hier weer vier soorten toegankelijkheid: fysiek, praktisch, sociaal en informatie.

Fysieke toegankelijkheid

Eerste associatie betreft fysieke toegankelijkheid, maar vraagstuk is breder

Zowel de stakeholders als de respondenten met een beperking associëren toegankelijkheid in eerste instantie met fysieke toegankelijkheid, zo blijkt uit de (groeps)gesprekken. Volgens de stakeholders en de doelgroep gaat dit verder dan alleen de accommodatie/het gebouw. Ook het traject ernaartoe moet toegankelijk zijn voor iedereen (de reis van en naar de accommodatie). Toegankelijkheid kan sport-specifiek en beperking-specifiek zijn. Dit maakt het lastiger om voor iedereen toegankelijk te zijn. Een juridisch kader waarmee het verbeteren van toegankelijkheid wordt verplicht ontbreekt tot spijt van enkele respondenten en valt ook niet te realiseren naar de mening van een expert.

Toegankelijkheid accommodaties levert knelpunten voor specifieke groep

Als we op basis van de vragenlijst naar de ervaren situatie in Rotterdam kijken, zien we dat meer dan de helft tot ruim drie kwart van de respondenten (zowel sporters/bewegers als niet-sporters/-bewegers) de vragen over de fysieke aspecten van accommodaties niet heeft beoordeeld, omdat zij het niet wisten of de aspecten niet van toepassing waren. Dat is logisch, aangezien slechts een beperkt deel van de sporters en bewegers in dit onderzoek voor het beoefenen van de sportieve activiteiten gebruikt maakt van een sportaccommodatie zoals een sporthal, sportzaal of gymzaal (16%), een zwembad (15%), een fitnesscentrum (13%) of een sportveld-/baan (8%). Met name respondenten met een motorische beperking zijn ontevreden over de aanwezigheid van gehandicaptenparkeerplaatsen: 18 procent beoordeelt dit aspect als onvoldoende, onder alle sporters en bewegers is dit 11 procent. Daarnaast geeft 18 procent van de sporters en bewegers een onvoldoende voor de aanpassingen van sporthallen/-velden/ed. Kinderen en jongeren tot 18 jaar geven het vaakst aan ontevreden te zijn over de aanpassingen van de formele sportaccommodaties. Dit is ook de groep die het meest gebruikmaakt van sportaccommodaties.

Openbare ruimte belangrijk knelpunt bij fysieke toegankelijkheid

Zoomen we echter in op de aspecten die te maken hebben met de toegankelijkheid van de openbare ruimte, dan zien we dat een veel groter deel van de respondenten van de vragenlijst, uitgezonderd het onderwerp speelpleintjes, in staat is beoordelingen te geven. Ook dit is logisch, aangezien de helft van de sporters en bewegers in dit onderzoek de openbare ruimte gebruikt voor zijn of haar sportieve activiteiten (van de bewegers zelfs 78%). De belangrijkste knelpunten die hierbij in Rotterdam worden ervaren zijn het onderhoud van de stoepen, wandel- en fietspaden (een derde geeft een onvoldoende) en de mogelijkheid om onderweg uit te kunnen rusten (drie tiende geeft een onvoldoende), welke met name door mensen met een lichamelijke beperking als belemmerend worden ervaren (40% en 35% respectievelijk). Bij de andere aspecten is steeds tussen één en twee tiende van het totaal aantal respondenten ontevreden. Wel blijken twee factoren specifiek relevant voor mensen met een motorische beperking: ruim een kwart van

deze groep is ontevreden over de aanpassingen van wandel- en fietsroutes en één op de vijf beoordeelt de bewegwijzering als onvoldoende.

Respondenten zijn overigens niet alleen maar ontevreden. De meest positieve beoordeling (voldoende tot goed) krijgt de mogelijkheid om in natuurgebieden te kunnen wandelen of fietsen. Ook in de (groeps)gesprekken komt de openbare ruimte als belangrijk thema naar boven. Volgens een aantal volwassenen en ouders is de openbare ruimte in Rotterdam onvoldoende toegankelijk. Gewezen wordt op slechte bewegwijzering voor mensen met een visuele beperking, fysieke drempels voor mensen met een motorische beperking en ontoegankelijke speeltuinen.

Fysieke toegankelijkheid oudere sportvoorzieningen slecht, recent gebouwde beter

Sportaccommodaties zijn volgens de respondenten met een beperking en de stakeholders niet 'standaard' fysiek toegankelijk, zo blijkt uit de gesprekken. Volgens de stakeholders gaat dit vooral over de oudere sportvoorzieningen, bijvoorbeeld de gymzalen. Bij locaties specifiek voor de doelgroep, zoals scholen voor speciaal onderwijs en revalidatiecentra is de toegankelijkheid volgens de stakeholders en de doelgroep goed. Bij recent gebouwde voorzieningen wordt meer (maar nog niet voldoende) rekening gehouden met de toegankelijkheid dan bij de bouw van oudere voorzieningen is gebeurd. Volgens de doelgroep gaat het vaak om de bereikbaarheid (bewegwijzering en gehandicaptenparkeerplaatsen ontbreken), de kleedkamers/toiletten, drempels en het ontbreken van een lift bij meerdere verdiepingen in het gebouw.

Partners en directeuren vinden dat ze meer kennis nodig hebben over de ervaringen en behoeftes van mensen met een beperking om sportvoorzieningen toegankelijker te maken, en die zouden ze kunnen ophalen door ervaringsdeskundigen in te zetten. Een deel van de doelgroep vindt dat sportaanbieders niet voldoende verstand hebben van fysieke toegankelijkheid. Aanbieders denken vaak wel toegankelijk te zijn, maar in werkelijkheid is dat niet het geval. Beheerders beamen dat zij gebrek aan kennis hebben over de nodige aanpassingen. Zij geven bijvoorbeeld aan behoefte te hebben aan een checklist. Als respondenten van de (groeps)gesprekken wordt gevraagd om locaties aan te wijzen waar zij ontevreden mee zijn, is de fysieke toegankelijkheid hiervoor vaak de reden.

Praktische toegankelijkheid

Met praktische toegankelijkheid bedoelen wij aspecten als financiële middelen/de betaalbaarheid van vervoer, sportmateriaal en het tijdstip van sporten.

Doelgroep en stakeholders ervaren betaalbaarheid als praktisch probleem

Uit de vragenlijsten blijkt dat vooral niet-sporters en -bewegsters (61%) in het algemeen financiële belemmeringen ervaren. Kijken we naar de situatie in Rotterdam, dan zien we de betaalbaarheid van de sportieve activiteiten ook naar boven komen als voornaamste knelpunt. Een kwart van de sporters en bewegsters en ruim twee derde van de niet-sporters en -bewegsters beoordeelt dit aspect als onvoldoende. Mensen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking zijn ongeveer even (on)tevreden over de verschillende aspecten van praktische toegankelijkheid, zo blijkt uit de resultaten van het vragenlijstonderzoek.

Ook in de (groeps)gesprekken komen de financiële drempels als belangrijk probleem naar boven. Bij de beheerders en aanbieders gaat om de huur van de accommodatie, materiaalkosten en reiskosten. De meerkostensubsidie helpt aanbieders aanbod betaalbaar te maken, maar knelpunt is dat deze subsidie niet meegroeit als het aanbod uitbreidt.

Bij de doelgroep gaat het om de kosten voor het aanbod, de materialen en/of het vervoer. De doelgroep geeft aan dat ze geadviseerd worden om te (blijven) sporten en bewegen, maar dat ze vaak extra begeleiding of specifieke materialen nodig hebben. Dit kan het sporten onbetaalbaar maken en daardoor

onmogelijk om te blijven doen op de lange termijn. Mogelijk is hier sprake van een algemeen Rotterdams probleem. Het aantal personen met bijstandsuitkeringen ligt in Rotterdam ver boven het landelijke gemiddelde, net als de werkloosheid, het aantal mensen met een laag opleidingsniveau en het aantal huishoudens met een laag inkomen (VNG, n.d.). Toch mogen we ook aannemen dat betaalbaarheid een specifiek probleem is voor mensen met een beperking of chronische aandoening in Rotterdam. Dikwijls hebben ze een lager inkomen en een lagere opleiding, werken ze minder buitenshuis door hun beperking en hebben ze te maken met meerkosten bij het sporten en bewegen. Betaalbaarheid is daarom een aspect waarmee terdege rekening moet worden gehouden bij het bevorderen van de toegankelijkheid van sport en bewegen in de gemeente. Dat is niet nieuw voor de gemeente (zie Vereniging van Gehandicaptenorganisaties Rotterdam, 2014).

Bereikbaarheid van voorzieningen niet optimaal

Volgens de stakeholders en de doelgroep is de bereikbaarheid van het aanbod niet optimaal, zo blijkt uit de gesprekken. De ervaringen met het taxivervoer, het openbaar vervoer en gehandicaptenparkeerplaatsen (onderdeel van de fysieke toegankelijkheid) zijn niet altijd positief. Uit de vragenlijst weten we dat vervoersproblemen vooral voor niet-sporters en -bewegers (34%) een vaak ervaren belemmering is. De mogelijkheid om met sportieve activiteiten met het OV te bereiken wordt door 16 procent van de sporters en bewegers met een onvoldoende beoordeeld, maar 32 procent van de sporters en bewegers ervaart deze juist als voldoende tot goed (52% had geen mening).

Aanbieders geven aan dat zij hebben geprobeerd om op verschillende locaties (in verschillende wijken) aanbod te creëren met het oog op kortere reisafstanden en minder vervoersproblemen. Een complicatie is echter dat niet in iedere wijk evenveel animo is voor specifiek aanbod. Dat maakt goede spreiding van aanbod lastig. Het matchen van de potentiële vraag en aanbod is ingewikkeld, zoals we eerder concludeerden (onderzoeksvraag 2).

Wachlijsten en capaciteitsproblemen

Wachlijsten en capaciteitsproblemen kunnen voor stakeholders en de doelgroep ook praktische belemmeringen vormen. Dit is vooral te zien bij zwemaanbieders en beheerders van zwembaden, maar komt ook voor bij binnensportaccommodaties. Beperkte tijdstippen maken het moeilijker voor de doelgroep om te sporten en bewegen. Aangezien zwemmen een voorname activiteit is bij mensen met een beperking, vraagt dit aspect aandacht. Enkele respondenten ervaren nog specifieke belemmeringen. Een paar volwassenen geven aan dat het lastig is om hulpmiddelen aan te vragen bij de gemeente en dat het beschikbare budget de kosten van een sporthulpmiddel niet altijd dekt. Ook klagen zij over de onwetendheid en starheid van de Wmo-medewerkers van de gemeente rondom het verstrekken van sporthulpmiddelen en (medische) zorg voor het kind tijdens en direct voor en na het sporten.

Sociale toegankelijkheid

Met sociale toegankelijkheid bedoelen we aspecten die te maken hebben met de beschikbaarheid van aanbod, begeleiding en samen activiteiten (kunnen) ondernemen.

Keuze in activiteiten en sporten op gewenste niveau onvoldoende beoordeeld

Een aanzienlijk deel van de respondenten die deelnamen aan het vragenlijstonderzoek kon de situatie in Rotterdam rondom aspecten van de sociale toegankelijkheid niet beoordelen (tussen twee vijfde en vier vijfde). Deels kan dit te maken hebben met het feit dat niet iedereen sportieve activiteiten onderneemt in een groep of vereniging (54% beoefent sportieve activiteiten alleen; 18% van de sporters en bewegers is lid van een sportvereniging). Gekeken naar het totale aantal respondenten (waaronder alle sporters en bewegers en de niet-sporters en -bewegers) beoordeelt men 'de keuze in activiteiten voor mensen met een beperking zoals ik' en 'de mogelijkheden om op het gewenste niveau activiteiten te doen' het vaakst als onvoldoende (door ongeveer twee vijfde van de respondenten). Deze aspecten behoren tegelijkertijd

tot de best beoordeelde aspecten van sociale toegankelijkheid, evenals de mogelijkheden om sportieve activiteiten te doen samen met mensen zonder beperking (rond een derde van de respondenten). In de tevredenheid over het kunnen sporten samen met anderen met een beperking zien we echter verschil tussen groepen respondenten naar type beperking; mensen met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking beoordelen dit aspect vaker als onvoldoende (22%) ten opzichte van mensen met een lichamelijke beperking (16%) of chronische aandoening (15%). Als we op de vragenlijst afgaan, lijkt de sociale toegankelijkheid van sporten en bewegen minder problematisch dan de toegankelijkheid op fysiek en praktisch gebied. In de gesprekken echter valt een ander geluid te horen.

Gebrek aan mogelijkheden

Uit de (groeps)gesprekken komt duidelijk naar voren dat de respondenten met een beperking een gebrek aan (inclusief) sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking ervaren. Het kan gaan om een gebrek aan bepaald soort aanbod, zoals zwemmen, sporten in kleine groepen of teamsport. Respondenten met een beperking missen ook aanbod voor specifieke doelgroepen, zoals voor mensen met COPD, een zware beperking, een lichte motorische beperking of een gedragsaandoening. De stakeholders missen aanbod voor mensen met een zware beperking, rolstoelgebruikers en mensen met een auditieve beperking, een verstandelijke beperking en/of een psychische aandoening. De aanbieders en partners denken dat veel wordt ingezet op sporten en bewegen voor kinderen met een beperking. Toch geven ouders aan de mogelijkheden beperkt te vinden, vooral voor kinderen die in een team willen sporten en die samen met kinderen zonder beperking willen sporten. Dit lijkt te stroken met de minder goede spreiding van het beschikbare sport- en beweegaanbod voor kinderen en jongeren (zie onderzoeksvraag 2).

Beperkt zicht op wensen en behoeften doelgroep is oorzaak gebrek aan aanbod

Een aantal volwassenen en ouders van kinderen met een beperking geeft aan dat het gebrek aan aanbod komt doordat aanbieders, beheerders en beleidsmakers beperkt inzicht hebben in de behoeften van de doelgroep. De stakeholders zelf lijken hier ook van doordrongen. Een directeur en de beheerders geven aan dat het belangrijk is om aanbod in overleg met de doelgroep te ontwikkelen. De diversiteit van de doelgroep en de onzichtbaarheid van sommige beperkingen maakt het volgens de doelgroep lastig om aanbod voor iedereen te creëren.

Deskundige begeleiding belangrijke randvoorwaarde

De interactie met medewerkers, trainers, coaches, vrijwilligers, andere sporters, enzovoort speelt een belangrijke rol in het toegankelijk maken van een accommodatie of van sport- en beweegaanbod. De doelgroep geeft vaak aan dat sociale toegankelijkheid de reden is waarom ze tevreden zijn met een bepaalde accommodatie of aanbieder. De sportaanbieders geven aan hun best te doen om de sociale toegankelijkheid van het aanbod te vergroten, bijvoorbeeld door mensen met en zonder beperking gelijktijdig te laten sporten.

Volgens de aanbieders, beheerders en de doelgroep vormt het gebrek aan deskundige begeleiding van trainers/coaches een belemmering om te gaan sporten en valt hierop winst te behalen, bijvoorbeeld door het opleiden en trainen van personeel. De doelgroep vindt het belangrijk dat trainers en coaches verstand hebben van verschillende soorten beperkingen, zodat ze goed en veilig kunnen sporten. Ook kan deskundige begeleiding bijdragen aan de sociale sfeer van de groep en aan acceptatie van mensen met een beperking door het personeel en de medesporters. Een deel van de doelgroep geeft aan dat dit op de locatie waar zij sporten goed geregeld is. Uit het vragenlijstonderzoek komt naar voren dat vooral voor niet-sporters en -beweegers het ontbreken van deskundige begeleiding een drempel kan zijn om te gaan sporten en bewegen en dat de aanwezigheid van een trainer/coach die de (on)mogelijkheden kent van personen met een beperking een belangrijke voorwaarde is om te beginnen met sporten en bewegen. In de gesprekken valt te beluisteren dat dikwijls meer begeleiding nodig is, omdat de groepen vaak kleiner zijn en sommige sporters meer een-op-een-aandacht nodig hebben. Ook gebrek aan begeleiding naar een sport- of beweegactiviteit, door bijvoorbeeld een maatje, is voor sommige volwassenen een belemmering.

Angst voor reacties van anderen

Volgens de doelgroep, de partners en de directeuren kan het gevoel er niet bij te horen een belemmering vormen voor mensen met een beperking om te gaan sporten of bewegen. Ook in het vragenlijstonderzoek zien we dat een klein deel van de respondenten zich niet welkom voelen bij de sportaanbieders als belemmering ervaren. In de gesprekken beluisteren we dat bij mensen met een onzichtbare beperking het gevoel kan bestaan dat zij raar worden aangekeken vanwege hun gedrag of dat mensen raar reageren als ze om aanpassingen vragen. Mensen met een zichtbare beperking kunnen het gevoel hebben dat ze worden aangestaard en zielig worden gevonden door mensen zonder beperking, waardoor ze zich niet normaal voelen. Volgens de doelgroep gebeurt dit vooral in de reguliere setting: mensen met een beperking kijken elkaar niet raar aan onderling. Daardoor kan het soms fijner zijn om alleen met mensen met een beperking te sporten. Vooral ouders van kinderen met een beperking maken zich zorgen om de interacties tussen hun kind en mensen zonder beperking: ze vrezen dat hun kind gepest wordt.

Informatietoegankelijkheid

Informatie over aanbod en hulp bij betalen contributie onvoldoende

Ongeveer zes tiende van de respondenten kon een mening vormen over de situatie in Rotterdam qua informatietoegankelijkheid. Ongeveer een derde is ontevreden over de informatie over de activiteiten die mensen met een beperking in Rotterdam kunnen doen en over de informatie over hulp die je kunt krijgen bij het betalen van contributie. Daarmee lijken deze aspecten minder positief te worden beoordeeld dan aspecten van de sociale, fysieke of praktische toegankelijkheid, met uitzondering van de betaalbaarheid, het onderhoud van de stoepen, wandel- en fietspaden en uitrustmogelijkheden. Volgens de resultaten van uit de vragenlijst beoordelen respondenten met een lichamelijke beperking of chronische aandoening en respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking de informatietoegankelijkheid van sporten en bewegen in Rotterdam in vergelijkbare mate.

Informatietoegankelijkheid voor verbetering vatbaar

Ook tijdens de gesprekken komt naar voren dat de informatietoegankelijkheid voor verbetering vatbaar is. Volgens de stakeholders is veel informatie beschikbaar, bijvoorbeeld op websites, maar leeft de vraag of iedereen deze informatie wel kan vinden. Volgens de doelgroep, de beheerders en de aanbieders zijn de mogelijkheden om te kunnen sporten en bewegen onvoldoende bekend. De doelgroep geeft aan dat de vindbaarheid niet optimaal is. Het zicht op de mogelijkheden is vaak beperkt tot eigen ervaringen (doelgroep) en eigen organisatie (aanbieders, beheerders). De partners hebben over het algemeen een beter beeld van de mogelijkheden in Rotterdam, maar dat past ook beter bij hun rol als uitvoeringsorganisatie. Evenementen als een 'Sport op maat dag' helpen sportaanbieders, maar ook mensen met een beperking, om op de hoogte te blijven van het aanbod bij andere sportaanbieders. De partners en directeuren hebben zelf de indruk dat sporten voor mensen met een beperking in Rotterdam goed op de kaart staat en dat hier in Rotterdam veel aandacht aan wordt gegeven. Het beeld is dat het aanbod voor mensen met een beperking de afgelopen tien jaar is uitgebreid. Dit lezen we ook terug in de beleidsdocumenten en horen we terug in de gesprekken.

De doelgroep geeft aan dat ze vaak 'via via' bij het aanbod terechtkomen en dat instanties specifiek voor mensen met een beperking (speciaal onderwijs, revalidatie) redelijk goed op de hoogte zijn van de mogelijkheden. De doelgroep geeft aan dat de onbekendheid met het aanbod wellicht ook voor mensen met een beperking in de hele regio speelt, niet alleen voor inwoners van Rotterdam. Volgens de stakeholders zou een integraal platform waar alle informatie over sporten en bewegen voor mensen met een beperking overzichtelijk samenkomt, helpen. Onduidelijk is of zij onbekend zijn met het platform Uniek Sporten, waarop het beschikbare sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Rotterdam is te vinden (zie onderzoeksvraag 2) of dat ze hier ontevreden over zijn. Maar opvallend is het wel dat om een oplossing wordt gevraagd waarin al wordt voorzien. Uit ander onderzoek weten we

overigens dat de bekendheid met Uniek Sporten onder mensen met een beperking minimaal is (De Jonge et al., 2020). Het is in ieder geval de moeite waard hier meer bekendheid aan te geven.

Belangrijk bij de informatietoegankelijkheid is dat informatie in verschillende vormen beschikbaar zou zijn, bijvoorbeeld op papier en online, zo geven zowel stakeholders als doelgroep aan. Op deze manier hebben ook mensen die niet digitaal vaardig zijn of bijvoorbeeld een visuele beperking hebben toegang tot de informatie. Aanvullend wordt aangegeven dat het onduidelijk is welke accommodaties wel of niet toegankelijk zijn.

Op grond van de geluiden van aanbieders en respondenten met een beperking mogen we concluderen dat de informatie over de sportmogelijkheden niet altijd voldoende doorsijpelt naar de eindgebruiker.

Voorkeur accommodatie

Geen duidelijke voorkeur voor aparte accommodatie

De helft van de respondenten van het vragenlijstonderzoek heeft geen duidelijke voorkeur voor een nieuwe sport- en beweegaccommodatie in Rotterdam speciaal voor mensen met een beperking. 18 procent zou daarvoor kiezen. Een groter deel (een derde) verkiest een situatie waarin mensen met een beperking gebruik kunnen maken van alle bestaande sportieve activiteiten en accommodaties in Rotterdam. Sporters geven vaker de voorkeur aan een situatie waarin mensen met een beperking gebruik kunnen maken van alle bestaande sportieve activiteiten en accommodaties in Rotterdam dan bewegers en niet-sporters en -bewegers. Ditzelfde geldt voor respondenten met een motorische beperking (38%), vijftien van de zeventien respondenten die op (inter)nationaal niveau sporten en vaker voor leden van een sportvereniging en voor jongeren en volwassenen. Ouderen vanaf 65 jaar (63%) en mensen met een chronische ziekte of aandoening (53%) geven het vaakst aan dat ze geen voorkeur hebben.

Ook in de (groeps)gesprekken is geen duidelijke voorkeur te beluisteren voor een aparte sportaccommodatie die volledig toegankelijk is voor mensen met een beperking in Rotterdam. Een deel van de doelgroep heeft behoefte aan een eigen plek waar ze goed en veilig kunnen sporten. De angst om niet geaccepteerd te worden bij een omgebouwde reguliere accommodatie wordt uitgesproken. Tegelijkertijd struikelt ook een deel van de doelgroep over het woord 'apart', omdat ze het belangrijk vinden dat mensen met en zonder beperking samen kunnen sporten. Dit zou volgens hen bijdragen aan de acceptatie van mensen met een beperking. Een aparte accommodatie zou wel helpen om teamsporten te organiseren, omdat iedereen dan op één plek komt, in plaats van verspreid door de stad. Een bezwaar is er ook: het zou de reisafstand voor mensen vergroten.

Met uitzondering van één partner van de gemeente zijn de partners van de gemeente, de directeuren en de aanbieders het allemaal oneens met deze stelling. Onder de beheerders is hierover geen consensus; zij zijn verdeeld. Dit wil niet zeggen dat het idee volledig wordt verworpen. Veel stakeholders vallen over het woord 'aparte', omdat het niet bij de visie van 'inclusie' past. De stakeholders vinden het wel wenselijk om een volledig toegankelijke sportaccommodatie te bouwen, maar dan voor iedereen (niet alleen voor mensen met een beperking). Het streven is dat alle accommodaties toegankelijk zijn voor iedereen, maar dit is misschien niet haalbaar, zo geven ze aan. De partner die een aparte accommodatie als wenselijk ziet, ziet het als een manier om mensen met een beperking een eigen plek te geven. Volgens deze partner worden de rollen dan een keer omgedraaid: mensen met een beperking hebben voorrang, en als er nog plek over is, kunnen mensen zonder beperking daar ook sporten.

Alle sportaanbieders toegankelijk niet haalbaar geacht

Dat elke sportaanbieder voor iedereen met een beperking toegankelijk moet zijn lijkt ook niet de oplossing, hoewel de sportaanbieders en een partner het hier wel mee eens zijn. De overige stakeholders

vinden dat het geen verplichting moet zijn en dat het vanuit de aanbieder zelf moet komen. Ook zijn aantallen volgens de beheerders een probleem. De doelgroep is ook verdeeld over deze stelling. Een deel is het ermee eens. Zij vinden dat mensen met een beperking even veel recht hebben om te sporten als mensen zonder beperking. De gemeente moet volgens hen dan wel ondersteuning bieden aan sportaanbieders. De reden om het ermee oneens te zijn is dat het niet mogelijk is om elke sport aan iedereen met een beperking aan te passen. De doelgroep is daarvoor te klein en de aanbieder moet het zelf willen. Deze mensen hebben de voorkeur voor een aantal gespecialiseerde aanbieders in plaats van overal een beetje aanbod.

7.5 Slotconclusie

Het onderzoek biedt veel aanknopingspunten voor de verdere ontwikkeling van beleid en uitvoering van sport en bewegen voor mensen met een beperking. Het onderzoek was dan ook breed van opzet en betrof niet alleen het vraagstuk van de fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties, hoewel daar wel de focus op lag.

Over het geheel genomen kunnen we concluderen dat Rotterdam een behoorlijk omvangrijke groep inwoners met een beperking of aandoening heeft. Tellen we daar de mensen in de regio bij die mogelijk gebruik willen of kunnen maken van de sportvoorzieningen in Rotterdam, dan is het cruciaal de belangen van deze inwoners serieus te nemen. De gemeente Rotterdam geeft daar ook blijk van, te zien aan de ambities hiervoor in de sportnota, het project Rotterdam Onbeperkt en de beleidsvisies van de verschillende uitvoeringsorganisaties. Rotterdam wil een sportstad voor alle inwoners zijn en draagt dat ook uit.

Dé persoon met een beperking bestaat niet. Het is nodig om rekening te houden met de diverse kenmerken, wensen en behoeften van verschillende groepen mensen met een beperking of aandoening. Inzicht hierin kan het beste verkregen worden op gebieds- of zelfs wijkniveau, om te zien of er sprake is van een (mis)match met het beschikbare aanbod. Dit onderzoek helpt daarbij, maar professionals en ervaringsdeskundigen met kennis van de wijken en gebieden kunnen specifiek kijken welk type aanbod voor welke groep ontbreekt en welke aanbieders mogelijkheden hebben of ondersteuning wensen.

We kunnen verder concluderen dat er afstand is tussen het beeld dat op beleids- of op hoog niveau in de uitvoeringsorganisaties bestaat over de sportmogelijkheden en de toegankelijkheid van accommodaties in Rotterdam en het beeld dat de verschillende stakeholders in het veld en de einddoelgroepen daarvan hebben. Kort gezegd, de informatietoegankelijkheid, zowel voor stakeholders als voor inwoners met een beperking, heeft sterke verbetering nodig. Zaken die goed gaan meer uitventen/promoten en laten landen op het niveau van de einddoelgroepen draagt bij aan een beter beeld van de mogelijkheden om te sporten en bewegen en van hoe belemmeringen op diverse gebieden kunnen worden opgelost.

Wat betreft andere aspecten van de toegankelijkheid zien we zaken die goed gaan en aspecten die beter kunnen. Aspecten die te maken hebben met de sociale toegankelijkheid (bijvoorbeeld voldoende divers aanbod en deskundige begeleiding) en de praktische toegankelijk (zoals betaalbare activiteiten, vervoer, sporthulpmiddelen) zijn samen met goede informatie over de mogelijkheden een belangrijke voorwaarde voor een goed functionerende stadsbrede programmering van sport- en beweegactiviteiten. Het ondersteunen van mensen met een beperking bij het overwinnen van persoonlijke drempels (zoals pijn, vermoeidheid en angst) is een belangrijke voorwaarde om ervoor te zorgen dat voldoende deelnemers aan activiteiten worden bereikt. Uit het onderzoek blijkt dat nog een groot potentieel is van niet-sporters en -beweegers die actief zouden willen worden, mits wordt voldaan aan diverse bevorderende factoren.

Het verbeteren van de fysieke toegankelijkheid is dan het sluitstuk van wat we op basis van het onderzoek kunnen beschouwen als een breder beleidsvraagstuk van toegankelijkheid. Mensen met een beperking komen niet vanzelf naar een volledig aangepaste accommodatie. Zij moeten zich er prettig en veilig voelen, sociale contacten kunnen opdoen, de activiteiten kunnen doen met de medesporters die zij wensen, goede begeleiding krijgen, de afstand kunnen bereizen, het kunnen betalen en hun persoonlijke drempels hebben overwonnen. Dit zijn allemaal voorwaarden in een ingewikkelde puzzel van vraag en aanbod.

De fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties en de openbare ruimte is anderzijds wel een in het oog springende aangelegenheid. Knelpunten vallen op en geven bij de einddoelgroepen het gevoel dat zij er minder toe doen en slechts tweede keus zijn als gebruikers van de voorzieningen. Een verbeterplan opstellen en uitvoeren waarin de wensen, behoeften en mogelijkheden van mensen met een beperking centraal staan zal Rotterdam als sportstad meer aanzien geven en door inwoners van Rotterdam op waarde worden geschat.

8. Aanbevelingen en verbetervoorstellen

In dit hoofdstuk formuleren we aanbevelingen en verbetervoorstellen op basis van de resultaten van het onderzoek en de geformuleerde conclusies in hoofdstuk 7. Hiermee geven we antwoord op onderzoeksvragen 5, 6 en 7 (zie paragraaf 1.1). We formuleren aanbevelingen die zich richten op vier vormen van toegankelijkheid: fysieke toegankelijkheid, praktische toegankelijkheid, sociale toegankelijkheid en informatietoegankelijkheid. Toegankelijkheid valt onder de omgevingsfactoren die invloed hebben op de sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking. Daarnaast kunnen mensen drempels ervaren die meer van persoonlijke aard zijn (zoals angst voor pijn). Ook hier gaan we kort op in.

8.1 Onderzoeksvraag 5: beleidsregel onder de loep

Is op basis van de opgehaalde wensen, behoeften en knelpunten ten aanzien van de toegankelijkheid van accommodaties aanpassing van de beleidsregel 'Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties' nodig en zo ja, welke verbeteringen zijn dan wenselijk?

De beleidsregel 'Basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties' biedt een basis voor alle nieuw te bouwen en te renoveren binnensportaccommodaties. Deze moeten, naast de wettelijke bouwvoorschriften vanuit het Bouwbesluit, voldoen aan aanvullende richtlijnen voor de toegankelijkheid van binnensportaccommodaties. Deze richtlijnen zijn de basiseisen uit de in 2014 geactualiseerde 'Richtlijnen voor toegankelijke indoor sportaccommodaties' (Van Aller & Wenting, 2014) en omschrijven de toegankelijkheidseisen van sportgebouwen en maken deze concreet en toepasbaar voor ontwerpers en bouwers van deze accommodaties.

Hoewel de beleidsregel voorziet in aanvullende en specifieke richtlijnen voor de toegankelijkheid van sportaccommodaties voor mensen met een beperking, zijn diverse verbeterpunten wenselijk. Een deel van deze verbeterpunten kan worden gezien als uitbreiding van de huidige beleidsregel; het andere deel zijn verbeterpunten die wel te maken hebben met de beleidsregel, maar daar niet direct in hoeven te of kunnen worden opgenomen.

Uitbreidingen huidige beleidsregel

Uitbreiding met richtlijnen voor buitensportaccommodaties

De beleidsregel gaat alleen over binnensportaccommodaties en niet over buitensportaccommodaties. Maar ook bij buitensportaccommodaties bestaan knelpunten en belemmeringen voor de toegankelijkheid. In 2015 zijn, in analogie met de richtlijnen voor toegankelijke binnensportaccommodaties, landelijke richtlijnen voor buitensportaccommodaties opgesteld (Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek & Stichting Onbeperkt Sportief, 2015). Deze richtlijnen zouden een goede uitbreiding zijn op de huidige beleidsregel.

Uitbreiding met richtlijnen voor bereikbaarheid met openbaar vervoer

In de beleidsregel zijn geen richtlijnen voor de bereikbaarheid met het openbaar vervoer opgenomen. Uit het onderzoek blijkt dat de bereikbaarheid van sportvoorzieningen met het OV kan worden verbeterd. Het gaat bijvoorbeeld over de bereikbaarheid tussen OV-haltes en de sportaccommodaties, maar ook over de plaatsing van haltes en de dienstregelingen.

Uitbreiding met verantwoordelijkheden

Uit het onderzoek blijkt dat het niet altijd duidelijk is wie verantwoordelijk is voor het uitvoeren van verbeteringen in de toegankelijkheid. Is dat de gemeente (en welke afdeling dan?), de vereniging, de commerciële aanbieder? Bij buitensportaccommodaties speelt dat een accommodatie vaak deels in eigendom is van de vereniging (de kantine en de kleedkamers) en deels van de gemeente. Gevolg hiervan is of kan zijn dat niemand zich verantwoordelijk voelt en verbeterpunten niet worden aangepakt. In de beleidsregel kunnen deze verantwoordelijkheden nadrukkelijk worden genoemd.

Uitbreiding met ‘omgaan met calamiteiten’

Voor alle accommodaties is het verbeterpunt ‘Train de bhv’ers in het omgaan met mensen met een beperking tijdens calamiteiten’ tijdens de schouwen naar voren gekomen. Ook in het kwalitatieve onderzoek is de uitgangspunt tijdens een calamiteit als aandachtspunt genoemd.

Centraal verzamelpunt klachten en/of verbetervoorstellen

Omdat niet altijd duidelijk is wie verantwoordelijk is voor welk deel van de accommodatie, is het voor een gebruiker lastig om te bepalen waar hij of zij een klacht of verbetervoorstel kwijt kan. In de beleidsregel kan worden verwezen naar een plek waar iemand deze klachten of verbetervoorstellen kwijt kan (zie verder bij kopje monitoringsysteem).

Overige verbeterpunten n.a.v. beleidsregel

Praktische, sociale en informatietoegankelijkheid

De beleidsregel gaat over fysieke toegankelijkheid. Praktische, sociale en informatietoegankelijkheid zijn niet in de regel opgenomen. Deze vormen van toegankelijkheid worden echter ook als knelpunt of belemmering ervaren. Niet alle aspecten lenen zich voor opname in een beleidsregel. Het bij elkaar brengen van en verwijzen naar richtlijnen of aandachtspunten voor al deze vormen van toegankelijkheid is wenselijk. Zo zou een aanbeveling opgenomen kunnen worden dat bij digitale informatie de richtlijnen ‘toegankelijke digitale overheid’ moeten worden gevolgd (Rijksoverheid, 2018).

Verwijzing naar richtlijnen voor de openbare ruimte

In 2014 zijn door de wethouder en de directieraad buitenruimte richtlijnen voor de buitenruimte vastgesteld (Gemeente Rotterdam, 2014b). Door naar deze richtlijnen te verwijzen in de beleidsregel, kan meer aandacht voor de buitenruimte worden verkregen. In het onderzoek zijn diverse aandachtspunten voor de toegankelijkheid van de openbare ruimte naar voren gekomen. De openbare ruimte is daarnaast zeker ook van belang in het kader van de bereikbaarheid van sportaccommodaties. Voor de openbare ruimte kan daarnaast ook worden verwezen naar het handboek ‘Prettige Plekken - Handboek Mens & Openbare Ruimte’ (Maas & Kuitert, 2016).

Doelgroep(en) bestaande sportaccommodaties vaststellen

Faciliteiten voor de ene gebruikersgroep kunnen de functionaliteit voor een andere gebruikersgroep beperken (bijvoorbeeld geleidelijnen of oriëntatiepunten voor blinden, die voor rolstoelers een obstakel kunnen zijn). Het is, zo staat in de beleidsregel, van belang dat voor een nieuwe locatie, vóór het opstellen van het Plan van Eisen, doelgroep(en) bepaald worden voor wie de accommodatie bedoeld is. Op basis hiervan kunnen aanbevelingen uit de richtlijnen in het Programma van Eisen worden opgenomen. Voor bestaande sportaccommodaties kan worden vastgesteld op welke doelgroep(en) de accommodatie zich vooral richt. De basiseisen en de specifieke aanbevelingen uit de richtlijnen voor toegankelijkheid zouden dan als vereiste moeten dienen. Gezien de grote diversiteit van de doelgroep is het niet haalbaar iedere accommodatie voor iedere persoon met een beperking of aandoening geschikt te maken. Acceptatie van dit gegeven en vooraf bedenken wie met welke accommodatie kan worden bediend, schept helderheid.

Centraal monitoringssysteem toegankelijkheid

Bij het uitvoeren van dit onderzoek is gebleken dat in Rotterdam geen centraal systeem is waarin de toegankelijkheid van sportaccommodaties wordt bijgehouden. Hierdoor ontbreekt het overzicht welke sportaccommodaties voor welke doelgroepen toegankelijk zijn. De status van de verbeterpunten van de schouwen is bijvoorbeeld niet structureel bijgehouden. Dit kan worden opgenomen in een centraal monitoringssysteem voor toegankelijkheid van sportaccommodaties. Ook de status van de binnengekomen klachten, verbetervoorstellen en onderdelen uit het reguliere onderhoud kunnen hierin worden opgenomen.

Betere benutting van subsidiemogelijkheden

De diverse subsidiemogelijkheden van afgelopen jaren zijn nog niet optimaal benut door sportverenigingen. Tekenend is het dat het budget binnen de subsidie Toegankelijkheid sportaccommodaties in eerste instantie niet volledig was besteed (door het subsidieplafond per aanvraag (35.000 euro) en door het aantal ontvangen aanvragen). Het resterende budget is uiteindelijk ingezet voor de realisatie van de noodzakelijke aanpassingen in de buitenruimte van de accommodaties van enkele subsidieaanvragers en voor extra inzet om de toegankelijkheid van gemeentelijke sportaccommodaties te verbeteren.

Ervaringsdeskundigen betrekken

Bij het uitvoeren van regulier onderhoud/Meerjarenonderhoudsplannen (MJOP's) wordt niet standaard het toegankelijker maken van de accommodatie meegenomen. Bij de vaststelling van de investeringssubsidie controleert de gemeente of de voorgenomen aanpassingen voor toegankelijkheid zijn uitgevoerd. Er wordt geen expert op gebied van toegankelijkheid bij de plannen, realisering en vaststelling betrokken. Uit de schouwen en het kwalitatieve onderzoek blijkt dat betrokkenheid van ervaringsdeskundigen positieve gevolgen kan hebben voor de ervaren toegankelijkheid achteraf.

Website Uniek Sporten voor het beoordelen van de toegankelijkheid van sportaccommodaties

Via de website van Uniek Sporten is het mogelijk om sportaccommodaties te beoordelen op de toegankelijkheid. Hiervoor worden vragen gesteld die gebaseerd zijn op de Richtlijnen voor binnen- en buitensport (Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek & Stichting Onbeperkt Sportief, 2015; Van Aller & Wenting, 2014). In de gemeente Rotterdam zijn momenteel nog geen sportaccommodaties beoordeeld. Meer aandacht hiervoor bij sporters kan meer inzicht in toegankelijkheid geven, zowel in goed toegankelijke accommodaties als in accommodaties waar verbeteringen mogelijk zijn.

Creëer meer bewustwording bij beheerders over wat toegankelijkheid inhoudt

Niet iedereen staat stil bij toegankelijkheid voor mensen met een beperking. Meer bewustwording bij beheerders creëren over wat toegankelijkheid inhoudt voor mensen met een beperking is zinvol. Laat mensen meelopen en zelf ervaren tegen welke belemmeringen of knelpunten mensen met een beperking aanlopen.

8.2 Onderzoeksvraag 6: aansluiting sportmogelijkheden op wensen en behoeften

In deze paragraaf gaan we in op de beantwoording van onderzoeksvraag 6: *Welke verbeteringen zijn wenselijk om te komen tot een betere aansluiting van de sportmogelijkheden bij de wensen, behoeften, knelpunten en mogelijkheden van Rotterdammers met een beperking die (willen) sporten en bewegen?*

Om tot een betere aansluiting te komen tussen sportmogelijkheden en wensen en behoeften van inwoners met een beperking of aandoening is een integrale aanpak nodig, waarbij wordt ingespeeld op verschillende factoren die een rol spelen in het vraagstuk. Een gefragmenteerde aanpak, waarbij steeds slechts één punt wordt aangepakt, heeft onvoldoende effect.

Intersectorale samenwerking organiseren

De drie uitvoeringsorganisaties Sportbedrijf Rotterdam, Rotterdam Sportsupport en Topsport Rotterdam werken goed met elkaar en met de gemeente samen, en ook de partners van de gemeente, waaronder SportMEE, kunnen elkaar vinden. Alle partijen streven vergelijkbare doelen na voor de sport- en beweegdeelname van inwoners met een beperking of aandoening in Rotterdam, namelijk de toegankelijkheid verbeteren. Mogelijke verbeteringen zijn:

- Stakeholders in andere sectoren beter aanhaken en partner laten worden in het gezamenlijke streven, zoals de Brede Raad en 010Toegankelijk, andere beleidsafdelingen van de gemeente, zoals Wmo, communicatie, organisaties uit de sectoren zorg, bedrijfsleven, welzijn en bijvoorbeeld onderwijs. Om zaken voor elkaar te krijgen moeten soms veranderingen teweeg worden gebracht op andere beleidsterreinen, zoals bij het vraagstuk van de sporthulpmiddelen, vervoer of financiële hulp. Mensen met een beperking zijn uiteindelijk het best te bereiken door goede samenwerking met organisaties en professionals buiten de sport.
- Het informeren van inwoners hoort bij de expertise van communicatiespecialisten. Zij kunnen ervoor zorgen dat informatie voor iedereen vindbaar en begrijpelijk is. Informatie moet voor mensen met verschillende soorten beperkingen of aandoeningen (visueel, verstandelijk, enz.) toegankelijk zijn en vindbaar voor mensen die niet digitaal vaardig zijn of de Nederlandse taal niet goed beheersen. Het onderzoek was niet gericht op het in kaart brengen van het gemeentelijke landschap voor sport en bewegen voor mensen met een beperking, maar heeft wel aan het licht gebracht dat partijen elkaar nog meer kunnen opzoeken voor een betere informatie-uitwisseling en kennisdeling. Vooral de inzet van ervaringsdeskundigen kan een groot verschil maken, niet alleen bij het sensibiliseren van eigen medewerkers, maar ook als klankbord of maatregelen wel passend zijn voor de doelgroep.

Wegnemen persoonlijke drempels

Persoonlijke drempels kunnen de intentie om te gaan sporten en bewegen enorm in de weg zitten. Dat is jammer, want het blijkt dat veel niet-sporters en -beweegsters graag actief zouden willen worden. Advies van derden kan mensen helpen over de streep te trekken. Van belang is dat voldoende middelen beschikbaar zijn om mensen op maat te helpen bij het wegnemen van hun drempelvrees, angsten en onbekendheid met wat hun (on)mogelijkheden zijn. Hiervoor zou uitbreiding van de capaciteit van bijvoorbeeld beweegmakelaars van SportMEE, die mensen letterlijk de drempel over helpen naar een sportieve activiteit, kunnen helpen. Ook hier is samenwerking met professionals uit andere sectoren die mensen met een beperking kunnen bereiken en kennen een must, evenals de inzet van ervaringsdeskundigen.

Informatietoegankelijkheid drastisch verbeteren

Duidelijk is dat de informatievoorziening over de sportmogelijkheden, waar hulp kan worden verkregen en de mate waarin accommodaties toegankelijk zijn te wensen overlaat. Aanbieders en soms ook beheerders, maar vooral mensen met een beperking klagen over de vindbaarheid. Mogelijke verbeteringen zijn:

- De website Uniek Sporten (dan wel een alternatief), waarop het meeste aanbod in Rotterdam al te vinden is, moet up-to-date zijn en bij alle inwoners met een beperking en in hun directe of indirecte sociale omgeving bekend zijn als dé vindplaats van de sportmogelijkheden in Rotterdam. Het beste is op deze ene plek ook andere informatie vrij te geven die randvoorwaardelijk is voor het maken van de keuze om te gaan sporten (wie kan ik bellen, waar kan ik financiële ondersteuning krijgen, hoe vraag ik sporthulpmiddelen aan, hoe kom ik aan vervoer, enz.). De website moet voor mensen met een visuele beperking toegankelijk zijn en begrijpelijke taal bevatten voor laaggeletterden en de informatie moet het liefst ook in meerdere talen beschikbaar zijn. De website wordt niet vanzelf gevonden, dus zal op diverse manieren onder de aandacht moeten worden gebracht.
- Ook mensen die niet digitaal vaardig zijn moeten de informatie kunnen vinden, doordat zij deze informatie krijgen van mensen in hun omgeving, professionals die met de doelgroepen werken, of

gewoon schriftelijk. Het loont de moeite na te gaan op welke wijze mensen met een beperking of aandoening informatie tot zich nemen en gebruikte zoekstrategieën te achterhalen. ‘Sport’ hoeft niet altijd de eerste zoekterm te zijn, maar bijvoorbeeld ‘fysiofitness’ of ‘therapeutisch bewegen’ zou dat wel kunnen zijn.

Investeer in een veilige, gastvrije en deskundige sportomgeving

Deskundige begeleiding van opgeleide trainers, coaches en vrijwilligers is een must om een veilige en prettige sfeer te creëren bij georganiseerd sportaanbod. Dit geldt voor alle settings waarin mensen met een beperking gaan sporten en bewegen, en bij een reguliere sportaanbieder waar mensen in aangepast of regulier aanbod mee kunnen doen nog meer. Mogelijke verbeteringen zijn:

- aanhaken op de landelijke campagne ‘Welkom in de sport’²⁴;
- zorgen voor meer kennis bij aanbieders over mensen met een beperking en wat hun (on)mogelijkheden zijn;
- bijscholing en deskundigheidsbevordering van coaches, trainers en vrijwilligers die werken met sporters en bewegers met een beperking of aandoening;
- ervaringsdeskundigheid inzetten, waardoor ook leden van verenigingen beter weten hoe ze op een ontspannen manier kunnen omgaan met leden met een beperking.

Onderzoek waar mogelijke mismatch is tussen vraag en aanbod

Uit het onderzoek blijkt dat mensen met een beperking of aandoening en stakeholders een gebrek aan sportmogelijkheden ervaren. Het lijkt er ook op dat het aanbod ongelijk is verdeeld over de Rotterdamse gebieden en niet altijd aansluit bij de prevalenties van beperkingen. Mogelijke verbeteropties zijn:

- Op gebieds- of wijkniveau nagaan welke aanbieders actief zijn en hoeveel capaciteit en bereidheid zij ervaren om activiteiten uit te breiden (meer/ander soort deelnemers, meer/ander soort activiteiten) of samen te werken om aanbod te clusteren voor meer draagkracht. Een aanbiedersmonitor zou hiervoor ingezet kunnen worden in combinatie met de lokale kennis van professionals die in de gebieden werkzaam zijn.
- Nagaan in hoeverre voor bepaalde doelgroepen of voor bepaalde sportieve activiteiten aanbod ontbreekt of ontwikkeld kan worden. Vooral laagdrempelige op beweging gerichte activiteiten worden veel beoefend, zagen we in het onderzoek (wandelen, fietsen, fitness en zwemmen). Soms willen mensen juist samen met mensen met een beperking sporten (veilig, vertrouwd, eigen plek), maar vaak ook niet (inclusie, sociale contacten). Voor alle vormen moet ruimte zijn, aangezien inclusie gaat om zelf een eigen keuze kunnen maken. Wellicht kunnen activiteiten die geschikt zijn voor mensen met een beperking ook toegankelijk worden voor mensen zonder beperking (omgekeerde inclusie), waarmee onderbezetting van teams bijvoorbeeld kan worden opgelost. Of is regionale samenwerking juist een kans om voldoende deelnemers voor een groep of team te vinden waardoor een activiteit toch opgestart kan worden. Uit het onderzoek blijkt dat respondenten ook graag ‘echte’ sporten zouden willen beoefenen (beginnen, erbij doen of vaker doen).

Zorg voor een betere toegankelijkheid van betaalbaarheid, vervoer en sporthulpmiddelen

Vervoer van en naar de sport kan voor mensen met een beperking een enorm knelpunt zijn om aan sportieve activiteiten deel te nemen. Ook zij willen graag dicht bij huis sporten, omdat dit minder energie, tijd en geld kost. Als mensen dan toch moeten reizen om terecht te kunnen bij een sport en in een groep deelnemers naar wens, moet het vervoer goed geregeld zijn. Mensen met een beperking zijn dikwijls afhankelijk van vervoersvoorzieningen of het openbaar vervoer. Verbeteropties zijn:

²⁴ <https://www.weeswelkomindesport.nl/>

- Houd bij de programmering van sportaanbod rekening met de mate waarin geplande activiteiten bereikbaar zijn voor inwoners uit Rotterdam.
- Een klein deel van de mensen gebruikt sporthulpmiddelen, de aanvraag ervan is al jaren een groot knelpunt. Maak gebruik van de kennis die wordt opgedaan in het landelijke Sporthulpmiddelenproject²⁵.
- Onderzoek in hoeverre de mogelijkheden voor mensen met een beperking om financiële ondersteuning te krijgen en voor sportaanbieders om activiteiten betaalbaar te houden volstaan en kijk in hoeverre ook inwoners met een beperking of aandoening via het Volwassenfonds Sport & Cultuur²⁶ aan sportieve activiteiten kunnen meedoen.

8.3 Onderzoeksvraag 7: gewenste soort sportaccommodatie(s)

In deze paragraaf gaan we in op de beantwoording van onderzoeksvraag 7: *Wat voor soort sportaccommodatie sluit gezien de uitkomsten van de voorliggende vragen het beste aan: centrale locatie, decentrale locatie binnen de huidige accommodaties, hybride vorm of overige vorm en voor welk van de opties is een vervolgonderzoek nodig voor het verder uitwerken van fysieke en financiële consequenties?*

Geen duidelijke voorkeur voor één aparte accommodatie

Op basis van het onderzoek is geen duidelijke voorkeur voor een aparte sportaccommodatie voor mensen met een beperking naar voren gekomen. Voor alle verschillende oplossingen zijn wel voorstanders te vinden.

Voors voor een aparte accommodatie zijn:

- Sporters met een beperking hebben een eigen plek. Vooral voor mensen met een ernstige beperking is dit gewenst.
- Ze kunnen vertrouwd en veilig sporten en bewegen samen met mensen met een beperking.
- De accommodatie en programmering zijn volledig aangepast.

Tegens voor een aparte locatie zijn:

- De bereis- en bereikbaarheid is voor veel personen een probleem.
- Het gaat de inclusiegedachte tegen.
- Exploitatie is mogelijk ingewikkeld.
- Niet alle personen met een beperking hebben hier behoefte aan.

Dat de fysieke toegankelijkheid echter verbetering behoeft, daarover is eensgezindheid, zowel onder aanbieders, partners, directeuren en beheerders als onder de Rotterdammers met een beperking of aandoening. Men beschouwt verbeteringen aan de fysieke toegankelijkheid tegelijkertijd als noodzakelijk, als uitdaging en als droom en daardoor nastrevenswaardig. Inclusie is steeds het centrale begrip. De mogelijkheid voor ontmoeting tussen mensen met en zonder beperking is gemeentebestuur en moet in de keuze worden meegenomen.

Ontwikkel een beperkt aantal concentratiegebieden

Vooralsnog schatten we de beste kansen in voor een spreiding van 'extra' toegankelijke voorzieningen in een beperkt aantal concentratiegebieden over de stad. Vooraf kan worden nagedacht over de vraag welke doelgroepen het best kunnen worden bediend in welke accommodaties, met welke programmering (activiteiten) en organisatievorm (alleen, groep, vereniging, enz.). De voordelen van het programmeren van aanbod in deze concentratiegebieden is dat een goede afstemming kan worden bereikt tussen bepaald

²⁵ <https://www.kenniscentrumportenbewegen.nl/producten/handreiking-sporthulpmiddelen/>

²⁶ <https://www.volwassenenfonds.nl/nieuws/impuls-vws-volwassenenfonds/>

aanbod en benodigde aantallen deelnemers. De accommodaties in deze concentratiegebieden moeten dan wel volledig toegankelijk worden gemaakt voor mensen met een beperking.

De wens is dat sporters en bewegers met een beperking (en de aanbieders die voor hen activiteiten verzorgen) voorrang krijgen bij de planning van de bezetting, dat zij op één staan. Een dergelijke plek, waar mensen met een beperking echt op één staan, zou in twee concentratiegebieden (Noord en Zuid) gerealiseerd kunnen worden. De andere concentratiegebieden zouden dan bijvoorbeeld rond bestaande zwembaden kunnen komen. Deze accommodaties bieden de bezoekers de mogelijkheid om veilig (met goede begeleiding) en in een vertrouwde omgeving te sporten en bewegen en wanneer gewenst sociale contacten op te doen met mensen met en zonder beperking. De accommodaties ademen liefst een sportsfeer uit. Te sterke associaties met de zorg- of revalidatiesetting worden het liefst vermeden. Therapeutisch bewegen is echter nog wel mogelijk, omdat een deel van de sporters en bewegers hierop aangewezen is en zich hier veilig voelt. Sporters zonder beperking zijn ook welkom. Dit biedt ook betere perspectieven om de exploitatie van een dergelijke voorziening rond te krijgen. We schatten in dat de (potentiële) vraag naar sportieve activiteiten voor mensen met een beperking voldoende zal zijn, gezien de forse omvang van de doelgroep in Rotterdam, zeker als bij de planning van (enkele) concentratiegebieden ook de regio als spreidingsgebied wordt meegenomen. Nader onderzoek naar de haalbaarheid hiervan is uiteraard gewenst.

Nieuwbouw/verbouw onderzoeken

In hoeverre nieuwe voorzieningen nodig zijn dan wel bestaande voorzieningen kunnen worden opgeknapt/verbouwd moet nader onderzocht worden. De respondenten in het onderzoek wijzen echter wel in de richting van minstens één, wellicht twee, nieuwbouwvoorzieningen, bijvoorbeeld één op Zuid en één op Noord. De reden is dat Rotterdam een behoorlijk aantal verouderde voorzieningen kent en dat bestaande accommodaties bijvoorbeeld niet kunnen worden uitgebreid.

Concentratie rond zwembaden

De locaties van deze concentratiegebieden zouden eventueel samen kunnen vallen met de locaties van de zwembaden. De vraag naar zwemwater en zwemactiviteiten door mensen met een beperking of aandoening is groot. Deze voorzieningen moeten sowieso aan minimale toegankelijkheidseisen voldoen. Vanuit of in de buurt van deze zwemlocaties kan gedacht worden aan uitbreiding van voorzieningen waarin ook fitness en andere sportieve binnen- en buitenactiviteiten mogelijk zijn en die bijvoorbeeld als startplek voor wandel- en/of fietsgroepen kunnen worden gebruikt (denk bijvoorbeeld ook aan handbiken of wheelen). Met accommodaties bedoelen we niet alleen de formele binnensportaccommodaties (zwembad, sporthal of gymzaal), maar ook buitensportaccommodaties, zoals de sportvelden en -parken. We schatten in dat het voor de gemeente het eenvoudigst is om hierbij uit te gaan van de gemeentelijke accommodaties, maar aangezien fitness een van de belangrijkste (beoefende en gewenste) sportieve activiteiten is, moet wel samenwerking gezocht worden met het commerciële (fitness-) en anders georganiseerde aanbod (bijv. yoga).

Randvoorwaarden

Bij het realiseren van extra toegankelijke accommodaties in concentratiegebieden is een aantal randvoorwaarden belangrijk:

- Deze accommodaties moeten bereikbaar en bereikbaar zijn voor mensen met een beperking uit de diverse gebieden in de stad en wellicht ook de regio. Daarom is één accommodatie bijvoorbeeld in het zuiden van de stad minder aantrekkelijk voor inwoners uit het noorden, tenzij de accommodatie ook een regionale uitstraling krijgt en mensen uit de gehele regio trekt. Dit betekent dat ook gekeken moet worden naar mogelijkheden om te parkeren (voldoende plaatsen) en dichtbij uit te stappen met het openbaar vervoer of naar een vervoersvoorziening die de

concentratiegebieden op geregelde tijden aandoet vanuit bijvoorbeeld het speciaal onderwijs of andere locaties die makkelijk bereikbaar zijn voor mensen met een beperking.

- Een goede spreiding van activiteiten waarbij rekening wordt gehouden met de wensen van mensen met een beperking. Zo weten we uit het onderzoek dat teamsporten niet de meest beoefende activiteiten zijn, maar wel bij de sportwensen naar voren komen, en dat mensen graag ook laagdrempelig sporten en activiteiten doen die afwisselend zijn of gericht zijn op sociale contacten. Van aanbodgericht moet het naar meer vraaggericht. Betrek hierbij ervaringsdeskundigen en de professionals die in de gebieden actief zijn.
- Gebruikmaken van de voorzieningen moet betaalbaar zijn voor de Rotterdammer met een beperking. Dat betekent dat de activiteiten laag in kosten zijn (stelt eisen aan de exploitatie) of dat inwoners met financiële drempels hulp kunnen krijgen bij het betalen van de activiteiten.

Bestaande voorzieningen aanpassen aan minimale eisen

Naast de ontwikkeling van deze concentratiegebieden, waarbij dus de fysieke toegankelijkheid samen moet gaan met goede programmering, verdient het aanbeveling te onderzoeken in hoeverre de bestaande voorzieningen waar mensen met een beperking sporten en bewegen op te knappen volgens de basiseisen van toegankelijkheid. Minimaal zijn aangepaste kleedkamers en toiletten die bruikbaar zijn (voldoende groot en zonder rommel) en drempelloze entrees en doorgangen gewenst. Sporters die al jaren gebruik maken van een locatie hebben niet allemaal de behoefte te verhuizen en voor de een speelt toegankelijkheid een grotere rol dan voor de ander.

Mogelijke gebieden

De gemeente doet er goed aan nader te onderzoeken welke gebieden in aanmerking kunnen komen als concentratiegebied, op welke locaties nieuw- of verbouw van accommodaties verstandig is of in welke gebieden sport- en beweegaanbod dient te worden opgezet of uitgebreid. Dit onderzoek was er niet op gericht specifieke locaties aan te wijzen. Wel kunnen we op basis van de prevalenties van beperkingen (hoofdstuk 3) en de beschikbaarheid van bestaand aanbod (hoofdstuk 4) suggesties doen voor mogelijke gebieden. Een mogelijkheid is uit te gaan van de gebieden waar de prevalentie van beperkingen hoog is en het sport- en beweegaanbod beperkt. Gebieden die in dat opzicht opvallen zijn Hoogvliet en Delfshaven. Wellicht kan in deze gebieden het aanbod aan sport- en beweegactiviteiten worden uitgebreid of op zijn minst worden bekeken in hoeverre de bereikbaarheid van aanbod in nabijgelegen gebieden kan worden verbeterd voor de betreffende inwoners met een beperking. Een andere strategie is uitgaan van de gebieden met een hoge prevalentie van beperkingen en een uitgebreid sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking. Gebieden die hierbij opvallen zijn Feijenoord en Charlois. Deze gebieden zijn wellicht geschikt als concentratiegebieden. Kralingen-Crooswijk heeft het meeste sport- en beweegaanbod in Rotterdam, in combinatie met een relatief lage prevalentie van beperkingen, maar zou mogelijk ook kunnen fungeren als concentratiegebied. Uiteraard dient dit in de gebieden zelf nader onderzocht te worden, waarbij goed gekeken moet worden naar de huidige accommodaties. In hoeverre voldoen deze al aan de toegankelijkheidsrichtlijnen, is er ruimte voor uitbreiding in vierkante meters en in activiteiten, is er voldoende ruimte (te creëren) voor parkeren en zijn ze goed bereikbaar vanuit de andere gebiedsdelen?

EPC als aanjager

Bij het aanpassen van de fysieke toegankelijkheid kan worden voorgesorteerd op de Euro Para Championships die in 2023 in Rotterdam worden georganiseerd. Voor een dergelijk evenement is het een vereiste dat voorzieningen toegankelijk zijn. Dit geldt ook voor de openbare ruimte, omdat deelnemers zich door de stad zullen moeten verplaatsen. De EPC kan dan als vliegwiel worden gebruikt voor dit integrale verbeterplan. Het scannen van de toegankelijkheid van de openbare ruimte is sowieso geen overbodige luxe, aangezien een groot deel van de Rotterdammers met een beperking of aandoening activiteiten beoefent in de buitenruimte en zij aangeven dat de toegankelijkheid daarvan een knelpunt is.

8.4 Suggesties voor vervolgonderzoek

Haalbaarheidsonderzoek één of twee sportlocaties (met meerdere sportvoorzieningen) waar mensen met een beperking op één staan

In dit onderzoek blijkt dat een deel van de mensen met een beperking de voorkeur heeft voor een sportlocatie waar de mensen met een beperking op één staan. Een ander deel heeft hiervoor geen specifieke voorkeur, maar is ook niet per se tegen. Dit betekent dat één of wellicht twee (vanwege spreiding) van dergelijke locaties zouden kunnen voorzien in een behoefte. In een haalbaarheidsonderzoek kan worden onderzocht welke sporttakken daar moeten kunnen worden beoefend, welke voorzieningen, faciliteiten en sportaanbieders daarvoor nodig zijn, welke locaties in aanmerking zouden komen en hoe de exploitatie vorm zou kunnen krijgen. Deze voorzieningen maken dan deel uit van de aanpak met concentratiegebieden.

Verdiepend onderzoek behoeften mensen met LVB en migratieachtergrond

In dit onderzoek hebben we mogelijk minder goed de wensen en behoeften van mensen met een lichte verstandelijke beperking of mensen met migratieachtergrond die een beperking of aandoening hebben in beeld gekregen. Mensen met LVB hebben meer moeite om zelfstandig een vragenlijst in te vullen en mensen met een migratieachtergrond hebben mogelijk moeite met de taal. Om beide groepen in onderzoek te betrekken is een specifieke aanpak nodig, die niet mogelijk was in de huidige opzet. Het verdient aanbeveling apart vervolgonderzoek uit te voeren naar deze groepen om na te gaan in hoeverre zij specifieke wensen, behoeften en belemmeringen ervaren voor sporten en bewegen die nog niet in dit onderzoek naar voren zijn gekomen.

Onderzoek wensen talenten en topsporters met een beperking

In hoeverre in de genoemde concentratiegebieden ook aandacht moet zijn voor trainingsmogelijkheden voor topsporters met een beperking is op basis van dit onderzoek onvoldoende helder geworden. Het is echter wel voorstelbaar dat topsporters een plek krijgen in een of meer voorzieningen in deze concentratiegebieden en dat daarvoor een regionale functie vereist is. Voor specifieke takken van sport waarvoor het moeilijk is voldoende deelnemers te vinden is een regiofunctie sowieso wenselijk, zo niet noodzakelijk. Denk aan een specifieke sport als blindenvoetbal. Uitgangspunt kan zijn dat een voorziening, wanneer deze voor topsporters toegankelijk is, ook voor recreatieve sporters met een beperking geschikt is. Of andersom hetzelfde geldt is de vraag. Voor het spelen van wedstrijden op topniveau moeten de accommodaties aan specifieke eisen voldoen. De gemeente doet er goed aan om de behoefte aan trainings- en wedstrijdvoorzieningen voor topsporters nader te onderzoeken.

Sociale kaart maken

In dit onderzoek hebben we een inschatting gemaakt van het aantal inwoners met een beperking in Rotterdam. De gemeente Rotterdam heeft aanvullende mogelijkheden om specifieker zicht te krijgen op waar mensen met een beperking zich bevinden in de gemeente. Dit geldt bijvoorbeeld voor kinderen. Door informatie in te winnen over leerlingaantallen bij de scholen voor het speciaal onderwijs in Rotterdam, het leerlingenvervoer (voor speciaal onderwijs) of de samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs kan een beter beeld verkregen worden van waar kinderen met een beperking in het speciaal of regulier onderwijs zitten. Voor mensen met een verstandelijke beperking kan het bijvoorbeeld helpen om de voorzieningen waar zij gebruik van maken in kaart te brengen, zoals de dagbesteding en woon- zorginstellingen. Dergelijke informatie over zogenaamde 'vindplaatsen' is ook nuttig voor beleid en uitvoering van sport en bewegen. Het maken van een dergelijke sociale kaart was geen onderdeel van dit onderzoek.

Onderzoek reisbereidheid

Het toevoegen van nieuw aanbod in de gebieden waar de potentiële doelgroep het grootst is, zou kunnen bijdragen aan het verbeteren van de bereikbaarheid van het sportaanbod. Om hier gefundeerde uitspraken over te kunnen doen is het nodig om meer te weten over de reisbereidheid van verschillende doelgroepen sporters met een beperking. Welke afstand kunnen en willen de verschillende doelgroepen afleggen om een accommodatie of aanbod te bereiken?

Aanbiedersmonitor

Zoals eerder aangegeven is het zinvol om bij sport- en beweegaanbieders in Rotterdam, en wellicht de regio, te onderzoeken in hoeverre zij bereid zijn en mogelijkheden hebben om aanbod te organiseren voor mensen met een beperking of aandoening. Het kan gaan om nieuw aanbod, uitbreiding van bestaand aanbod of werving van meer of andere deelnemers. Hebben bestaande aanbieders nog ruimte om te groeien in het aantal deelnemers en/of groepen? En in hoeverre hebben zij een gebiedsoverstijgende (binnen gemeente Rotterdam) of regio-overstijgende (buiten Rotterdam) functie? Uit landelijk onderzoek onder sportverenigingen weten we dat er een groot potentieel is onder sportverenigingen om aanbod te ontwikkelen voor mensen met een beperking. Drie kwart van de clubs in Nederland is daartoe bereid en ziet ook mogelijkheden om dat te doen voor een van de onderscheiden doelgroepen (verstandelijk, motorisch, enz.) (Gutter et al., 2021).

Referenties

- Ariëns, J. P. E., Joosten, T. A., Schriemer, W., Sloos, R., Tets, J. J. J., & Van, E. N. A. E. (n.d.). *Handboek sportaccommodaties*.
- Beweegcoach. (2021). *Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport*.
<https://www.beweegcoach.nl/>
- Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek, & Stichting Onbeperkt Sportief. (2015). *Richtlijnen toegankelijkheid buitensportaccommodaties*. Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek (BSNC) / Stichting Onbeperkt Sportief
<https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=5677&m=1450259727&action=file.download>.
BSNC, Stichting Onbeperkt Sportief.
- Brandsema, A., & Van Lindert, C. (2018). *Toolbox behoeftenonderzoek gehandicaptensport: stappenplan om zelf onderzoek uit te voeren onder mensen met een lichamelijke beperking*. Utrecht: Mulier Instituut. Mulier Instituut. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/24130/toolbox-behoeftenonderzoek-gehandicaptensport/>
- Brandsema, A., van Lindert, C., & van den Berg, L. (2017). *Sport en bewegen voor mensen met gedragsproblemen en/of autisme spectrum*. Mulier Instituut / Kenniscentrum.
- Brede Raad 010. (2018). *Advies onbeperkt sporten in Rotterdam*. Brede Raad 010.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019). *Wijk- en buurtkaart 2019*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/geografische-data/wijk-en-buurtkaart-2019>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020). *Wijk- en buurtkaart 2020*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/nederland-regionaal/geografische-data/wijk-en-buurtkaart-2020>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021). *Kerncijfers wijken en buurten 2021*.
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85039NED/table?ts=1632469980795>
- De Jonge, M., & Van Lindert, C. (2020a). *Het sport- en beweeggedrag van kinderen met een beperking: een verkenning*. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25738/het-sport-en-beweeggedrag-van-kinderen-met-een-beperking/>
- De Jonge, M., & Van Lindert, C. (2020b). *Sport- en beweeggedrag van actieve mensen met een beperking, factsheet 2020/45*. Mulier Instituut.
- De Jonge, M., Van Lindert, C., & Van den Dool, R. (2020). *Behoeftenonderzoek mensen met een beperking*. (p. 25). Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25411/behoeftenonderzoek-mensen-met-een-beperking/>
- Gemeente Rotterdam. (n.d.-a). *Factsheet Toegankelijkheid*. Gemeente Rotterdam.
<https://www.meesttoegankelijkegemeente.nl/wp-content/uploads/2021/07/Factsheet-Toegankelijkheid.pdf>
- Gemeente Rotterdam. (n.d.-b). *Investeringssubsidie breedtesport-, scouting- en speeltuinverenigingen (eenmalig)*. Investeringssubsidie Breedtesport-, Scouting- En Speeltuinverenigingen (Eenmalig).
<https://rotterdam.nl/loket/subsidie-eenmalig-breedtesport/>
- Gemeente Rotterdam. (n.d.-c). *Subsidieregeling aangepast sporten (Gemeentebled 2018, 147206)*.
- Gemeente Rotterdam. (2014a). *Beleidsregel 'basiseisen toegankelijkheid gemeentelijke binnensportaccommodaties'*. Gemeente Rotterdam.
- Gemeente Rotterdam. (2014b). *Richtlijnen voor Toegankelijke Buitenruimte*.
- Gemeente Rotterdam. (2017). *Vragenlijst vrije tijd in Rotterdam*.
- Gemeente Rotterdam. (2020a). *Checklist voor een toegankelijk Rotterdams festival of evenement*.
- Gemeente Rotterdam. (2020b). *Lokale Agenda Toegankelijkheid (LAT)*.
- Gemeente Rotterdam. (2020c). *Tips voor onbeperkt sporten*. Gemeente Rotterdam.
<https://www.meesttoegankelijkegemeente.nl/wp-content/uploads/2021/07/Checklist-Tips-voor-oneperkt-sporten-en-bewegen-in-Rotterdam.pdf>
- Gemeente Rotterdam. (2021a). *Brief opdrachtformulering: Onderzoek sport toegankelijk voor iedereen/ toegankelijke sportaccommodatie*. 9 februari 2021. Gemeente Rotterdam.
- Gemeente Rotterdam. (2021b). *Onderzoek010 - Bevolking - Rotterdam*.
<https://onderzoek010.nl/dashboard/onderzoek010/Bevolking/>
- Gemeente Rotterdam. (2021c). *Sportnota 21+. Rotterdam, Wereldse Sportstad. Waar alle Rotterdammers 'lekker lopen te bewegen'*. Gemeente Rotterdam.
- GGD Rotterdam-Rijnmond. (2016). *Gezondheid in Kaart*. Databank van Gezondheid in Kaart.
<https://gezondheidinkaart.nl/jive>
- GGD Rotterdam-Rijnmond. (2021). *Gezondheid in Kaart*. <https://gezondheidinkaart.nl/jive>
- Gutter, K., Van Lindert, C., & Van Kalmthout, J. (2021). *Sporten en bewegen voor mensen met een*

- beperking: aanbod van verenigingen*. Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25793/sporten-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking-aanbod-van-verenigingen/>
- Hoekstra, L., Van de Looij-Jansen, P., Mandos, E., & De Vos, A. (2018). *LVB in gemeentelijk beleid en praktijk*.
- Maas, R., & Kuitert, K. (2016). *Prettige Plekken. Handboek Mens & Openbare ruimte*. (Eerste druk). Acquire Publishing. <https://www.prettigeplekken.nl/>
- McWhinnie, J. (1981). Disability assessment in population surveys: results of the O.E.C.D. Common Development Effort. *Rev Epidemiol Sante Publique*. *Pubmed*, 29(4), 413-419.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/6461907/>
- Ministerie van VWS. (2018). *Nationaal Preventie Akkoord. Naar een gezonder Nederland*. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gezondheid-en-preventie/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>
- Mulier Instituut. (2021). *Database SportAanbod | Mulier Instituut*.
<https://www.mulierinstituut.nl/producten-diensten/dataverzameling/database-sportaanbod/>
- Regeling subsidies toegankelijkheid sportaccommodaties van breedtesportverenigingen. (2016). *Regeling subsidies toegankelijkheid sportaccommodaties van breedtesportverenigingen*. College van burgemeester en wethouders van Rotterdam. <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR378425/2>
- Rijksoverheid. (n.d.). *Bouwregelgeving. Bouwbesluit 2012*.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bouwregelgeving/bouwbesluit-2012>
- Rijksoverheid. (2018). *Besluit van 3 mei 2018, houdende tijdelijke regels betreffende de toegankelijkheid van de websites en mobiele applicaties van overheidsinstanties (Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid)*. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2018-141.html>
- RIVM. (n.d.-a). *Kernindicatoren sport en bewegen. Clublidmaatschap*. Retrieved 29 September 2021, from <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/clublidmaatschap>
- RIVM. (n.d.-b). *Kernindicatoren Sport en Bewegen. Sportdeelname wekelijks*. Retrieved 8 July 2021, from <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks>
- Schalock, R. L., Borthwick-Duffy, S. A., Bradley, V. J., Buntinx, W. H. E., Coulter, D. L., & Craig, E. M. (2010). *Intellectual Disability: Definition, Classification, and Systems of Supports (Eleventh edition)*. Washington DC: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD).
<https://eric.ed.gov/?id=ED509596>
- Sportbedrijf Rotterdam. (2020a). *Onze koers naar 2024. Beweeg jij mee?*
- Sportbedrijf Rotterdam. (2020b). *Sportbedrijf Rotterdam & Inclusief sporten. Uitgangspunten*. Sportbedrijf Rotterdam.
- Sportbedrijf Rotterdam. (2021). *Gegevens aangeleverd door Sportbedrijf Rotterdam*.
<https://www.sportbedrijfrotterdam.nl/>
- Tierolf, B., Gilsing, R., & Steketeer, M. (2017). *Kinderen in Tel. Het leven en de ontwikkeling van kinderen tussen 2013 en 2015*.
- Uniek Sporten. (2021). *Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport*.
<https://www.unieksporten.nl/>
- Van Aller, H., & Wenting, O. (2014). *Richtlijnen Toegankelijkheid Indoor Sportaccommodaties*. Stichting Onbeperkt Sportief. Stichting Onbeperkt Sportief.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/12964/richtlijnen-toegankelijkheid-indoor-sportaccommodaties/>
- Van den Dool, R., Van Lindert, C., Van den Berg, S., & Wendel-Vos, W. (2021). *Deelname aan sport en bewegen door mensen met een beperking. Stand van zaken eind 2019*. Mulier Instituut.
- Van der Poel, H., Hoeijmakers, R., Pulles, I., & Tiessen-Raaphorst, A. (2018). *Rapportage sport 2018*. Sociaal Cultureel Planbureau / Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/24348/rapportage-sport-2018/>
- Van Lindert, C., De Jonge, M., & Balk, L. (2020a). *Ontmoetingen tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking: 1-meting #PlayUnified*. Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25669/ontmoetingen-tussen-sporters-met-en-zonder-verstandelijke-beperking/>
- Van Lindert, C., De Jonge, M., & Balk, L. (2020b). *Ontmoetingen tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking. 1-meting #PlayUnified*. www.mulierinstituut.nl
- Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2019a). *Sport en bewegen voor mensen met een verstandelijke beperking*. Kenniscentrum Sport / Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/24689/sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-verstandelijke-beperking/>

- Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2019b). *Sport en bewegen voor mensen met een verstandelijke beperking*. Kenniscentrum Sport / Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/24689/sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-verstandelijke-beperking/>
- Vereniging van Gehandicapttenorganisaties Rotterdam. (2014). *Aanbevelingen Plan Toegankelijke Sportaccommodaties*. Vereniging van Gehandicapttenorganisaties Rotterdam. VGR.
- Vereniging van Gehandicapttenorganisaties Rotterdam. (2017). *Afzonderlijke schouwrapportages 'Rapportage toets toegankelijkheid sportaccommodatie X'*.
- VNG. (n.d.). *Waar staat je gemeente, werk en inkomen*. Retrieved 29 November 2021, from <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/dashboard/werk-en-inkomen>
- Volksgezondheidszorg.info. (2016). *Chronische aandoeningen en multimorbiditeit | Wat is een chronische aandoening?* <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/chronische-aandoeningen-en-multimorbiditeit/regionaal-internationaal/regionaal#definitie--node-wat-multimorbiditeit>
- Volksgezondheidszorg.info. (2021a). *Functioneringsproblemen, Cijfers & Context, Huidige situatie*. Volksgezondheidszorg.info.
<https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/functioneringsproblemen/cijfers-context/huidige-situatie>
- Volksgezondheidszorg.info. (2021b). *Verstandelijke beperking | Cijfers & Context | Huidige situatie*. <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/verstandelijke-beperking/cijfers-context/huidige-situatie#node-prevalentie-van-verstandelijke-beperking>
- Volksgezondheidszorg.info. (2021c). *Verstandelijke beperking | Regionaal & Internationaal | Regionaal*. <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/verstandelijke-beperking/regionaal-internationaal/regionaal#node-kinderen-met-een-handicap-gemeente>
- Volksgezondheidszorg.info. (2021d). *Verstandelijke beperking | Regionaal & Internationaal | Regionaal | Kinderen met een handicap per gemeente*. <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/verstandelijke-beperking/regionaal-internationaal/regionaal#!node-kinderen-met-een-handicap-gemeente>
- Von Heijden-Brinkman, A., Van den Dool, R., Van Lindert, C., & Breedveld, K. (2013). *(On)beperkt sportief 2013: monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap*. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/12543/onbeperkt-sportief-2013/>
- WHO-ICF. (2002). *Towards a Common Language for Functioning, Disability and Health. International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)*. World Health Organisation.
<https://www.who.int/classifications/icf/training/icfbeginnersguide.pdf>
- Wijk, M. (2013). *Handboek voor toegankelijkheid*.
- Woittiez, I., Eggink, E., & Ras, M. (2019). Het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking: een schatting. Notitie ten behoeve van het IBO-LVB. In *Sociaal en Cultureel Planbureau*.
<https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2019/10/01/het-aantal-mensen-met-een-licht-verstandelijke-beperking-een-schatting>

Bijlagen

Bijlage 1 Verantwoording methoden

Hieronder volgt een beschrijving van de gebruikte onderzoeksmethoden.

In kaart brengen omvang potentiële vraag

Wij brengen de omvang van de potentiële vraag naar sport en bewegen in Rotterdam in kaart (onderzoeksvraag 1) door gebruik te maken van schattingsdata over de prevalentie van beperkingen.

Daarbij is onderscheid gemaakt naar de volgende groepen:

- mensen met een lichamelijke beperking, te weten een auditieve beperking (gehoor), een visuele beperking (zien), een beperking van de mobiliteit (bewegen), of een combinatie van deze drie beperkingen;
- mensen die beperkt worden door een chronische aandoening;
- mensen met een verstandelijke beperking;
- mensen met psychosociale problemen.

We kijken hierbij naar volwassenen (19 jaar en ouder) en naar kinderen met een beperking. Hierbij maken we onderscheid tussen 19-65-jarigen en ouderen van 65 jaar en ouder.

Voor het in kaart brengen van de verschillende groepen maken we gebruik van data uit meerdere bronnen. Voor de mensen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en/of psychosociale problemen maken we gebruik van data uit de GGD Gezondheidsmonitor 2016, toegespitst op de GGD-Regio Rijnmond (GGD Rotterdam-Rijnmond, 2016). Voor de aantallen mensen met een verstandelijke beperking maken we gebruik van landelijke schattingsdata afkomstig van het Sociaal en Cultureel Planbureau en ontsloten via Volksgezondheidszorg.info (Volksgezondheidszorg.info, 2021b; Woittiez et al., 2019). Voor de percentages kinderen met een beperking maken we gebruik van cijfers afkomstig van Kinderen in Tel (Tierolf et al., 2017; Volksgezondheidszorg.info, 2021c).

De data over bewoners met een beperking brengen we in kaart op twee geografische schaalniveaus, te weten (GGD-)regio Rijnmond en de gemeente Rotterdam. Binnen Rotterdam brengen we de data ook in kaart op CBS-wijkniveau, voor zover deze data beschikbaar zijn. Het CBS-wijkniveau komt overeen met wat binnen de gemeente Rotterdam ook wel bekend staat als gebieden (figuur 2.1). In deze rapportage houden we consequent de ruimtelijke indeling aan die het CBS hanteert (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2020). Wanneer we verwijzen naar bijvoorbeeld wijken of buurten, bedoelen we hiermee het CBS-wijkniveau of CBS-buurniveau. Wanneer we in de rapportage verwijzen naar 'regio Rijnmond', bedoelen we de regionale indeling van GGD-regio Rotterdam-Rijnmond.

In kaart brengen sportmogelijkheden

Om onderzoeksvraag 2 te beantwoorden is in kaart gebracht wat het (aangepast) sportaanbod in de gemeente is en waar bewoners met een beperking kunnen sporten. Om een beeld te krijgen van alle plekken waar inwoners kunnen sporten en bewegen in Rotterdam en welke van deze locaties aanbod hebben voor mensen met een beperking, maken we gebruik van data uit meerdere bronnen. Om de locaties van de sportmogelijkheden in Rotterdam inzichtelijk te krijgen, maken we gebruik van de Database SportAanbod (DSA) van het Mulier Instituut (Mulier Instituut, 2021). De DSA is een landelijk databestand met gegevens over sportaccommodaties in Nederland. Aanvullend maken we gebruik van data van Uniek Sporten. Uniek Sporten is een online platform dat sportaanbieders ondersteunt die sporten voor mensen met een beperking willen aanbieden en dat mensen met een beperking helpt om de juiste sport te vinden. Via Uniek Sporten worden gegevens ontsloten over sportlocaties waar aanbod voor mensen met verschillende soorten beperkingen wordt aangeboden. Aanvullend maken we gebruik van gegevens van

Beweegcoach Rotterdam, waar gegevens over sportlessen voor mensen met een beperking worden ontsloten, en gegevens van Sportbedrijf Rotterdam over sporthallen, gymzalen en zwembaden.

Met behulp van deze data hebben we de verschillende locaties waar bewoners met een beperking kunnen sporten en bewegen in kaart gebracht. Dit hebben we gedaan op gemeenteniveau en voor alle wijken. Deze kaarten zijn terug te vinden in bijlage 3. In dit hoofdstuk bespreken we het sportaanbod voor bewoners met een beperking op gemeenteniveau, aangevuld met duiding en voorbeelden op wijkniveau.

Vragenlijst naar wensen en behoeften en stimulansen en belemmeringen

Om inzicht te krijgen in de wensen, behoeften, stimulansen en belemmeringen van Rotterdammers met een beperking op het gebied van sport en bewegen hebben wij een online vragenlijst uitgezet. Deze vragenlijst is bedoeld voor sporters en niet-sporters met een beperking. De vragenlijst is opgesteld op basis van eerdere vragenlijsten die het Mulier Instituut heeft ontwikkeld voor onderzoek naar de wensen en behoeften van mensen met een beperking (Brandsema & Van Lindert, 2018; De Jonge et al., 2020; De Jonge & Van Lindert, 2020b; Von Heijden-Brinkman et al., 2013) en eerdere vragenlijsten die de gemeente Rotterdam heeft uitgezet (Gemeente Rotterdam, 2017).

Omdat het niet mogelijk is om een steekproef te trekken uit de gemeentelijke burgeradministratie (van inwoners van een gemeente wordt niet bijgehouden of zij een beperking hebben) is de vragenlijst op een andere manier onder de aandacht van de doelgroep gebracht. We hebben gebruik gemaakt van een combinatie van de volgende twee methoden.

Vragenlijst via Wmo

De vragenlijst is uitgezet bij mensen die vanwege hun beperking of gezondheidssituatie gebruik maken van de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning). Op basis van het cliëntenbestand is vooraf het steekproefkader bepaald. Er zijn zes groepen gemaakt (zie tabel B1.1). Voor elke groep is een open hyperlink aangemaakt. De geselecteerde inwoners kregen een brief per post met de juiste open link. Deze hyperlink konden respondenten dan overtuiken in de webbrowser. Ook konden zij een QR-code scannen om toegang tot de vragenlijst te krijgen. Door gebruik te maken van een open hyperlink bleven de adresgegevens van de cliënten bij de opdrachtgever. Het onderzoek is verder uitgevoerd volgens de AVG-richtlijnen. Naast inwoners die Wmo ontvangen, zijn ook mensen geselecteerd die staan geregistreerd als gebruiker van zorg via de Jeugdwet en GGZ. In totaal is naar 9.457 personen een uitnodiging per brief gestuurd. Het Mulier Instituut heeft per doelgroep een landingspagina op de website van het Mulier Instituut aangemaakt en vanaf daar konden mensen de vragenlijst openen. De vragenlijst stond van 30 juni 2021 tot en met 18 juli 2021 open.

Tabel B1.1 Steekproef kader vragenlijst via Wmo, GGZ en Jeugdwet

Groep	ZIN producten*	PGB producten*	Aantal uitgenodigd**
Motorische beperking	Lichamelijke beperking	Lichamelijke beperking	810
Zintuiglijke beperking	Zintuigelijke beperking (ZIN)	Zintuigelijke beperking	75
Verstandelijke beperking	Verstandelijke beperking extramuraal, Verstandelijke beperking intramuraal, Verstandelijke beperking	Verstandelijke beperking extramuraal, Verstandelijke beperking	1.740
Psychosociale beperking/ GGZ	GGZ MO extramuraal, GGZ MO intramuraal, Generalistische basis GGZ	GGZ MO extramuraal, GGZ MO extramuraal BW, GGZ MO intramuraal	2.559 (steekproef)
Chronische aandoening	Ouderen en somatiek	Ouderen en somatiek	2.636 (steekproef)
Jeugd met lichamelijke beperking	Ambulante hulp voor jeugd met een beperking	Ambulante hulp voor jeugd met beperking	1.637

*ZIN=zorg in natura, PGB= persoonsgebonden budget

**Exclusief 341 retour gezonden brieven.

Open hyperlink

Naast het verspreiden van de vragenlijst via het cliëntenbestand is ervoor gekozen om via een algemene hyperlink mensen uit de doelgroep uit te nodigen de vragenlijst in te vullen. De uitnodiging werd verspreid via de sneeuwbal methode. De vragenlijst heeft van 16 juni 2021 tot en met 28 juli 2021 open gestaan. Ook hiervoor is een landingspagina op de website van het Mulier Instituut aangemaakt. Hieronder staat een lijst met organisaties die de vragenlijst met hun achterban hebben gedeeld:

- Stichting Rotterdam Sportsupport/Sport op maat;
- Stichting Mee Rotterdam Rijnmond;
- De Gemeente Rotterdam;
- Sportbedrijf Rotterdam;
- Stichting BONT;
- Rijndam Revalidatie;
- Maastad Ziekenhuis;
- BuurtzorgT- Team Rotterdam Noord;
- Fivoor- Ambulant Centrum Rotterdam;
- Hersenletstel Zuid-Holland;
- Mulier Instituut;
- GGMD voor Doven en Slechthorenden;
- Gemiva SVG;
- ASVZ;
- Gezond010;
- DOCK.

Ook zijn andere partijen benaderd, maar we hebben geen bevestiging ontvangen dat ze de vragenlijst daadwerkelijk hebben verspreid. In totaal is contact opgenomen met 125 organisaties.

Het Mulier Instituut heeft in overleg met de gemeente Rotterdam flyers laten drukken en deze verspreid onder 21 Huizen van de Wijk in Rotterdam. De huizen zouden deze flyers onder de aandacht van hun bezoekers brengen. Dit om de respons uit diverse wijken te bevorderen.

Telefonische afname vragenlijst

Mensen die niet in staat waren zelfstandig de vragenlijst in te vullen en daarbij hulp wilden hebben konden een speciaal geopend telefoonnummer van het Mulier Instituut bellen. Enquêteurs van het Mulier Instituut namen de vragenlijst dan telefonisch af. Dit kon in de periode van 15 t/m 28 juni 2021 waarin de vragenlijst open stond. Van deze mogelijkheid is goed gebruik gemaakt. Met een groot deel van de mensen is geen vragenlijst afgenomen, omdat zij graag kwijt wilden dat ze geen interesse hadden, vragen hadden over waarom zij waren uitgenodigd of op zoek waren naar een geschikte sportactiviteit. De mensen die op zoek waren naar een geschikte sportactiviteit zijn doorverwezen naar SportMEE. In totaal zijn er 248 telefonische gesprekken gevoerd, waarvan 150 hebben geleid tot het telefonisch invullen van de vragenlijst.

Respons

723 respondenten hebben de versie die via het Wmo-cliëntenbestand is verspreid ingevuld en 115 hebben de versie ingevuld die via sociale media is verspreid. In totaal zijn 9.457 mensen zijn via de Wmo uitgenodigd, waardoor de totale respons op 7,6% procent komt. Per doelgroep varieert de respons (zie tabel B1.2). Een deel van deze respondenten heeft aangegeven geen beperking te hebben, waardoor de totale respons van de mensen met een beperking of chronische aandoening op 651 respondenten komt (inclusief de versie die via het Wmo-cliëntenbestand en sociale media is verspreid). Een gedetailleerd overzicht van de achtergrondkenmerken van alle respondenten is te vinden in bijlage 4.

Tabel B1.2 Representativiteit op basis van cliëntenbestand Wmo, GGZ en Jeugdwet

Groep	Uitgenodigd (n)	Uitgenodigd (%)	Respons* (n)	Respons (%)
Motorische beperking	810	8,6%	82 (81)	11%
Zintuiglijke beperking	75	0,8%	67 (44)	9%
Verstandelijke beperking	1.740	18,4%	79 (62)	11%
Psychosociale beperking/GGZ	2.559	27,1%	79 (62)	11%
Chronische aandoening	2.636	27,9%	239 (204)	33%
Jeugd met een beperking	1.637	17,3%	177 (114)	24%
Totaal	9.457	100%	723	100%

* Enkel respondenten die de vragenlijst volledig hebben ingevuld, inclusief mensen die aangeven geen beperking te hebben. Tussen haakjes het aantal respondenten binnen de doelgroep. In totaal zijn 341 brieven retour gezonden, hiermee is bij de berekening geen rekening gehouden.

Representativiteit

Zoals eerder beschreven in paragraaf 5.2, kent het vragenlijst-onderzoek een aantal beperkingen. Omdat de vragenlijst digitaal en in het Nederlands is uitgezet, zijn groepen mensen die minder digitaal vaardig zijn en/of de Nederlandse taal minder goed beheersen mogelijk ondervertegenwoordigd. Hoewel respondenten de mogelijkheid hadden om de vragenlijst telefonisch in te vullen, kan dit voor sommige mensen een drempel zijn geweest om deel te nemen aan het onderzoek. Daarbij zijn mensen met een migratieachtergrond wellicht minder goed bereikt. In drie Rotterdamse wijken wonen relatief veel mensen met een migratieachtergrond: Delfshaven, Feijenoord en Charlois (CBS, 2021). Als we kijken naar de respons op basis van woonwijk (zie tabel B4.1), dan zien we dat er relatief weinig respondenten wonen in Delfshaven (2,2%). Respondenten woonachtig in Feijenoord (6,8%) en Charlois (8,9%) zijn daarentegen redelijk evenredig vertegenwoordigd. De respons van twee wijken springt er bovenuit: IJsselmonde (13,5%) en Prins Alexander (15,5%), waar het aantal woonachtigen met een migratieachtergrond gemiddeld is.

Door het versturen van de vragenlijst via het cliëntenbestand van de Wmo, Jeugdwet en GGZ en via diverse (sociale media)kanalen is getracht de gehele doelgroep (mensen met een beperking of chronische aandoening Rotterdam) te bereiken. Op basis van het steekproefkader dat gehanteerd is voor het uitnodigen van respondenten via de Wmo, Jeugdwet en GGZ kunnen we iets zeggen over de representativiteit van deze groep (566 respondenten). We kunnen concluderen dat alle genodigde groepen in het onderzoek redelijk evenredig zijn vertegenwoordigd. Respondenten met een motorische beperking (licht) en mensen met een zintuiglijke beperking (iets sterker) zijn wat oververtegenwoordigd. Voor deze laatste groep heeft de mogelijkheid tot het telefonisch invullen van de vragenlijst waarschijnlijk effect gehad. Het percentage respondenten met een verstandelijke beperking is iets ondervertegenwoordigd. Dit geldt sterker voor respondenten met een psychosociale/GGZ-achtergrond. Mensen met een chronische aandoening zijn iets oververtegenwoordigd en het percentage jeugd met een beperking komt overeen met het percentage in de steekproef. In deze berekening zijn de 85 respondenten die via sociale media aan het bestand zijn toegevoegd niet meegenomen.

De resultaten in hoofdstuk 5 moeten daarom met enige voorzichtigheid beschouwd worden. De mening van een grote en diverse groep mensen met een beperking in Rotterdam is vertegenwoordigd in de resultaten, maar meningen van bepaalde groepen, zoals mensen met een migratieachtergrond, mensen met een minder sportieve leefstijl (zij waren iets ondervertegenwoordigd) en mensen die minder digitaal vaardigheid, zijn mogelijk minder goed vertegenwoordigd. Desondanks beschouwen we de resultaten over de wensen, behoeften en belemmeringen als goede indicatie voor die van de Rotterdammers met een beperking of aandoening in het algemeen. Het grote aantal respondenten (651) mag gezien worden als een succes, aangezien vragenlijstsonderzoeken onder deze doelgroep doorgaans moeite hebben voldoende respondenten te vinden.

Verwerking en analyse

Om de data te analyseren zijn de data vanuit de twee aparte vragenlijsten (Wmo en sociale media) samengevoegd. De vragenlijsten zijn samengevoegd omdat de respons op de sociale media vragenlijst onvoldoende was om apart te analyseren. Enkel de respondenten die de vragenlijst volledig hebben ingevuld, zijn meegenomen in de analyse. Ook zijn respondenten zonder beperking uit het databestand gefilterd. In de analyses is enkel gebruikgemaakt van beschrijvende statistieken (frequentietabellen).

Items vragenlijst en indicatoren

De volgende items zijn in de vragenlijst uitgevraagd: achtergrond en type beperking, deelname aan sportieve activiteiten, redenen en motivatie om sportieve activiteiten te (gaan) doen, ervaren knelpunten om sportieve activiteiten te (gaan) doen, en voorkeuren, wensen en behoeften om sportieve activiteiten te (gaan) doen. De operationalisatie van deze items wordt hier toegelicht.

In de vragenlijst konden de respondenten aangeven welke beperking en/of aandoening op hen van toepassing was, door te kiezen uit negen verschillende antwoordmogelijkheden. Zo konden zij bijvoorbeeld kiezen uit 'Blind of slechtziend', 'Matig of ernstig verstandelijk beperkt', 'Gedragsaandoening', 'Chronische ziekte of aandoening' of 'Anders, namelijk'. Waar mogelijk zijn de open antwoorden zijn hierbij gehercodeerd naar het passende type beperking, op basis van definities die we in eerdere onderzoeken hebben gebruikt (De Jonge et al., 2020; Von Heijden-Brinkman et al., 2013). Respondenten met een chronische ziekte en/of aandoening konden vervolgens uit verschillende keuzemogelijkheden aangeven welke ziekte of aandoening op hen van toepassing was, zoals 'Obesitas', 'Hart- en vaataandoening' of 'Anders, namelijk'. Ook hier zijn open antwoorden gehercodeerd naar het passende type chronische aandoening/ziekte. Uit sommige open antwoorden bleek dat respondenten, in plaats van een chronische ziekte, een gedragsaandoening hadden. Hiervoor is gecorrigeerd. Om te kunnen vergelijken tussen verschillende typen beperkingen, zijn twee groepen gemaakt: respondenten met een lichamelijke beperking, waaronder 'beperking in het bewegen', 'blind of slechtziend', 'doof of slechthorend' en 'chronische of aandoening', en respondenten met een psychische- of gedragsaandoening en/of verstandelijke beperking, waaronder 'moeilijk lerend/spraak- en/of taalmoelijkheden/zwakbegaafd/lichte verstandelijke beperking', 'matige of ernstige verstandelijke beperking', 'psychische/psychiatrische klachten/angsten' en 'gedragsaandoening'.

In het beschrijven van de resultaten in hoofdstuk 5 is onderscheid gemaakt tussen respondenten op basis van type beperking. Twee groepen zijn hiervoor onderscheiden: 1) respondenten met één of meerdere lichamelijke beperking(en) en 2) respondenten met één of meerdere psychische- of gedragsaandoening(en) en/of verstandelijke beperking(en). Voor het maken van deze uitsplitsing zijn steeds een aantal subcategorieën beperkingen samengevoegd, zoals beschreven in figuur 1.1 en tabel 5.1. Deze methode maak het mogelijk om, ondanks de geringe aantallen respondenten per subcategorie, de respondenten op basis van type beperking met elkaar te kunnen vergelijken. Middels open antwoorden hebben de respondenten kunnen aangeven of, hoeveel en welke sportieve activiteiten zij beoefenen. In de vraagstelling is uitgelegd dat het hierbij kan gaan om beweegactiviteiten, zoals wandelen en fietsen, of om sporten, zoals (rolstoel)basketbal, voetbal, dansen, enzovoort. De open antwoorden zijn gehercodeerd. Hierbij is gebruik gemaakt van een indeling bestaande uit 74 verschillende sporten. Enkel aan de respondenten die één of meerdere sportieve activiteiten beoefenen, zijn vragen gesteld over de vorm waarin men deelneemt aan sportieve activiteiten. Vragen over de redenen en motivatie om sportieve activiteiten te (gaan) doen zijn gesteld aan zowel sporters en bewegers als niet-sporters en -bewegers. Vragen over knelpunten, voorkeuren en wensen en behoeften om te (gaan) sporten en bewegen zijn voornamelijk geformuleerd in de vorm van stellingen, waarbij respondenten konden aangeven in hoeverre zij het hier mee eens waren. Antwoordcategorieën 'weet ik niet' en 'niet van toepassing' zijn samengevoegd.

In het beschrijven van de resultaten in hoofdstuk 5 is onderscheid gemaakt tussen respondenten op basis van type sporter. De open antwoorden die de respondenten hebben gegeven over welke sportieve activiteiten zij beoefenen zijn ingedeeld in vier categorieën. Deze vierdeling is gemaakt om te bezien welke verschillen en overeenkomsten in wensen en behoeften waar te nemen zijn tussen sporters, bewegers en niet-sporters en -bewegers:

- alle sporters en bewegers: respondenten die hebben aangegeven één of meer sportieve activiteit(en) te ondernemen - dit kan ook wandelen en/of fietsen zijn;
- sporters: respondenten die hebben aangegeven één of meer sporten als sportieve activiteit te ondernemen (zij kunnen enkel sporten, maar kunnen daarnaast ook wandelen en/of fietsen);
- bewegers: respondenten die hebben aangegeven enkel te wandelen en/of fietsen als sportieve activiteit, maar daarnaast geen sport beoefenen;
- niet-sporters en -bewegers: respondenten die hebben aangegeven geen sportieve activiteit(en) te ondernemen.

Aan alle respondenten is gevraagd of zij gebruik maken van een hulpmiddel in het dagelijks leven. In de vraagstelling is toegelicht dat het hierbij gaat om middelen die helpen om algemene handelingen zo makkelijk en aangenaam mogelijk te maken, zoals een rolstoel of aangepast toilet. Aan de respondenten die sporten en/of bewegen is vervolgens gevraagd of zij een hulpmiddel gebruiken bij het beoefenen van de sportieve activiteiten. Bij het hercoderen van de open antwoorden is gebruik gemaakt van een indeling uit eerder onderzoek (De Jonge & Van Lindert, 2020b).

(Groeps)gesprekken met doelgroep en stakeholders over ervaringen toegankelijkheid

In dit deelonderzoek is specifiek ingezoomd op de ervaringen met de toegankelijkheid van gemeentelijke sportaccommodaties. Hiervoor is kwalitatief onderzoek ingezet. In totaal hebben zeven focusgroepen en negentien interviews plaatsgevonden. In samenspraak met de begeleidingscommissie van het onderzoek is afgestemd op welke wijze de focusgroepen werden samengesteld. De focusgroepen hebben plaatsgevonden met kinderen en adolescenten met een beperking, volwassenen en ouderen met een beperking, sportaanbieders, beheerders van sportaccommodaties en partners van de gemeente. Interviews zijn georganiseerd met de oprichter en beheerder van het Friendship Sports Centre in Amsterdam, de directeurs van Rotterdam Topsport, Sportbedrijf Rotterdam en Rotterdam Sportsupport. Tot slot zijn interviews georganiseerd met mensen met een beperking die niet aan een focusgroep konden deelnemen, met ouders van kinderen met een beperking en met een topsporter met een beperking.

Werving respondenten

Vanwege de coronamaatregelen zijn alle focusgroepen via Microsoft Teams en Zoom georganiseerd, met uitzondering van de focusgroepen met kinderen en adolescenten, waarmee het gesprek op school heeft plaatsgevonden. Volwassenen en ouderen met een beperking en ouders van kinderen met een beperking zijn geworven via de online vragenlijst. Deelnemers aan de andere focusgroepen en interviews zijn in samenwerking met de begeleidingscommissie van dit onderzoek geworven. Bij alle (groeps)interviews is gewerkt met *informed consents* (toestemmingsverklaringen), waarin uitleg wordt gegeven over het onderzoek en wat deelname inhoudt.

Respons

In tabel B1.3 wordt een overzicht gegeven van de interviews en focusgroepen die met de stakeholders zijn gehouden. Ook wordt aangegeven welke partijen binnen een bepaalde stakeholdergroep vertegenwoordigd zijn. In het geval van de sportaanbieders gaat het over de tak van sport en bij de beheerders gaat het over het type accommodatie.

Tabel B1.3 Overzicht focusgroepen en interviews met stakeholders

Stakeholders	Partijen vertegenwoordigd
Focusgroepen	
Sportaanbieders	Zwemmen, voetbal, basketbal, dans, atletiek, wielrennen
Beheerders sportaccommodaties	Buitensport (1x), zwembad (3x), binnensport (3x), fitness (2x)
Partners gemeente Rotterdam	SportSupport, SportBedrijf, TopSport, Brede Raad, 010Toegankelijk, SportMEE
Interviews	
Oprichter en beheerder Only	
Friends Sportcentrum	
Directeur Rotterdam Topsport	n.v.t.
Directeur Sportbedrijf Rotterdam	n.v.t.
Directeur Rotterdam Sportsupport	n.v.t.

Bron: kwalitatief onderzoek ervaringen toegankelijkheid Rotterdam, Mulier Instituut, 2021 .

Tabel B1.4 geeft een overzicht van de deelnemers aan de interviews en focusgroepen met kinderen, adolescenten, volwassenen en ouderen met een beperking en ouders van kinderen met een beperking. Voor de gesprekken met ouders met een beperking gaan de kenmerken over het kind met een beperking.

Tabel B1.4 Overzicht focusgroepen en interviews met doelgroep

Doelgroep	Leeftijd	Geslacht	Type beperking	Gebruik dagelijks hulpmiddel	Sportdeelname
Focusgroepen					
<i>Doelgroep</i>					
Kinderen met een beperking	12 jaar	Vrouw	Verstandelijk	Nee	Ja
	12 jaar	Vrouw	Verstandelijk	Nee	Ja
	12 jaar	Vrouw	Verstandelijk	Nee	Ja
	12 jaar	Vrouw	Verstandelijk	Nee	Ja
	12 jaar	Man	Verstandelijk	Nee	Nee
Adolescenten met een beperking	14 jaar	Vrouw	Verstandelijk	Nee	Ja
	14 jaar	Vrouw	Verstandelijk	Nee	Ja
	14 jaar	Man	Verstandelijk	Nee	Ja
Volwassenen en ouderen met een beperking	72	Vrouw	Chronische aandoening	Nee	Ja
	56	Man	Motorisch	Ja, driewiel fiets	Ja
	62	Vrouw	Motorisch	Ja, rollator & orthopedische schoenen	Ja
Volwassenen en ouderen met een beperking	49	Man	Motorisch	Nee	Ja
	45	Vrouw	Psychisch, motorisch	Nee	Ja
	59	Man	Psychisch	Nee	Ja
	42	Vrouw	Motorisch, psychisch	Nee	Ja
	14	Man	Motorisch, visueel, gedrag	Ja, spalken	Ja
	49	Man	Motorisch	Ja, rolstoel	Ja
	61	Man	Motorisch	Nee	Nee
57	Vrouw	Chronische aandoening	Nee	Ja	
Interviews					
<i>Doelgroep</i>					
Ouders van kinderen met een beperking	6	Man	Matig/ernstig verstandelijk	Nee	Nee
	8	Man	Motorisch	Ja, rolstoel	Ja
	8	Vrouw	Moeilijk lerend en spraak- en taalmoeilijkheden	Nee	Ja
Volwassenen/ouderen met een beperking	6	Man	Gedrag	Nee	Nee
	16	Man	Chronische aandoening	Nee	Nee
	58	Vrouw	Visueel	Ja, stok	Ja
	Onbekend	Vrouw	Licht verstandelijk	Nee	Ja
	Onbekend	Vrouw	Licht verstandelijk	Nee	Nee
	30	Man	Psychisch, gedrag	Nee	Ja
	58	Vrouw	Visueel, chronische aandoening	Nee	Ja
	52	Man	Chronische aandoening	Ja, voor eten en drinken	Ja
64	Man	Visueel	Nee	Ja	
Topporter	Onbekend	Vrouw	Motorisch	Rolstoel	Ja
Kinderen met een beperking en een van hun ouders	14	Man	Motorisch	Ja, rolstoel	Ja
	16	Man	Motorisch	Ja, rolstoel	Ja

Bron: kwalitatief onderzoek ervaringen toegankelijkheid Rotterdam, Mulier Instituut, 2021.

Items gesprekken

Voorafgaand aan de gesprekken is een interviewleidraad of topiclijst opgesteld. Tijdens de sessies is ingegaan op de positieve en negatieve ervaringen van de deelnemers met de toegankelijkheid van sportmogelijkheden in Rotterdam (voor breedte- en topsport), en op accommodaties in het bijzonder. Een algemene kaart die voor deelonderzoek 2 is ontwikkeld is gebruikt om deelnemers locaties aan te kunnen laten wijzen waar een positieve of negatieve ervaring mee is of om bijvoorbeeld plekken aan te laten wijzen waar volgens deelnemers voorzieningen ontbreken. Dit gebeurde aan de hand van het plakken van 'online geeltjes'. Hier volgde een discussie op. Het programma Miro, waarmee online mindmapping mogelijk is, is gebruikt om 'geeltjes' te plakken over belemmeringen en het beantwoorden van stellingen met eens of oneens.

Items waren de volgende:

- *Sport- en beweeggedrag*
 - *Welke sportieve activiteiten doet u nu?*
- *Sport- en beweegaanbod in Rotterdam*
 - *Wat zijn de sterke punten van het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Rotterdam?*
 - *Wat zijn de zwakke punten van het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Rotterdam?*
 - *Zijn er groepen waarvoor het sport- en beweegaanbod ontbreekt?*
- *Toegankelijkheid in het algemeen*
 - *Waar denk u aan bij het begrip toegankelijkheid?*
 - *Wat vindt u over het algemeen van de toegankelijkheid van de sportaccommodaties in Rotterdam voor mensen met een beperking?*
 - *Denkt u dat aanbieders/beheerders goed zicht hebben op de verschillende groepen mensen met een beperking (er is veel diversiteit) en krijgen ze allemaal aandacht binnen de accommodaties?*
 - *Heeft u ooit feedback gegeven over de toegankelijkheid van een sportaccommodatie?*
- *Ervaringen met toegankelijkheid*
 - *Welke belemmeringen ervaren jullie om te (gaan) sporten en bewegen?*
 - *Welke locaties om te sporten en bewegen zijn volgens u toegankelijk?*
 - *Welke locaties om te sporten en bewegen zijn volgens u niet toegankelijk?*
 - *Bent u het eens of oneens met de volgende stelling: Elke sportaanbieder moet voor iedereen met een beperking toegankelijk zijn*
 - *Bent u het eens of oneens met de volgende stelling: Het is wenselijk om een aparte, volledige toegankelijk sportaccommodatie voor mensen met een beperking in Rotterdam te bouwen*
- *Visie voor de toekomst*
 - *Stel u krijgt een zak geld van de gemeente Rotterdam om sporten en bewegen voor mensen te verbeteren. Wat zou je met het geld doen?*
- *Afsluiting*
 - *Is er nog iets wat jullie willen delen over de toegankelijkheid van sportmogelijkheden in Rotterdam dan nog niet aan bod is gekomen?*

Methoden en beperkingen

Tijdens zowel de focusgroepen als de interviews zijn met toestemming van de deelnemers geluidsopnamen gemaakt. De geluidsopnamen zijn gebruikt om de gesprekken uit te werken, waarna in Excel de gesprekken zijn gecodeerd met een thematische analyse. Tijdens de gesprekken heeft niet elke deelnemer elke vraag beantwoord. Hierdoor is het niet mogelijk om voor elke vraag de mening van elke deelnemer mee te nemen in de analyse.

We hebben geprobeerd om een diverse groep (leeftijd, beperking, geslacht) te spreken. Hierdoor hebben wij geen verzadiging per respondentengroep (bv. mensen met een visuele beperking, wijk) bereikt. Verzadiging per respondentengroep was gezien de diversiteit binnen de doelgroep niet mogelijk (niet alleen diversiteit naar type beperking/aandoening, maar ook bijvoorbeeld naar wijk, gender, sociaaleconomische status, migratieachtergrond). We hebben geen gesprekken gevoerd met een persoon met een auditieve beperking, waardoor deze groep niet in dit deel van het onderzoek vertegenwoordigd is. Ook hebben we maar één topsporter kunnen werven, waardoor het beeld van de topsporters beperkt is.

Bijlage 2 Onderdelen basiseisen toegankelijkheid

Bereikbaarheid

- Voetpad
- Oversteekplaatsen
- Gehandicaptenparkeerplaatsen
- Stalling voor scootmobielen, fietsen, scooters en bromfietsen
- Toegang
- Verkeersruimte/gang
- Helling
- Trap
- Liften
- Vluchtroute/uitgankelijkheid

Voorzieningen ten behoeve van toegankelijkheid

- Het ruimtelijk ontwerp/routing
- Natuurlijke gidslijnen en/of geleidelijnen
- Bewegwijzering
- Toegang tot vertrekken
- Leuning(en) (en/of geleiding(en))
- Zitgelegenheid
- Afwerking(en)
- Communicatiemiddelen

Bruikbaarheid wedstrijdruimten/sportruimten

- Sporthallen, sportzalen en gymnastiekzalen
 - Afmetingen
 - Afwerking(en)
 - Sportvloer en belijning
 - Verwarming en ventilatie
 - Verlichting en daglicht
 - Akoestiek
 - Zwembaden
- Zwemzaal
 - Bassins
 - Hulpmiddelen om in en uit het zwembadbassin te komen
 - Zwemwater
 - Ruimtetemperatuur
 - Akoestiek in zwemzaal
- Fitness-, aerobics-, indoor cycling- en vechtsportruimten
 - Afmetingen
 - Afwerking(en), sportvloeren en inrichting
 - Verwarming en ventilatie
 - Verlichting
 - Akoestiek
- Tennishallen
 - Afmetingen, sportvloer en belijning
 - Afwerking(en)
 - Verwarming
 - Daglicht
 - Akoestiek

Bruikbaarheid nevenruimten

- Kleedruimten
- Wasruimten
- Toilet c.q. aangepast toilet
- Kleed- wasruimte voor één persoon
- Kleedruimten zwemgelegenheden
- Scheidsrechters- annex docentenkleedruimte
- Toeschouwersruimte
- Vergader-, instructieruimte, wedstrijdsecretariaat en bestuurskamer
- Horeca-/ontmoetingsruimte, kantine en/of clubruimte
- Balie, loket, receptie, kassa, desk

Bijlage 3 Kaarten van het aangepaste sportaanbod op gebiedsniveau

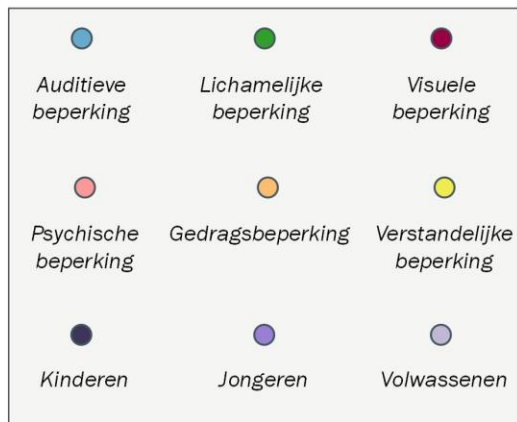
Aangepast sportaanbod op gebiedsniveau:

- Charlois
- Feijenoord
- Hillegersberg-Schiebroek
- Hoek van Holland
- Hoogvliet
- IJsselmonde
- Kralingen-Crooswijk
- Noord
- Overschie
- Pernis
- Prins Alexander
- Rotterdam Centrum
- Rozenburg

CHARLOIS

Aangepast sportaanbod

Type aangepast sportaanbod per locatie:

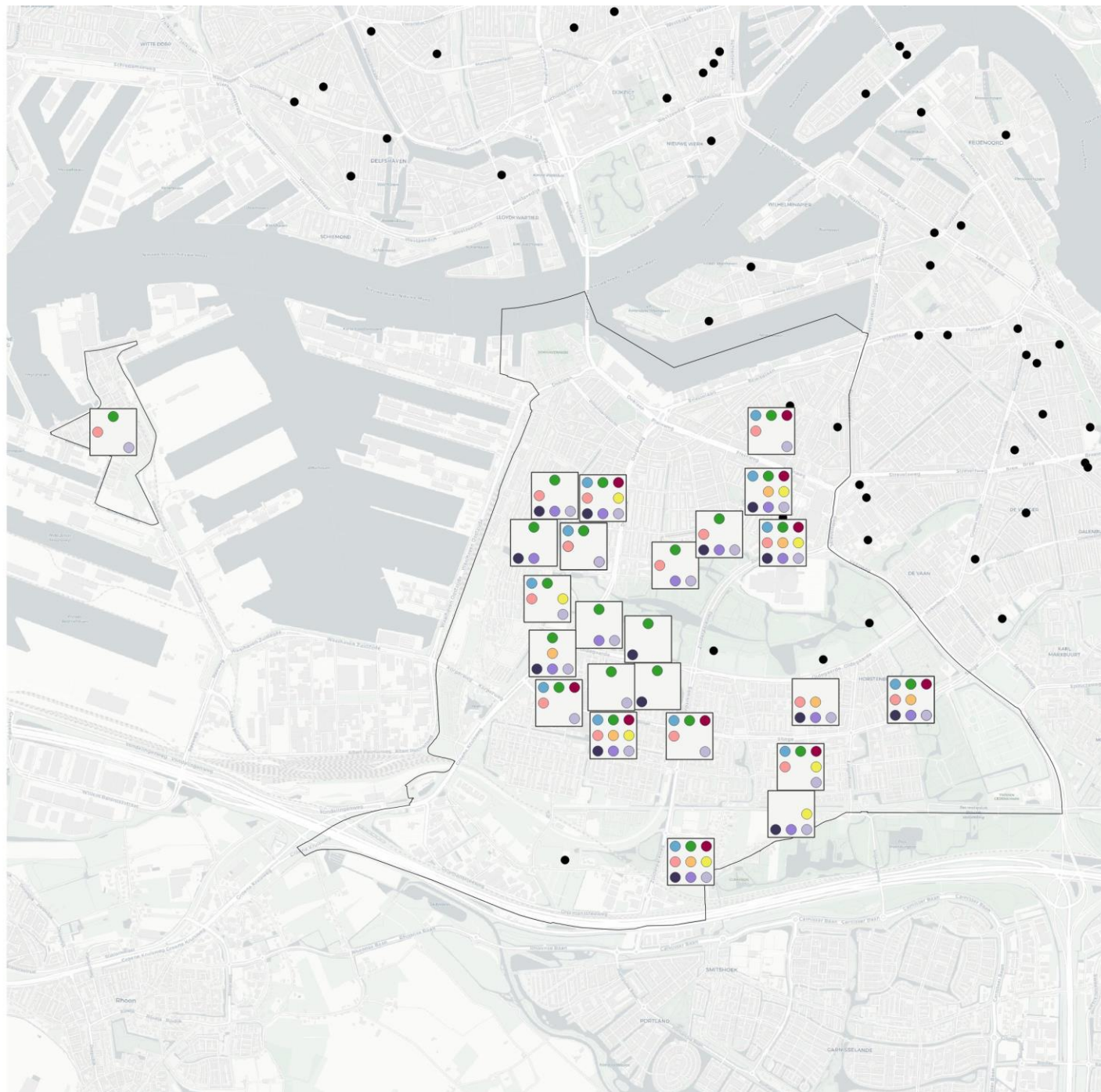

 Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Beweegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

DELFSHAVEN

Aangepast sportaanbod

Type aangepast sportaanbod per locatie:

 Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

FEIJENOORD

Aangepast sportaanbod

□ Type aangepast sportaanbod per locatie:

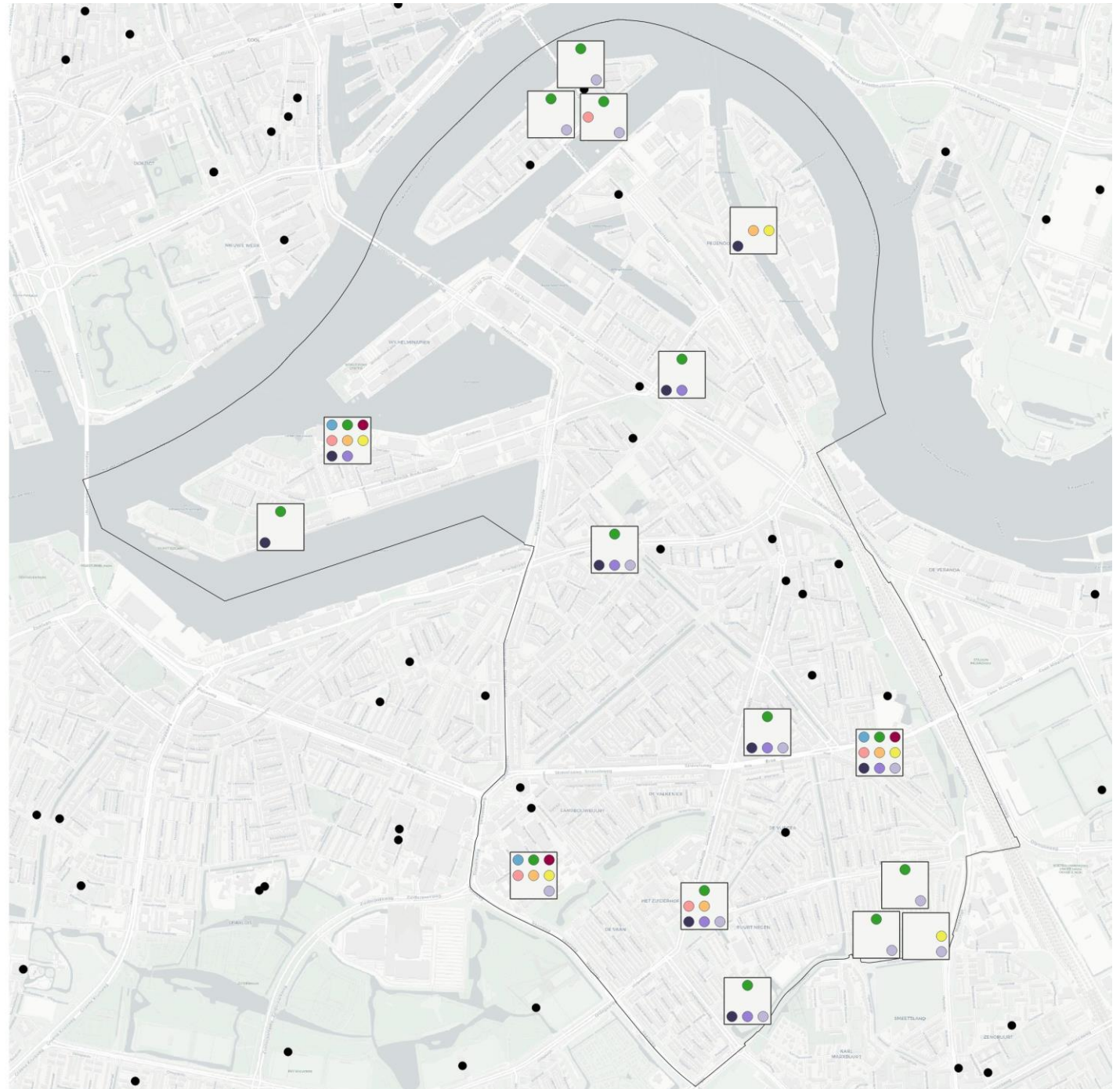

● Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

HILLEGERSBERG- SCHIEBROEK

Aangepast sportaanbod

Type aangepast sportaanbod per locatie:

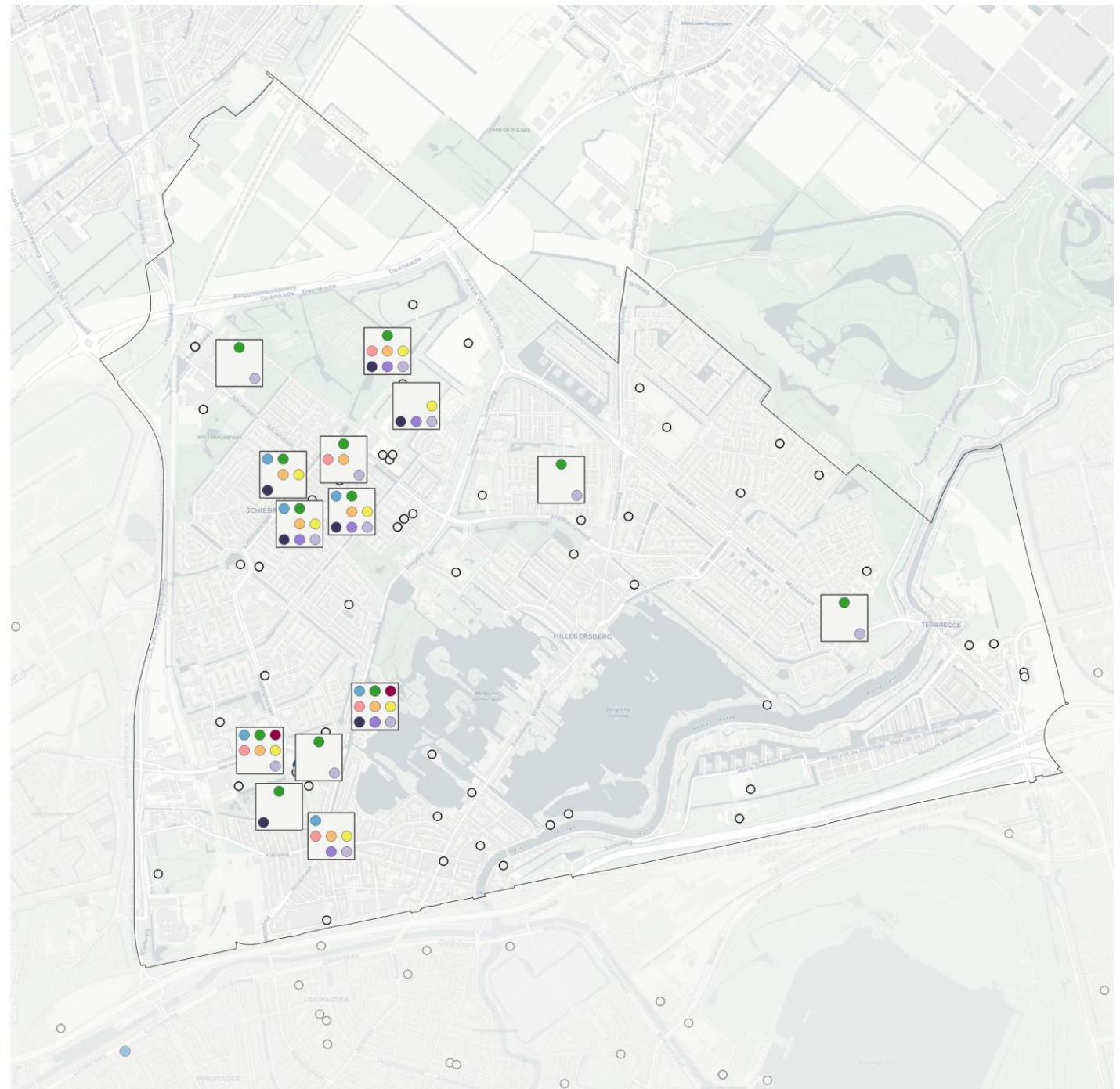

 Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

HOEK VAN HOLLAND

Aangepast sportaanbod

Type aangepast sportaanbod per locatie:

 Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

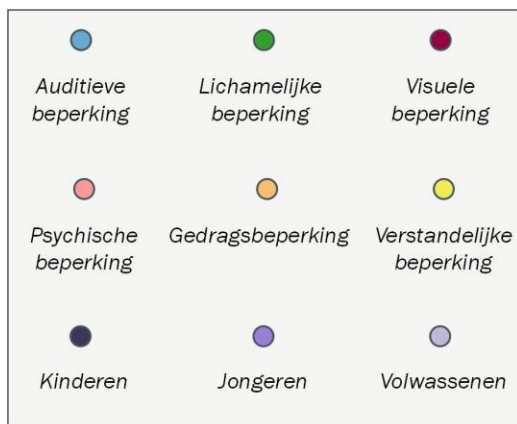
Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

HOOGVLIET

Aangepast sportaanbod

Type aangepast sportaanbod per locatie:

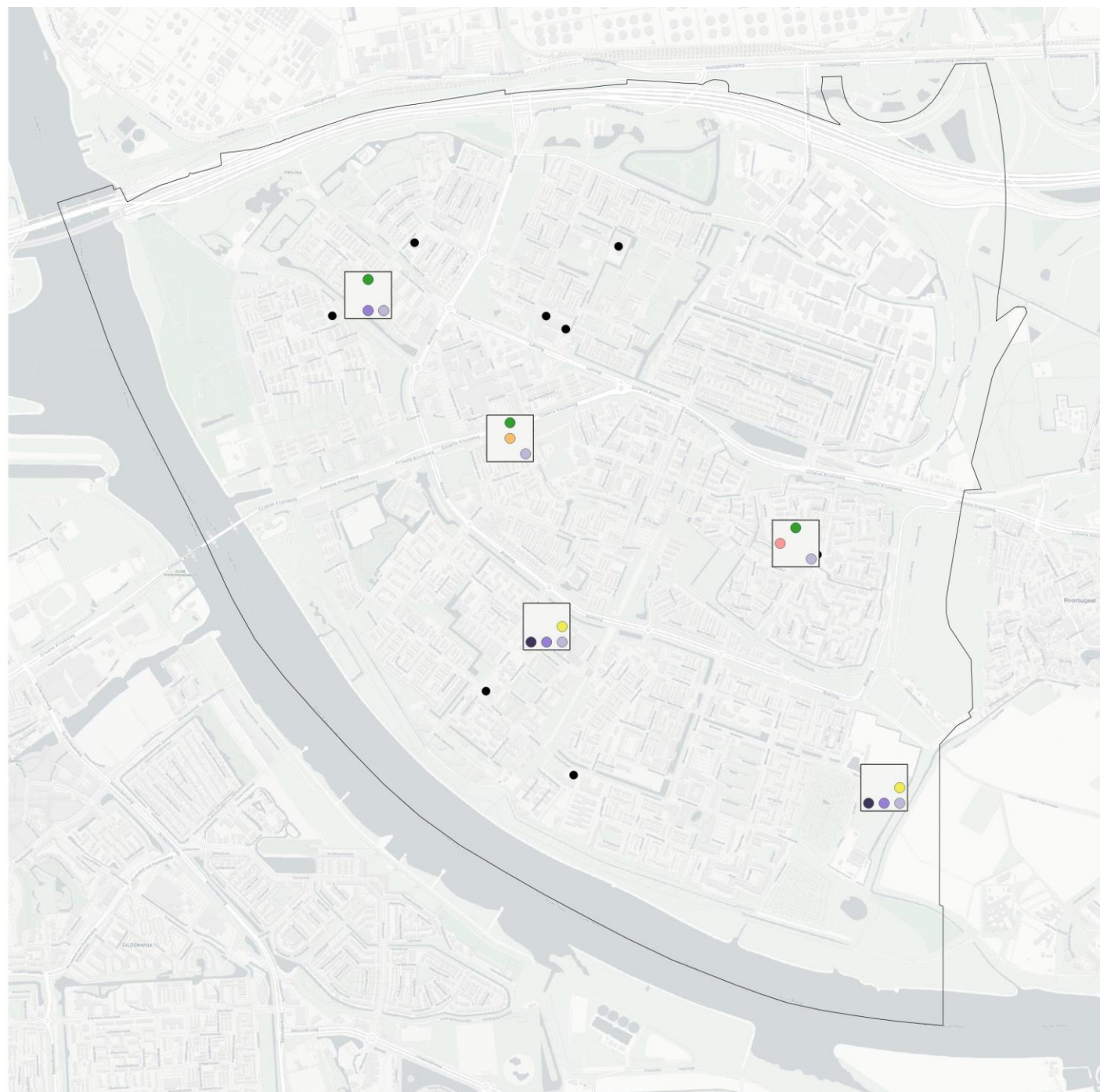

 Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

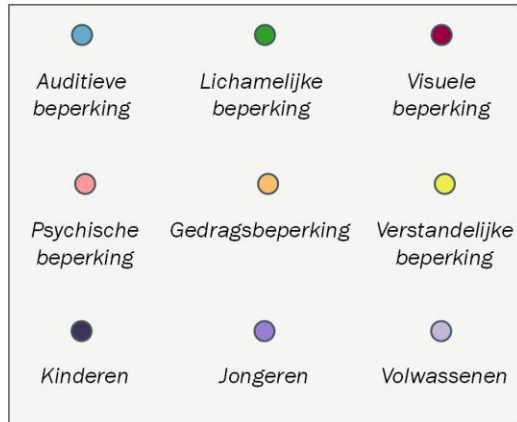
Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

IJSSELMONDE

Aangepast sportaanbod

Type aangepast sportaanbod per locatie:

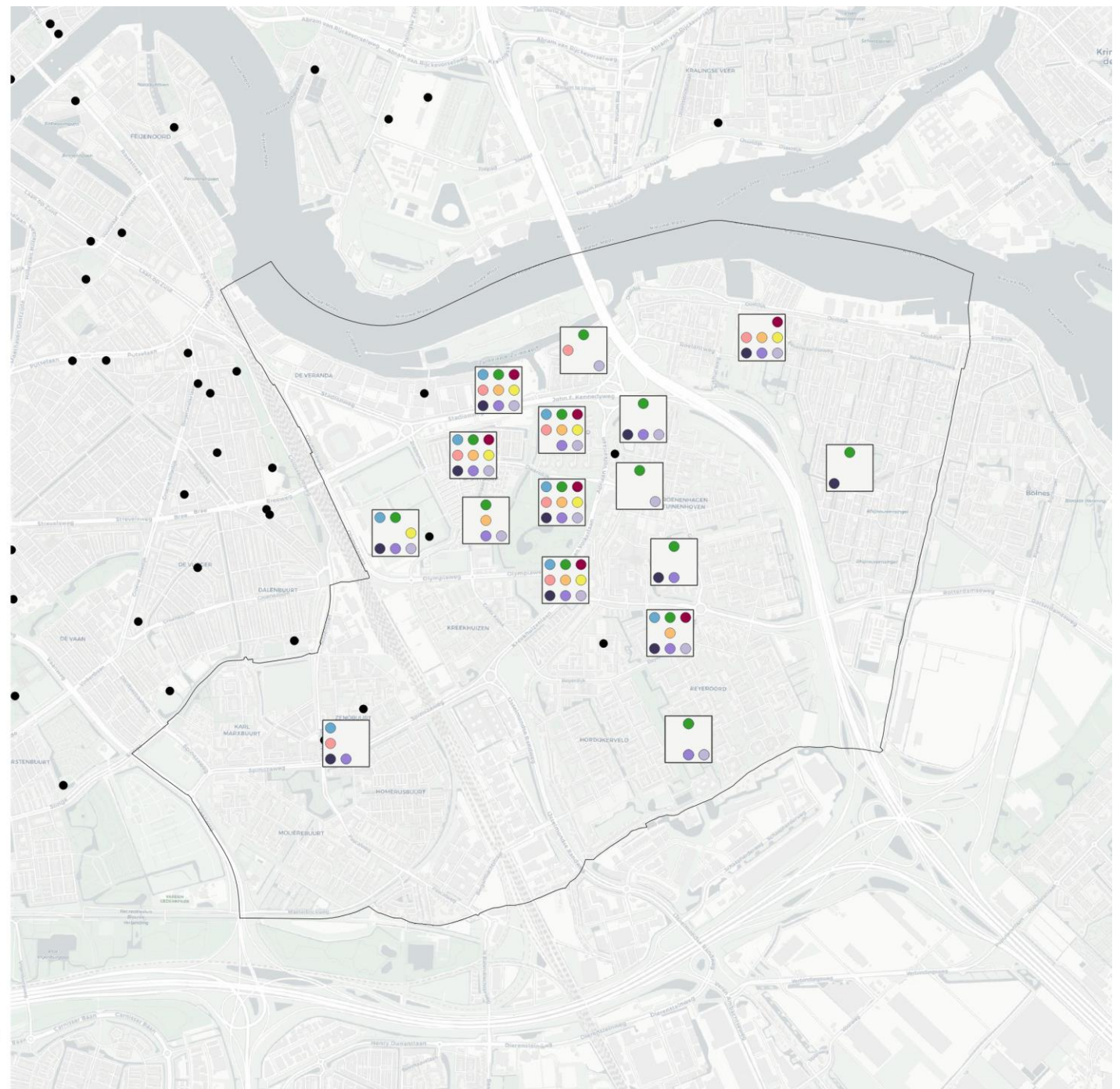

 Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Beweegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

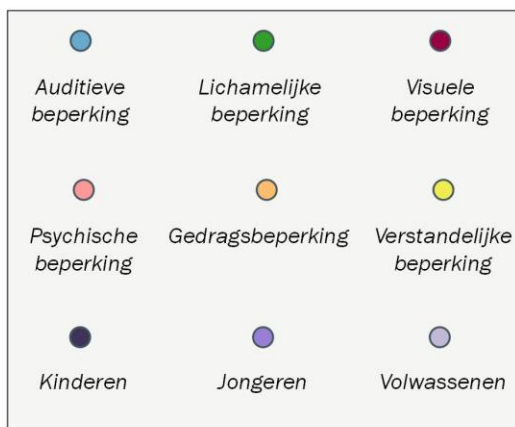
Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

KRALINGEN- CROOSWIJK

Aangepast sportaanbod

□ Type aangepast sportaanbod per locatie:

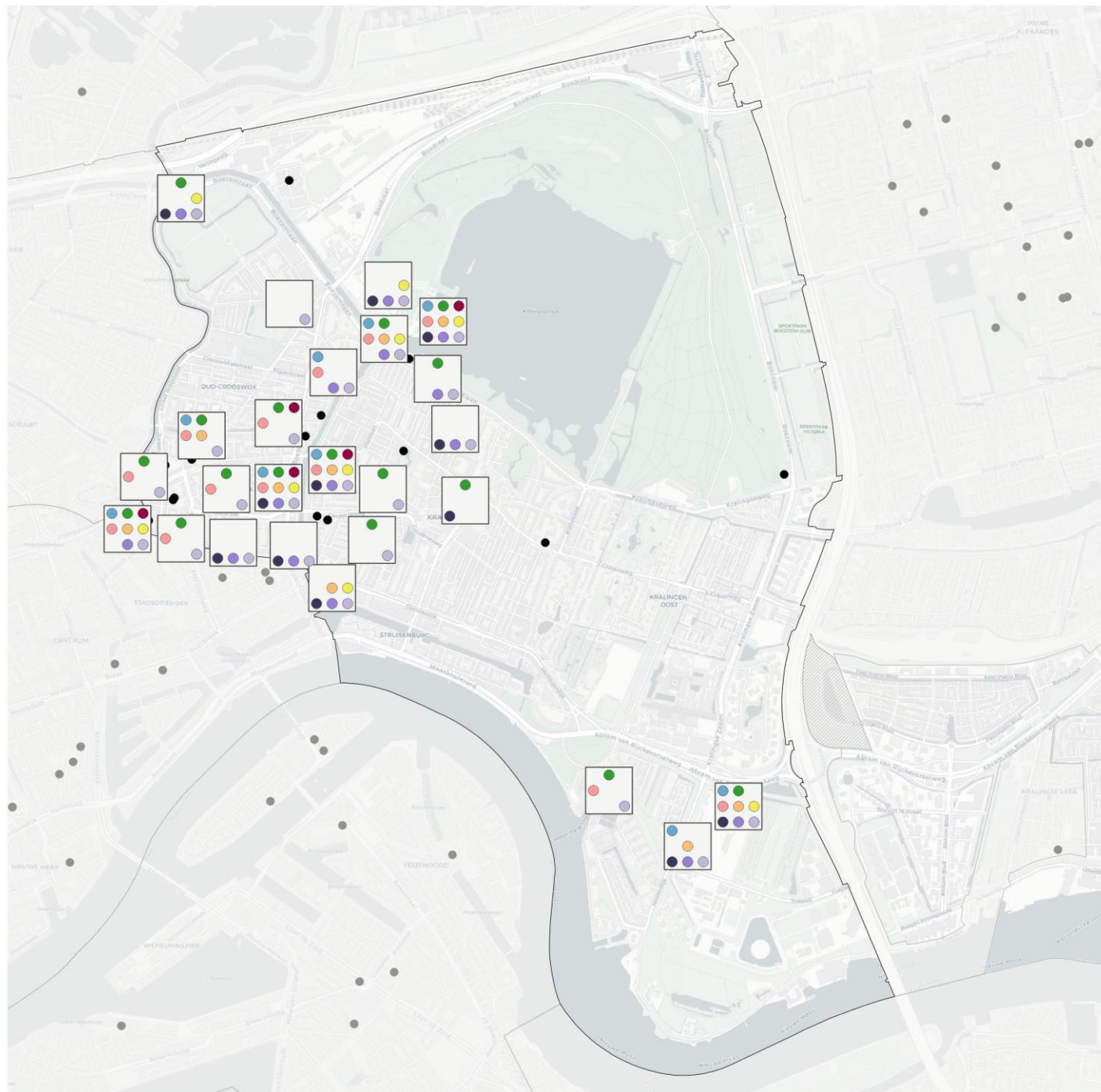

● Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

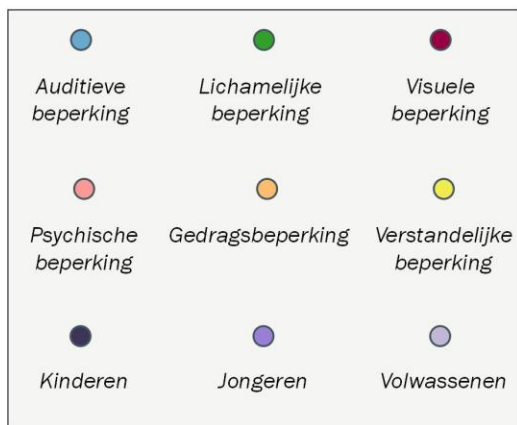
Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

NOORD

Aangepast sportaanbod

□ Type aangepast sportaanbod per locatie:

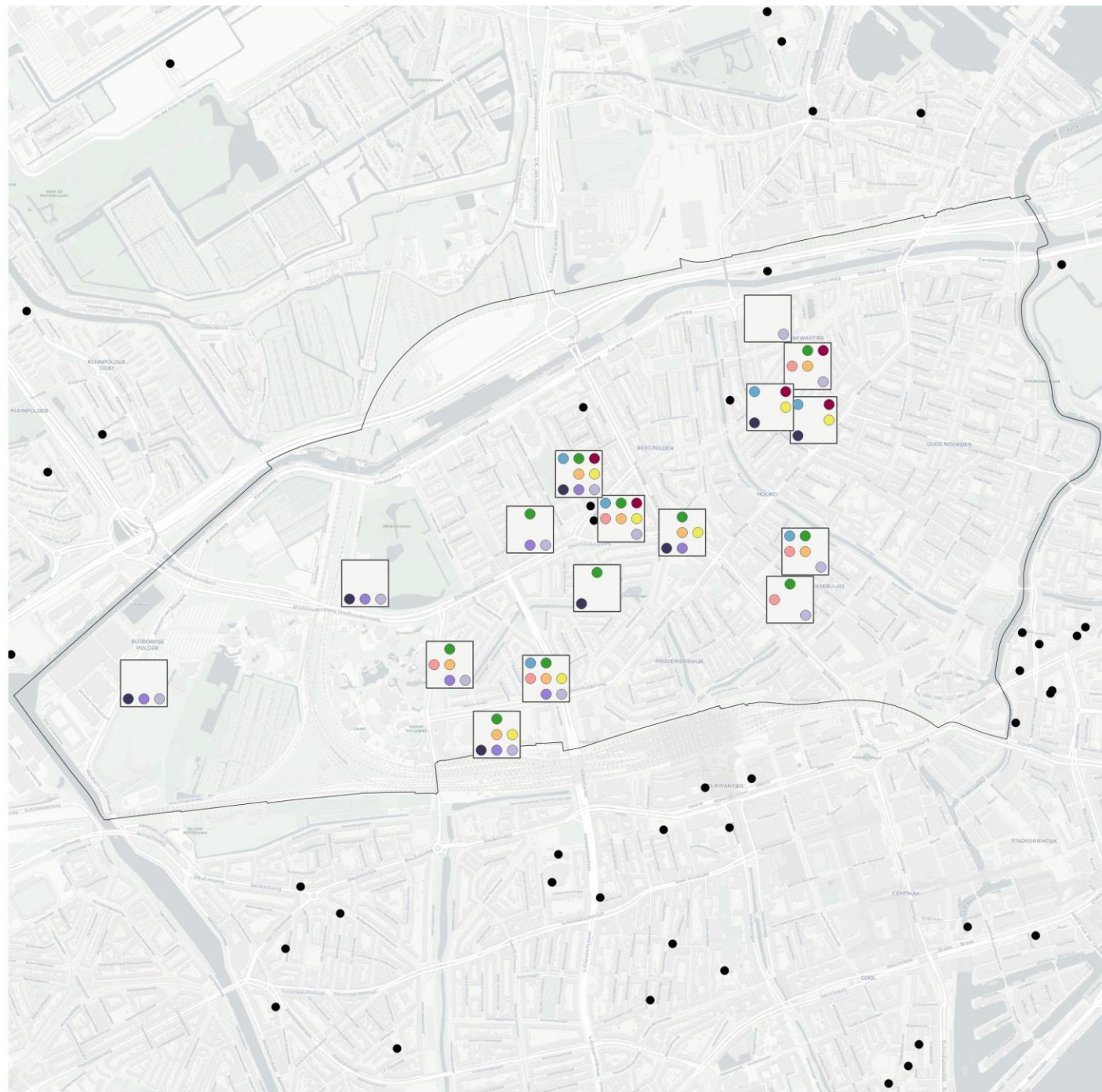

● Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

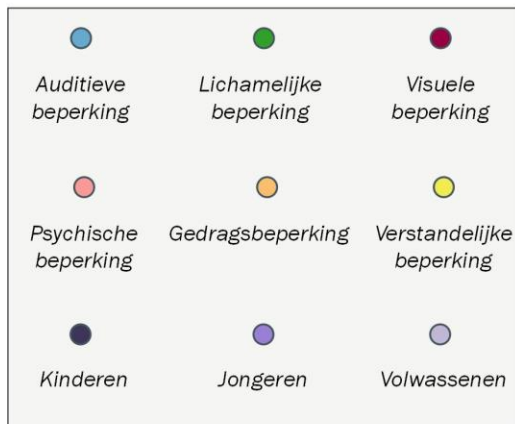
Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

OVERSCHIE

Aangepast sportaanbod

□ Type aangepast sportaanbod per locatie:

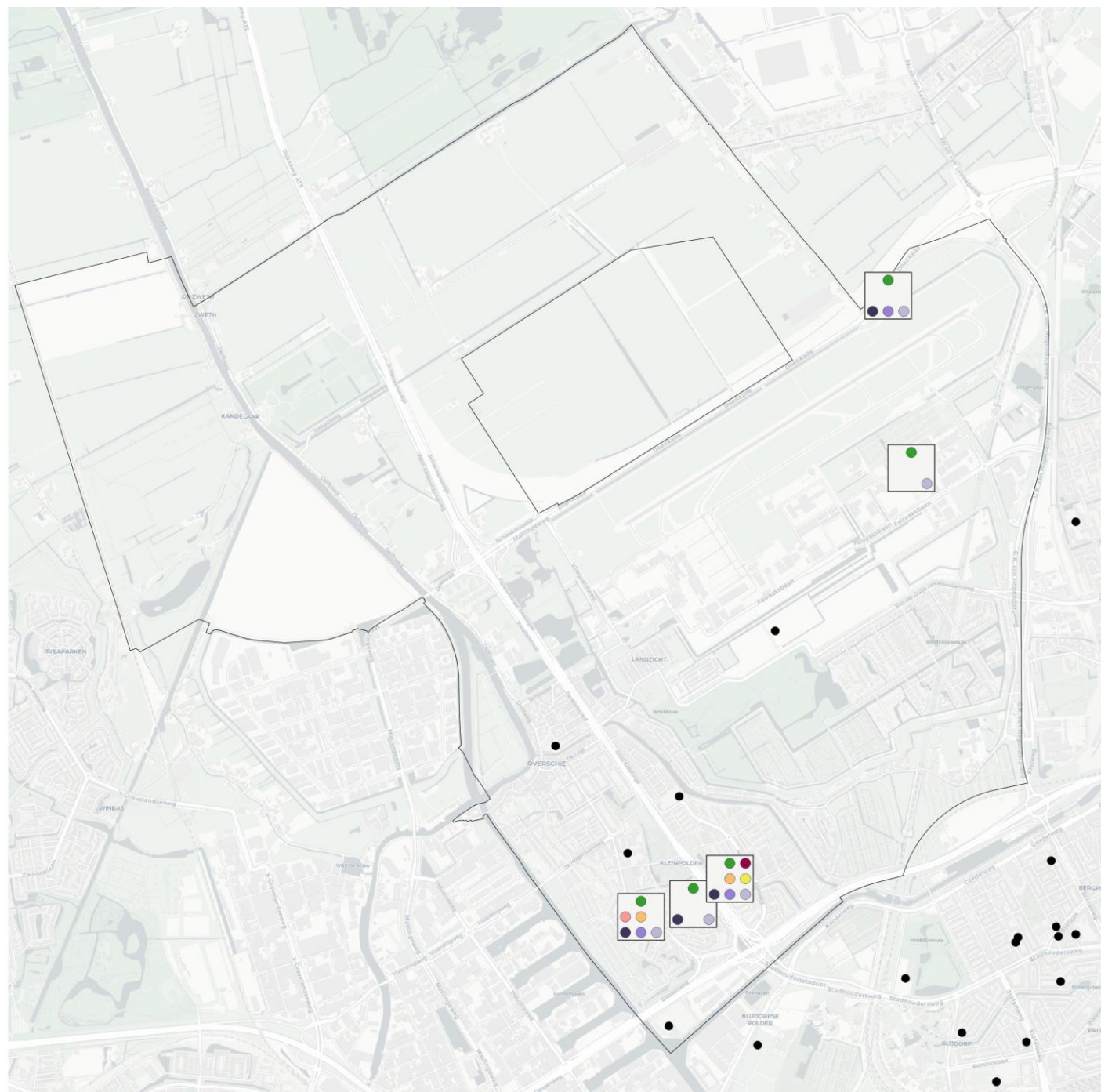

● Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Beweegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

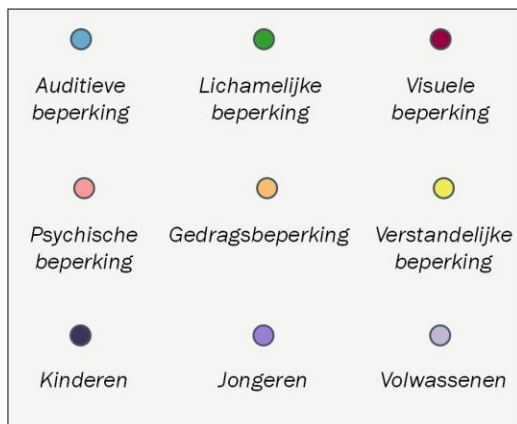
Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

PERNIS

Aangepast sportaanbod

□ Type aangepast sportaanbod per locatie:

● Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

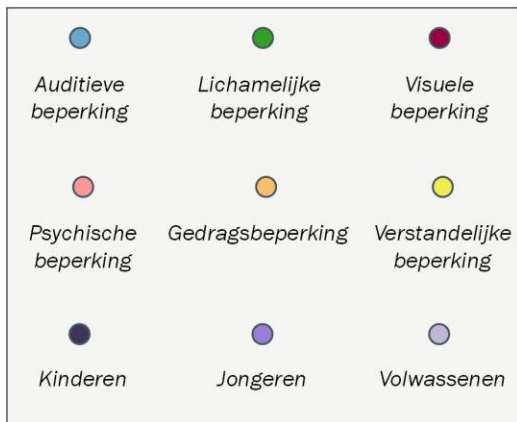
Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

PRINS ALEXANDER

Aangepast sportaanbod

□ Type aangepast sportaanbod per locatie:

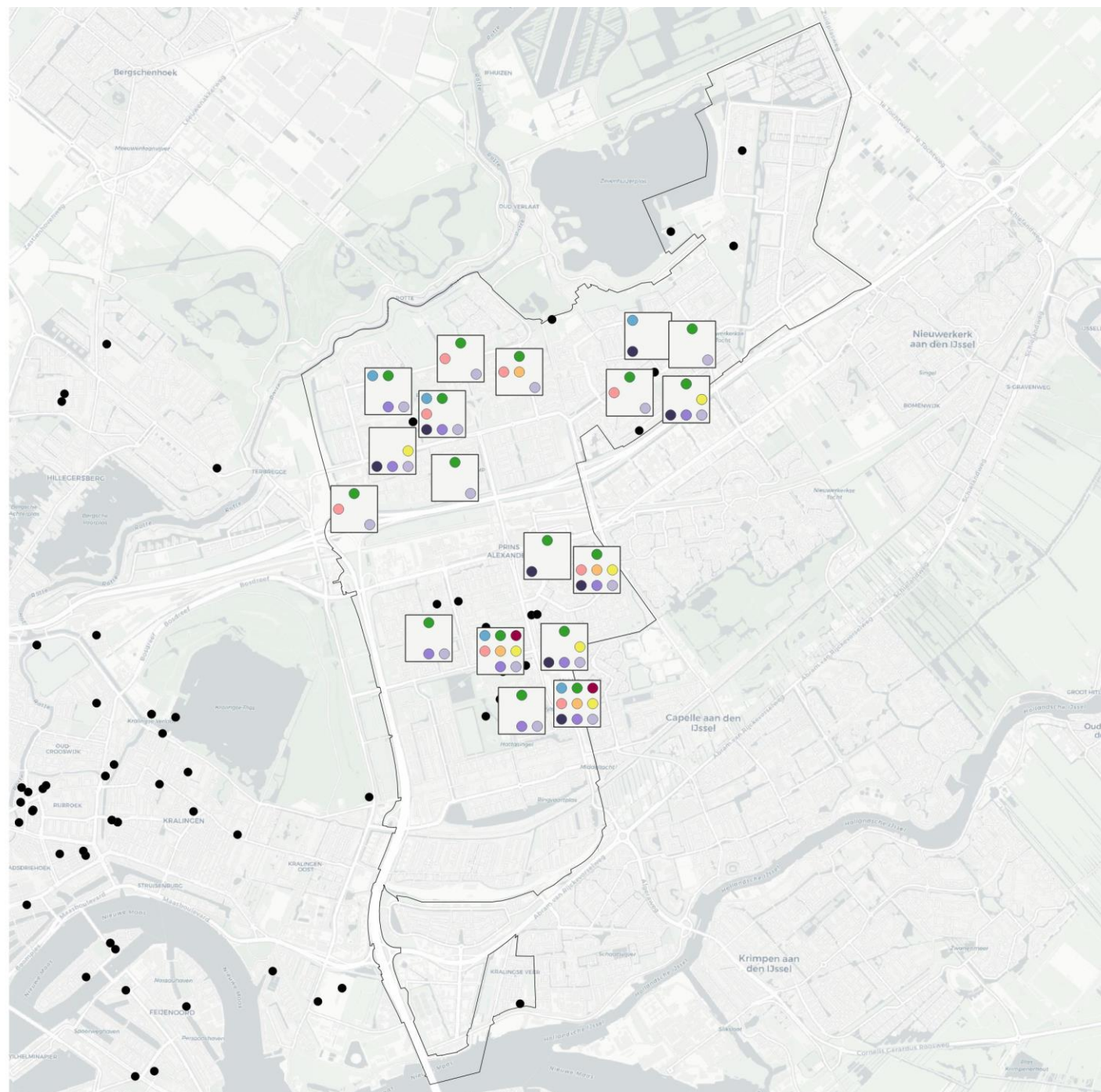

● Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

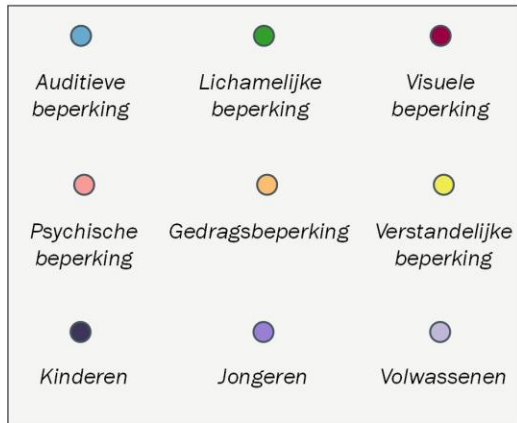
Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

ROZENBURG

Aangepast sportaanbod

Type aangepast sportaanbod per locatie:

● Overig aangepast sportaanbod.

1.000 m

Data: Bewegcoach (2021). Gegevens aangeleverd door Rotterdam Sportsupport. Sportbedrijf Rotterdam (2021), Uniek Sporten (2021). Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). Wijk- en buurtkaart 2020.

Achtergrondkaart: Map Tiles © CARTO, © OpenStreetMap contributors.

Bijlage 4 Kenmerken respondenten vragenlijst

Tabel B4.1 Achtergrondkenmerken van de respondenten (in procenten, n=651)

Kenmerk	Aandeel respondenten
Geslacht	
<i>Vrouw/meisje</i>	59
<i>Man/jongen</i>	40
<i>Anders</i>	1
Leeftijd	
<i>0-17 jaar</i>	16
<i>18-50 jaar</i>	25
<i>50-64 jaar</i>	33
<i>65-80 jaar</i>	26
Opleidingsniveau	
<i>Laag</i>	46
<i>Midden</i>	22
<i>Hoog</i>	16
<i>Anders/wil ik niet zeggen</i>	16
Financiële ondersteuning	
<i>Ja, via de Wmo</i>	8
<i>Ja, op een andere manier</i>	8
<i>Nee</i>	73
<i>Weet ik niet/wil ik niet zeggen</i>	11
Gebruik hulpmiddel dagelijks	
<i>Ja</i>	36
<i>Nee</i>	64
Aantal beperkingen	
<i>Eén beperking</i>	59
<i>Meer dan één beperking</i>	41
Duur beperking	
<i>Vanaf geboorte</i>	24
<i>Later in het leven gekregen</i>	76
Woonplaats (gebied)	
<i>Rotterdam Centrum</i>	6,3
<i>Delfshaven</i>	8,6
<i>Overschie</i>	2,2
<i>Noord</i>	5,1
<i>Hillegersberg-Schiebroek</i>	7,8
<i>Kralingen-Crooswijk</i>	5,7
<i>Feijenoord</i>	6,8
<i>IJsselmonde</i>	13,5
<i>Pernis</i>	0,5
<i>Prins Alexander</i>	15,5
<i>Charlois</i>	8,9
<i>Hoogvliet</i>	4,1
<i>Hoek van Holland</i>	2,6
<i>Rozenburg</i>	3,2
<i>Haven- en industriegebied</i>	0,0
<i>Woonachtig in Rotterdam, maar weet niet welk gebied</i>	4,1
<i>Woonachtig in een andere gemeente</i>	5,0

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse sociale media kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Bijlage 5 Sportieve activiteiten ondernomen door respondenten vragenlijst

Tabel B5.1 Lijst met sportieve activiteiten ondernomen door de sporters en bewegers (in procenten, maximaal drie antwoorden mogelijk, n=430)

Sport	Percentage	Sport	Percentage
Atletiek	0,2	Krachtsport	1,9
Basketbal	1,4	Paardensport	2,3
Boksen	1,2	Roeien	1,2
Bowlen	0,2	Schaatsen	0,2
Dans	3,7	Skatesport	1,6
Denksport	0,2	Skiën/Snowboarden	0,5
Fietsen	30,3	Tennis	0,7
Fitness binnen	35,2	Triathlon	0,2
Fitness buiten	1,9	Turnen	0,2
Golf	0,2	Vecht- en verdedigingssport	2,3
Gymnastiek	4,4	Voetbal	5,6
Handboogschieten	0,2	Wandelen	45,9
Hardlopen	4,2	Waterpolo	0,2
Hockey	2,3	Watersport	1,2
Honk- en softbal	0,2	Windsurfen	0,2
Judo	0,5	Yoga	3,3
Kanosport	0,2	Zeilen	1,4
Klimsport	0,5	Zwemmen	15,2
Korfbal	0,5		

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse sociale media kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Bijlage 6 Ervaren knelpunten door het totale aantal respondenten

Tabel B6.1 Ervaren knelpunten door het totale aantal respondenten (in procenten, n=651)

Knelpunt	Vaak	Soms	Nooit/zelden
Vermoeidheid/gebrek aan energie	49	36	27
Weinig financiële middelen/geld	46	27	38
De ruimte thuis is ongeschikt om sportieve activiteiten te doen	39	25	46
Pijn bij sportieve activiteiten	37	35	39
Geen mensen met wie ik sportieve activiteiten kan doen	30	31	48
Kan niet goed meekomen met de anderen die sportieve activiteiten doen	29	32	49
Weet niet welke activiteiten bij mijn beperking passen	28	30	50
Denk dat ik geen sportieve activiteiten kan doen door mijn beperking	27	32	50
Weinig aanbod van sportieve activiteiten	27	24	58
Heb niet het juiste sportmateriaal/de juiste spullen om sportieve activiteiten te kunnen doen	27	28	53
Geen (deskundige) begeleiding	27	32	51
Bang voor blessures	26	33	50
Weet niet waar ik sportieve activiteiten kan doen	25	28	55
Kan geen sportieve activiteiten doen in een team	25	26	58
Zie er tegen op om iets nieuws te proberen	24	30	55
Vervoersproblemen	24	24	59
Speelplekken/sportpleintjes zijn onvoldoende aangepast	24	37	48
Sportieve activiteiten zijn (te) prestatiegericht	23	32	54
Te veel prikkels tijdens sportieve activiteiten	22	33	53
Weet niet welke activiteiten leuk zijn	21	25	61
De ruimte buiten is onvoldoende aangepast om sportieve activiteiten te doen	21	32	55
Voel me niet welkom/op mijn gemak bij de sportvereniging/aanbieder	20	26	62
Angst voor reacties van anderen	19	29	59
Accommodaties zijn onvoldoende aangepast	19	29	60
Sportmaterialen/lessen zijn onvoldoende aangepast	19	24	64
Snap de spelregels niet goed	14	25	68
Vind sportieve activiteiten niet leuk	13	36	58
Tijdstip komt niet uit	13	27	67
Slechte ervaring met eerdere sportieve activiteiten	13	31	63

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse sociale media kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Bijlage 7 Beoordeling van fysieke, praktische, sociale en informatietoegankelijkheid

Tabel B7.1 Beoordeling van fysieke, praktische, sociale en informatietoegankelijkheid van sportieve activiteiten in de gemeente Rotterdam (in procenten van het totaal aantal respondenten, n=651)

	Onvoldoende	Voldoende	Goed	Weet ik niet/niet van toepassing
Wat vindt u van het onderhoud van de stoepen, wandel- en fietspaden?	34	24	15	27
Wat vindt u van de informatie over welke sportieve activiteiten mensen met een beperking in Rotterdam kunnen doen?	33	14	11	43
Wat vindt u van de informatie over hoe u hulp kunt krijgen bij het betalen van de contributie of het lidmaatschap van sportieve activiteiten?	32	11	8	48
Wat vindt u van de mogelijkheden om onderweg uit te kunnen rusten?	31	25	14	31
Betaalbaarheid van sportieve activiteiten in Rotterdam	29	13	8	50
Wat vindt u van de keuze in sportieve activiteiten voor mensen met een beperking zoals ik	25	15	9	51
Aanpassingen van speelplekken/sportpleintjes zodat mensen/kinderen met een beperking daar sportieve activiteiten kunnen doen/kunnen spelen	22	12	5	62
Wat vindt u van de aanpassingen van wandel- en fietspaden zodat mensen met een beperking ze kunnen gebruiken?	20	18	17	45
Mogelijkheden om sportieve activiteiten op mijn gewenste niveau te kunnen doen (recreatief, competitief, enz.)	20	18	12	50
Aanpassingen van de openbare ruimte (parken, wegen) zodat mensen/kinderen met een beperking daar sportieve activiteiten kunnen doen	20	16	7	56
Mogelijkheden om sportieve activiteiten op verschillende tijdstippen te doen	19	17	10	54
Aanpassingen van de sporthallen, -zalen, -velden en zwembaden zodat kinderen met een beperking daar sportieve activiteiten kunnen doen	19	13	7	61
Mogelijkheden voor aangepaste lessen voor sportieve activiteiten	19	10	7	64
Wat vindt u van de mogelijkheden om sportieve activiteiten met het openbaar vervoer te bereiken?	18	20	11	51
Mogelijkheden om sportieve activiteiten in team- of groepsverband te doen	18	18	9	54
Mogelijkheden om sportieve activiteiten alleen met mensen met een beperking te doen	17	12	8	63

Vervolg tabel B7.1 Beoordeling van fysieke, praktische, sociale en informatietoegankelijkheid van sportieve activiteiten in de gemeente Rotterdam (in procenten van het totaal aantal respondenten, n=651)

	Onvoldoende	Voldoende	Goed	Weet ik niet/niet van toepassing
Wat vindt u van de mogelijkheden om in natuurgebieden te kunnen wandelen of fietsen?	16	31	21	31
Mogelijkheden om sportieve activiteiten samen met mensen zonder beperking te doen	15	17	12	56
De kennis van de trainers, coaches en vrijwilligers bij sportieve activiteiten	15	13	11	61
Wat vindt u van de bewegwijzering van de wandel- en fietsroutes?	14	19	18	49
Wat vindt u van de kwaliteit van het aangepast vervoer (taxi, busje) om naar sportieve activiteiten te gaan?	12	14	12	62
Wat vindt u van de aanwezigheid van gehandicaptenparkeerplaatsen bij de accommodaties?	12	8	6	75
Aanvragen en verstrekken van hulpmiddelen (zoals een sportrolstoel) om sportieve activiteiten te kunnen doen	12	8	3	76

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse sociale media kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Bijlage 8 Voorkeuren sportieve activiteiten

Tabel B8.1 Sportieve activiteiten waarmee de respondenten willen beginnen, meer antwoorden mogelijk, in procenten (n=286)

Sportieve activiteit	Aandeel respondenten
Fitness	33%
Zwemmen	24%
Wandelen	12%
Anders	7%
Fietsen	7%
Voetbal	4%
Weet niet	4%
Vechtsport	4%
Paardrijden	4%
Dans	4%
Tennis	2%
Volleybal	2%
Turnen	1%
Hardlopen	1%
Tafeltennis	1%
Atletiek	>1%
Korfbal	>1%
Badminton	>1%
Boogschieten	>1%
Surfen	>1%
Skeeleren	>1%

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse sociale media kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Tabel B8.2 Sportieve activiteiten die de respondenten vaker willen beoefenen, meer antwoorden mogelijk, in procenten (n=123)

Sportieve activiteit	Aandeel respondenten
Fitness	30%
Zwemmen	24%
Anders	15%
Hardlopen	7%
Fietsen	6%
Dansen	6%
Wandelen	6%
Voetbal	4%
Vechtsport	4%
Basketbal	3%
Badminton	3%
Tafeltennis	1%
Tennis	1%
Squash	1%
Paardrijden	1%
Turnen	1%
Hockey	1%

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse sociale media kanalen, Mulier Instituut, 2021.

Tabel B8.3 Sportieve activiteiten die de respondenten erbij willen doen, meer antwoorden mogelijk, in procenten (n=87)

Sportieve activiteit	Aandeel respondenten
Fitness	17%
Zwemmen	16%
Vechtsport	12%
Wandelen	11%
Anders	9%
Fietsen	8%
Weet niet	8%
Dansen	7%
Volleybal	5%
Badminton	4%
Voetbal	3%
Tennis	3%
Basketbal	3%
Skiën	1%
Tafeltennis	1%
Paardrijden	1%
Schieten	1%
Kano	1%
Scouting	1%
Klimsport	1%
Hockey	1%

Bron: Vragenlijstonderzoek mensen met een beperking in Rotterdam, verspreiding via Wmo en diverse sociale media kanalen, Mulier Instituut, 2021.

